

Алън Маршъл

КОГАТО БЯХ МАЛЪК
БИБЛИОТЕКА

МОГА ДА ПРЕСКАЧАМ ЛОКВИ

ИЗДАТЕЛСТВО ОТЕЧЕСТВО

**АЛАН МАРШАЛ
МОГА ДА ПРЕСКАЧАМ
ЛОКВИ**

Превод: Светлана Стефанова

chitanka.info

За да живеят достойно, хората трябва да побеждават своите слабости. Решението да изпиташ всички радости в живота е свързано с разбирането, че хубавото преживяване е възможно само когато е споделено с другите. В търсенето на щастието човек се обогатява, защото то развива у него характерът, чиято постоянна черта е радостта от живота.

МОГА ДА ПРЕСКАЧАМ ЛОКВИ

I

Майка ми лежала в малката предна стая на нашата дървена къща и докато чакала пристигането на акушерката, която трябвало да помогне да се появя на бял свят, от леглото си наблюдавала високите, разлюлени от вятъра евкалипти, зеления хълм и сенките на облаците, които препускали по пасбището.

— Момче ще бъде, мъжки ден е — казала тя на баща ми.

Татко се навел и погледнал през прозореца към гората, извисила се като тъмна зелена стена отвъд разчистените пасбища.

— Ще направя от него ездач и добър бегач — заявил решително той. — Бога ми, ще го направя!

Когато акушерката пристигнала, той й казал усмихнато:

— Помислих, мисис Торенс, че докато дойдете, малчуганът ще е заприпкал из стаята.

— Да, закъснях половин час — рязко отговорила мисис Торенс, пълна жена с мургави, отпуснати страни и със самоуверено държание. — Но Тед е виновен. Когато трябваше да е впрегнал коня, той все още смазваше кабриолета.

— Как си, мила? — обърнала се тя към майка ми. — Имаш ли вече болки?

— Тя продължаваше да говори — ми разказваше мама, — а аз вдишвах мириса на акациево дърво от дръжката на бащиния ти камшик, окачен на долния край на леглото, и те виждах да препускаш галоп и да го размахваш над главата си — също както баща ти.

Татко седял в кухнята със сестрите ми и чакал да се родя. Мери и Джейн искали братче, което да водят със себе си на училище, и той им обещал едно момченце на име Алън.

Мисис Торенс ме занесла в кухнята, за да ме видят. Бил съм повит в пелена от червена фланела. Тя ме положила в ръцете на татко.

— Странно чувство изпитах, като те погледнах — разказваше ми той. — Моят син!... Толкова много неща исках да правиш — и да яздиш, и всичко. Исках да умееш да се справяш с всякакъв кон. Е,

такива неща ми минаваха през ума. Разбира се, и за бягането... намираха, че имаш хубави крайници. Толкова чудно ми се струваше да те държа в ръцете си. Питях се дали ще приличаш на мен...

Скоро след като тръгнах на училище, аз заболях от детски паралич. Епидемията избухна в щата Виктория в началото на 1900 година и се разпространи от по-гъсто населените области във вътрешността на страната, поразявайки деца в отдалечени чифлици и пръснати в горите домове. Аз бях единствената жертва в Турала. Моето заболяване хвърли в ужас хората на много мили наоколо. Те свързваха думите „паралич“ с идиотизъм и когато някоя двуколка спирала и коларят се навеждал над колелата, за да побъбри със срещнатия по пътя приятел, неизменният въпрос бил: „Чул ли си дали умът му е засегнат?“

В продължение на седмици съседите шибваха конете по-енергично, когато минаваха покрай нашата къща, и поглеждаха припряно и с нов интерес старата ограда от колове, необяздените жребци в двора на конюшната и моето детско велосипедче, полегнало на една страна край плевнята. Те прибираха децата си по-рано, завиваха ги по-топло и ги гледаха уплашено, ако кихнеха или се закашляха.

— От небето идва — твърдял мистър Картър, хлебарят, и нищо чудно да е вярвал в това. Мистър Картър беше директор на неделното училище и след своите седмични съобщения той заявил мрачно на учениците си:

— На следващата църковна служба в неделя сутрин преподобният Уолтър Робертсън ще предложи да се помолим за бързото възстановяване на храброто момче, поразено от коварна болест. Моля всички да присъствуват.

Татко научил как мистър Картър обяснявал заболяването ми. Един ден го спрял на улицата и като подръпвал нервно и угрижено червеникавите си мустаци, му изяснил точно как съм прихванал болестта:

— Казват, че бацилът се вдишва. Той просто се носи из въздуха, навсякъде. Човек никога не знае къде е. Изглежда, че точно когато е минавал покрай носа на момчето, то е поело въздух и това е било съдбоносно. Падна като посечено биче. Ако беше издишвал, когато бацилът минавал, нищо нямаше да му стане.

Той спрял и добавил тъжно:

— А сега ще се молите за него...

— Гърбът е създаден да носи товар — промърморил благочестиво хлебарят. Той беше църковен настоятел и виждаше божията ръка във всяко нещастие. От друга страна, подозираше, че сатаната има пръст във всичко, което доставя радост на хората.

— Такава е божията воля — добавил той с известно задоволство, уверен, че забележката му ще се хареса на всемогъщия. Той не пропускаше случай да заслужи благоволението му.

Татко изсумтял своето презрение към подобна философия и ядосано казал:

— Гърбът на моето момче не е създаден да носи товар! И знай, че болестта няма да му пречи в нищо. А ако търсиш място за тегла, заповядай — и той почукал глава с мургавия си пръст.

По-късно, застанал до леглото ми, той ме запитва боязливо.

— Болят ли те краката, Алън?

— Не. Не ги чувствавам.

— О, по дяволите! — възкликна той покрусен.

Татко беше сух човек с тесни бедра и криви крака — резултат от годините, прекарани на седлото, защото той се занимаваше с обзядване на коне. Беше слязъл във Виктория от далечния Куинсланд.

— Заради децата — казваше той. — Там горе няма училище. Ако не бяха те, не бих се преселил.

Татко имаше лице на бушмен^[1] — кафяво и набраздено, с пронизателни сини очи сред ситните бръчки, причинени от ослепителния блясък на слънцето в обраслите със солени храсти равнини.

Един джамбазин, негов приятел, веднъж намина да го види. Наблюдавайки как татко прекосява двора, за да го посрещне, той извика:

— Божичко, Бил, ти все още пристъпваш като проклето ему^[2].

Татко ходеше леко, обикновено със ситни крачки и гледаше в земята пред себе си — навик, който той обясняваше с това, че идва от „змийска област“.

Пийнеше ли малко, татко яхваше някой от още необяздените жребци, изправяше го на задни крака и го пришпорваше в двора на

конюшната — през хранилки, теглички и стари колела. Подплашените кокошки се разпиляваха с кудкудякане, а той викаше с пълен глас:

— Див добитък, долно качество! Плюя на тях! Хей, пази се!

Накрая изправяше коня на задни крака, свалеше широкополата си шапка, размахваше я сякаш благодареше за аплодисменти и се покланяше към кухненската врата, откъдето обикновено мама го гледаше с усмивка на уста, усмивка, която изразяваше едновременно доволство, любов и загриженост.

Татко обичаше конете не защото от тях вадеше хляба си, а заради красотата, която виждаше в тях. Можеше с часове да разглежда някой добре сложен кон: наклонил глава на една страна, той пристъпваше бавно около него и изследваше внимателно всяка подробност, плъзгаше ръце по предните му крака, опипваше за подутини или драскотини, за да разбере дали конят е паднал.

— Хубавият кон има здрави кости и много светлина под себе си — обичаше да казва татко, — защото стъпва с широка крачка.

Според него конете приличали на хората.

— Да, факт! Виждал съм го неведнъж. Някои се нацупват, щом ги докоснеш с камшика. Като някои деца, които няма да ти проговорят с дни, ако им издърпаш ушите. Държат гарез. Не забравят, знаеш! Дявол да го вземе, така е и с конете. Послужи си с камшика и ще удариш на камък. Вземи например дорестата кобила на стария Стъмпи Дик. Много упорита беше, но виж, аз я обездих. Вади си заключение... То си е характер. Прилича на Стъмпи: който се е опитвал да му тури юзда, е обърквал страшна каша. Все още ми дължи една лира за тази работа. Е, карай да върви... Той няма пукната пара.

Бащата на татко, червенокос йоркширски овчар, емигрирал в Австралия в началото на четиридесетте години. Оженил се за една ирландка, пристигнала в колонията същата година. Разказват, че когато корабът с ирландски девойки, тръгнали да търсят работа като прислужнички, пристигнал, дядо бил на кея.

— Коя от вас иска да се омъжи за мен? — викнал той към надвесилите се над перилата девойки — Коя ще си опита късмета с мен?

Едно здраво синеоко момиче с черна коса и големи ръце го изгледало изпитателно и отвърнало:

— Аз! Аз ще се омъжа за тебе!

Тя се навела през перилата, той я свалил на кея, взел вързопа, който носела, поставил ръка върху рамото ѝ, сякаш да я направлява и тръгнали заедно.

Татко бил най-малкият от четирите им деца и наследил темперамента на своята майка ирландка.

— Когато бях малък — ми разказваше той, — ударих веднъж един колар точно зад ухото с ирландски пъпеш^[3]. — Знаеш, че ако сокът пръсне в окото ти, може да ослепееш. Е, човекът побесня и ме подгони със сопата. Хукнах към къщи, пицейки „мамо“. Този приятел обаче не се шегуваше, дявол да го вземе, наистина не се шегуваше. Душа не ми остана, докато се добера до дома. Свършено беше с мене. Обаче мама ме видяла как бягам и сега чакаше с котел вряла вода в ръка. „Пази се! — каза тя на човека. — Кипяща е. Ако се доближиш, ще я лисна в лицето ти.“

Спря го, дявол да го вземе! И така стоя и не го изпусна из очи, докато той си отиде, а аз стисках здраво полата ѝ.

На дванадесет години татко започнал сам да си вади хляба. Образованието му се ограничило в няколкомесечното обучение при един учител — пияница, на когото всяко дете, посещаващо покритата с плочи барака, която служела за училище, плащало по половин کرونا седмично.

И така той започнал работа, пътувал от ферма на ферма, обездвал коне или придружавал черди с добитък.

Юношеството му и ранната му младост минали в отдалечените области на Ню Саут Уелс и Куинсланд и по-късно тези места доставяха материала за всичките му истории. От неговите разкази далечните равнини, обрасли със солени храсти, и червените пясъчни хълмове ми станаха по-близки от плодородната област, където бях роден и отраснах.

— Има нещо в онази земя — ми каза татко веднъж, — там човек се чувства доволен. Изкачиш се на някой хребет, запалиш огън... — Той спря замислен и ме загледа угрижено. След малко каза: — Трябва да измислим нещо, да не затъват патериците ти в пясъка. Да, някой ден непременно ще те заведе там горе.

[1] Обитател на австралийските гори — Б.пр. ↑

[2] Австралийска камилска птица — Б.пр. ↑

[3] Вид австралийска акация с отровен плод — Б.пр. ↑

II

Скоро след като се парализирах, мускулите на краката ми започнаха да се свиват, а гърбът ми, някога прав и силен, сега се изкриви на една страна. Сухожилията под колената ми се втвърдиха като въжета, които дърпаха краката ми, докато те постепенно се подгънаха и се свиха в приклепнало положение.

Болезненото напрежение на сухожилията под колената ми и страхът, че ако не бъдат изправени бързо, краката ми ще останат в това положение, не даваше покой на мама и тя непрекъснато настояваше пред д-р Крауфорд да предприеме лечение, което да ми помогне отново да се движа нормално.

Д-р Крауфорд, незапознат с развитието на болестта детски паралич, наблюдаваше опитите на мама да върне живота в краката ми чрез масажи с ракия и зехтин — лечение, предписано от жената на учителя и излекувало нейния ревматизъм — и се мръщеше неодобрително, но със забележката „поне няма да навреди“ изостави въпроса за безжизнеността на моите крака, докато проучи усложненията при жертвите в Мелбърн.

Д-р Крауфорд живееше в Балунга, на четири мили от нашия дом, и посещаваше пациенти в околността само при спешни случаи. Тогава той впрягаше един кротък сив кон в кабриолета си, а гюрука оставяше повдигнат така, че тапицерията от син филц, с фистон по края, да се вижда и да му служи за фон, когато се кланя от двуколката и размахва камшик за поздрав към минавачите. Двуколката го поставяше на равна нога с овцевъдите, но не и с онези от тях, които имаха двуколки с гумени колела.

Той беше човек с чудесни познания за по-обикновените заболявания.

— Мога да ви уверя, мисис Маршъл, че синът ви няма брусница.

Но полиомиелитът беше от тези заболявания, за които се знаеше твърде малко. Когато се разболях, той извика на консулт двама други

лекари и единият от тях именно откри, че съм болен от детски паралич.

Този лекар направи на мама впечатление със своите познания и тя го помоли да ѝ обясни подробно как може да се развие болестта. Но всичко, което той ѝ каза, беше:

— Ако момчето бе мой син, аз извънредно много бих се тревожил.

— Сигурна съм — отвърна мама сухо и от този момент загуби доверие в него. Тя се уповаваше на д-р Крауфорд, който, след като другите си бяха вече отишли, ѝ каза:

— Мисис Маршъл, никой не може да каже дали синът ви ще осакатее, или не, дали ще живее, или не. Аз вярвам, че той ще живее, но всичко е в божиите ръце.

Това утеши донякъде мама, но не и татко. Според него д-р Крауфорд признаваше, че не знае нищо за детския паралич.

— Щом ти кажат, че си в божиите ръце, значи свършено е с тебе — каза той.

Скоро д-р Крауфорд бе изправен и пред проблема за моите сковаващи се крака. Угрижен и несигурен, той барабанеше леко с топчестите си пръсти по мраморната плоча на мивката до леглото ми и мълчаливо ме гледаше. Мама стоеше до него, напрегната и неподвижна като подсъдим, очакващ присъда.

— Е, сега, мисис Маршъл, за тези крака. Хм, хм, да. Боя се, че можем да направим само едно. За щастие, той е храбро момче. Трябва да изпънем краката му. Единственият начин е, като го натискаме. Трябва да ги изпънем насила. Въпросът е как. Мисля, че най-добре би било да го поставяте всяка сутрин на масата и с цялата си тежест да натискате колената, докато краката се изправят. Трябва да се изпънат върху масата. Да речем, три пъти. Да, три пъти е достатъчно, струва ми се. Да речем, първия ден два пъти.

— Ще го боли ли много? — попита мама.

— Страхувам се, да! — д-р Крауфорд замълча, а после добави: — Ще ви е нужна много смелост.

Всяка сутрин, когато мама ме поставяше да легна по гръб върху кухненската маса, аз гледах картината с подплашените коне, окачена върху комина над огнището. Това беше гравюра, представляваща бял и черен кон, притиснали се от ужас един о друг, а на тъмния фон на

бурята и дъжда, на няколко сантиметра пред разширените им ноздри, се открояваше зигзагообразна светкавица. На отсрещната стена продължението на картината показваше как конете се носят в галоп с изпънати крака и развети гриви.

Понякога татко, който вземаше всички картини много сериозно, заставаше, притворил очи, за да се съсредоточи, разглеждаше конете и определяше качествата им, като че ли ги купуваше. Веднъж ми каза:

— Арабски са, вярно, но нечистокръвни. Кобилата има подутина на бабковата става. Погледни глезена ѝ!

Негодувах срещу всяка забележка против тези коне. Те бяха много важни за мене: всяка сутрин аз бягах заедно с тях от непоносимата болка. Нашите страхове се сливаха в един общ страх, който ни свързваше като другари в беда.

Мама поставяше двете си ръце върху свитите ми колена и стиснала здраво очи, тъй, че спуснатите клепачи да задържат сълзите ѝ, тя наблягаше с всичка сила върху краката ми, докато под нейната тежест те се изправяха върху масата. При изпъването палците ми се разтваряха, после се изкривяваха надолу и встрани като нокти на хищна птица. Когато сухожилията под колената ми започваха да се разпъват и разтеглят, аз запищях от болка и с широко отворени очи и поглед, вперен в ужасените коне над огнището, аз виках на конете, докато палците ми се извиваха в агония:

— О, коне, коне, коне... О, коне, коне...

III

Болницата се намираше в едно градче на около двадесет мили от дома. Татко ме заведе дотам с браната — здрава двуколка с дълги теглича, с която обучаваше конете. Той много се гордееше с тази двуколка. Тегличите и колелата бяха от хикори^[1], а върху облегалката татко беше нарисувал един кон в момент на скок. Картината не беше много хубава и татко обикновено я извиняваше с обяснението:

— Конят още не е свикнал, разбирате ли. Това е първият му скок и той не е могъл да запази равновесие.

Татко беше впрегнал един от младите коне, които обяздваше, а друг беше вързал за теглича. Той държеше главата на този кон, докато мама ме постави на пода и сама се качи на двуколката. След като се настани, тя ме повдигна до себе си. Татко продължаваше да говори на коня и да търка с ръка потната му шия.

— Мирно, момче! Хайде! Спокойно сега!

Лудуването на необяздените коне не плашеше мама. Случвало се бе упорити коне да се изправят на задните си крака, да приклякат напред или да хукват извън шосето, пръхтейки озлобени от усилията да се освободят от юздата, но лицето на мама оставаше невъзмутимо спокойно. Седнала на високата седалка, тя спокойно реагираше на всяко подхвърляне и клатушкане. Стиснала с една ръка края на никелираното перило, при рязко изправяне на конете тя леко се навеждаше, а отскачаше назад върху седалката, когато конете се втурваха напред. И нито за миг не отслабваше прегръдката, в която ме държеше.

— Готови сме — каза мама сега и ме притисна здраво към себе си.

Татко освободи мундщука и отстъпи заднишком към стъпалото. Той остави юздите да се плъзнат леко върху дланта му и без да сваля очи от главата на вързания за теглича кон, постави крак върху кръглото желязно стъпало, улови се за ръба на седлото, спря за момент, колкото да извика „мирно там“ на неспокойните нервни коне, и после бързо се

метна на седалката, докато те се изправяха на задните си крака. Почувствуваха отпускането на поводите, конете се хвърлиха напред. Жребецът, привързан с оглавник към теглича, се дърпаше настрани и с източен врат подскачаше подплашено редом с впрегнатия кон. Ние излетяхме през портата, а под желязната, стържеща по чакъла шина на колелата захвърчаха камъни.

Татко се хвалеше, че при своите бурни потегляния никога не закачвал стълбовете на портата, въпреки че драскотините и белезите по дървото на височината на главините подсказваха обратното. Мама, наведена над калника, за да види разстоянието между главините и стълба, винаги правеше една и съща забележка:

— Някой ден непременно ще се удариш в тези стълбове!

След като преминахме прашното отклонение от главния път до нашата порта и поехме по шосето, татко успокои конете.

— Хайде по-полека сега! — извика той и заради мама добави: — Това пътуване ще им изкара вироглавството. Сивият е от Абот. Всички негови жребчета са такива буйни.

Топлото слънце и шумът на колелата ме приспаха. Храсти, ливади и потоци минаваха край нас, забулени в праха, вдиган от копитата на конете, но аз не ги виждах. Спах три часа с глава върху мамината ръка, докато накрая тя ме събуди.

Чакълът в болничния двор хрущеше под колелата на двуколката. Надигнах се и видях бяло здание с тесни прозорци. Долових някаква странна миризма.

През отворената входна врата се виждаше тъмен полиран под, поставка и кръгла ваза с цветя в нея. Сградата обаче тънеше в някакво безмълвие, в някаква странна тишина, която ме плашеше.

Татко ме внесе в стая с тапицирана пейка покрай стената и писалище в единия край. Зад писалището седеше медицинска сестра. Тя зададе на баща ми куп въпроси и докато записваше в една книга отговорите му, той я наблюдаваше, както би гледал зъл кон с присвити назад уши.

След като сестрата излезе от стаята заедно с книгата, татко каза на мама:

— Попадна ли на такова място, изпитвам желание да ги пратя по дяволите. Оголват чувствата на човека, като че дерат крава. Ама че

въпроси задават! Карат те да се чувствуваш натрапник, сякаш се опитваш да ги надхитриш или нещо такова. Не зная...

След известно време сестрата се върна с един болногледач, който ме отнесе след уверенията на мама, че ще дойде да ме види, щом ме настанят в леглото.

Болногледачът беше облечен в кафяви дрехи, имаше червено набръчкано лице и ме гледаше, сякаш не бях момче, а някаква загадка. Отнесе ме в банята и ме постави във вана с топла вода. После седна на едно столче и започна да си свива цигара. След като я запали, каза:

— Откога не си се къпал?

— От тази сутрин — отвърнах.

— А, добре. Полежи си само. Това е достатъчно.

Малко по-късно аз стоях в хладното чисто легло, където той ме беше положил, и настойчиво молах мама да не си отива. Дюшекът на леглото беше твърд, неподатлив и завивките изпънати около мен. Под тези завивки нямаше да се образуват топли пещери; нямаше да мога да си правя входове и вити криволиचेци пътечки за топчетата, както правех върху юргана си; нямаше ги познатите стени на моята стаичка, не чувах кучешки лай, нито шум от хрупаци сено коне. Всички тези неща бяха част от моя дом и в този момент чувствувах липсата им болезнено.

Татко се сбогува, но мама се бавеше. Внезапно тя се наведе, целуна ме бързо и излезе. Стори ми се невероятно, че тя можа да направи това. Нито за миг не допусках, че ме оставя по собствено желание — знаех, че е заставена да си отиде от неочаквани и чудовищни обстоятелства, върху които тя нямаше власт. Не извиках, нито я помолих да се върне, макар че копнеех за това. Гледах как мама си излиза от стаята и няхах сили да я спра.

След като мама си отиде, човекът от съседното легло ме наблюдава мълчаливо известно време, а после попита:

— Защо плачеш?

— Искам да си ида у дома.

— Ние всички искаме да си идем — каза той, погледна към тавана и въздъхна, — да, ние всички искаме това.

Нашето отделение имаше полиран под, светлокафяв между леглата и към средата на стаята, но тъмен и лъскав под леглата, където краката на сестрите не изтриваха восьъчния му слой.

Белите железни легла, наредени покрай стените в две редици едно срещу друго, стояха върху тънки крака с колелца. Няколко сантиметра около всеки крак подът беше изподраскан от тези малки колелца, които се въртяха на всички страни, когато сестрите движеха леглото.

Завивките и чаршафите се изопваха плътно около болния, после се подпъхваха под дюшека така, че го стягаха като в обръч.

В отделението имаше четиринадесет мъже. Аз бях единственото дете. След като мама си отиде, някои от мъжете ме заговориха и ми казаха да не се тревожа.

— Тук ти ще се чувствуваш добре — ми каза един болен. — Ние ще се грижим за тебе.

Разпитаха ме какво ми е и когато им казах, започнаха да коментират детския паралич. Един от мъжете каза, че тази болест е душегубка.

— Проклета душегубка — повтори той. — Това е тя, проклет убиец!

Забележката ме накара да се почувствувам важен и да обикна мъжа, който я направи. Аз не гледах на болестта си като на нещо сериозно, а просто като на временно неудобство. През следващите дни и седмици посрещах пристъпите на болката с негодувание и гняв, които бързо се превръщаха в отчаяние, ако болката продължаваше, но щом спираше, аз веднага я забравях. Не можех да оставам дълго подтиснат: толкова интересни неща ме заобикаляха.

Първо, приятно ме изненада впечатлението, което правеше болестта ми на хората: те спираха до леглото ми, гледаха ме тъжно и смятаха, че ме е сполетяло някакво ужасно бедствие. Това ми придаваше важност и аз бях доволен.

— Ти си храбро момче казваха те, навеждаха се да ме целунат и си тръгваха с натъжени лица.

Храбростта, която ми приписваха, ме озадачаваше. Да ти кажат, че си храбър, за мене означаваше голямо отличие. Когато посетителите ме наричаха храбър, чувствувах, че трябва да променя изражението на лицето си и да прикривам доволството, което съвсем естествено предизвикваше похвалата, но което беше напълно неподходящо в случая. Непрекъснато се страхувах да не бъда разкрит и започнах да се смущавам, когато трябваше да приемам похвали за моята храброст,

защото знаех, че не ги заслужавам. Аз се плаших от мишката, която гризеше перваза на стаята ми в къщи, страхувах се да ставам нощем и да излизам да пия вода в тъмното... Чудех се какво биха помислили хората, ако знаеха това.

Но всички настояваха, че съм храбър, и аз приемах това със скрита, макар и гузна гордост.

След няколко дни вече бях част от отделението и започнах да гледам с чувство на превъзходство новите пациенти, които влизаха в стаята плахо, смутени от редиците наблюдаващи ги очи, тъгуващи за домовете си и копнеещи да се отпуснат в своите меки легла.

Болните разговаряха с мен, понякога си правеха шеги за моя сметка, понякога ме покровителствуваха — както се държат възрастните с децата — и винаги, когато темите им за разговор се изчерпваха, те се залавяха пак с мен. Аз вярвах всичко, което ми казваха и това ги забавляваше. Под защитата на своя дълъг опит те ме гледаха отвисоко и си въобразяваха, че поради своята невинност дори не разбирам, когато приказват за мен. Разговаряха, сякаш бях глух и не можех да чувам думите им.

— Той вярва във всичко, което му кажеш — обясняваше веднъж някакъв младеж от отсрещната страна на стаята на новодошъл. — Слушай! Хей, смехурко — подвикна ми той, — в кладенеца до вашата къща има вещица, нали?

— Да — отвърнах.

— Ето — каза младежът. — Смешно хлапенце! Казват, че никога няма да може да ходи.

Реших, че младежът е глупак. Нима си въобразява, че аз никога вече няма да ходя! Аз по-добре от него зная какво ще правя като порасна: ще обздвам коне, ще викам „Хо! Хо!“ и ще размахвам шапката си във въздуха. И ще напиша книга като „Кораловият остров“.

Мъжът от съседното легло ми харесваше.

— Да станем другари — ми каза той скоро след моето идване. — Какво ще кажеш?

— Добре! — отвърнах.

От цветната картинка на една от първите си книжки аз имах представа, че другарите трябва да стоят един до друг и да си държат ръцете. Обясних му, но той отвърна, че не е необходимо.

Сутрин, повдигнат на лакът и като натъртваше на всяка дума с потупване на ръка, той казваше:

— Винаги помни, че мелниците на братя Макдоналд са най-добрите!

Доволен бях, че вече знаех кои мелници са най-добри, и действително това изречение така се запечати в паметта ми, че по-късно то винаги определяше отношението ми към вятърните мелници.

— Мистър Макдоналд и неговият брат ли са ги направили? — попитах аз.

— Да. А Макдоналд старши — това съм аз, Ангъс.

Той се отпусна върху възглавницата си и каза кисело:

— Един господ знае как се справят сега без мен — поръчки и какво ли не още. Човек трябва непрекъснато да си отваря очите. — После той извика на един болен през стаята: — Какво пишат днес във вестника за времето? Ще има ли суша?

— Вестникът не е дошъл още — отвърна мъжът.

Ангъс беше най-високият и най-едрият мъж от пациентите в отделението. Той страдеше от нещо, което му причиняваше силни болки. Понякога въздишаше високо или проклинаше, или стенеше силно, което ме плашеше.

Сутрин, след безсънна нощ, той казваше, без да се обръща определено към някого:

— Ох, прекарах ужасна нощ.

Имаше едро, гладко обръснато лице. Две дълбоки бразди съединяваха ноздрите с ъглите на устата му. Кожата му беше гладка, сякаш беше щавена. Имаше подвижни чувствителни устни, които лесно се усмихваха, когато не го мъчеха болки.

Обикновено Ангъс извиваше глава върху възглавницата си и дълго ме наблюдаваше, без да каже дума.

— Защо се моли толкова продължително! — запита той веднъж и в отговор на смаяния ми поглед добави: — Наблюдавах как си мърдаш устните.

— Имам да се моля за толкова много неща — обясних му аз.

— Какви неща? — запита той.

Смутих се.

— Хайде, кажи ми — нали сме другари.

Повторих му молитвите си, а той ме слушаше с поглед, вперен в тавана, и скръстени върху гърдите ръце. Когато свърших, изви глава и ме погледна.

— Нищо не си пропуснал. Всичко му казваш. Господ сигурно си мисли хубави неща за теб, докато те слуша.

Неговата забележка ме направи щастлив и реших да помоля господ за неговото оздравяване.

Дългата заплетена молитва, която повтарях всяка вечер, преди да заспя, беше резултат от увеличаващия се брой на моите молби към господ. С всеки изминат ден нуждите ми ставаха все по-многобройни. Аз свалях изпълнените, но броят на новите толкова превишаваше чувите, че започнах, да се плаша от необходимостта да ги повтарям все отново и отново. Мама не ми разрешаваше да пропусцам занятията в неделното училище и от нея аз бях научил своята първа молитва. Тя представляваше малко стихче — започваше с „мили Исусе, кротък и смирен“ и завършваше с молба да благослови разни хора, включително татко, макар в душата си да знаех, че той не се нуждае от божиите милости. Но по-късно видях някъде една съвсем хубава на вид котка, изхвърлена от някого. Нейната вкоченена неподвижност ме изплаши. Обясниха ми, че е мъртва. След този случай аз си мислех нощем в леглото за мама и тате и ги виждах да лежат неподвижни, с отворени уста като котката и уплашено се молех те да не умират преди мене. Това беше моята първа сериозна молитва и аз никога не я пропусах.

По-късно след известен размисъл реших да включа и моето куче Мег. Молех бог да го запази, докато порасна и стана мъж и мога да понеса смъртта му. Смутен, че може би искам твърде много от бога, аз добавих, че, както при случая с Мег, ще бъда доволен, ако родителите ми живеят, докато стана мъж, да речем, на тридесет. Смятах, че на тези години ще съм минал възрастта на сълзите. Мъжете никога не плачат.

Молех се също да оздравея и винаги добавях, че ако той няма нищо против, аз бих предпочел да оздравея преди Коледа, т.е. след два месеца.

Любимите ми животинчета, които държах в кафези и сандъчета в задния двор, също се нуждаеха от молитви, тъй като сега аз не можех да ги храня и да им сменям водата, и имаше опасност да бъдат забравени. Молех се това да не се случи.

Моят папагал Пет, един стар, сприхав какаду, трябваше всяка вечер да се пуца от клетката, за да похвърчи сред дърветата. Съседите често се оплакваха от него. В дните за пране той кацаше върху въжетата и измъкваше щипките. Намерили белите си чаршафи в прахта, разгневените жени замерваха Пет с камъни и сопи и аз трябваше да се моля да не го улучат и убият.

Трябваше също да се моля да стана добро момче.

Ангъс направи някои забележки по моите молитви и запита:

— Какъв според теб е Бог? Как мислиш изглежда той?

Винаги си представях Бог като мощен мъж, завит с бяло наметало подобно на арабин. Той седеше на стол и, облегал лакти върху коленете си, гледаше надолу към земята. Очите му бързо пробягваха от човек на човек. Според мен не беше добър, а много строг. Виж Исус, трябва да беше добър като татко, само вероятно не ругаеше като него. Това, че яздеше магарета, а не коне обаче доста ме разочароваше.

Веднъж татко след като свали някакви нови ботуши, които разтъпкваше, и нахлузи старите, с ластични кончови марка „Джилспай“, възкликна: „Тези ботуши са божествена работа.“ Затова смятах, че Исус носи ботуши марка „Джилспай“.

Ангъс изслуша описанието ми и каза, че моята представа е по-вярна от неговата.

— Майка ми говореше келтски — продължи той. Може би затова аз пък си представях Бог като прегърбен белобрад старец, заобиколен от тълпа стари жени, които плетат и си бъррят на келтски. Едното му око винаги беше превързано, и мама все обясняваше: „От ония гамени е, дете хвърляха камъни.“ Мислех, че бог, не може да направи нещо, без да се посъветва с мама.

— Пляскаше ли те майка ти? — запитах Ангъс.

— Не — отвърна той замислено. — Нас децата тя никога не биеше, но беше много строга към Бога.

Един от пациентите му каза нещо, на което той отвърна:

— Не се безпокой. Не руша вярата му. Когато порасне, той сам ще разбере.

Въпреки че вярвах в господ и му посвещавах част от вечерите си, аз не считах, че съм зависим от него. Той можеше лесно да ме обиди и аз никога да не му проговоря. Страхувах се от него, защото имаше

власт да ме изгори в пъкъла. Надзирателят от неделното училище ни беше обяснил това. Но по-страшно от огъня на пъкъла беше за мене унижението. Когато Мег при гонитба на един заек си прободде плешката, аз се почувствувах измамен и реших в бъдеще да се грижа сам за Мег и да не разчитам на бога. Тази вечер не се молих.

Татко споменаваше всевишния само за да го критикува. Харесваше ми това негово отношение, защото означаваше, че мога да разчитам на него, когато господ не успее в нещо — нали татко беше превързал рамото на Мег. Но тонът, с който говореше за Бога, ме смущаваше.

Веднъж татко заведе една кобила при жребеца на Уеди Гийн. Уеди го попита какъв цвят би искал да бъде кончето.

— Зная начин да стане какъвто цвят желаш — похвали се Уеди.

— А можеш ли да го направиш по желание жребче или кобилка?
— запита татко.

— О, не! — каза Уеди богобоязливо. — Само Бог определя пола.

Аз присъствувах на този разговор и ми се стори, че татковата реакция на това изказване поставя под съмнение божията власт над конете. Това затвърди вярата ми в татко: мъже като него, реших аз, са по-силни от всякакъв Бог.

Но мъжете в болницата бяха различни от мъжете извън болницата. Болката им беше отнела нещо, което аз ценях, но не можех да определя. Нощем някои от тях призоваваха всевишния и това не ми харесваше. Смятах, че не би трябвало да го правят. Не исках да допусна, че мъжете могат да изпитват страх. Мислех, че когато станеш мъж, страхът, болката и нерешителността просто престават да съществуват.

От дясната ми страна лежеше тежък, мъчно подвижен човек. Ръката му беше премазана в една сламорезачка. Денем той се разхождаше из отделението, разговаряше с болните, изпълняваше поръчки или им носеше някои необходими вещи. С голяма влажна усмивка той се приближаваше, надвесваше се над леглото ми и се умилкваше:

— Добре ли си, а? Искаш ли нещо, а?

Маниерът му ме смущаваше. Може би защото любезността му и предлаганата помощ не бяха изблик на естествено състрадание, а по-скоро на страх. Страхуваше се да не загуби ръката си, но знаеше, че

Бог е добър и положително ще се погрижи за тези, които помагат на болните.

Мик, ирландецът от отсрещната страна на отделението, винаги любезно отклоняваше услугите му.

— Също като куче, което знае да плува — забеляза Мик веднъж, когато болният беше извън отделението. — Като се приближи до мен, изпитвам желание да му хвърля някоя пръчка, за да я донесе обратно.

В леглото си болният беше неспокоен: мятеше се, сядаше, пак лягаше. Мачкаше възглавницата си, обръщаше я насам-натам и ѝ се мръщеше. Щом се свечереше, той вадеше от шкафчето си малък молитвеник. Изразът на лицето му се променяше. Тялото му изведнъж се успокояваше: сякаш измъкваше от някакъв вътрешен запас подходяща сериозност я обличаше като дреха.

Около китката на премазаната си и бинтована ръка човекът беше намотал верижка с малко разпятие. Той вдигаше металното кръстче и го притискаше до устните си мълчаливо и напрегнато. Изглежда се страхуваше, че не чете достатъчно набожно, защото за по-голяма убедителност свиваше вежди и две дълбоки гънки се явяваха между тях, а устните му бавно оформяха думите, които четеше.

Една вечер, след като го наблюдава известно време, Мик очевидно почувствува, че набожността на този човек подчертава липсата на неговата собствена благочестивост.

— За какъв се мисли този? — обърна се той към мен.

— Не зная — отвърнах.

— Никой не може да каже, че аз пренебрегвам вярата! — измърмори Мик, загледа се упорито в нокътя на палеца си, захапа го, а после добави: — Поне не често.

После внезапно се усмихна:

— Моята стара майка, господ да я благослови, беше много добра жена. По-добра от нея на този свят не е имало и въпреки че аз ти го казвам — истина е. И други ще потвърдят. Питай, когото щеш от Борлик. Всички я познаваха. Та понякога сутрин, когато времето беше хубаво, аз ѝ казвах: „Бог е добър, а, мамо?“ „О, да! — отвърщаше тя. — Но и дяволът не е лош, Мик!“ Сега такива няма.

Мик беше нисък, подвижен своенравен и обичаше да приказва. Беше наранил ръката си по някакъв начин и му разрешаваха да става сутрин и да отива до банята. След като се върнеше, запретваше

ръкавите на пижамата си, заставахе до леглото и го оглеждаше като че ли се канеше да копае в него дупка за кол. После се покатерваше, изправяше възглавниците зад гърба си, поставяше ръце върху чаршафа пред себе си, оглеждаше отделението и върху лицето му се разливаше израз на приятно очакване.

— Седи и чака някой да го подхване — обясняваше Ангъс.

Отвреме навреме Мик поглеждаше ръката си, сбърчил озадачено чело, и казваше:

— Проклет да бъда, ако разбирам! Беше здрава и права, а като вдигнах чувала с пшеница върху талигата, нещо ѝ стана. Никога не знаеш какво може да ти се стовари върху главата.

— Късметлия си ти — забеляза Ангъс, — още два-три дни и ще си седиш отново в кръчмата. Чу ли за Франк?

— Не.

— Ами, умрял.

— Хайде бе! Представи си! — извика Мик. — Ето ти на! Живееш си безгрижно и щастливо, и в следващата минута лягаш и умираш. Той беше добре, когато си тръгна във вторник. Какво се е случило?

— Удар.

— Лошо нещо е това ударът. — Мик остана мълчалив и мрачен, докато пристигна подносът със закуската. Тогавя той се развесели и каза на санитарката, която му го подаваше.

— Я ми кажи, има ли някакъв шанс да се влюбиш в мен?

Санитарките, с бели колосани престилки и розови поли, с протрити ръце и мирис на дезинфекционни средства, ходеха покрай леглата забързано, обути в обувки с ниски токове. Понякога ми се усмихваха и спираха да оправят завивките ми. Аз бях единственото дете и те се грижеха за мен майчински.

Под влияние на татко аз често сравнявах хората с коне и сестрите, които припкаха нагоре-надолу из отделението, ми приличаха на понита.

В деня, когато ме доведе в болницата, татко беше хвърлил бегъл поглед на сестрите (той обичаше жените) и беше забелязал пред мама, че между тях има няколко хубави кобилки, но били лошо подковани.

Чуех ли конски тропот край болницата, аз си мислех за татко. Виждах го яхнал кон, изправен на задните крака, или понесен

стремително напред, винаги усмихнат. Получих писмо и в него той ми пишеше:

„Тук горе е още сушава и аз започнах да храня Кейт. В падинките край потоците тук-там има паша, но искам тя да е в добра форма, когато се върнеш.“

След като прочетох писмото, казах на Ангъс Макдоналд:

— Имам едно пони, казва се Кейт — а после, подражавайки на татко, — вратът ѝ е малко по-извит, но иначе е добър кон.

— Твоят старец обяздва коне, нали? — запита той.

— Да — отвърнах, — той е най-добрият ездач в Тупала.

— Голямо конте е — измърмори Макдоналд. — Когато го видях първия път, помислих, че идва направо от някое конно надбягване.

Лежах и мислех върху това, което Ангъс каза. Чудех се дали то е против или за татко. Аз харесвах как татко се облича. Дрехите показваха, че е уреден човек. Когато му помагах да разседлава конете, маслото от нитовете на зенгиите винаги оставяше следи по моите дрехи и ръце, но никога по татковите. Той се гордееше с дрехите си. Кожените му панталони бяха бели, без петна, а ботушите му — винаги лъснати.

Особено обичаше хубавите ботуши и се смяташе за познавач на кожи. Винаги се гордееше с ботушите, които в момента носеше — обикновено с ластици отстрани. Вечер, след като ги свалеше, седнал пред кухненската печка, той ги разглеждаше внимателно един по един, огъваше подметките насам-натам, мачкаше горницето и търсеше следи от износване.

— Горницето на левия ботуш е по-добро от това на десния. Смешна работа — ще се изтърка преди левия.

Той често говореше за професор Фентон, който организираше конни демонстрации в Куинсланд и мустаците му бяха намазани с восък. Професорът носеше бяла копринена риза с червен шал и умееше да прави двойна примка с дълъг пастирски камшик.

Татко можеше да плющи с камшика, но не както професор Фентон.

Докато мислех за тези неща, татко влезе в отделението. Беше дошъл да ме види. Стъпваше леко и пъргаво и ми се усмихваше. С едната си ръка крепеше нещо под бялата риза до гърдите си. Застана до леглото ми и се наведе към мен:

— Как си, сине?

До този момент се чувствавах доволен и спокоен, но той донесе със себе си атмосферата на нашия дом и изведнъж ми се доплака. Преди неговото идване старата ограда, откъдето обикновено гледах как обядва конете, домашните птици, кучетата, котките — всичко това се беше отдалечило отвъд непосредствения ми интерес. Сега то отново изглеждаше близко и реално и ми липсваше. Мама също ми липсваше.

Не заплаках, но татко, загледан надолу към мен, внезапно стисна устни. Той пхна ръка под разкопчаната си риза и бързо измъкна нещо светлокафяво, което се съпротивяваше. Вдигна завивките ми и го пхна до гърдите ми.

— Ето, вземи това! Притисни го до себе си. Едно от кученцата на Мег. Най-хубавото. Нарекохме го Алън.

Обвих с ръце топлата галювна мекота, притиснах я до себе си и моята скръб премина — изтръгна се от мен като въздишка. Почувствах се щастлив. Вдигнах поглед към татко и сякаш му предадох своята радост, защото и той се усмихна.

Кученцето шаваше до тялото ми. Вдигнах завивките и погледнах под тях. Кученцето лежеше, въртеше лъскавите си очички и щом срещна погледа ми, се размърда дружелюбно. Пулсиращият в него живот ме ободри и ми вдъхна сили. Вече не се чувствавах слаб. Приятно ми беше да го усещам върху гърдите си. То носеше дъха на нашия дом. Искях да го задържа.

Мик мина през стаята с пешкир на рамо и Макдоналд, който ни наблюдаваше, му извика:

— Задръж сестрите на приказки оттатък, Мик! — А на татко: — Нали знаете какви са... куче тук... няма да разберат... това е лошото...

— Така е — каза татко, — но пет минути му стигат. За него това е като чаша вода за жаден човек.

[1] Хикори — американско твърдо дърво (сачуа) — Б.пр. ↑

IV

Уважавах мъжете. Смятах, че са способни да преодоляват всякакви трудности, че притежават голяма смелост, могат да оправят всичко, знаят всичко, силни са и на тях може да се разчита. С нетърпение чаках да порасна и да стана мъж.

За мен татко беше истински мъж. Дори ако на моменти той вършеше неща несвойствени, по моя преценка, за един мъж, вярвах, че прави това съзнателно, просто да забавлява другите. Бях сигурен, че и в тези случаи той напълно контролира действията си.

Затова не се страхувах от пияни хора.

Когато татко се напиеше, а това се случваше рядко, считам, че той съумява да запази част от героя, който представяше на зрителите, напълно трезвен и разумен, въпреки че не го показваше.

След по-продължително застояване в кръчмата той се прибираше у дома весел, улавяше мама през кръста и с едно „Хайде!“ започваше да я върти из кухнята в буен танц и да подвиква. Приятно ми беше да го гледам и затова в моите представи пияният човек беше закачлив, приказлив, засмян и се поклаща просто за да се забавлява.

Една нощ две санитарки влязоха в отделението, като крепяха помежду си един пиян, доведен в болницата от полицията. Гледах човека, изненадан и уплашен от това, което му се беше случило: тръпки го разтърсваха, езикът висеше от отворената му уста, нещо вътре в него, над което той нямаше власт, ръководеше всичките му действия.

Санитарките едва го вкараха през отворената врата. Той спря, погледна към тавана и изкрещя:

— Здравсти, какво правите горе? Слизайте, че ще ви дам да се разберете!

— Няма нищо там — каза му едната от санитарките. — Хайде!

Пияният вървеше между санитарките, сякаш беше арестант, залитна към стената като сляп кон, но най-накрая те успяха да го заведат в банята.

След като го изкъпаха и го настаниха в леглото до Мик, сестрата му даде приспивателно. Той го погълна с неудоволствие и изкрещя:

— По дяволите! — А после добави жално: — Отвратително е! Ужасно отвратително!

— Лягай сега! — заповяда сестрата. — Тук си на сигурно място. След малко ще заспиш.

— Фантетата, и те се нахвърлиха срещу мен... — измърмори той. — Другарят ми ме нападна пръв... Да, така е... Къде по дяволите съм сега? Ти си сестра, нали? Как си? Ние къркаме от седмици... Ще си легна... Ще мирувам...

Сестрата постави ръка на рамото му и внимателно го натисна върху възглавницата. После излезе.

След като тя затвори вратата, пияният лежа известно време спокойно в полумрака, после се повдигна крадешком и седна в леглото. Разгледа тавана, стените и пода около себе си. Опипа желязната рамка на леглото, като че ли изпробваше здравината на капана, в който са го поставили.

Изведнъж забеляза Мик, който го наблюдаваше облегнат на възглавницата си.

— Добър ден.

— Добър ден — отвърна Мик. — Натряскал си се здравата.

— Вярно! — отсече мъжът. — Колко се плаща за преспиване тук?

— Нищо! — каза Мик. — За сметка на стопанина. Новак си, а?

Мъжът изръмжа. Той имаше пълни, увиснали страни, покрити с набола посивяла брада, а торбичките около очите му бяха подпухнали и възпалени, като че ли беше плакал. Носът му беше голям, месест, с разширени пори и черни точки, сякаш във всяка пора имаше корен на косъм.

— Май че те познавам — каза той на Мик. — Да не си бил в Милдура? В Оувърфлоу, Пайънгъл, Бурк...?

— Не — отвърна Мик и посегна към шкафчето си за цигара. — Не съм ходил там.

— Е, тогава не те познавам!

Мъжът седеше и гледаше пред себе си, а ръцете му се движеха безцелно върху завивките. Изведнъж зашепна бързо:

— Какво е това там? Виж! До стената! Мърда!

— Стол! — каза Мик, поглеждайки натам.

Мъжът бързо легна и заметна одеялото през главата си. Завивките му се затресоха.

Като видях това, аз също легнах и скрих глава под одеялото.

— Хей! — чух да ми говори Макдоналд, но не помръднах. — Хей, Алън!

Отметнах одеялото от лицето си и го погледнах.

— Няма нищо страшно — увери ме той. — На градус е и има делириум тременс.

— Какво е това? — запитах с леко треперещ глас.

— Пиянствувал е малко повечко. Вижда разни неща. Утре ще му мине.

Но аз не можах да заспя и когато дежурната сестра дойде, седнах в леглото, за да я гледам, като ходи из отделението.

— Сестро, ела тук! — извика я мъжът. — Искам да ти, покажа нещо. Донеси свещта!

Сестрата се приближи и насочи светлината на фенера си към него. Той беше отметнал завивките и притискаше пръст върху голото си бедро.

— Виж! Хванах я! Виж!

Той повдигна пръст и сестрата се наведе, а светлината на фенера обля лицето ѝ. Тя махна нетърпеливо с ръка.

— Това е луничка! Лягай да спиш!

— Не е луничка! Виж, мърда!

— Лягай да спиш! — го потупа приятелски по рамото сестрата и го зави с одеялото. Беше така спокойна и невъзмутима, че аз се успокоих и след малка заспах.

На сутринта се събудих, но известно време лежах и сънливо мислех за яйцата в шкафчето си. Предишния ден ги бях броил, но замаян от съня, сега не можех да си спомня колко бяха.

Закуската, която даваха в болницата, се посрещаше от пациентите неохотно.

— Ядеш я, за да не умреш от глад — обясняваше Ангъс на един новодошъл. — За нищо друго на света не би могъл да я докоснеш.

Закуската се състоеше от чиния каша и две тънки филийки хляб с едва забележими следи от масло върху тях. Болните, които можеха да си купуват яйца или имаха приятели или роднини с кокошки,

поддържаха запас от яйца в шкафчетата си. Яйцата бяха ценни и болните се тревожеха, когато им останеха само едно-две.

— Свършват се — казваха те и загрижено надзъртаха в шкафчетата си.

Всяка сутрин сестрата минаваше в отделението с един леген.

— Хайде, давайте яйцата! Кой ще яде яйца на закуска?

При звука на нейния глас болните бързо се изправяха в леглата, навеждаха се към шкафчетата си — едни сковано и с болезнени движения, други отпаднали, с хлътнали лица, — отваряха вратичките и посягаха към кафявите книжни кесии или картонени кутии, където държаха яйцата. Всички надписваха имената си върху яйцата, които даваха на сестрата, а после сядаха в леглата, прегърбени, с яйцата в скута, и в сивата здрачина на утрото приличаха на някакви големи тъжни птици в своите гнезда.

Надписването на името беше необходимо, защото често, след като ги сваряха и върнеха на собствениците им за закуска, възникваха спорове и нерядко болен със запаси от големи светлокафяви яйца се оплакваше, че е получил яйчице от съвсем млада ярка.

Някои болни се гордееха с пресните си яйца. Те подозрително душеха тези, които им връщаха, и се караха, че са им дали чужди. Пациентите без запаси от яйца винаги наблюдаваха тази сутрешна церемония с тъга, а понякога и със завист. Те се отпускаха върху възглавниците с въздишка или се оплакваша, че са прекарали тежка нощ. Обикновено мнозина от щастливците разделяха яйцата си с такива болни.

— Ето три — казваше Ангъс на сестрата. — Едно за Том, ей там, и едно за Мик. Третото е за мен. Надписал съм всичките и кажи на готвача да не ги преварява.

Яйцата винаги се връщаха твърдо сварени. Нямаше чашки и трябваше да държиш топлото яйце в едната ръка, а с другата да дълбаеш с лъжицата в него.

Мама ми изпращаше по една дузина яйца и аз се радвах, че мога да извикам:

— Слагам едно яйце и за теб, Том!

Обичах да виждам усмивката върху лицето на болния, на когото казвах това. Моята дузина изчезваше бързо и тогава Ангъс ми даваше от неговите.

— Раздаваш яйца като някоя Баф Орпингтън^[1] — казваше ми той. — Задържай по няколко! И моите се свършват.

Тази сутрин се опитах да пресметна колко пациента нямат яйца и внезапно се сетих за новопостъпилия. Сега на светло той не ми изглеждаше толкова страшен. Надигнах се бързо и погледнах към леглото му, но той лежеше, скрит под завивките.

— Какво прави? — запитах Ангъс.

— Още му се привиждат разни неща — отвърна Макдоналд. Той развиваше малко пакетче масло, извадено от шкафчето му. — Нощес не беше на себе си. Даже веднъж става от леглото. Мик каза, че тази сутрин е съвсем отпаднал.

Мик седеше на леглото си и се прозяваше, а през прозявките, изпускаше по някоя и друга тъжна въздишка. Той се почеса по гърдите и каза в отговор на Ангъс:

— Слаб е, вярно! Нищо чудно... Цяла нощ не ме остави да мигна това говедо. Ти как спа, Ангъс?

— Зле! Пак имах болки. Нищо не разбирам вече. Не е сърцето, защото е от дясната страна. Казах на лекаря, но той мълчи. Нищо не ти обяснява.

— Така е! — отвърна Мик. — Винаги съм казвал, че никой не може да почувствува болката ти. Снощи се обърнах върху ръката си и аз си знам как се сдържах да не изпищя. Тази птица — той кимна към новия пациент под одеялото — мисли, че се е побъркал. Е, дяволски добре се е забавлявал, докато се докара до този хал. Сменям ръката си за стомаха му.

Приятно ми беше да ги слушам да разговарят сутрин така, въпреки че често не разбирах всичко, което говореха. Все исках да зная повече.

— Защо легна върху ръката си? — попитах Мик.

— Защо? — извика изненадано Мик. — Как защо? Отде, по дяволите, да знам. Легнах върху нея, защото помислих, че е здравата. Ама че смешно момче си ти!

Мъжът в съседното легло простена и Мик се обърна към купчината завивки.

— Да, братко! Свършено е с теб. Утре ще опънеш петалата. Всяко хубаво нещо си има край за съжаление.

— Не му говори така — разсърди се Ангъс. — Ще му изкараш акъла. Искаш ли яйце за закуска или не?

— Направи ги две и ще ти ги върна другата седмица, когато моята старица дойде на посещение.

— Тя може и да не ти донесе.

— Да, наистина може и да не донесе — каза Мик и махна примирено с ръка. — Смешно, но човек никога не може да се ожени за жена, толкова добра, колкото майка му. Десетки пъти съм се убеждавал! Днес всички жени са еднакви. Може да се каже, че от ден на ден стават все по-лоши. Влез в килера на моята стара майка, например. Дявол да го вземе! И мишка не можеше да си проправи път сред бурканите с туршии конфитюри, бутилките със сокове и бира. И всичко е направено от нейните две ръце. Помоли жена си днес да ти свари гърне сладко... — той махна презрително с ръка, после добави с променен тон: — Тя ще донесе яйца. Дай ми две! Дяволски съм гладен тази сутрин.

Пияният се изправи внезапно и отметна завивката, като че се канеше да скочи от леглото.

— Ей! Завий се! — заповяда Мик. — Нощес достатъчно се прояви. Ще те вържат, ако не престанеш.

Мъжът се зави и седна, стиснал здраво косата си с две ръце. След известно време той каза на Мик:

— Още усещам вкуса на онова лекарство. Целият се треса.

— Искаш ли яйце! — извиках му аз с треперещ, несигурен глас.

— Момчето отсреща иска да знае дали желаш яйце за закуска — му обясни Мик.

— Да — каза той, все още с ръце в косата си, — ще го изям. Трябва да си възвърна силите.

Мъжът изведнъж ми хареса и реших да помоля мама да носи яйца и за него.

След закуска санитарките бързо минаваха от легло на легло и поставяха пухените завивки, които вдигаха нощем. Те се навеждаха над всяко легло, а болните гледаха от възглавниците си нагоре към тях. Очите на санитарките бяха съсредоточени в това, което правеха ръцете им и те не забелязваха болните. Със сръчни движения затъкваха чаршафите под дюшека, изглаждаха ги и ги опъваха така, че при обиколката старшата сестра да не намери нито една гънка.

Когато не бързаха, санитарките дори се шегуваха с нас. Някои от тях се държаха приятелски и любезно, бърбеха с болните, наричаха старшата „старата кокошка“ и предупреждаваха шепнешком с „внимание“ за влизането на сестрите в отделението.

Една от санитарките се казваше Конрад. Беше малко, трътлесто момиче и като разговаряше с пациентите често се кикотеше. Тя беше любимка на Ангъс. Получеше ли портокал, той винаги го запазваше за нея.

Веднъж, на минаване край леглото ми тя ми се усмихна, а той каза:

— Мило малко момиче! Ще ѝ купя билет, за да види „Семейство Бланш“. Да пукна, ако не го направя!

Тази пътуваща трупа „инструменталисти и майстори на естрадата“ беше на обичайното си годишно турне в града. Вълнуващите афиши, които обявяваха тяхното пристигане, отдавна вече бяха предмет на разговори в отделението.

— Едно нещо ще ви кажа за „Семейство Бланш“ — това, което ти показват, си струва парите. Има един... беше с тях миналата година... Добър е... Трябва да го знаете. Свири „Тя носеше венец от рози“ на три бирени бутилки. Дявол да го вземе! Просълзи ме! А един малък човечец... нищо и никакъв... ако го срещнеш в кръчмата, няма да го забележиш. По дяволите, съжалявам, че ги изпускам!

Сутринта след представлението на трупата в града санитарката Конрад влезе забързано в отделението още на разсъмване. Ангъс, жаден да разбере как е прекарала, я поздрави от далеч:

— Е, как беше? — извика ѝ той.

— О, истинска красота! — бузите ѝ блестяха от сутрешната баня. — Местата ни бяха на втория ред.

Тя спря за момент, колкото да хвърли поглед на дневника върху бюрото до вратата, после забърза към Ангъс и докато оправяше завивките, му разправяше въодушевено:

— Беше чудесно! И беше претърпано до вратите. Човекът, който продаваше билетите, носеше черна наметка с червено бие по края.

— Трябва да е бил старият Бланш — извика Мик от другия край на стаята. — Може да се обзаложиш, защото той се навърта все около парите.

— Не беше стар! — възмути се санитарката Конрад.

— Е, тогава синът му — каза Мик, — все това!

— Продължавай! — настоя Макдоналд.

— Онзи малкият свири ли на бирени шишета „Тя носеше венец от рози“? — искаше да знае Мик.

— Да — нетърпеливо отвърна санитарката Конрад, — но този път свири „Дом, мой мил дом“.

— Певците добри ли бяха? — попита Ангъс. — Пяха ли шотландски песни?

— Не. Имаше един — просто да му изкрещиш в лицето. Пя „Подкованите ботуши, които носеше моят баща“. Изпоприпахме. А имаше и един швейцарец, облечен като тиролец, и всичко, както си му е редът. Пя йодлери, но...

— Какво е йодлер? — попитах.

Бях се надвесил извън леглото си, за да бъда колкото може по-близо до санитарката Конрад и да чувам всичко, което разказваше. Концертът ме вълнуваше, както би ме вълнувал цирк. Да можех да видя само мъжа с обшитата с червено наметка, пак би било чудесно!

Санитарката Конрад ми се струваше блестяща, интересна личност, сякаш обстоятелството, че е била на концерта, я бе надарило с качества, които тя не притежаваше преди.

— Песен, която се пее високо — се обърна към мене тя, за да ми отговори бързо, преди да продължи да разказва на Ангъс. — Познавах едно момче в Бендиго. Беше висок и прочие... — Тя се закикоти и напъха под касинката си един изплъзнал се кичур коса. — Това момче, кой каквото ще да ми разправя, можеше да пее йодлери не по-лошо от този швейцарец. — Знаете ли, Макдоналд, аз ходех с него и можех да го слушам по цяла нощ. Трябва да ви кажа, че не мога да пея хубаво. Пея си за собствено удоволствие, но въпреки че ви го казвам самата аз, разбирам доста от музика. Учила съм седем години и би трябвало да зная нещо. Снощи ми беше приятно, че разбирам от музика. Но този певец далеч не беше така добър като Берт. Кой каквото ще да ми разправя!

— Не — каза Макдоналд решително, — наистина не!

Той като че ли не знаеше какво повече да й каже, а на мен ми се искаше да продължи да я разпитва. Тя се обърна, за да оправи моето легло.

Наведе се над мен, лицето ѝ се приближи до моето, докато пъхаше краищата на одеялото под дюшека ми.

— Ти си моето момче, нали? — тя ме погледна усмихнато в очите.

— Да — казах аз напрегнато, без да мога да извърна поглед, и внезапно почувствувах, че я обичам. Обзе ме вълнение и повече не можах да проговоря.

Подтикната от някакъв импулс, тя се наведе и ме целуна по челото, после се засмя и отиде отсреща при Мик, който ѝ каза:

— И аз бих се задоволил с нещо такова. Казват, че имам душа на дете.

— Женен човек да говори така! Какво би казала жена ви? Трябва да сте лош съпруг.

— Да, такъв съм. От добри мъже файда няма. И момчетата не ги обичат.

— Обичат ги! — санитарката Конрад беше възмутена.

— Не! — отвърна Мик. — Момчетата са като деца. Когато хлапетата на сестра ми направят пакост, майка им казва: „Ще станете като вуйчо си Мик“. А те мислят, че аз съм най-добрият вуйчо на света, дявол да го вземе!

— Не трябва да ругаете така!

— Да! — съгласи се Мик. — Не трябва! Правилно!

— А сега не цапайте завивката си. Днес Старшата ще започне рано обиколката си.

Старшата сестра беше пълна жена с брадавица на брадата, от която стърчаха три черни косъма.

— Да ги беше изскубала — забеляза Мик един ден, след като Старшата беше излязла от отделението. — Но жените са смахнати на тази тема. Мислят, че ако веднъж ги оскубят, ще признаят, че ги имат. Затова по-добре да си ги държат и да се правят, че не ги забелязват. Е добре, нека си ги има! Дори и с тези наказателни точки тя пак ще спечели купата за най-тежката жена на века.

Старшата минаваше бързо от легло на легло, а на малко разстояние след нея вървеше почтително една сестра, нагърбила се със задачата да я осведомява за състоянието на болни, които, според нея, заслужаваха вниманието на Старшата.

— Раната му заздравява добре, Старша. Прилагаме на болния сенега^[2].

Старшата считаше, че болните трябва да се ободряват.

— Няколко насърчителни думи правят чудеса! — обичаше да казва тя, като наблягаше на последните три думи, сякаш повтаряше скоропоговорка.

Престилката ѝ беше винаги така твърдо колосана, че ограничаваше свободата на движенията ѝ и понякога се създаваше впечатление, че тя се движи от конци, които дърпа сестрата зад нея.

Когато най-сетне Старшата се показа на вратата, пациентите бяха привършили сутрешните си разговори и седяха или лежаха в очакване, подтиснати от строгостта на безупречно оправените легла и потънали в мисли за собствените си болести.

Мик говореше за Старшата сестра с неуважение, но сега, когато тя се приближи към леглото му, неговото лице прие страхливо почтителен израз.

— Как сте тази сутрин, Бурк? — запита го тя с принудена веселост.

— Добре, сестро! — Мик се опита да отговори бодро, но не можа да издържи. — Това рамо още не го бива, но се подобрява. Все още обаче не мога да си вдигам ръката. Дали е нещо сериозно?

— Не, Бурк. Лекарят е много доволен.

— Адски доволен можеш да останеш от нея — измърмори кисело Мик, след като тя се беше отдалечила достатъчно, за да не го чуе.

Приблизеше ли до моето легло, Старшата приемаше държанието на човек, който се кани да каже нещо забавно и успокоително на някое дете, с цел да направи впечатление на възрастните около него. Чувствах се неудобно, като че ме избутваха на сцена и ме заставяха да играя.

— Е, как е малкият храбър мъж тази сутрин? Санитарката казва, че сутрин ти често пееш. Ще ми попееш ли някой път?

Така се смутих, че не можех нищо да отговоря.

— Той пее „Пет, пет, махай се, черна котко“ — каза санитарката, която се беше приближила. — Пее много хубаво.

— Сигурна съм, че един ден ще станеш певец — каза Старшата. — Искаш ли да станеш певец?

Без да дочака отговора ми, тя се обърна към санитарката и продължи:

— Повечето деца искат да станат машинисти, когато пораснат. Моят племенник например. Купих му едно влакче и той така се заиграва с него, милият!

После отново се обърна към мен:

— Утре ще заспиш, а когато се събудиш, кракът ти ще бъде поставен в един хубав бял пашкул. Красиво, нали? — и пак на санитарката: — Операцията му е за 10,30. Сестрата ще се погрижи за подготовката.

— Какво е операция? — запитах Ангъс, когато те отминаха.

— О, ще се мотаят около крака ти... ще го наместват... и нищо особено. Всичко се прави, докато спиш.

Виждах, че не иска да ми обясни, и за миг ме обхвана страх.

Веднъж татко реши да не разпегне един млад кон, който обядваше: просто привърза поводите му към колелото и влезе за малко в къщи — колкото да изпие чаша чай. Конят обаче започна да буйствува и скъса юздите. Почувствувал се свободен, той полетя през портата, разби в единия дирек браната, остави я да лежи там натрошена и побягна навън.

Чул шума, татко изскочи навън, погледа известно време строшената брана, после се обърна към мен — аз бях излязъл подир него — и каза:

— Е, да става каквото ще! Да вървим да си допием чая! Не знам защо, но когато Ангъс млъкна и не пожела да ми даде повече обяснения, аз си спомних за този случай и възклицанието на татко се изтръгна от мен като въздишка.

— Е, да става каквото ще!

— Браво, момчето ми! — каза Ангъс.

[1] Порода едри носливи кокошки с бели крака — Б.пр. ↑

[2] Урагoга иресасуапна — Б.пр. ↑

V

Доктор Р. Робертсън, моят лекуващ лекар, беше висок мъж, облечен винаги в празничен костюм.

Аз разделях дрехите на две категории: празнични и делнични. Понякога празничните дрехи можеха да се носят през седмицата, но само в специални случаи.

Моят празничен костюм от груб син шевиот пристигна от магазина в кафява картонена кутия, увит в тънка хартия, и миришеше чудесно на нещо ново.

Въпреки това аз не обичах да го нося, защото трябваше да го пазя чист. Татко също не обичаше своя празничен костюм.

— Хайде да свалим тази проклета вещ — казваше той, когато се връщахме от черква — място, където той ходеше рядко, и то само по изричното настояване на мама.

Учудваше ме, че д-р Робертсън носеше своя празничен костюм всеки ден. И не само това: аз открих, че той има четири празнични костюма — бях ги преброил. От това заключих, че той трябва да е много богат и сигурно живее в къща с морава. Хора, които имаха морава пред къщите си или караха кабриолет с гумени колела или двуколка, бяха във всички случаи богати.

Един ден запитах доктора:

— Имате ли двуколка?

— Да, имам.

— С гумени колела?

— Да, с гумени.

След този разговор започнах да се стеснявам от него. Всички хора, които познавах, бяха бедни. Знаех имената на някои богаташи и ги бях виждал да минават край нас, но те никога не поглеждаха бедните и не разговаряха с тях.

— Мисис Карутърс иде! — изкрещяваше обикновено сестра ми и ние се втурвахме към портата, за да я видим в голямата каляска, теглена от чифт сиви коне с кочияш на капрата.

Струваше ни се, че край нас минава самата кралица.

Разбирах д-р Робертсън да разговаря с хора като мисис Карутърс, но трудно можех да свикна той да говори с мен.

Лицето му беше бледо, неизлагано на слънце и леко потъмняло на бузите, където бръсначът се плъзгаше грижливо по косъмчетата на брадата му. Харесвах очите му — светлосини, заобиколени от ситни бръчици. Когато се смееше, те се врязваха по-дълбоко. Дългите му тесни ръце миришеха на сапун и бяха хладни при докосване.

При последния преглед д-р Робертсън натисна гърба и краката ми и попита дали ме болят, после се изправи, погледна надолу към мен и каза на сестрата:

— Изкривяването тук се увеличава. Мускулите от едната страна на гърба му са вече лошо засегнати.

Той прегледа и крака ми, помилва ме по главата и каза:

— Скоро ще оправим тази работа! — А на сестрата: — Необходимо е да изравним костта — ръката му се плъзна към глезена ми и той продължи, сухожилията трябва да се скъсят тук и стъпалото да се повдигне. Ще ги срежем пред глезена.

Той прекара бавно пръста си нагоре и точно над коляното леко ме потупа.

— Тук ще направим изравняването.

Запомних винаги движението на пръста му, защото то определи мястото на белега, който щях да нося цял живот.

В деня преди операцията на крака ми, по време на визитацията, д-р Робертсън спря до леглото ми и каза на старшата сестра, която го придружаваше:

— Изглежда напълно приспособен към обстановката, не тъгува.

— Да, момчето е весело — каза Старшата и после добави с ободряващия болните тон: — той пее „Пет, пет, черна котко“, нали Алън?

— Да — отвърнах смутен, както винаги, когато тя се обръщаше към мен по този начин.

Лекарят ме погледна замислено, после бързо пристъпи и отметна завивката ми.

— Обърни се да видя гърба! — заповяда той.

Обърнах се и почувствувах как прохладните му пръсти опипват внимателно изкривения ми гръбнак.

— Добре — той се изправи и подържа завивката вдигната, докато се обърна.

Когато, легнал пак по гръб, го погледнах в лицето, той разроши с пръсти косата ми и каза:

— Утре ще изправим крака ти — а после добави със странна усмивка: — Храбро момче си ти!

Приех думите му с чувство на гордост, но се чудех защо ме похвали. Много ми се искаше той да знае какъв добър бегач бях. Реших да му го кажа, но лекарят се беше обърнал към Папа, който, седнал в своя стол на колелца, се хилеше с беззъбата си уста.

Папа беше привързан към болницата като котка към своя дом. Беше стар човек, пенсионер, с парализирани нозе и се движеше из отделението и по терасата върху стол с колелца. Столът имаше по една ръчка, прикрепена към колелата. Тънките жилести ръце на Папа въртяха колелата със сръчни движения и леко приведен напред, той се движеше бързо. Завиждах му и мечтаех да летя из болницата на такъв стол, а по-късно, да печеля състезания по надбягване със столове. Щях да препускам по пистата и да викам: „Дайте път!“ — както правят колоездачите.

По време на визитациите Папа заемаше позиция край моето легло и оттам нетърпеливо наблюдаваше обиколката на лекаря из отделението. Той чакаше д-р Робертсън да спре пред него и винаги имаше да му каже нещо, предварително подготвено, с цел да му направи впечатление. В такива моменти беше безполезно да му се говори — нищо не чуваше. Но във всички други случаи говореше без прекъсване.

Папа все хленчеше, оплакваше се от всичко и не обичаше да се къпе всеки ден.

— Ескимосите не се къпят, а и с брадва не можеш да ги убиеш — защищаваше той своето отношение към водата.

Сестрата го пъхаше във ваната всеки ден и той твърдеше, че това вреди на гърдите му.

— Сестро, не ме поставяйте пак под тази струя, ще хвана пневмония.

Когато Папа затвореше уста, по цялото му лице се спускаха дълбоки гънки. Главата му беше куполообразна, с редки посивели

коси, съвсем недостатъчни, за да покрият лъскавата кожа на черепа му, осеяна с кафеникави петна.

Папа ме отблъскваше не с външността си — аз я намирах дори интересна, — но защото беше груб и говореше по начин, който ме смущаваше. Веднъж каза на сестрата:

— Сестро, тази сутрин червата ми не се изпразниха. Значи ли това нещо?

Погледнах бързо сестрата, за да видя как ще реагира на тези думи, но нейното лице не трепна.

Възмущавах се от непрекъснатите му оплаквания — поне веднъж да беше казал, че се чувства добре!

— Как си, Папа? — ще го попита Мик.

— По-зле от всякога.

— И все пак не си мъртъв — весело отвърщаше Мик.

— Не, но както се чувствавам сега, това може да се случи всеки миг, да, всеки миг! — Папа клатеше тъжно глава, обръщаше стола си и се отправяше към леглото на някой новодошъл, който още не се беше отегчил от неговите охкания.

Към Старшата той се отнасяше с уважение и внимаваше да не я обиди главно защото тя имаше власт да го изпрати в някой приют за старци.

— Човек не издържа дълго там — казваше той на Ангъс, — особено ако е болен. Щом си стар и недъгав, колкото по-бързо държавата се отърве от теб, толкова по-добре.

Затова той винаги говореше със Старшата най-любезно, стараше се да я предразположи и да ѝ внуши, че страда от сериозни заболявания, които гарантираха оставането му в болницата.

— Чувствам сърцето си мъртво, като овнешкото в червата ми — обясни той веднъж, когато тя го запита как е.

Веднага си представих тезгяха в месарницата и върху него влажното и студено сърце. Почувствавах се угнетен и казах на Ангъс:

— Днес съм добре. Чувствам се много добре.

— Това е от храната. Поддържа организма.

Ангъс ми харесваше.

Сутринта по време на обиколката си Старшата се обърна към Папа, настанил стола си пред камината, която отопляваше отделението:

— Кой е смачкал завесите?

Отвореният прозорец, на който бяха окачени завесите, се намираще близо до камината и от вятъра краищата им се развяваха към огъня.

— Аз, Старша — призна Папа, — страхувах се да не се подпалят.

— Ръцете ти са били мръсни — сърдито каза Старшата. — Оставил си черни отпечатащи по тях. Занапред карай санитарката да ги дърпа.

Папа забеляза, че слушам, и после ми каза:

— Знаеш ли, Старшата е прекрасна жена. Вчера ми спаси живота, въпреки че се ядоса за тези завеси. Но знаеш ли, и в къщи да си бях, същото щях да направя и с моите пердетата. Не можеш да си много внимателен, когато огънят е наблизо.

— Татко веднъж видял как една къща изгоряла — му казах аз.

— Да, да — отвърна нетърпеливо Папа, — сигурно... От начина, по който влиза в отделението, се разбира, че много неща е видял. Пламъците подпалват пердетата и къщата изгаря — така стават тези работи.

Един презвитериански пастор от време на време посещаваше Папа. Този мъж, облечен в тъмни дрехи, познавал Папа още когато старецът живеел в своята колиба край реката. След настаняването на Папа в болницата, пасторът продължил да го навестява и да му носи тютюн и вестници. Той беше млад човек със сериозен глас, и се дърпаше като подплашен кон, ако някоя санитарка му заговореше. Папа искаше да го ожени и го предлагаше ту на една, ту на друга от санитарките. Слушах без особен интерес как Папа хвалеше пастора пред санитарките и как те отговаряха на предложенията да се омъжат за него. Но когато той заговори за това на санитарката Конрад, аз седнах в леглото, изплашен внезапно, че тя може да приеме предложението на стареца.

— Имам един хубав ерген за теб — каза й Папа. — Има си къща, може би не твърде чиста, но ти ще я подредиш. Трябва да кажеш само една дума. Разбира се, той е порядъчен човек...

— Ще си помисля — обеща санитарката Конрад, — може би ще отида да видя къщата. Има ли кон и кабриолет?

— Не — отвърна Папа, — няма къде да го държи.

— Искам кон и кабриолет — каза санитарката Конрад весело.

— Аз ще имам кон и кабриолет един ден! — извиках аз.

— Добре. Ще се омъжа за теб — ми се усмихна тя и ми махна с ръка.

Облегнах се на възглавницата развълнуван, внезапно възмъжал и изпълнен с чувство за отговорност. Не се съмнявах, че санитарката Конрад и аз бяхме сгодени. Помъчих се да придам на лицето си израз, с който, според мен, смелият изследовател отправя поглед към морската шир. Повторих няколко пъти наум: „Да, ще го пишем на вашата сметка!“ Това изречение в моето съзнание бе свързано с представата ми за възрастен мъж. Когато исках да се чувствам мъж, а не малко момче, аз винаги си го повтарях. Вероятно го бях чул в магазина, където понякога татко ме водеше със себе си.

Останалата част от деня кроих планове как да се сдобия с кон и кабриолет.

След като свърши с мен, д-р Робертсън се обърна към Папа:

— Как си днес, Папа?

— Знаете ли, докторе, много съм запечен, като че ли съм натъпкан с пясък. Смятате ли, че една доза очистително ще ме оправи?

— Мисля, че да — каза лекарят мрачно, — ще разпоредя.

Лекарят прекоси отделението и спря до леглото на пиания. Седнал на леглото си, той чакаше. Изкривената уста и цялото му лице изразяваха тревога.

— Как си? — запита лекарят сухо.

— Треперя малко — отвърна мъжът, — но иначе съм добре. Ще мога ли да си отида днес следобед, докторе?

— Мисля, че главата ти още не е напълно в ред, Смит. Нали ти си се разхождал тази сутрин съвсем гол из отделението?

Болният го погледна тъпо и заговори бързо:

— Да, вярно, аз бях. Станах да си измия краката. Ужасно горещо ми беше на краката. Просто горяха.

— Може би утре — отсече лекарят, — ще видя. Може би утре ще те изпиша.

Лекарят отмина бързо, а болният се наведе напред и започна да мачка завивките си с пръсти. После изведнъж легна.

— О, боже — изстена той, — о, боже мой!

Щом доктор Робертсън излезе от отделението, мама, която чакаше пред вратата, получи разрешение да влезе при мен. Докато тя

се приближаваше, почувствувах стеснение и срам. Знаех, че ще ме целуне, а това ми се струваше такава детинщина. Татко никога не ме целуваше.

— Мъжете не целуват — казваше той.

Всеки израз на чувства той смята за проява на слабост. Но ако мама не ме целунеше, щеше да ми е мъчно.

Не бях я виждал от няколко седмици и тя ми се стори съвсем различна. Нейната усмивка, приятната ѝ фигура, русата коса, прибрана на кок върху тила ѝ — всичко ми беше толкова познато, че преди не го забелязвах; сега я наблюдавах с удоволствие, сякаш я виждах за първи път. Майката на мама била ирландка от Типарари, а баща ѝ германец. Той бил кротък и мил човек. Пристигнал в Австралия с един германски оркестър — свирел на фагот.

Мама навярно приличаше на баща си: имаше неговите светли коси, приятно и открито лице. Зимният вятър и дъждът бяха очертали тънки бръчки върху обветреното ѝ лице, до което козметични средства никога не се бяха докосвали, не защото тя не вярваше в тях, а защото нямаше пари да ги купува.

Когато дойде до леглото ми, мама изглежда забеляза смущението ми, защото прошепна:

— Ще ми се да те целуна, но толкова хора ни гледат. Да считаме, че съм те целунала.

При посещенията на татко говореше предимно той, въпреки че умееше и да слуша. Но с мама инициативата винаги вземах аз.

— Донесе ли повече яйца? — попитах. — Имаме един нов болен. Щом погледне някой стол, и той започва да се мърда.

Мама се обърна към мъжа — докато говорехме, тя бе проследила погледа ми — и каза:

— Да, донесох ти много яйца.

После бръкна в чантата си и добави:

— Донесох ти и нещо друго.

Мама извади пакет, увит в кафява хартия и вързан с канап.

— Какво е това? — прошепнах развълнувано. — Дай да видя! Искам аз да го отворя! Дай!

— Моля — подсказа ми тя и дръпна пакета.

— Моля — повторих, протегнал ръка.

— Мисис Карутърс ти го изпраща. Не сме го отваряли, но всички сме любопитни да видим какво има вътре.

— Как го донесе? — запитах, докато взимах пакета и го поставях върху коленете си. — В къщи ли дойде?

— Дошла до входната врата и го подаде на Мери. Каза й, че това е за нейното малко, болно братче.

Теглех нетърпеливо канапа и се мъчех да го скъсам. Също като татко аз се мръщех, когато трябваше да свърша някаква по-деликатна работа с пръстите си. Той например винаги отваряше джebното си ножче с гримаса и не пропускаше да каже: „Имам го от майка си“.

— Боже, какви физиономии правиш! — каза мама. — Дай на мен да го срежа. Има ли ножче в шкафчето ти?

— В моето има — каза Ангъс, който ни наблюдаваше, — ще го намерите отпред, струва ми се. Отворете ей това чекмедже.

Мама намери ножчето и сяза канапа. Свали хартиената обвивка, внушително адресирана за „младия мистър Алън Маршъл“. Развълнувано погледнах капака на плоската кутия, украсен с картинки на вятърни мелници, ръчни колички и товарни коли, направени от перфорирани метални пластинки. Повдигнах капака — под него лежах металните правоъгълничета, а до тях в по-малки отделения бяха подредени бурми, отвертки и винтови ключове, и колелета. Не можех да повярвам, че всичко това е мое.

Играчката беше забележителна, но това, че ми я изпращаше мисис Карутърс, беше просто невероятно.

Можеше да се каже почти без преувеличение, че мисис Карутърс беше Турала: тя беше построила презвитерианската църква, неделното училище и новото крило към жилището на свещеника. Тя плащаше годишните училищни награди. Всички чифликчии имаха големи дългове към нея. Беше председателка на „Оркестъра на надеждата“ на неделното училище и на Лигата на австралийските жени. Притежаваше планината Турала и най-хубавата земя покрай реката Турала. В църквата имаше специално тапициран стол и специално подвързан с кожа молитвеник. Мисис Карутърс знаеше всички химни и ги пееше с леко повдигната глава и вперен нагоре поглед. Само при химните „По-близо до тебе, господи“ и „Води ни, ясна светлина“ тя притискаше брадичката си надолу и изглеждаше строга, защото пееше алт и трябваше да слиза много ниско.

Когато пасторът обявяваше тези химни, татко измърморваше в молитвеника си. „Ето я, започва“. Това не се харесваше на мама и веднъж по време на неделния обед му каза:

— Тя има много хубав глас.

— Хубав е — каза татко, — признавам ѝ това, но през цялото време се влачи на опашката, а на финала избързва и тогава не ѝ остава дъх.

Мистър Карутърс беше починал отдавна. Когато бил жив, според татко, той непрекъснато протестираше срещу нещо. Вдигал пухкавата си ръка, изкашлял се и започвал. Той протестираше срещу кравите по пътя и срещу упадъка на нравите. Протестираше също така и срещу татко.

Бащата на Карутърс, представител на една английска компания, пристигнал в Мелбърн през 1837 и оттам се отправил на Запад с натоварени със стока биволски фургони. Говорело се, че на около стотина мили в тази посока сред богата гориста местност прекрасна вулканична земя очаквала заселниците. Вярно, че туземното население не било приятелски настроено към белите и трябвало да се справят с тях, но експедицията се бе въоръжила с карабини.

Карутърс станал собственик на стотици квадратни мили богата земя. Сега тази земя, разделена на десетки чифлици, всички ипотекирани към имението, носеше огромни приходи само от лихвите.

Голямата къща от син камък, която старият Карутърс построил, била наследена по-късно от неговия син, а след смъртта му станала собственост на мисис Карутърс.

Къщата се издигаше сред просторен тридесетакров парк, голяма част от който беше оформена в английски стил, с добре поддържани алеи, подредени лехи, в които цветята растяха под най-строг контрол.

Под сенките на брястове и дъбове и приютявани от пренесени от Англия храсти, фазани, пауни и необикновено оцветени китайски птици кълвяха и ровеха из купчините листа, натрупани от есенните листопади. Един мъж с гамаша и праметната през рамо пушка се разхождаше сред този пъстър пернат свят и от време на време стреляше по розовите и бели папагали, които идваха да кълват плодовете на овощните дръвчета.

Пролет сред зелената австралийска папрат цъфтяха кокичета и нарциси. Градинари тикаха натоварените си колички сред ружи и флокс^[1]. Острите им лопати се забиваха в туйките трева и купчинките

от съчки и листа, струпани около няколкото оцелели евкалиптови дървета, отсичаха корените на прокрадналите се диви австралийски цветя, които се олюляваха, падаха и биваха отнесени в количките и изгаряни. И тридесетте акра бяха чисти, подредени и изравнени.

— Чернокожите не биха ги познали — каза татко веднъж, когато минавахме край входа на парка.

Оттук до къщата, сред две редици брястове, се виеше насипана с чакъл алея. Непосредствено до вратата на парка се намираше малка къщичка. В нея живееше вратарят със семейството си. Щом чуеше конски тропот или шум от колела на приближаващ се екипаж, вратарят бързо излизаше от къщичката си, отваряше вратите и сваляше шапка пред посетителите. Обикновено това бяха богати фермери в двуколки, гости от града в карети с кожени ресори, дами с тънки талии, седнали тържествено във фойтони и загледани в главите на спретнати малки момичета и момчета, седнали с изправени гърбове на ръба на седалките срещу тях. Всички минаваха край къщичката на вратаря, кимваха или се усмихваха покровителствено, или изобщо не си даваха труд да забележат човека и неговата свалена шапка. На половината път между входа и къщата се намираше малка, заобиколена с ограда площадка. Някога тук растели сини евкалипти и се издигали високо над кенгурувата трева и емувите храсти, но сега тъмни борове хвърляха гъсти сенки и земята под тях беше посипана с кафяви иглички.

Вътре в площадката един елен обикаляше непрестанно по изтъпканата пътека край оградата. От време на време той вдигаше глава и изреваваше пресипнало. Тогава песента на бързивите свраки секваше и те бързо литваха в различни посоки.

Отсреща, по диагонал, бяха конюшните — двуетажни сгради от син камък с плевници, обори и ясли, направени от издълбани дънери. Върху калдъръма, който заобикаляше сградите, коняри си подсвиркваха по английски маниер, докато тимаряха конете, а те неспокойно тъпчеха и размахваха отрязаните си опашки в безуспешен опит да прогонят мухите.

От конюшните до портала на господарската къща водеше широк път. Когато някой гост — губернатор или английски благородник със своята съпруга, пристигнеше от Мелбърн, за да се запознае с живота в имението и да види „истинската Австралия“, техните карети спираха

под портала, гостите слизаха, а после грумове ги отвеждаха по широкия път до конюшните.

В такива нощи Карутърсови обикновено даваха бал. Тогава на един обрасъл с папрат хълм зад големия дом, под група австралийски акации, спасили се по чудо от унищожението, се събираха по-смелите и любопитни жители на Турала. Те стояха и гледаха надолу към обширните осветени прозорци, зад които жени с дълбоко деколтирани бални рокли и ветрила се кланяха на партньорите си при започването на валс-кадрила. Музиката достигаше до малката групичка хора и те не усещаха студа. Те ставаха свидетели на една истинска вълшебна приказка.

Веднъж сред групата бил и баща ми. Той държал полуизпразнена бутилка в ръка и скоро започнал да подвиква весело накрая на всяка фигура на танца, който се играел зад осветените прозорци. Той се въртял около акациите, прегърнал бутилката като дама, и надавал силни крясъци в такт с музиката.

След известно време от къщата излязъл един пълен мъж. На златния ланец на часовника му висял, монтиран върху злато, лъвски нокът, миниатюра на майката на човека, и няколко медала. Мъжът искал да разбере кой крещи. Той заповядал на татко да се махне и когато татко продължил да вика, замахнал да го удари. По-късно татко обясняваше случилото се така:

— Аз се дръпнах встрани, а после бързо се съвзех и с хубавия стар номер едно, две, три си посвирих нагоре-надолу по ребрата му като на ксилофон. Въздухът, който излезе от него, почти събори шапката ми.

Татко помогнал на човека да стане, да изчисти дрехите си и му казал:

— Твърде много дрънкулки имате по себе си, за да сте във форма.

— Да — измърморил мъжът неясно, — повече отколкото трябва... да, да... чувствавам се малко замаян.

— Пийнете — татко му подал бутилката. След като мъжът пил, двамата с татко си стиснали ръцете.

— Той не беше лош — обясняваше татко, — само че се беше събрал с неподходяща сган.

Татко обядваше повечето от Карутърсовите коне и беше приятел с главния коняр Питър Финли. Питър често идваше у нас и двамата с татко разискваха статии в „Бюлетин“ и книги, които бяха чели.

Питър Финли изглежда произхождаше от „добро семейство“, което, за да се отърве от своята „черна овца“, го беше изпратило в Австралия срещу скромна годишна рента. Той можеше да разговаря за всичко. Карутърсови, напротив, бяха лоши събеседници. Репутацията им на умни хора се опираше на способността им да казват „хъм, да“ или „хъм, не“, когато трябва.

Питър говореше бързо, увлекателно и хората с удоволствие го слушаха. Мистър Карутърс често казвал, че дарбата на Питър да говори интелигентно се дължала на доброто му потекло, и искрено съжалявал, че Питър е паднал толкова ниско.

Питър обаче съвсем не беше съгласен с него.

— Моят старец живееше по ритуал — разказваше той на татко, — при това този ритуал беше истински ад. Доста зор видях, докато се измъкна...

Мистър Карутърс трудно забавлявал важните личности, които канел у дома си. По време на вечерите с високопоставени гости често настъпвало дълго неловко мълчание. На един губернатор или благородник англичанин той не можел да направи впечатление със своето „хъм, да“ или „хъм, не“. Поради това, когато гостите били важни личности, които очаквали да пият брендите си в атмосфера на приятен разговор, мистър Карутърс пращал да викат Питър от конюшната.

Щом получил съобщението, Питър незабавно тръгнал и влизал в голямата къща през една задна врата. В специално запазената за целта малка стая имало легло с покривка от дамаска, а върху леглото, грижливо сгънат един от най-хубавите костюми на мистър Карутърс. Питър обличал костюма и после се явявал в гостната, където бивал представян като гост от Англия. По време на вечерята Питър очаровал гостите и воденият от него разговор давал възможност на мистър Карутърс да казва своето „хъм, да“ и „хъм, не“ доста интелигентно.

След като гостите се оттегляли в стаите си, Питър свалял костюма и се връщал в своята стаичка зад конюшната. Веднъж Питър дойде при татко и му каза, че мистър Карутърс иска татко да демонстрира своето майсторство по езда пред някакви важни

личности, които гостували в имението и жадували да видят нещо от „истинската Австралия“.

Първоначално татко се възпротиви и със своето „да вървят по дяволите“ отхвърли предложението. Но след малко реши, че е съгласен срещу десет шилинга.

— Десет шилинга са десет шилинга — разсъждаваше той, — не можеш току-тъй да им обърнеш гръб.

Питър каза, че е скъпичко, но вероятно мистър Карутърс ще се съгласи.

Татко не беше сигурен какво разбират под „истинска Австралия“ гостите на мистър Карутърс и каза, че ако искат да я видят, могат да надникнат в килера му. Понякога татко казваше, че мизерията е истинската Австралия, но той говореше така само когато беше тъжен.

В деня на демонстрацията у Карутърсови татко завърза червена кърпа около врата си и сложи на главата си шапка от палмови листа. Той яздеше дорестата кобила Веселото момиче, която започваше да се мята само ако докоснеш хълбоците ѝ с токове. Беше висока 16 педи и скачаше като кенгуру. И така, гостите се настанили удобно на широката веранда и пиели разхладителни питиета в очакване на зрелището. Изведнъж иззад дърветата се втурнал татко в луд галоп и надавал диви, страшни викове, също като разбойник.

Ето как той разказваше случката:

— Завивам, значи, към градинската врата. Земята не е лоша за скок — малко чакълеста, но с достатъчно пръст, за да е устойчива. Успокоявам Веселото момиче, за да уравни стъпката си, и после я пришпорвам към вратата. Винаги съм казвал, че от хранения с трева кон можеш да искаш всичко — моментално го прави. А току-що бях обзидил Веселото момиче и то беше още зелено като краставица. Е, разбира се, вдигна се малко рано, понеже нямаше опит, но както и да е. Разбирам, че ще се удари. Виждам го — вратата е висока, може да се минава под нея. Знаеш ли, казват, че Карутърс би уволнил всеки, който направи вратата по-ниска. И не бих се учудил! — тук татко махваше презрително с ръка и после продължаваше: — Чувствувам, че Веселото момиче се готви за скок, и се повдигам, за да ѝ спестя нещо от тежестта си — би могъл да завреш главата си между мен и седлото. Но ме безпокоят предните ѝ крака — веднъж да минат, мисля си, всичко е наред.

Дявол да го вземе, този кон можеше да скача! Вярвайте ми, просто сложи парите в джоба ми. Изви се във въздуха и спечели още два инча^[2] височина. Наистина това не спаси чукането на задните ѝ крака, но само два скока след приземяването тя влиза в крак. А аз си седя на седлото, като че нищо не се е случило.

И така, пришпорвам я право към верандата и точно под носа на онази сбирщина я изправлям на задните ѝ крака ела да гледаш какво става: всички скачат, събарят столовете и от страх не могат да преглътнат пиетието си.

А аз забивам токове в слабините на Веселото момиче, тя започва да се мята и да издава звуци, подобни на квичене на прасе. Опитва се да ме удари в едно дърво, за да ме смъкне от седлото — такава си е тя, — лош хвърляч. Успявам да я обърна, като я удрям с шапка по ребрата, а тя скача на верандата и се върти, за да ме хвърли. При всяко завъртане събаря маса или стол. Чаши с грог хвърчат на всички страни, мъжете скачат, жените пицят, някои от мъжете застават пред дамите, с героичен вид, жените се вкопчват в тях — нещо като: корабът потъва, хвърляйте спасителните пояси, целуни ме за сбогом, боже, пази краля... и всичко от този род. Страшна работа! Никога не си виждал такава нещо.

Стигнеше ли до това място на разказа, татко започваше да се смее така, че от очите му потичаха сълзи и той трябваше да ги избърсва с носната си кърпа.

— Ох, дявол да го вземе! — казваше той, след като си поемеше дъх. — Е, преди да успея да я укротя, аз събарям сър Федерик Селсбъри, или как му беше името, и той се премята презглава право сред едно стадо пауни.

— Татко, наистина ли беше така? — попитах веднъж. — Вярно ли е всичко това?

— По дяволите, да... е, чакай малко — той набръчка нос и потърка с ръка брадата си. — Е, сине, не, предполагам, че не беше точно така — реши той, — нещо подобно, но знаеш ли, след като разправяш една случка няколко пъти, започваш да я правиш по-хубава и по-смешна. Аз не разправям лъжа. Разправям смешна случка. Хубаво е да разсмиваш хората. Има дяволски много неща на този свят, които ги натъжават.

— И за елена ли е така? — попитах аз.

— Да, донякъде. Аз го яхнах и това е всичко.

Да, той беше яздил елена и това беше причината мистър Карутърс да протестира против татко.

— Все обикаляше, бедното животно... Бяхме с момчетата. Седяхме върху оградата и когато той мина под мен, скочих върху гърба му. Разбира се, те смятаха, че не съм толкова ербап. — Той спря, загледа се пред себе си, потърка брада и на лицето му се появи усмивка. После добави: — Дявол да го вземе! — с тон, който красноречиво говореше как еленът бе посрещнал неканения си ездач.

Татко никога не ми разказа подробности около тази лудория, която изглежда смяташе детинска. А на моя настойчив въпрос: „Какво направи еленът? Побягна ли?“ — отговаряше кратко: „И още как!“.

Но аз реших да разпитам Питър Финли, защото бях убеден, че нежеланието на татко да говори за случката, означаваше, че еленът го е хвърлил от гърба си.

— Еленът свали татко, нали? — попитах Питър.

— Не — отвърна той, — баща ти свали елена.

По-късно ми разказаха, че еленът счупил единия си рог заради татко и това беше предизвикало гнева на Карутърс, който събирал рогата на елена и ги окачвал над камината си.

След смъртта на мистър Карутърс, мисис Карутърс отстрани елена... Но когато пораснах достатъчно, за да се промъквам тайно в парка, пътеката, издълбана от неговото обикаляне в кръг покрай оградата, все още личеше.

Поради всички тези неща, както и поради страхопочитанието, което всички в Турала освен татко изпитваха към мисис Карутърс, аз гледах поставената на леглото кутия почти с благоговение. За мен тя беше по-ценна от всеки подарък, който бях получавал досега, не защото играчката беше хубава — една кутия от свещи на колелца щеше да ме забавлява повече, — но защото подаръкът свидетелствуваше, че мисис Карутърс знае за моето съществуване и ме счита достатъчно важен и достоен за нейния подарък.

Никой друг в Турала не беше получавал подарък от мисис Карутърс. Аз единствен! А тя имаше кабриолет с гумени колела и чифт сиви коне, и пауни, и милиони лири.

— Мамо — дигнах очи, все още здраво стиснал кутията в ръце, — когато мисис Карутърс даде подаръка на Мери, Мери докосна ли се

до нея?

[1] Рhіох — декоративно растение — Б.пр. ↑

[2] Инч — английска мярка за дължина, равна на 25,4 мм. —
Б.пр. ↑

VI

На следната сутрин не ми донесоха закуска, но аз и не чувствувах глад. Бях неспокоен и възбуден, на моменти изпитвах страх и исках мама да е при мен.

В 10,30 санитарката Конрад изтърколи до леглото ми една количка, която приличаше на тясна маса върху колелца, и каза:

— Хайде, ставай! Сега ще те повозя.

Тя отметна завивките ми.

— Аз ще се кача — казах, — ще се кача сам.

— Не, ще те вдигна аз. Нима не искаш да те прегърна?

Погледнах бързо към Ангъс и Мик, за да видя дали са чули.

— Хайде — извика Мик, — тя е най-хубавият юнич, която някога ще срещнеш. Не пропускай случая.

Тя ме вдигна и усмихната ме задържа за миг в ръцете си.

— Аз не, съм юнич, нали?

— Не — отвърнах аз, — без да разбирам, че юнич е овцата юда в кланицата. Тази овца се обучава да вкарва определените за клане овце в специална кошара.

Санитарката ме постави върху студената плоска повърхност на количката и ме зави с одеяло.

— Тръгваме — извика весело тя.

— Дръж се! — окуражи ме Ангъс. — Скоро ще се върнеш пак при нас.

— Да, той ще се събуди в своето топло легло — каза санитарката Конрад.

— На добър час — махна Мик.

Пияният се повдигна на лакът и когато минавах край него, промърмори пресипнало:

— Благодаря за яйцата, приятелю! — а после добави по-силно: — Всичко хубаво!

Санитарката Конрад подкара количката по един дълъг коридор, после минахме през една стъклена врата и влязохме в голяма зала, в

средата на която стоеше висока маса с тънки бели крака.

Сестра Купър и една друга санитарка стояха до масичка, върху която лежаха, поставени на бяла покривка, стоманени инструменти.

— Е, ето те и теб! — възкликна сестрата, приближи се до мен и ме помилва по главата.

Подирях в очите ѝ подкрепа и смелост.

— Страхуваш ли се? — попита тя.

— Да.

— Ау, ти, глупавичко момче! Няма от какво да се плашиш. След минута ще заспиш и когато се събудиш, ще бъдеш отново в леглото си.

Не разбирах как е възможно това. Сигурен бях, че ако сестрите се опитат да ме преместят, ще се събудя от какъвто и да е сън. Дали не приказват така само за да ме залъгват? Може би вместо топлото легло ме очакваше нещо мъчително и страшно. Но аз вярвах на санитарката Конрад.

— Не се страхувам — казах на сестрата.

— Зная — кимна ми доверчиво тя, после ме премести върху масата и постави под главата ми ниска възглавница. — Сега не мърдай, че ще се изтърколиш.

Д-р Робертсън влезе в залата с бързи и енергични стъпки. Той застана усмихнат до мен и заразтрива пръстите на ръцете си.

— „Пет, пет, черна мацо“, тази песен пееш, нали? — помилва ме той по главата и се обърна. — Двуколки и черни котки, да, да — мърмореше той, докато приближилата се санитарка му помагаше да облече бял халат. — Двуколки и черни котки, добре!

Влезе д-р Кларк, среброкос мъж със стиснати устни.

— Градският съвет не запълни тази дупка до входа и това си е — оплака се той и се обърна към санитарката, която държеше приготвената бяла престилка, — не зная... дали може днес да се разчита на нечия дума... тази престилка май че е много голяма. А, не, моята е!

Гледах белия таван и си мислех за локвата, която се образуваше винаги след дъжд край нашата порта. Аз я прескачах лесно, но Мери не можеше. Аз мога да прескачам всякакви локви.

Д-р Кларк се приближи и застана до главата ми. Той вдигна един издълбан като мида бял тампон над носа ми.

Д-р Робертсън направи знак и д-р Кларк изсипа от една малка синя бутилка някаква течност върху тампона. Поех дъх и едва не се задуших. Започнах да мятам глава от една страна на друга, но лекарят държеше тампона над носа ми и пред очите ми заиграха разноцветни светлини, после някакви облаци се приближиха и аз отплувах върху тях.

Не се събудих в леглото си, както санитарката Конрад и сестра Купър ми бяха обещали. Първоначално не разбрах къде се намирам. Бях сред някакво мъгляво разлюляно море. Направих усилие да се измъкна и внезапно, в момент на прояснение, отново видях тавана на залата. След известно време започнах да различавам лицето на сестрата. Тя ми говореше нещо, което не чувах. Но след миг вече разбирах какво казва:

— Събуди се.

Лежах спокойно и постепенно си спомних всичко. Чувствувах се измамен.

— Не съм в леглото, както казвахте — измърморих.

— Не, събуди се, преди да сме те пренесли — обясни сестрата и после добави: — Не трябва да мърдаш. Гипсът на крака ти е мокър.

Изведнъж почувствувах тежестта върху крака си и каменната прегръдка на гипса около бедрото и кръста ми.

— Лежи мирно сега — каза сестрата, — излизам за минута. Наблюдавайте го! — обърна се тя към санитарката Конрад, която прибираше инструментите в стъклени кутии.

Санитарката Конрад се приближи.

— Как се чувства моето момче сега? — попита тя.

Лицето ѝ ми се виждаше красиво. Обичах нейните пълни страни, зачервени като ябълка, малките ѝ игриви очи, скрити под дебели черни вежди и дълги мигли. Исках тя да стои до мен, да не си отива. Исках също да ѝ подаря кон и кабриолет. Но сега бях болен и плах и не можех да ѝ кажа тези неща.

— Няма да мърдаш, нали? — предупреди ме тя.

— Дори палците? — аз ги раздвижих леко.

Колкото повече ме предупреждаваха, толкова по-силно желание изпитвах да се поразмърдам малко, просто за да видя какво ще стане. Чувствувах, че ако ми бе разрешено, щях да се успокоя и да спра.

— Не бива, дори и палците — каза тя.

— Няма вече.

Останах върху операционната маса до обяд, после внимателно ме превозиха до леглото. На него беше монтирана желязна рамка, за да държи одеялото високо над краката ми. Рамката ми пречеше да виждам Мик, който лежеше отвъд пътеката.

Беше ден за посещения. Роднините и приятелите на болните започнаха да пристигат, натоварени с пакети. Те минаваха през отделението и смутени от двете редици на болните край тях, не поглеждаха настрана: вървяха, вперили поглед в болния, когото посещаваха. Докато чакаха посетителите им да се приближат, болните също се смущаваха: те не гледаха към тях и се правеха, че ги забелязват едва когато застанат до леглото им.

Пациентите, които нямаха приятели или роднини, не страдаха от липса на посетители. Девойка от армията на спасението или пастор, или свещеник спираха да поприказват с тях. И, разбира се, неизменната мис Фобс.

Всеки приеман ден мис Фобс пристигаше натоварена с цветя, църковни книжки и сладкиши. Трябва да имаше седемдесет години. Движеше се трудно, подпряна на бастуна си. Тя почукваше с бастуна по ръба на леглото на някой болен, който не ѝ обръщаше внимание и казваше:

— Е, млади човече, надявам се, че изпълняваш предписанията на лекаря. Това е единственият начин да оздравееш, нали знаеш? Ето ти малко сладки със стафиди. Ако ги дъвчиш добре, няма да разстроиш стомаха си. Винаги дъвчи храната си добре!

Мис Фобс ми носеше бонбони от жълта захар.

— Полезни са за гърдите — казваше тя.

Днес, както обикновено, тя застана до леглото ми и ласкаво ме запита:

— Тази сутрин те оперираха, нали? Е, лекарите знаят какво правят и съм сигурна, че е за добро. Тъй че не се безпокой, доброто ми момче. Не се безпокой!

Кракът ме болеше и аз се чувствавах самотен. Заплаках.

Мис Фобс се разтревожи, приближи се бързо и застана плахо до главата ми, изпълнена с желание да ме утеши, но без да знае как да го направи.

— Бог ще ти помогне да понесеш страданието — каза тя убедително, — ето тук имам няколко молитви.

Тя извади една книжка от чантата си и ми я подаде.

— Прочети това. Ти си послушно момче.

Мис Фобс ме помилва леко по ръката и си тръгна обезпокоена, но се обърна няколко пъти да ме погледне с угрижено лице.

Загледах книжката в ръката си с надежда, че тя може би съдържа някаква магия, някакъв знак от бога, някаква вдъхновена молитва, която ще ме вдигне от леглото и ще прохода като Лазар.

Книжката беше озаглавена „Защо си огорчен“ и започваше: „Ако живееш отчужден от бога, можеш да се опечаляваш. Мисълта за смъртта и вечния съд, който идва, може да ти създаде горчивини, ако това е така, бог ще направи твоята печал още по-голяма, докато ти не намериш покой при Исус“. Нищо не разбрах. Прибрах книжката в шкафчето си и продължих да плача тихо:

— Как се чувствуваш, Алън? — попита Ангъс.

— Тежко ми е. — След малко добавих: — Кракът ме боли.

— Скоро ще мине — утеши ме той.

Но болката не престана.

Изглежда, че докато съм лежал върху операционната маса и гипсът около десния ми крак и кръста ми е бил мокър, някакъв спазъм повдигнал палеца ми, а парализираните мускули после не са имали сила да го върнат отново в нормалното му положение. Освен това при неволно движение на бедрото вътрешният пласт на гипса изглежда се беше нагънал и образувал ръб, който като тъп нож започна да притиска бедрото ми. През следващите две седмици този ръб постепенно се вряза в месото и стигна до самата кост.

Докато повдигнатият пръст ме болеше непрестанно, при всяко положение, след известно време открих, че ако лежа неподвижно, извит малко на една страна, болката в разкъсаното ми бедро поутихваше. Не можех да спя от болки и дори в кратките мигове на дрямка, които открадвах от дебнещите пристъпи на болката, аз пак се движех в някакъв кошмарен свят, пропит със страдание.

Д-р Робертсън изслуша описанието на болките ми замислен и със свъсени вежди.

— Сигурен ли си, че те боли точно палецът?

— Да, през цялото време — казах, — не спира.

— Вероятно коляното — обясни той на Старшата, — а на него му се струва, че е палецът. А тази болка в бедрото... — обърна се той пак към мене: — И бедрото ли те боли през цялото време?

— Само при движение. Не ме боли, когато лежа неподвижно.

Той натисна гипса върху бедрото ми.

— Боли ли?

— Ох! — изпищях и се опитах да се дръпна. — Да!

— Хм — измърмори той.

Една седмица след операцията ожесточената съпротива, която ми даваше сила да понасям болката, отстъпи място на отчаянието. Страхът, че ще ме помислят за бебе, вече не помагаше. Плачех често. Плачех мълчаливо, вперил отворени, пълни със сълзи очи в белия, таван над мен. Искях да умра, защото виждах смъртта не като ужасяваща липса на живот, а като сън без болка.

Започнах непрекъснато да повтарям в някакъв трескав ритъм: „Искам да умра, искам да умра, искам да умра“.

След няколко дни открих, че като мятах главата си в такт с тези думи, съзнанието ми се помрачаваше и болката донякъде се притъпяваше. Държах очите си отворени и бързо мятах глава върху възглавницата, докато белият таван се замъглеше, а леглото, върху което лежах, се вдигаше от пода и полетяваше върху някакви криле.

След първоначалното зашеметяване аз попадах в някакво мъгляво, неясно място, където, разлюлян на силни тласъци, преминавах от тъмнина към светлина, облекчен от болките, макар и с усещане за гадене в стомаха.

Оставах там, докато упорството ми да мятам главата си отслабнеше, и тогава започвах бавно да се връщам към разлюлените безформени сенки, които постепенно приемаха очертанията на познатите легла, прозорци и стени, на отделението.

Обикновено търсех това облекчение нощем, но ако болката станеше нетърпима, аз прибягвах към него и денем, когато сестрите не бяха в отделението.

Ангъс навярно беше забелязал как мятам главата си насам-натам, защото един ден, точно когато бях започнал, ме запита бързо.

— Защо го правиш, Алън?

— Така! — отвърнах.

— Хайде, кажи ми, нали сме другари? Какво те кара да подхвърляш главата си така?

— Това прекъсва болката.

— О! Така ли. А как я прекъсва?

— Не я чувствавам. Заше метявам се и това е всичко — обясних му аз.

Ангъс не каза нищо, но по-късно чух да разговаря със санитарката Конрад, че нещо трябва да се направи.

— Той е смело момче — каза той, — не би го правил, ако не му е зле.

През нощта сестрата ми направи инжекция и аз спях непробудно, но на другия ден болката продължи. Дадох ми аспирин и ми казаха да лежа мирно и да се помъча да заспя.

Почаках сестрата да излезе от отделението и започнах да мятам глава. Но тя го очаквала и останала да ме наблюдава през стъклената врата.

Тази сестра се казваше Фриборн и никой не я обичаше. Беше строга и изпълнителна, но вършеше само това, което беше нейно задължение.

— Не съм слугиня — каза тя на един пациент, който я замоли да му подаде едно списание.

Друг път, когато я молеха да направи нещо, което би я забавило само миг, тя отговаряше:

— Не виждате ли, че съм заета!

Сега тя се върна бързо.

— Ах, ти, лошо момче — каза тя рязко, — спри веднага! Ако още веднъж ми завъртиш глава, ще кажа на лекаря и той ще ти даде да разбереш. Не трябва да правиш така! Сега лежи мирно. Ще те наблюдавам.

И тя тръгна със стиснати устни към вратата, но се обърна да ме изгледа още веднъж, преди да излезе.

— Внимавай да не те хвана, че пак си тръскаш главата. Внимавай!

Ангъс гледаше намръщено към вратата.

— Чу ли? — обърна се той към Мик. — Представи си, и това било сестра! Дявол...

— Тя, сестра! — Мик презрително махна с ръка. — На мен ми каза, че съм страдал само от фантазии. Но нека още веднъж ми подметне такова нещо, ще я туря на място, ще видиш. Не й обръщай внимание, Алън — извика той.

Раната, образувана от врязването на гипса в бедрото ми, се инфектира. Следващите няколко дни аз чувствувах, че на бедрото ми се надига някаква подутина като цирей. Този ден тъпата болка в палеца ми беше непоносима, а към нея се прибави и парещото усещане в бедрото... Започнах да хлипам безпомощно и отчаяно. По едно време забелязах, че Ангъс ме наблюдава загрижено. Повдигнах се на лакът и го погледнах така, че той разбра отчаянието ми и по лицето му изведнъж се изписа тревога.

— Мистър Макдоналд — казах с треперещ глас, — прилошава ми от болка. Искам да спре. Имам чувство, че ще се пукна.

Ангъс затвори книгата, която четеше, седна на леглото и впери поглед във вратата на отделението.

— Къде са тези проклети сестри? — извика той свирепо на Мик. — Ти можеш да ходиш. Върви да ги намериш. Или прати Папа — той ще иде. На това дете му дойде твърде много. Искам да зная какво би казал баща му, ако беше тук. Папа, тичай навън и кажи на някоя от сестрите, че я викам. Бързо!

Не след много една сестра дойде и погледна въпросително Ангъс.

— Какво има?

Той кимна към мен:

— Виж го! Зле е!

Сестрата вдигна одеялото, погледна чаршафа и без да продума, изтича навън.

Помня, че ме заобиколиха докторът, Старшата и санитарката, помня, че докторът ряза и троши гипса върху крака ми, но аз горях, виеше ми се свят и не знаех кога са дошли мама и татко. Спомням си само, че татко ми донесе пера от папагал, но това беше седмица по-късно.

VII

Когато отново започнах да различавам отделението и неговите обитатели, видях, че в леглото на Ангъс лежеше чужд човек. Ангъс и Мик били изписани от болницата през седмицата, когато съм бил в безсъзнание. Ангъс ми беше оставил три яйца и половин буркан туршия, а Мик беше помолил санитарката Конрад да ми даде една кутия с горски мед „когато отново бъда добре“.

Те ми липсваха много. Отделението изглеждаше напълно променено. Мъжете, които лежаха сега в белите легла, бяха твърде болни или твърде подтиснати от непознатата обстановка, за да си подвикват един на друг, и още не се бяха научили да поделят яйцата помежду си.

Папа гледаше по-мрачно от всякога.

— Това място вече не е както едно време — ми каза той. — Аз помня разговори в това отделение, каквито никога вече няма да чуя. Имаше умни глави. Погледни сега тази сган. Не бих дал и пукнат грош за всички, взети заедно. Постъпват с колики, а после извъръщат очи, сякаш са охтичави, и не искат и да чуят за страданията на другите. Мислят само за собствените си болки. Ако не бях пътник и не знаех, че мога да умра всеки миг, бих помолил Старшата да ме освободи. А тя е прекрасна жена, помни това!

Мъжът в леглото на Ангъс беше много висок. Първия ден, когато санитарката Конрад подгъваше завивките му, тя възкликна:

— Боже! Вие сте едър човек!

Това му достави удоволствие. Той се усмихна доволно и се огледа, за да види дали всички в отделението са чули, после се смъкна по-надолу в леглото си, изпъна дългите си крака така, че напъханите в одеялото стъпала щръкнаха през пръчките на леглото, и сложи ръце под главата си.

— Можете ли да яздите? — запитах аз, респектиран от ръста му.

Той погледна разсеяно, но като видя до себе си дете, продължи да оглежда отделението, без да отговори на въпроса ми. Разтревожих

се да не си помисли, че съм нахален, но после се възмутих от държанието му и реших, че не ме е грижа какво мисли.

Но затова пък той често говореше със санитарката Конрад.

— Вие сте знаменита.

Тя чакаше да продължи, но изглежда той не можеше да измисли нищо друго. Понякога, докато тя мереше пулса му, той се опитваше да улови ръката ѝ. Тя се дърпаше, а той казваше:

— Вие сте знаменита.

Санитарката Конрад трябваше да внимава винаги, когато заставаше до леглото му, защото той обичаше да я потупва отзад с неизменното „вие сте знаменита“.

— Никога вече не правете така! — каза му веднъж остро тя.

— Вие сте знаменита — повтори той.

— Тази забележка не оправя работата — и тя го изгледа със студен, изпитателен поглед.

Не можех да го разбера. Той не казваше „вие сте знаменит“ на никой друг.

Един следобед той седя и писа нещо на един лист хартия, като се мръщеше и пъшкеше. Вечерта, докато санитарката оправяше леглото му, той ѝ каза:

— Написах стихотворение за вас.

Тя го изгледа изненадано и подозрително.

— Вие пишете стихове? — запита тя и прекъсна работата си.

— Да. Идва ми отръки. Мога да пиша стихове за всичко.

Той ѝ подаде листа. Тя прочете стихотворението и по лицето ѝ се разля доволна усмивка.

— Наистина е хубаво — каза тя, — да. Наистина е хубаво. Къде сте учили да пишете стихове?

Тя обърна листа, погледна гърба му, а после прочете стихотворението още веднъж.

— Мога ли да го задържа? Наистина е хубаво.

— Това не е нищо — махна той пренебрежително с ръка. — Утре ще ви напиша ново. Задръжте го. Мога да ги правя по всяко време. Няма нужда да мисля. Идва ми естествено.

Санитарката Конрад се обърна да подреди леглото ми и докато сгъваше завивката, остави листа на моето шкафче.

— Можеш да го прочетеш — каза тя, забелязала, че поглеждам натам. Тя ми подаде листа и аз зачетох бавно и мъчително.

САНИТАРКАТА КОНРАД

*Санитарката Конрад идва и оправя нашите легла
и се чудя защо е влязло в моята глава,
че в болницата тя е най-прекрасна,
и тази истина за всекиго е ясна,
и друга като нея аз не съм видял
внимателна към всеки заболял,
повикаш ли я, тя веднага тича
и всеки я обича.*

Свърших да чета и не знаех какво да правя. Харесваше ми казаното за санитарката Конрад, но не ми харесваше това, че той го казва. Реших, че е добре написано, защото беше поезия, а в училище ни даваха да четем поезия и учителят винаги ни казваше колко хубаво нещо е поезията.

— Хубаво е — промълвих тъжно.

Ех, да бях го написал аз! Конят и кабриолетът не представляваха нищо в сравнение с човек, който може да пише стихове.

Почувствувах се изморен и ми се прииска да съм си в къщи, където никой не пишеше поезия, но където бих могъл да яхна Кейт и да яздя тръст из двора, докато татко подвиква: „Седни по-изправен... дръж ръцете ниско... пъхни краката напред... главата високо... чувствуй движението й... така! Добре! Още по-изправен... Добре!“

Само да можеше санитарката Конрад да ме види върху Кейт!

VIII

Кракът ми до глезена беше в шина. Освободиха стъпалото и кръста ми от гипса, болката премина и аз вече не исках да умра.

— Костта зараства бавно — чух Д-р Робертсън да казва на Старшата. — Кръвообръщението в крака е слабо.

След малко добави:

— Бледен е... трябва му слънце. Извеждайте го с подвижния стол всеки ден навън. Искаш ли да се возиш на стола? — обърна се той към мен.

От радост не можах да отговоря.

Следобед сестрата изтърколи един стол до леглото. Тя се засмя, като видя лицето ми.

— Сега ще можеш да се надбягваш с Папа. Хайде седни, за да те вдигна.

Тя ме повдигна и ме постави в стола, после внимателно спусна краката ми. Прасците се опряха на тръстикова поставка, но стъпалата не стигаха до дървената подложка върху дъното на поставката и увиснаха безпомощно надолу.

Гледах подложката разочарован, че не мога да поставя върху нея краката си. Това щеше да ми пречи много при карането на стола, но се утеших, като реших, че татко ще я натъкми, за да мога да я достигам, а ръцете ми бяха силни.

Аз се гордеех с мишците си. Сграбчих дървените дръжки, които въртяха колелата, но ми се зави свят и оставих сестрата да ме изтика през вратата на отделението, по коридора и оттам — навън, сред обляния от светлина свят.

Когато минахме през вратата, която водеше към градината, свежият чист въздух и слънцето се изсипаха върху мен, заляха ме като буен поток. Наведох се напред, за да посрещна тази синева и блясък, да почувствувам върху лицето си нежния полъх на вятъра като плувец, който изплува на повърхността от морските глъбини.

Цели три месеца не бях виждал небе и облаци, не бях чувствувал слънчевата милувка върху кожата си. Сега отново ги имах и те се разкриваха пред мен по-съвършени, по-хубави, с нови незабелязани по-рано качества.

Сестрата ме остави на слънце близо до няколко дъбови дървета и въпреки че нямаше вятър, аз чувах как те си шепнеха нещо — татко казваше, че дърветата винаги си говорели.

Не можех да разбера какво се беше случило през време на моето боледуване, та светът изглеждаше така променен. Загледах едно куче, което подтичваше по улицата отвъд високата ограда. Не бях виждал толкова прекрасно куче, толкова мило и така пълно с възможности. Сив дрозд запя и неговата песен беше подарък за мен. Погледнах надолу към ситния чакъл, върху който стоеше столът ми. Всяко камъче имаше различен цвят, а те лежаха тук с милиони, нахвърляни в малки причудливи купчинки или вдлъбнатини. Някои бяха побягнали в моравата, която обграждаше алеята, и тревичките, склонили стъбла, се навеждаха нежно над тях.

До мен достигнаха гласове на играещи деца и тропот на конски копита. Излая куче и над спокойните къщи долетя далечна свирка на локомотив.

Листата на дъба падаха на кичури като невчесани къдрици и през тях се виждаше небето. Лъскавите листа на евкалиптите пръскаха слънчеви елмази, които причиняваха болка на очите ми, отвикнали от толкова силна светлина.

Наведох глава и затворих очи, а слънцето сякаш ме обгърна в обятията си.

След известно време надигнах глава и започнах да изпробвам стола. Хванах ръчките, както правеше Папа, и се опитах да завъртя колелата, но чакълът на насипаната с камъни алея беше дълбок.

Тогавя реших да пробвам колко надалеч мога да плюя. Познавах едно момче, което можеше да плюе до отсрещната страна на пътя, но единият му преден зъб беше изваден. Опипах с пръсти зъбите си — никой не се клатеше.

Изследвах внимателно дърветата и реших, че мога да се покатеря на всеки дъбов клон, с изключение на един, но той и не си струваше труда.

След малко по улицата се зададе едно момче. То вървеше край оградата и почукваше с пръчка по коловете, а подире му подтичваше кафяво куче. Познавах момчето. Казваше се Джордж. Всеки приемнен ден майка му го водеше в болницата. Той често ми даваше разни неща — детски списания, картинки от цигарени кутии, а понякога и бонбони.

Харесвах го, защото имаше ловджийско куче и беше добър ловец на зайци. Освен това беше и внимателен.

— Бих ти донесъл много неща — ми каза той веднъж, — но не ми разрешават.

Кучето му се казваше Снайп и беше толкова малко, че влизаше в дупките на животните, но, по думите на Джордж, можело да се бие до припадък.

— Ако искаш да си добър ловец на зайци, трябва да имаш добро куче — твърдеше Джордж.

Аз се съгласих и си помислих, че една хрътка е хубаво нещо, стига майка ти да разреши да я задържиш. Това съвпаднаше със схващането на Джордж за хрътките. Той ми каза мрачно, че „жените не обичат хрътки“.

Точно така мислех и аз.

Считах, че Джордж е много умен, и разказах на мама за него.

— Той е добро момче — каза мама.

Имах известни съмнения по този въпрос и се надявах, че той не е прекалено добър.

— Аз не обичам мамините синчета, а ти? — запитах го следващия път. Това беше един вид проучване.

— По дяволите, не!

Отговорът беше задоволителен и аз заключих, че той не е толкова добър, колкото мислеше мама.

Появяването му по улицата ме зарадва.

— Как си, Джордж? — извиках.

— Не съм зле — отвърна той, — но мама каза да се прибера направо в къщи.

— О! — възкликнах разочаровано.

— Имам цяла кесия бонбони — осведоми ме той с такъв тон, сякаш споменаваше нещо съвсем обикновено.

— Какви?

— Лондонски мешани.

— Според мен, те са най-хубави. От онези кръглите ли са, нали знаеш, дето могат да се смучат дълго?

— Не. Тях ги изядох.

— О, така ли? — измърморих и внезапно се почувствувах подтиснат.

— Ела до оградата и ще ти дам останалите настоя Джордж. — Аз не ги искам. Имам много у дома.

На такава покана никога не бих отказал, но сега, след вътрешна безполезна борба, казах:

— Още не мога да ходя. Лекуват ме. Бих дошъл, ако нямах шина, но имам шина на крака си.

— Добре, ще ти ги хвърля през оградата — заяви Джордж.

— Благодаря, Джордж.

Джордж отстъпи няколко крачки, за да се засили. Наблюдавах го одобрително. Едва ли е имало друго момче, което да е демонстрирало такава съвършена подготовка за мятане — просто като по книга.

Той премери с поглед разстоянието, отпусна рамене...

— Ето! Дръж! — извика той.

Джордж започна с грациозен подскок — старт на съвършен атлет, направи три дълги крачки и... метна кесията.

Всяко момиче би хвърлило по-добре.

— Подхлъзнах се — обясни Джордж ядосано. — Проклетият ми крак се подхлъзна.

Аз не забелязах такова нещо, но нямаше съмнение, че се беше подхлъзнал, и то лошо.

Погледнах кесията с бонбони — тя лежеше върху тревата на около осем ярда^[1] от мен.

— Слушай, Джордж! Хайде мини през вратата и ела да ми ги подадеш!

— Не мога — обясни Джордж, — мама чака да й занеса маста, за да сготви. Каза да си ида право у дома. Остави ги там, ще ти ги донеса утре. Никой няма да ги пипне. Дявол да го вземе, трябва да вървя.

— Добре — казах примирено, — така да бъде.

— Е, тръгвам — извика Джордж, — до утре.

— До утре, Джордж — извиках разсеяно: гледах бонбоните и се опитвах да измисля как да се добера до тях.

Бонбоните ми доставяха върховно удоволствие. Когато плащаше месечната си сметка в магазина, татко обикновено ме взимаше със себе си. След като му подадеше разписката, продавачът се обръщаше към мен:

— Е сега, млади човече, какво би желал? Знам — захарни бонбони. Да видим какво можем да направим.

Той свиваше къс бяла хартия на фунийка, изпълваше я с бонбони и ми я подаваше, а аз казвах:

— Благодаря, мистър Симънс.

Преди да погледна бонбоните или да ги опитам, аз обичах да подържа известно време фунийката в ръка. Усещането на тяхната твърда повърхност под хартията, представата, че всяка малка бучка е отделен бонбон, тежестта им върху дланта ми, всичко това обещаваха толкова много и аз исках да му се порадвам предварително. Освен това, след като се върнехме у дома, аз винаги разделях бонбоните с Мери.

Варените захарчета бяха вкусни, но ми разрешаваха да изяждам от тях цяла фунийка. Също и тези, които ми даваше магазинерът. Това намаляваше малко стойността им, защото показваше, че възрастните не ги ценят.

Имаше обаче толкова скъпи бонбони, че ми позволяваха само да ги вкуся. Веднъж татко донесе едно блокче млечен шоколад от три пенса. Мама даде на мен и на Мери по едно квадратче. Млечният шоколад се топеше върху езика ми и вкусът му беше толкова прекрасен, че аз често си спомнях за това голямо събитие.

— Винаги съм готов да сменя пържолата срещу млечен шоколад — казах веднъж на мама, надвесена над пържолите върху печката.

— Някой ден ще ти купя цял шоколад — обеща ми тя.

Отвреме навреме се случваше някой да ми даде по едно пени, за да подържа коня му, и тогава аз изтичвах до пекарницата, където продаваха сладкиши. Застанал пред витрината, аз впервах поглед в различните лакомства, изложени там: ромови кръгчета, млечни и захарни пръчки, резанки от сладък корен, анасонки, снежинки. Не забелязвах полумъртвите мухи, легнали по гръб сред пакетчетата и пръчките. Те шаваха с крачетата си, а понякога и бръмчаха, но аз виждах само сладкишите. Стоях така дълго, неспособен да реша какво да си купя.

В редките случаи, когато някой богат фермер ми дадеше за тази услуга три пенса, моите съученици веднага ме заобикаляха. Новината се предаваше от момче на момче със силни крясъци:

— Алън има три пенса!

После идваше важният въпрос:

— Всичките ли ще изхарчиш, или ще си запазиш и за утре?

От отговора ми зависеше колко голям дял ще получи всяко момче от моята покупка и всички очакваха решението ми с напрежение.

В отговора аз неизменно обявях:

— Ще изхарча всичко.

Това решение винаги предизвикваше бурни одобрения и боричкания кой да върви до мен, пред мен и зад мен.

— Аз съм ти приятел, Алън... ти ме знаеш, Алън... вчера ти дадох кочан от ябълка... аз дойдох пръв... ние с Алън винаги сме били приятели, нали, Алън?

В нашето училище беше прието, че всяко момче, което се улови за теб, има някакви права или най-малко има право да предявява претенции към теб. Аз вървах сред малката стегната група. Момчетата, решително протегнали ръце, се държаха за мен, а аз здраво стисках в юмрука си трите пенса.

Пред витрината на магазина групата спираше и тук върху мен се изсипваше водопад от съвети:

— Помни, Алън, за едно пени може да вземеш осем анасонки. Колко сме всичко, Сам? Осем, Алън... Резанки от сладък корен траят по-дълго от всичко... Захарните пръчки са най-хубави — можеш да си направиш сироп... Аз пръв заставах до него... Представи си, три пенса! Ще ти дам моята прашка, когато искаш, Алън...

Гледах кесията със захарните бонбони на тревата. Дори за момент не допуснах възможността да ги оставя там. Тези бонбони бяха мои. Бяха ми дадени. По дяволите краката ми! Ще си ги взема.

Столтът беше поставен на края на алеята, която ограждаше моравата. Бонбоните лежах на върху тревата. Сграбчих ръкохватките на стола и започнах да го люлея насам-натам, докато той започна да се накланя така, че накрая на всяко залюляване се изправяше върху съответното колело. Тогава — един допълнителен тласък и той се катурна настрани и ме изхвърли върху тревата. Паднах по лице, а

шинираният ми крак се удари в каменния бордюр на алеята. От острата болка аз изръмжах сърдито и изскубах с корените тревата под ръцете си. Но бледите коренчета, обхванали бучици зърнеста пръст, някак странно ме успокоиха и след миг аз вече пълзях към бонбоните, а след мен оставаше диря от възглавници, одеяла, списания...

Стигнах до книжната кесия, сграбчих я в ръка и се усмихнах.

Веднъж татко ме накара да се покатеря по едно дърво, за да прехвърля през горните му клони въжето за теглене. Той стоеше отдолу и ме гледаше, а когато свърших, извика възхитен: „Успя! Дявол да го вземе, успя!“

И сега, докато разтварях кесията, аз си мислех: „Успях! Да! Успях!“ След няколкоминутно, изпълнено с удоволствие изследване на съдържанието, аз извадих един „разговорен“ бонбон с надпис „обичам те“.

С наслаждение започнах да смуча бонбона. От време на време го вадох от устата си, за да видя дали думите все още се четат. Те постепенно избледняха, смалиха се, превърнаха се в някаква безсмислена линия, после изчезнаха. В ръката ми остана едно малко розово кръгче. Легнах по гръб и, загледал небето през клоните на дъба, схрусках бонбона със зъби.

Бях много щастлив.

[1] Един ярд е равен на около 95 см. — Б.пр. ↑

IX

Ужасът, който обхвана санитарките, когато ме намериха проснат върху тревата, ме изненада. Не можех да разбера защо трябваше да викат Старшата, за какво бе това скупчване около леглото ми и възклицанията им, изпълнени с тревога и яд.

Повтарях непрекъснато:

— Преобърнах сам стола, за да взема бонбоните.

— Но защо? — настояваше Старшата. — Защо не повика някоя санитарка?

— Исках да ги взема сам.

— Не мога да те разбера — възрази тя.

Чудех се какво непонятно има тук. Знаех, че татко ще ме разбере. Когато му разказах, той запита:

— Не можеше ли някак да се измъкнеш от стола, без да го прекатурваш?

— Не, нали не мога да си служа с краката, както знаеш.

— Зная — и добави: — Е, както и да е, нали си ги взел. Аз също не бих извикал санитарката. Тя щеше да ти ги подаде, но би било съвсем друго.

— Съвсем друго! — извиках аз и в този момент го обичах повече от всякога.

— Но гледай да не се нараняваш следващия път. Внимавай! Не преобръщай стола за бонбони. Прави го за по-големи неща — например пожар или нещо подобно. А бонбони аз ще ти купя, само че тази седмица не съм много добре.

— Тази седмица не искам повече бонбони — утеших го аз.

В продължение на няколко седмици след случката аз излизах със стола на верандата само под строг надзор. После, един ден, докторът пристигна с чифт патерици:

— Ето твоите предни крака — ми каза той, — мислиш ли, че ще можеш да ходиш с тях? Хайде да опитаме.

— Наистина ли са мои?

— Да, съвсем наистина.

Бяхме в градината и той избута стола ми върху тревата под дъбовете.

— Това място е добро. Ще опитаме тук.

Старшата и няколко санитарки бяха излезли, за да гледат моите първи стъпки с патериците. Те ни заобиколиха, а докторът ме подхвана под мишниците, повдигна ме от стола и ме задържа изправен пред себе си.

Старшата, на която беше подал патериците, ги постави под мишниците ми, после той бавно ме отпусна, докато тежестта ми постепенно легна върху тях.

— Добре ли е така? — попита той.

— Не — отвърнах, неочаквано несигурен в себе си. — Още не! Но ще бъде след минута.

— Спокойно — напътствувахте ме той. — Не се опитвай още да ходиш. Просто стой. Държа те. Няма да паднеш.

Десният ми крак, който наричах „лошия“, беше напълно парализиран и висеше от самото бедро като нещо безполезно от кости и кожа, целият покрит с белези и деформиран. Левият си крак наричах „добрия“, защото беше само частично парализиран и можеше да носи тежестта ми. Бях го изпробвал седмици наред, седнал на ръба на леглото си.

Изкривяването на гръбначния стълб извиваше гърба ми доста наляво, но, подпряно на патериците, тялото ми временно се изправяше и удължаваше, така че прав изглеждах по-висок, отколкото седнал.

Мускулите на стомаха ми също бяха частично парализирани, но гърдите и мишците ми не бяха засегнати. През следващите години аз свикнах да гледам на краката си като на нещо, което не заслужава много внимание. Те ме ядосваха, а понякога ми се струваше, че живеят независимо от мен някакъв свой живот и тогава ги съжалявах. Ръцете и гърдите ми бяха моята гордост и с течение на времето те се развиха непропорционално към останалата част от тялото ми.

В онази минута обаче аз стоях несигурен и погледът ми случайно попадна върху едно оголено от трева място на няколко ярда пред мен. „Ще стигна дотам“, реших аз, но не предприех нищо, защото не знаех точно на кои мускули да се осланям. Чувствувах, че патериците ме убиват под мишниците и че трябва да ги преместя малко напред, и

разбирах, че ако исках да тръгна, трябваше за миг да отпусна тежестта на тялото си върху добрия крак.

Докторът отдръпна ръце, но ги държеше разперени, готов да ме подхване, ако политна.

Повдигнах патериците и ги метнах тежко напред. Когато тежестта ми отново се отпусна върху тях, раменете ми скокнаха нагоре от внезапния тласък. Изхвърлих крака напред — десният се влачеше в прахта като пречупено крило. Спрях силно задъхан и с поглед, вперен в оголеното парче земя пред мен.

— Добре! — възкликна докторът, след моята първа стъпка. — Сега пак!

Повторих същите движения, после още три пъти, докато найсетне, изтръпнал от напрежение и болка, стъпих върху мечтаното късче земя. Аз ходех!

— Достатъчно за днес — каза докторът. — Сега обратно в стола. Утре ще опиташ пак.

След няколко седмици аз вече ходех из градината и въпреки че паднах няколко пъти, добих известна увереност. Дори се упражнявах да скачам от верандата и отбелязвах върху пътеката с черта дължината на скока си.

Когато ми казаха, че ме изписват и на другия ден мама ще дойде да ме вземе, аз не се развълнувах така, както бях очаквал. С течение на времето болницата бе станала постоянният фон на моите мисли и действия. Животът ми тук течеше по определен ред и аз инстинктивно чувствувах, че като напусна болницата, ще загубя самоувереността и спокойствието, което имах сред нейните стени. Страхувах се малко от тази раздяла, но същевременно исках да видя накъде води улицата, която минава край болницата, какво става там зад хълма, където пуфтяха маневриращи влакове, товарни платформи, дрънчаха и камиони, натоварени с пътници и багаж, отиваха и се връщаха. Исках отново да видя как татко обяздва коне.

Когато мама дойде да ме вземе, аз седях облечен на ръба на леглото си и гледах празния стол, в който никога вече нямаше да се возя. Татко не разполагаше с достатъчно средства, за да ми купи стол, но от една стара детска количка той беше направил продълговато превозно средство на три колелета и с него мама трябваше да ме свали

надолу по улицата до двора на хана, където той беше оставил колата, докато подковаваше конете.

На сбогуване санитарката Конрад ме целуна. Доплака ми се, но се удържах и ѝ подарих всичките яйца, които ми бяха останали, няколко списания и перата от папагал, които татко ми беше донесъл. Нямах нищо друго, но тя каза, че това е достатъчно.

Старшата ме помилва по главата и каза на мама, че съм храбро малко момче и че донякъде е по-добре за мен да осакатея толкова малък, защото така по-лесно ще свикна да си служа с патериците.

— Децата се приспособяват така бързо — уверяваше тя майка ми.

При тези думи на Старшата мама ме изгледа с дълбока скръб и не ѝ отговори. Аз реших, че това е неучтиво от мамина страна. Санитарките ми махаха с ръка за сбогом, а Папа се ръкува с мен и ми каза, че никога вече няма да го видя: той можел да умре всеки миг.

Лежах в количката, увит в одеяло, и стисках в ръка малкото керамично лъвче, подарък от санитарката Конрад.

Мама ме изведе на улицата и забута количката към хълма. Изкачихме възвишението и аз не открих зад него онези прекрасни неща, които си представях: къщите бяха най-обикновени, а гарата беше просто един навес.

Мама буташе количката надолу по тротоара, после пак нагоре през някаква канавка и тук едното колело изхвъркна от бордюра, количката се катурна и аз паднах в канавката.

Не забелязвах усилията на мама да вдигне количката, която ме беше почти захлупила, нито чувах нейните изплашени и настоятелни въпроси дали съм ранен: търсех изпод завивките керамичното лъвче и след малко го намерих, както предполагах, с отчупена глава.

При вика на мама един мъж се беше притекъл.

— Ще ми помогнете ли да вдигнем моето момченце?

— Какво се е случило? — възкликна мъжът, който с бързо движение вдигна количката. — Какво е станало с момчето?

— Преобърнах го. Внимавайте да не го нараните — той е сакат.

Последното възклицание на мама ме накара да се опомня и изведнъж да осъзная своето участие в тази ненужна суматоха. Аз винаги свързвах думата сакат с куци коне и за мен тя означаваше пълна безполезност.

Както лежах в количката, аз се повдигнах на лакът и погледнах мама учудено.

— Сакат ли, мамо? — извиках възмутено. — Защо каза, че съм сакат?

Х

Понятието „сакат“ изразяваше състояние, което би могло да се отнася за други, но никога за мен. И все пак, след като толкова често слушах хората да казват, че съм сакат, в края на краищата се принудих да приема, че отговарям на това определение. Но затвърдих в себе си убеждението, че ако това състояние прави нещастни някои хора, за мене то няма да има значение.

Сакатото дете не съзнава какво затруднение представляват безполезните му крака. Те са неудобни и досадни, но то е уверено, че те никога няма да му попречат да прави каквото иска или да стане каквото иска. Ако вижда в тях някаква пречка, то е, защото другите са му го казали.

Децата не правят разлика между сакат човек и човек, който използва пълноценно краката си. Те карат момчето с патерици да тича насам-натам и се оплакват, ако то се бави.

В детските години безполезният крак не буди чувство на срам. Едва когато човек се научи да разчита погледите на хора, които не могат да прикриват чувствата си, у него се появява желанието да ги избягва. И колкото и странно да е, тези неприкрити погледи на отвращение идват само от хора със слаби тела и с чувство за физическа малоценност. Никога от силни и здрави хора. Силните и здрави хора не странят от сакатия човек: неговото състояние е съвсем далеч от тях. Само заплашените от безпомощност трепват, когато я видят у друг.

Децата говорят свободно за парализиран крак или изкривен крайник.

— Ела да видиш колко е смешен кракът на Алън. Той може да го премята през главата си.

— Защо ти е такъв кракът?

Състрадателната майка, когато чуе сина си да заявява безцеремонно: „Ето Алън, мамо. Кракът му е сакат“, бърза обикновено да му попречи да каже нещо повече, забравила, че пред нея стоят две

щастливи момчета: синът ѝ, горд с откритието си, и Алън радостен, че му доставя удоволствие.

Хромият крайник често увеличава авторитета на собственика си и понякога му създава привилегии.

Когато играехме на цирк, аз получавах ролята на магаре — „защото имаш четири крака“ — и демонстрирах щедро уменията си да ритам и скачам, радостен, че мога да го правя, и горд с моите четири крака, които виждах, че са горещо желани от всички.

Чувството за хумор у децата не бива ограничавано, както у възрастните, от схващания за добър вкус и такт. Другарите ми често се смееха, като ме гледаха с патерици, и крещяха весело, когато падах. Аз се смеех заедно с тях, обхванат от някакво чувство за абсурдност, което превръщаше препъването с патериците в нещо весело.

Когато трябваше да се прескачат високи огради, децата обикновено ме прехвърляха. Често тези, които трябваше да ме поемат от другата страна, падаха заедно с мен и това изглеждаше страшно смешно не само на моите помощници, но и на самия мен.

Чувствах се щастлив. Нищо не ме болеше и можех да ходя. Но възрастните, които идваха у дома след моето завръщане от болницата, не искаха да приемат, че аз съм щастлив, и наричаха щастието ми смелост. Възрастните често говорят свободно за децата в тяхно присъствие, сякаш децата не разбират, че става дума за тях.

— Въпреки страданието си той е щастливо момче, мисис Маршъл — казваха те, изненадани от своето откритие.

„Защо да не съм щастлив?“ — питах се аз. Намекът, че не би трябвало да се чувствавам така, ме тревожеше, защото подсказваше присъствието на някаква беда в живота ми, която аз не забелязвах, но която заплашваше да ме сполети. Чудех се за какво нещастие говореха тези хора и накрая реших: те вероятно мислеха, че кракът ме боли.

— Кракът не ме боли — казвах весело на тези, които не скриваха изненадата си при вида на моето усмихнато лице. — Вижте! — и вдигах с две ръце „лошия“ си крак и го премятах презглава.

Това караше някои да потръпват, а моето недоумение растеше. Бях свикнал с краката си, за мен те бяха нормални крайници, които не можеха да предизвикат отвращение.

Родители, които караха децата си да бъдат внимателни с мен или се опитваха да коригират „безчувственото“ им отношение, само ги

объркваха. В резултат на родителските съвети някои деца се стараеха да ми „помагат“ и започнаха да се възмуцават от държанието на другарите си към мен.

— Не го блъскай! Ще нараниш крака му!

Но аз исках да ме блъскат и въпреки че по характер не бях агресивен, като противодействие на това ненужно и унизително снизхождание станах нападателен.

Умът ми беше нормално развит, аз възприемах живота като нормално дете и моите сакати крака не можеха да променят това отношение. Но когато започнаха да ми показват, че съм различен от моите другари по игра, в развитието ми трябваше да се включи противодействие на тези влияния, които искаха да обвържат ума ми със сакатото ми тяло.

Психиката на сакатото дете с нищо не се различава от психиката на дете със здраво тяло. Децата, които се препъват с патериците си или падат, или с механично движение на ръката преместват парализирания си крайник, не са обхванати от чувство на безсилие или друго страдание. Те не мислят колко трудно е да се придвижат от едно място на друго: те са улисани в усилието да се доберат до целта си, както всички деца, които тичат из полето или ходят по улицата.

Детето не страда от това, че е сакато. Страдат възрастните, които го гледат.

След първите месеци, прекарани у дома, аз започнах да разбирам някои неща, но ги схващах по-скоро инстинктивно, отколкото с разума си.

Трябваше да се приспособя към живота в къщи. След просторното отделение в болницата къщата изведнъж ми се видя мъничка като кутийка.

Когато татко свали количката от каруцата и ме търкулна сред кухнята, аз се изненадах: колко се беше смалила! Масата с плюшената покривка на рози изпълваше цялата стая и почти не оставаше място за моята количка. Една чужда котка седеше пред кухненската печка.

— Чия е? — попитах, учуден, че в тази добре позната стая може да се разполага непозната за мен котка.

— Котенцето на Блеки — обясни Мери, — нали помниш: тя се окоти, преди ти да отидеш в болницата.

Мери бързаше да ми разкаже всички важни събития, които се бяха случили през моето отсъствие.

— А Мег има пет кученца и ние нарекохме малкото, кафявичкото Альн. Това, което татко ти донесе в болницата.

Мери беше развълнувана от моето завръщане и вече беше успяла да попита мама дали може да ме поразходи с количката. Мери беше по-голяма от мен — много предана и разумна. Когато не помагаше на мама, тя седеше кротко, приведена над книгата си. Но когато трябваше да защитава някое малтретирано животинче — кръстоносен поход, който отнемаше много от времето ѝ — гневното негодувание я изпълваше с невероятна енергия. Веднъж тя видя как някакъв ездач, наведен от седлото си, налагаше едно немощно теленце, което едва стоеше на краката си. Теленцето беше толкова слабо, че изоставаше от майка си. Мери се покатери върху перилото на портата и започна да крещи на човека със сълзи на очи. Когато теленцето падна, а слабините му бяха вече потъмнели от пот, Мери изтича на пътя и разпери над него стиснатите си юмруци. И човекът не посмя повече да го удари.

Мери беше тъмнокоса, с кафяви очи, винаги готова да скокне на крака и да ти услужи. Заявяваше, че един ден ще стане мисионерка и ще помага на бедните чернокожи. От време на време решаваше, че ще помага на езичниците китайци, но се страхуваше малко да не я посекаат.

Списанието „Бюлетин“ понякога публикуваше рисунки, на които чернокожи варяха мисионери в казани. Аз твърдах, че е по-добре да те посекаат, отколкото жив да те варят, главно защото не знаех какво в същност означава думата сеч.

Джейн, най-голямата от нас, хранеше домашните птици и се грижеше за трите агънца, подарени ѝ от един прекупвач на добитък, понеже нямаха сила да продължат пътя си. Беше висока и ходеше с вдигната глава. Помагаше на мисис Мелвани, съпругата на пекаря, при отглеждането на двете ѝ бебета. Плащаха ѝ пет шилинга седмично и след като дадеше на мама една част от парите, с останалите можеше да си купува каквото пожелае. Джейн вече ходеше с вдигната коса, носеше дълги рокли и чифт светлокафяви обувки с връзки, които стигаха почти до коленете ѝ. Мисис Мелвани ги намираще много елегантни, и аз също.

Когато излизахме заедно, Джейн винаги ми казваше:

— Постарай се да бъдеш вежлив. Свали шапка, ако срещнем мисис Мелвани.

Стараех се да не забравям и тогава наистина свалях шапка, обаче не можех непрекъснато да мисля за това.

При завръщането ми у дома Джейн беше у мисис Мелвани, така че Мери ми разказа всички новини за канарчетата, папагала и Пет, опосума^[1] и царския папагал, чиято опашка още не беше пораснала. Тя ги беше хранила всеки ден, без да пропусне нито веднъж, и беше поставила две нови консервени кутии от съомга за вода на канарчетата. Дъното на клетката на Пет се нуждаеше от изстъргване, но това беше всичко. Опосумът все още дращеше малко, като го вземахме в ръце.

Седях в количката — мама беше вдигнала патериците, защото ми разрешаваха да ги използвам само по един час на ден — и наблюдавах как майка ми застила масата и слага за обяд. Мери внесе дърва за печката от сандъка на задната веранда, чиито прогнили дъски приглушаваха звука от леките ѝ стъпки.

Сега когато си бях в къщи, болницата изглеждаше далечна и всичко, което се беше случило с мен там, се изплъзваше от действителността, за да остане в паметта ми само като някакъв далечен спомен. Дреболиите на домашното ежедневие навлизаха пак в живота ми с нова сила и ново очарование. Куките на кафявия кухненски бюфет, от който мама вадеше сега чашите, ми правеха такова впечатление, като че ли за първи път виждах тяхната лъскава дъга.

Върху шкафа за продукти, до който беше изправена количката ми, стоеше лампа с канелюрена^[2] колонка, чугунена поставка и розов абажур. Вечер я сваляха, запалваха я, поставяха я в средата на масата. Там върху покривката под нея се образуваше кръг от ярка светлина. Шкафът имаше стени от поцинкована ламарина с отвори и миризмата на хранителните продукти проникваше през отворите в кухнята. Над шкафа, висеше мухоловка — продълговата ивица от тежка кафява хартия, дебело намазана с лепкава смес. Мухоловката беше покрита с мухи, някои още се съпротивяваха, бръмчаха и размахваха отчаяно криле. През лятото в къщи имаше много мухи и трябваше непрекъснато да махаш с ръка над храната си, за да ги пропъдиш. Татко винаги захлупваше с чинийка своята чаша.

— Не знам — казваше той, — мнозина могат да изпият чая си, след като вътре е имало муха — аз не мога.

Голям черен чайник с чучурче, зинало като поразяваща змия, кипеше на печката, а над печката стоеше поличка, покрита с драперия от кафяво сукно, отдавна потъмняло от парата и пушека. На полицата лежах кутийката за чай и една тенекиена кутия за кафе, върху която имаше нарисуван брадат турчин, а още по-високо над полицата висеше картината с подплашените коне. Радвах се, че отново виждах тази картина.

Върху стената над мен имаше голяма картина в рамка — коледно приложение на „Пиърз Анюъл“: — момче, което надува сапунени мехури. Вдигнах глава и го погледнах с нов интерес: неодобрението, което изпитвах към неговите женствени къдрици и старомодни дрехи, беше напълно изчезнало през времето, прекарано далеч от него.

На един пирон под картината висеше синя кадифена възглавница, набодена с карфици. Тя беше натъпкана с трици и при натискане триците се усещаха.

Зад вратата на задната веранда имаше друг пирон, на него висяха стари календари, а върху тях — последният коледен подарък на бакалина — картонена папка за съхраняване на писма. Когато го получихме, той беше плосък и се състоеше от две парчета. Татко прегъна едно от парчетата — с два червени мака около името на г-н Симънс — и пъкна ъглите му в прорезите на другото по-голямо парче. И пликът беше готов! Сега той беше пълен с писма.

Кухнята имаше още две врати. Едната водеше към моята спалня, малка като кутийка стаичка, в която имаше легло, застлано с шарена кувертюра. През отворената врата зърнах облепените с вестници стени от зебло, които при силен вятър се издуваха и спадаха, сякаш къщата дишаше. Котката Блеки спеше при краката на леглото ми, а Мег — до нея върху парцалената черга. Понякога, след като заспивах, мама влизаше и ги пропъждаше, но те винаги се връщаха отново.

Другата врата водеше за стаята на Мери и Джейн. Тя имаше същите размери като моята, но в нея бяха вместени две легла и скрин с люлеещо се огледало, окачено между двете малки горни чекмедженца, в които Мери и Джейн държаха брошките си.

Срещу вратата на задната веранда се намираше входът към едно късо коридорче. Изтъркани плюшени завеси отделяха това коридорче

от кухнята и разделяха къщата на две части. Тука в кухненската половина можеше да скачаш върху столове, да вдигаш шум и ако желаеш, да играеш на мечка под масата. Обаче в предната половина, зад завесите, никога не играехме, нито влизахме с мръсни дрехи и кални обувки. От коридорчето се влизахме в гостната. Линолеумът тук блестеше от непрекъснато лъскане, а в прясно боядисаното огнище стояха хубаво подредени дърва, готови за запалване през зимните нощи, когато ни идваха гости.

Стените на гостната бяха покрити с фотографии в различни рамки. Имаше рамки от мидени черупки, от покрито с кадифе дърво, от пресован метал и дори една, направена от корк. Някои бяха дълги и съдържаха цяла серия снимки, други — големи, с дърворезба. В една такава беше застанал страшен мъж с брада, едната му ръка се опираше върху малка масичка, поставена пред един водопад. Това беше дядо Маршъл. В другата голяма рамка възрастна дама с черен дантелен шал седеше вдървено върху дървена пейка в беседка от рози, а зад нея слаб мъж с тесни панталони и ръка върху рамото ѝ гледаше строго фотографа.

Тези строги хора бяха родителите на мама.

Щом се загледаше в снимката, татко казваше, че коленете на дядо били големи като на жребче, но мама твърдеше, че изглеждали така поради тесните панталони. Тъй или иначе, когато гледах тази снимка, погледът ми се спираше на дядовите колена и аз започвах да си мисля за жребчетата.

Татко винаги сядаше да чете в предната стая. Той четеше книгите „Невинен“ или „Защитата на несретника“ от Р. Блечфорд и „Моята блестяща кариера“ от Майълз Франклин. Той ценеше тези две книги, подарени му от Питър Финли, и често говореше за тях.

— Обичам книги, които казват истината — неведнъж повтаряше той. — Предпочитам да се натъжа от истината, отколкото да се развеселя от лъжа. Да пукна, ако не е така!

В кухнята влезе татко. Той беше нахранил конете и сега седна на стола от конски косми, който винаги ме боцкаше през панталоните, когато се намествах на него.

— Тази торба зоб, която взех от Симънс, последната, е пълна с овес. По-хубава торба не съм купувал от него тази година. Той мисли,

че е от стария Падий О'Лафлън — той ми се усмихна: — Как ти харесва у дома, стари приятелю?

— О, хубаво е! — му отвърнах аз.

— Да, наистина е хубаво — той събуваше ботушите с ластични кончови и се мръщеше, докато ги теглеше. — После ще те разведе из двора и ще ти покажа кутретата на Мег.

— Защо не купиш повече от този зоб, преди да се е свършил? — предложи мама.

— Да, така мисля да направя. Ще го ангажирам. Реколтата на Падий беше ниска на стъбло и богата на зърно.

— Кога ще мога да походя пак на патериците? — запитах аз.

— Алън, докторът каза, че всеки ден трябва да почиваш по един час! — напомни ми мама.

— Това няма да е лесна работа — измърмори татко, като разглеждаше подметките на ботушите си.

— Трябва да настояваме.

— Да, правилно. Не забравяй това, Алън! Нужно е да почиваш. Всеки ден. Но и всеки ден ще пробваш патериците. Ще трябва да подплатя горната им част с конски косми. Сега убиват ли те под мишниците?

— Убиват ме.

Той вдигна очи и ме изгледа загрижено — с ботуша в ръка.

— Дръпни, стола към масата — каза му мама. Тя се приближи и избута моя стол до неговия, после се изправи и ми се усмихна:

— Ето, пак си имаме двама мъже в къщи! Вече няма да е необходимо да върша толкова неща сама.

[1] Опусум — дребен бозайник от рода на катерицата с ценна кожа — Б.пр. ↑

[2] Канелюри — вертикални релефни ивици върху колона — Б.пр. ↑

XI

След обед татко ме разведе из двора. Той избута количката до клетката на Пет. В първия миг се загледах в пода, който имаше голяма нужда от почистване, после вдигнах очи към Пет. Старият папагал седеше сгушен на пръчката си и търкаше човка с познатия стържещ звук. Пъгнах пръст през мрежата и почесах наведената му глава. Белият прашец от перата му се полепи по пръста ми и аз долових миризмата на папагал, която винаги събуждаше в мен представата за розови криле, размахани сред някаква гора. Пет улови внимателно пръста ми със силния си клюн и аз почувствувах бързите малки пулсиращи докосвания на сухия му гумен език.

— Здравей, Пет — каза той с моя глас.

Царският папагал в съседната клетка непрекъснато се люлееше напред-назад върху пръчката си, но Том, моят опосум, още спеше. Татко го извади от тъмната малка кутия, той отвори големите си спокойни очи, погледна ме и пак се сви върху татковата длан.

Тръгнахме към конюшната, откъдето чувах пръхтенето на конете. Те издихаха зобта от ноздрите си, а подковите им остро звънтяха по грубия каменен под, когато се движеха.

Конюшната беше не по-малко от шестдесетгодишна и имаше вид, като че ей сега ще се строполи под тежестта на сламения си покрив. Той се накланяше на една страна въпреки подпорите от яки евкалипти, разклонени на върховете, където лежаха грубите греди на покрива.

Стените на конюшната бяха от отвесно изправени дъски, издялани от дънери на отсечени наблизко дървета. Дъските не прилепваха плътно и през процепите можеше да се надникне в тъмното помещение, което миришеше остро на конски тор и напоена с урина слама.

Конете, привързани с въжета към железни халки, забити в стената, се хранеха в яслите, направени от тежки пънове, издълбани с тесла и дооформени с дърварска брадва.

Редом с конюшната, под същия тежък сламен покрив, сега озвучен от пълните гнезда на врабците, беше плевнята, чийто груб дървен под беше покрит с няколко инча разпиляна слама. До нея се намираше стаята със сбруята. На дървени куки, забити в дъсчената стена, висяха хамути, ремъци на хамути, каиши, юзди, седла. Седлото, на което татко обядваше конете — модел „Киниър“, — беше окачено на специално колче и намазаните му с восък подколеници блестяха.

В основата на стената лежеше издялана в четвъртита форма греда, която придържаше отвесните дъски. В специално издълбани гнезда бяха наредени консервени кутии със смазка за бурмите, вакси за сбруята, бутилки с терпентин, „соломонов разтвор“ и лекарства за конете. Чесалата и четките стояха на една полица в стената, а до нея на пирони висяха два навити камшика.

Сламеният покрив продължаваше и върху навеса, под който стояха една триместна двуколка и браната. Браната беше изправена до стената и двата дълги теглича от хикори се подаваха изпод стряхата, устремени към небето.

От задната врата на конюшната се влизаше в двора за конете — кръгла площадка, оградена с грубо одялани седемфутови^[1] стълбове и дъски. Тази висока ограда имаше наклон навън, за да не може някой буен кон да издере краката на татко в дъските или да го премаже в стълбовете. Пред двора растеше стар червен евкалипт. Когато дървото цъфтеше, ята от папагалчета търсеха меда на цветовете му и понякога висяха по външните клони надолу с главите. Ако нещо ги подплашеше, те се вдигаха във въздуха и започваха да кръжат около дървото със силни крясъци. На разкривения дънер се облягаха счупено колело от каруца, ръждясали оси, ресори от двуколки, счупени пранги и пострадали от лошото време седалки, от чиито разкъсани тапицерии стърчаха кичури посивели конски косми. Куп изхабени и ръждясали подкови лежаха върху един от откритите корени.

В единия край на двора растяха няколко акации. Земята под тях беше застлана с дебел пласт конски тор, защото конете, които татко обядваше, в горещите летни дни пладнуваха тук на сянка. Конете стояха с наведени глави, отпуснали задни крака и размахваха опашки, за да прогонят мухите, привлечени от миризмата на тора.

Близо до акациите беше пътната врата, а отвъд пращното шосе се простираше гората — убежище на малкия брой кенгуру, които все още

отказваха да се оттеглят в по-рядко заселените области. Дружелюбните и жилестокори дървета приютяваха блатата, където се събираха черни патици и откъдето през тихите нощи се носеше ревът на водния бик.

— Водният се е развеселил тази вечер — казваше татко, когато го чуеше, но аз се плаших от тези звуци.

Магазинът, пощата и училището бяха на около една миля надолу по пътя. Разчистената земя там беше разделена на богати млекодобивни ферми, собственост на мисис Карутърс.

Отвъд селището се издигаше висок хълм, наречен Турала. Той беше покрит с папрат и храсти, а на върха му имаше кратер. Децата търкаляха в него големи камъни, те подскачаха и мачкаха папратите и храстите, докато най-сетне достигнеха дъното далеко долу.

Татко често яздеше до върха Турала. Той казваше, че коне, обядвани по планински склонове, стъпват по-сигурно и струват, няколко лири повече от отгледаните в равнините коне.

Това татково мнение стана за мен твърдо и неоспоримо правило. Всичко, което татко казваше за конете, се запечатваше в съзнанието ми и ставаше част от мен — както името ми.

— Сега обядвам един кон, жребец — каза татко, докато буташе количката ми към обора. — Гледа с бялото на очите си, а кон, който гледа с бялото на очите си, е готов да рита при най-малък повод. Както се казва, и на комара окото може да избие. На Бренди е. Някой ден ще го пребие, помни ми думата.

— Хей мирно — извика той на коня, който при нашето появяване се втурна напред, снишил задница. — Гледай, готов е да рита. Вече му сложих юзда. Не е много твърд в устата, но се басирам, че като го впрегна в браната, ще си покаже характера.

Татко ме остави, отиде при коня и прекара ръка по треперещата му задница.

— Спокойно сега. Ха, ето, ето, старче! Спокойно — татко говореше нежно и след минута конят застана мирно и изви глава, за да го погледне.

— Когато го впрегна в браната, ще му поставя специален ремък, за да не се мята. Този поглед нищо не означава.

— Мога ли да дойда с теб, когато решиш да го впрегнеш, татко?

— Да, защо не — отвърна бавно той и започна да пълни лулата си. — Можеш да ми помагаш в обядването, като държиш въжето.

Изобщо... ти много би могъл да ми помагаш, но — той натисна тютюна с палец — мисля, че ще е по-добре първо да го изведа един-два пъти сам. Тук наблизо. Това, разбира се, няма да е истинска обиколка за обяздване. Просто ми се иска най-напред да го наблюдаваш от страни. Ще минем покрай теб, за да ми кажеш какво мислиш за походката му. Искам да ми помагаш в това — да ми казваш как се движат конете ми и т.н. Ти имаш усет за коне. Не познавам друг, който има толкова верен усет за тези неща.

— Ще гледам и ще ти казвам! — извиках аз, въодушевен от желанието да му помагам. — Ще гледам краката му, като нищо. Ще ти казвам как стъпва, и всичко останало. Ще ми бъде много приятно, татко.

— Знаех си, че ще ти хареса — той запали лулата си. — Късметлия съм аз, че се сдобих с такъв син.

— А как си се сдобил с мен, татко? — попитах в желанието си да продължа приятелския разговор.

— Известно време мама те носи в себе си, после се роди. Ти растеше като цвете под сърцето ѝ, както казва тя.

— Както котенцата на Блеки?

— Да, точно така.

— Знаеш ли, това ми е малко неприятно.

— Да — той замълча, загледан през вратата на конюшната към гората. — И с мен беше същото, когато за първи път го чух, но след известно време разбрах, че е съвсем редно. Представи си как жребчето тича до майка си, притиска се до нея, нали знаеш — той се потърка в дирека, за да ми покаже. — Е, тя го е носила в себе си, преди да го роди. А то се мушка под нея, като че иска да се върне обратно. Хубаво, според мен. По-хубаво, отколкото просто да те донесат на майка ти. Ако помислиш малко, ще видиш, че не е лошо измислено.

— Да, аз също мисля, че е хубаво — бързо промених мнението си. — Обичам жребчетата.

Стана ми приятно, че конете носят своите жребчета в себе си.

— Не бих искал просто да бъде донесен — добавих аз.

— Не — отвърна татко, — нито пък аз.

[1] Фут — английска мярка за дължина, равна на 30,5 см. — Б.пр. ↑

XII

Татко ме заведе в двора и ми каза да го гледам как смазва двуколката.

— Знаеш ли, че в неделя е празникът? — ме попита той, докато повдигаше едно от колелата.

— Празникът! — извиках, развълнуван при мисълта за годишния пикник на неделното училище. — Ще идем ли?

— Да.

Изведнъж разочарованието ме прониза като нож и с променен глас добавих:

— Няма да мога да бягам.

— Не! — остро каза татко. С рязко движение той перна повдигнатото колело и известно време наблюдава въртенето му. — Няма значение.

Знаех, че има значение. Татко винаги твърдеше, че трябва да стана бегач и да печеля състезания, както самия той на времето си. А сега аз не можех да спечеля никакво състезание — поне докато не оздравея, а това нямаше да стане до празника. Не исках да го натъжавам и затова казах:

— Както и да е, навярно пак щях да погледна назад.

Винаги бях най-мъничкият участник в детските състезания на празника на неделното училище и организаторите се стараеха да ми помогнат да пресека лентата преди по-големите момчета, с които се състезавах. Миналата година ми определиха старт по средата на пистата — авантаж, от който не се нуждаех, защото, когато не ме гледаха толкова хора, тичах отлично. Но не бях печелил състезание и всички искаха да ми помогнат.

Татко ме записваше за всяко състезание с голяма надежда. Сутринта на този последен пикник, когато още можех да тичам като другите момчета, той ми обясни какво трябваше да правя след изстрела на пистолета. Ентусиазмът, с който приемах неговите съвети, му направи такова впечатление, че на закуска той заяви:

— Днес Алън ще спечели състезанието.

Изслушах това пророкуване, както човек приема божествено предзнаменование: татко каза, че ще спечеля състезанието, значи днес трябваше да победя. Всяка друга възможност бе изключена. През следващия час, преди да потеглим, аз уведомявах за своята предстояща победа всеки ездач, който минаваше покрай нашата порта.

Пикникът се устройваше на три мили от селището покрай брега на река Турала. На този ден предишната година татко ни заведе до там с триместната двуколка. Аз седях с него и мама на предната седалка, а Мери и Джейн отзад, една срещу друга.

Мъжете от чифлиците и стопанствата в гората, тръгнаха за тържеството, смятаха пътуването дотам за чудесен повод да покажат качествата на своите коне. В продължение на три мили до реката колелата на двуколките се въртяха с бясна бързина, чакъл хвърчеше изпод мятащите се копита и всеки предизвикваше другия да се състезава за славата на своя кон.

Успоредно с шосето, върху просторната тревна площ, вървеше черен път, утъпкан от колари, които изпробваха конете си. Върху меката пръст на този път личаха три дълбоки непрекъснати ивици — две външни от колелата на превозните средства, а по-широката в средата — от копитата на конете. Черният път се виеше покрай дънери, заобикаляше езера, промъкваше се, притиснат между дървета, докато най-сетне, принуден от някой дълбок дол, отново се съединяваше с шосето. Но не задълго, щом отминеше препятствието, той отново слизаше върху тревата и следваше своето лъкатушещо русло, за да изчезне най-сетне отвъд някой хълм на хоризонта.

Татко караше винаги по този път, изпъстрен с падини и дупки, и двуколката се люлееше и подскачаше възхитително, щом той „докоснеше“ Принц с камшика.

Принц беше слаб, червеникав жребец с римски нос, но татко казваше, че можел да препуска като хала. Той тичаше с широка крачка и вдигаше едновременно предните и задните си крака, затова често чукаше подковите си, които издаваха остър звънтящ звук.

Обичах този звук, по същата причина поради която обичах обувките ми да скърцат: при ходене скърцащите обуца показваха, че съм мъж, а звънтящите копита на Принц показваха, че той е кон, който

умее да тича. Татко обаче не обичаше този навик на Принц и за да го отучи, направи предните му подкови по-тежки.

Щом Принц стъпеше на черния път и усетеше, че татко опъва юздите, за да го „постегне“ както казваше той, ушите му прилепваха назад, задницата му се снишаваше, той размахваше силните си крака в дълги ритмични скокове и колелата на двуколката запяваха в такт с тях.

На мен също ми се поискваше да запая, защото обичах вятърът да брули лицето ми и хвърчащите изпод копитата камъчета и прах да шибат бузите ми. Обичах да гледам ръцете на татко, стиснали юздите, докато задминавахме кабриолети и двуколки, в които познати мъже се навеждаха напред, опъваха отпуснатите юзди или размахваха камшици и с викове подканяха конете си да напрегнат всички сили.

— Хоп, хоп! — викаше татко.

В това възклицание, с което той обяздваше конете, звучеше някакъв властен, повелителен повик и животните се отзоваваха на него и се впускаха стремително напред.

Седнал на слънце, с одеяло върху коленете, загледан как татко смазва двуколката, сега аз си мислех за онзи ден преди една година, когато той победи Макфърсън.

Татко никога не поглеждаше назад към съперниците, които го предизвикваха. Погледът му беше вперен напред и той все се усмихваше.

— Едно лошо друсане и губиш цял ярд — казваше той.

А аз винаги се обръщах назад. Гледката ме вълнуваше: главата на могъщия кон до задните колела на нашата двуколка, разширените му ноздри, ивиците пяна върху шията му. Спомням си, че тогава пак се бях обърнал назад към Макфърсън.

— Макфърсън ни настига, татко! — предупредих аз, когато по шосето към нас приближи двуколка с жълти колела.

Седналият на предната седалка мъж с пепеляворуса брада размахваше камшик над сив раванлия кон. Двуколката почти се изравни с нас на едно място, където прашният коловоз започваше да се приближава към шосето.

— Да върви по дяволите! — изръмжа татко. Изправи се от седалката, наведе се напред, скъси юздите и хвърли бърз поглед към пътя, който на стотина ярда разстояние се съединяваше с шосето, за да

избегне един канал. След моста черният път отново се отделяше, но върху канала можеше да мине само една кола.

— Към шосето, хубавецо! — извика татко и перна Принц с камшика. Големият кон се сниши в още по-разтегната крачка и пътят се изравни с шосето.

— По дяволите! — извика Макфърсън. — Дръпни се от пътя, проклет да си Маршъл! — Макфърсън беше черковен настоятел и знаеше всичко за пъкъла и дяволите, но не познаваше Принц.

— Ще те мина! — изкрещя татко. — Хоп! Хоп! — и Принц даде онова „малко още“, което татко знаеше, че може да очаква от него. Летящата двуколка се вряза под носа на Макфърсъновия сив кон, докосна шосето, изтрополи по моста сред облак прах, и пак потъна в тишината на мекия път, като остави Макфърсън да псува зад нас и да размахва камшика си.

— Дявол да го вземе! — възкликна татко. — Той си мислеше, че ще му се дам! Ако бях с браната, щях да го оставя далеч назад!

На път за празника на неделното училище татко винаги ругаеше много.

— Не забравяй къде отиваме! — напомни му мама.

— Добре — съгласи се той. — Ей, по дяволите! Ето го Роджърс с новия дорест кон. Хоп! Хоп!

Но ние вече бяхме преваляли последното възвишение и мястото за пикника се разкри под нас. Край поляната течеше реката. Сянката на огромния железопътен мост, протегнат над нея, играеше върху водата, а после се отпускате неподвижно върху просторните ливади покрай бреговете ѝ.

Върху ливадата вече играеха деца. Възрастните, наведени над кошници, разопаковаха чаши и чинии, вадеха загънати в хартия сладкиши и редяха подноси със сандвичи.

Конете, привързани към една ограда, която се виеше по близката височина, почиваха с наведени глави и разкопчани хамути. Някои от тях подмятаха торбите със зоб и издиха праха от ноздрите си.

Долу под моста, струпани под сенките на пилоните, стояха кабриолети и двуколки с празни теглички.

Татко закара нашата двуколка между две от тези високи колони и ние се изтърколихме на земята почти преди неговото „пър, стой“ и дръпването на поводите да спрат коня.

Бегом се отправих към реката. Приятно ми беше да я гледам. Гладката повърхност на течащата вода се нагърчваше около стъблата на папура. Островърхите плоски листа на тръстиките се полюляваха напред-назад, а от дъното на дълбоките вирове се надигаха сребърни мехурчета и се пукаха на повърхността сред бягащи кръгообразни вълнички.

Стари червени евкалипти растяха покрай брега и техните клони се надвесваха над водата, някои толкова ниско, че течението подхващаше листата им, влачеше ги известно време със себе си и после отново ги пускаше. Сухи дънери на повалени дървета лежах, вирнали своите корени край затревените дупки, в които някога бяха стояли изправени. По обрулените от времето издатини на корените човек можеше да се изкачи като по стъпала, да изследва дънера и да види къде той изчезва под водата. Корите на дънерите бяха напукани, избелени от слънцето и дъжда и аз обичах да ги пипам, да разглеждам внимателно тъканта и шарките на дървесината, да търся следи от ноктите на опосум или просто да си представям как е изглеждало дървото, когато е било здраво.

На отвъдния бряг на реката пасяха млади волове. Те вирнаха глави над високата трева и ме загледаха. Един син рибар се надигна тежко от тръстиките. После дойде Мери и ми каза, че трябва да се върна при двуколката и да се приготвя за състезанието — състезанието, което щях да спечеля! Увиснал на ръката ѝ, аз и казах това, докато газехме из тревата. Мама седеше край двуколката и приготвяше обяда. Тя беше разстлала покривката върху тревата, а коленичил край нея, татко режеше филии месо от студения агнешки бут. Той винаги гледеше с недоверие месо, купено от касапите, и твърдеше, че овнешкото месо не е полезно, ако овцата не е заклана, докато стомахът ѝ още е пълен с трева.

— Кучетата ги подбират и ги наблъскват в кошарите. Целите ги изпонатъртват. Месото на овца, държана без храна няколко дни, губи вкуса си — казваше той.

Сега той въртеше овнешкото бутче насам-натам върху чинията и мърмореше:

— Когато е било живо, това агне е било толкова младо, колкото съм аз сега — каза ми той. — Седни да хапнеш!

Обядвахме и после се разходихме наоколо, докато най-сетне звънецът за състезанието удари.

— Хайде сега да те заведе — каза той и бързо се сбогува с човека, с когото разговаряше. — Ще се видим по-късно, Том.

Той му махна, улови ме за ръка и ме поведе към Питър Финли, който подреждаше струпалите се момчета в стройна редица.

— Назад — повтаряше Питър. Той пристъпваше край тях и разперените му ръце подскачаха нагоре-надолу, — не се блъскайте! По-нашироко! Така е по-добре... Няма защо да бързате. Ще ви кажем кога да се пригответе. Още назад...

— Ето ви един за капак — каза му татко и ме изтика напред.

Питър се извърна:

— Аа! — възкликна той и погледна надолу към мен с весела усмивка. — Ще се опъва ли днес? — запита той татко.

— Не, изправил се е на задни крака от мерак.

Питър огледа пистата, по която трябваше да бягаме, и каза:

— Нагласи го ей там, чак до оная туфа. Оттам ще има шанс — той ме помилва по главата. — Сега покажи на твоя старец, че можеш да тичаш.

Цялата подготовка и суетня около състезанието, което щях да спечеля, ми беше интересна. Момчетата подскачаха на определените им места или се навеждаха и опираха пръсти върху земята. Татко каза, че аз няма нужда да правя така. Тръгнахме с него между двете дълги редици хора. Всички, които познавах, бяха тук, гледаха ни и ни се усмихваха. И мисис Картър беше тук, тя винаги ми даваше бонбон. Сега ми махна с ръка:

— Тичай бързо, Алън — извика тя.

— Ето твоето място — каза татко.

Той спря, наведе се и събу обувките ми. Усетих тревата под босите си крака и ми се поиска да полудувам по нея. Започнах да подскачам.

— Спокойно каза татко, кон, който подскача никога не печели. Стой мирно и гледай лентата.

Той посочи към долния край на двете редици от хора, където двама мъже държаха опъната през пистата лента. Изглеждаше страшно далеч, но не исках да го тревожа.

— Ще стигна дотам като нищо.

— А сега, Алън, слушай — татко приклепна на пети, за да приближи лицето си до моето, — не забравяй какво съм ти казал: гръмне ли пистолетът, тичай към лентата! И няма да поглеждаш назад! Щом чуеш изстрел, тичай! Тичай с всички сили, както правиш у нас. Аз ще бъда там, при онези хора. А сега аз тръгвам — гледай само лентата и не се обръщай!

— Като спечеля, ще ми дадат наградата, нали? — го запитах аз.

— Да — каза той, — сега бъди готов. След минута пистолетът ще гръмне.

И той се отдалечи. Стана ми криво, че си отиде. Толкова много неща трябваше да помня без него.

— Готово! — извика той изведнъж от своето място в предната редица.

Обърнах се, за да видя защо не стрелят още. Момчетата стояха, наредени на една линия. Аз бях сам, изключен от общото забавление, а исках да бъда при тях. В този миг пистолетът гръмна и те започнаха да тичат. Стреснах се, като видях колко бързо започнаха да тичат. Те се надбягваха с отметнати назад глави, но още не бяха започнали да се надбягват с мен: не можеш да се състезаваш с някой, когато той не е при теб.

— Бягай, бягай! — чух татко да крещи.

Сега те се изравниха с мен и вече беше време да се състезавам с тях, но те не ме изчакаха и аз затичах след тях отчаян, ядосан и малко изненадан. Когато стигнах до лентата, тя беше вече свалена. Спрях се и заплаках. Татко дотича и ме вдигна на ръце.

— Да пукна! — ядосано възкликна той. — Защо не започна да тичаш при изстрела? Защо гледаше назад и чакаше момчетата?

— Трябваше да ги изчакам, за да се състезавам с тях. Как ще спечеля състезанието, ако бягам сам?

— Добре, не плачи! Все пак ще те направим бегач.

Но това беше преди години.

Може би и той мислеше за тази случка, докато въртеше колелото на двуколката, а аз седях в количката си и го наблюдавах с одеялото върху сакатите си крака.

— Този път няма да можеш да бягаш — каза най-после той, — но искам да наблюдаваш как другите тичат. Ще застанеш близо до

лентата. Тичай с тях, докато ги гледаш. Когато първият пресече лентата, пресечи я с него.

— Как? — не разбрах какво искаше да каже татко.

— Помисли малко — каза той.

Баща ми влезе в стаята с хамутите, за да вземе смазката за оста, а аз се замислих. Върна се, остави кутията на земята до двуколката, избърса ръце в един парцал и продължи:

— Някога имах една черна кучка, австралийски мелез. Тичаше като куршум. Бягаше наравно с всяка самка кенгуру и настигаше мъжкар на сто ярда. Случваше се да подплаши стадо, да подгони някое кенгуру и да го повали, като захапе основата на опашката му, докато животното е още във въздуха. Никога не се мяташе върху раменете, както правят другите кучета. И никога не изпущаше. Тя беше най-хубавото куче, което съм имал. Един приятел ми предложи 5 лири за нея.

— А ти защо не я продаде, татко? — запитах аз.

— Е, разбираш ли, бях я отгледал от малко паленце. Наричах я Беси.

— Иска ми се да я имаме сега.

— Да, и на мен също. И така, веднъж Беси набоде рамото си и на раненото място се образува страшна бучка. Вече не можеше да тича, но аз въпреки това я взимах със себе си и докато другите кучета тичаха, тя лаеше. Никога не съм виждал куче, което да се вълнува толкова много при лов. А забележи, тя самата не участвуваше. Спомням си, веднъж завардихме един самец и той застана с гръб към едно дърво. Когато Бриндъл — един друг австралийски мелез, който имах, — та, когато Бриндъл го нападна, кенгуруто го разпра от рамото до слабината, а в мига, в който той го докосна, Беси изскимтя. Дявол да го вземе, изскимтя. Никога не съм виждал куче да гони по този начин, да се хвърля в схватки и при това само с лаене.

— Обичам да слушам, когато ми разправяш за нея, татко — казах, изпълнен с желание да чуя още нещо.

— Да, ти трябва да си като нея. Бий се и тичай, състезавай се и язди, докато гледаш другите. И викай колкото щеш! Забрави краката си! Отсега нататък и аз ще ги забравя!

XIII

Децата, които живееха по-далече от нас, идваха всяка сутрин да ме викат и бутаха количката ми до училището. Това им доставяше удоволствие, защото всеки от тях поред се возеше с мен.

Момчетата, които теглеха количката, препускаха като коне, а аз виках „Хоп! Хоп!“ и размахвах въображаем камшик.

Между тях бяха Джо Кармайкъл, който живееше срещу нас и беше мой другар, Фреди Хоук, който вършеше всичко по-добре от другите и беше героят на училището, и Бронсън — Клеветника, който винаги заплашваше, че ще те обади на учителя, ако го удариш.

По нашия път живееха и две момичета. Едното беше Алис Баркър. Всички момчета в училище искаха да ходят с нея, но тя харесваше Фреди Хоук. Другото момиче — Меги Мълиган — беше едро девойче. Тя знаеше три ужасни ругатни и ако я вбесиш, казваше и трите наведнъж. Меги можеше да ти зашлеви и плесница, докато се опомниш. Предпочитах тя да ме вози, защото я обичах.

Понякога, като играехме на „ритащи коне“ и количката се прекатурваше, Меги изричаше и трите ругатни, вдигаше ме и викаше на другите:

— Идвайте по-скоро! Помогнете ми да го натикаме, преди да е дошъл някой.

На гърба ѝ се пускаха две дълги червеникави плитки и момчетата в училище често я дразнеха.

— Лисича опашка за скубане — викаха те, а тя им отвърщаше:

— Гроздови зърна ядат лисиците, вий пък пръст — като къртиците.

Тя не се страхуваше от момчетата. Не се страхуваше и от бикове. Когато бикът на Макдонълдови излезе на пътя и започна да се бие с един чужд бик, всички спряхме да ги гледаме. Макдонълдовият бик беше по-голям. Той избута другия назад, притисна го до едно дърво и го намуши в слабините. Чуждият бик изрева и се опита да избяга. По

задните му крака течеше кръв и той хукна право срещу нас. Бикът на Макдонълдови го гонеше по петите и го бодеше с рогата си.

Джо, Фреди и Бронсън Клеветника полетяха към оградата, но Меги Мълиган остана с мен и не изпусна дръжката на количката ми. Тя се опита да ме издърпа от пътя, но нямаше време и Макдонълдовият бик на минаване край нас замахна странично и запрати количката във въздуха. Аз паднах върху папратите и не се ударих, Меги остана също невредима. Обаче колелото на количката се изметна и тогава Меги Мълигън ме взе на гръб и ме занесе в къщи. Тя спря само четири пъти — Джо и Фреди броиха.

Обикновено оставях количката до училищната врата и влизах в класната стая с патерици.

Училището беше дълго каменно здание с тесни, високи прозорци и докато седяхме на чиновете, ние не можехме да гледаме навън. Широките первази на прозорците бяха покрити с тебеширен прах. В една дълбока ниша стоеше стара ваза с изкуствени цветя.

В двата края на стаята имаше по една дълга черна дъска. Под черната дъска върху поставки стояха тебешери, бърсалки, големи триъгълници и линии.

На стената между двете черни дъски имаше камина, пълна с прашни дневници, а над камината висеше картина. Тя представляваше група облети с кръв войници в черни мундири. Те всички гледаха към нас, наведени напред и протегнали пушки над мъртвите тела на други войници, които лежаха в краката им. В средата на групата, над всички, се извисяваше някакъв мъж, вдигнал високо знаме на дълъг прът. Той викаше нещо и размахваше юмрук. Картината се наричаше „Устояли до смърт“, но мис Прингъл не знаеше къде бяха устояли. Мистър Тъкър казваше, че картината изобразява величието на британския героизъм и когато казваше това, той почукваше по картината с дълга показалка, за да разбираме за какво става дума.

Мис Прингъл преподаваше на малките, а мистър Тъкър — на големите. Мис Прингъл имаше сива коса и гледаше учениците над очилата си. Тя носеше висока яка с банели. Това я затрудняваше да кима в знак на съгласие, че можеш да излезеш от клас, а аз непрекъснато исках да излизам, защото вън можех да стоя на слънце, да гледам връх Турала и да слушам свраките. Понякога вън се събирахме по трима и се започваше цяла разправа, защото никой не искаше да се прибере.

Мистър Тъкър беше главният учител. Той не носеше очила. Очите му ме плашеха дори когато навеждах глава, за да не срещна погледа им. Те бяха остри, твърди и студени и той си служеше с тях като с камшик. Мистър Тъкър непрекъснато миеше ръцете си в емайлирания леген, поставен в ъгъла на стаята, и след като ги измиеше, отиваше до катедрата, заставаше зад нея и вперил поглед в учениците, бършеше в малък бял пешкир всеки пръст поотделно, като започваше от палеца. Пръстите му бяха дълги и бели и жилите се

виждаха под кожата. Той бършеше ръцете си бързо, но внимателно и докато ги търкаше, не снемаше очи от нас.

Никой не смееше да помръдне, когато мистър Тъкър си сушеше ръцете, нито да проговори. След като свършеше, той сгъваше пешкира и го поставяше в чекмеджето на катедрата, после ни се усмихваше само с устни и със зъби.

Изпитвах ужас от него като от тигър.

Той носеше бастун и преди да го приложи на гърба на някое момче, го размахваше два-три пъти във въздуха, а после го прекарваше през свитата си длан, сякаш да го почисти.

— Сега — казваше той и зъбите му се усмихваха.

Да издържиш ударите, се считаше доказателство за голямо превъзходство. Момче, което плачеше, когато той го биеше, не можеше след това да командува другите момчета при игра. Дори по-малките му се опълчваха, уверени, че могат да го победят. Моята гордост изискваше да се отлича в някоя област, ценена от децата, а тъй като повече от тези области бяха недостъпни за мен, аз си изработих презрително отношение към боя, въпреки че се страхувах от мистър Тъкър повече от другите ученици. Когато бастунът се стоварваше върху протегнатата ми длан, аз не я дръпвах, както правеха някои момчета, не се мръщех и не свивах ръка след всеки удар, защото не вярвах, че това би облекчило болката или би накарало мистър Тъкър да нанесе по-малко удари, отколкото е решил първоначално. След наказанието аз не можех да държа патериците си, защото вцепенените ми пръсти отказваха да се прегънат, и се връщах на мястото си, като поставях горната част на дланите си под дръжките.

Мис Прингъл не си служеше с пръчка. Тя употребяваше широк каиш, разцепен на края на три тесни ленти. Тя предполагаше, че тези ленти жилият повече от каиша, но скоро откри своето заблуждение и започна да държи каиша от обратната страна и да ни налага с широката му част.

Тя замахваше, стиснала здраво устни и без да диша, но не можеше да удря силно. Обикновено ходеше из класната стая с каиша в ръка и от време на време удряше с него по полата си, както говедарите плющят с камшик, за да плашат говедата. Когато ни биеше, тя оставаше напълно спокойна. Мистър Тъкър обаче истински освирепяваше, когато речеше да наложи някое момче: той се хвърляше

към катедрата, вдигаше широкия капак с крясък и крещеше, докато търсеше бастуна сред книгите и тетрадките в катедрата.

— Излез, Томсън! Видях как се плезиш зад гърба ми.

Всички спирахме работа, когато той наказваше някое момче. Наблюдавахме го сред гробна тишина, смразени от страх пред яда му, който не можехме да разберем и да си обясним. Зачервеното му лице и промененият му глас ни подсказваха ужасните му намерения и ние треперехме по местата си.

Знаехме по какъв начин той е видял, че Томсън се беше изплезил зад гърба му: класната стая се оглеждаше в стъклото на картината над огнището и когато г-н Тъкър поглеждаше натам, той не гледаше мъртвите войници, нито човека, който викаше, стиснал знамето. Той виждаше лицата на децата.

Децата често говореха за бастуна и каиша. Едно-две от по-големите момчета разискваха темата авторитетно, а ние ги слушахме с уважение.

От тях научихме, че конски косъм, поставен в тънка цепнатина на края на бастуна, ще разцепи целия бастун на две още при първия удар върху дланта на някое момче. Узнал това, аз мечтаех да се покатеря през прозореца на заключеното училище, да пъхна конския косъм и да избягам незабелязано. Представях си разстроения побеснял израз върху лицето на мистър Тъкър, който на следния ден гледа разцепения и безполезен бастун в ръката си, а аз стоя усмихнат с протегнатата длан към него в очакване на удара, който знам, че вече не може да ми се нанесе. Картината ме запленяваше.

Но за да поставим конски косъм, трябваше да счупим ключалката на катедрата, а това не можехме да направим. Затова триехме смола върху дланите си с надежда, че те ще загрубеят и няма да чувствуват ударите.

Постепенно станах специалист по смолите: определях количеството, което трябваше да се намаже, начина на прилагането, изказвах се по различните качества на смолите с тон, който показваше, че съм ветеран и не търпя противоречие.

По-късно преминах към кора от австралийска акация. Киснех ръцете си в кафявата течност, получена от попарена с вряла вода кора. Твърдях, че тя щапи ръцете, и за доказателство показвах дланите си, загрубели от постоянното триене о патериците. Скоро започнах да

правя размяна: шише течност, разбира се, при условие, че е почти черна, срещу четири топчета или шест картинки от цигарени кутии.

Първоначално седях в галерията — отделението на мис Прингъл. Галерията се състоеше от няколко редици чинове, поставени амфитеатрално, и последната редица се издигаше едва ли не под тавана. Всеки чин побираше шест деца и седалките нямаха облегалки. Чиновете бяха изподраскани с инициали, кръгове, квадрати и всякакви криволици, дълбани в дървото с джобни ножчета. В някои чинове бяха пробити дупки и през тях ние можехме да пуцаме гумите или моливите си в долното отделение. Всеки чин имаше шест мастилници, поставени в специално издълбани гнезда, за да не падат, а до тях — улеи за писалки и моливи.

Малките пишеха върху плочи. Плочите имаха по една дупка, пробита в горния край на рамката, през която минаваше канап: единият край на канапа беше вързан за плочата, а на другия висеше парцалче.

За да изтрием плочите, плюехме върху тях и изтърквахме с парцалчето написаното. След известно време парцалчето започваше да мирише неприятно и тогава всеки трябваше да иска от майка си ново парцалче.

Смучехме усилено бузите си, за да образуваме повече плюнка, защото голямата плюнка даваше повод за гордост и се показваше на момчето до теб, преди да започнеш да наклоняваш плочата насамнатам. Когато влажната следа по нея намалееше дотолкова, че понататъшните опити ставаха безинтересни, плочата се изтриваше и найсетне се обръщаше внимание на учителката.

Мис Прингъл вярваше, че ако едно нещо се повтаря постоянно, то не само се запечатва, но и вложеният в него смисъл става ясен от само себе си.

Азбуката заучавахме, като първо я повтаряхме всеки ден, след това целият клас произнасяше напевно и монотонно:

— К-О-Т-К-А, котка, К-О-Т-К-А, котка.

Вечерта съобщих на мама, че вече зная буквите на „котка“, и тя остана възхитена.

Но не и татко. Когато се изправих пред него с новите си познания, той каза:

— По дяволите тая котка! Каж ми буквите на „кон“.

Усвоявах бързо, когато се съсредоточавах, но обичах да се смея и приказвам в клас и непрекъснато ме наказваха. Преминавах от клас в клас все с нещо недоучено и започнах да мразя училището. Според мис Прингъл, пишех лошо и тя винаги цъкаше с език, когато преглеждаше упражненията ми по правопис. Рисуването на свободна тема обаче ми допадаше, защото можех да си рисувам евкалиптови листа и моите рисунки се различаваха от тези на останалите деца. При задължителните упражнения рисувахме кубчета и моите, никога не ставаха правилни.

Веднъж в седмицата имахме урок, наречен „наука“. Обичах този час, защото ни разрешаваха да заставаме прави около масата и можехме да се бутаме и ръгаме и да се забавляваме.

Този път мистър Тъкър отвори един шкаф със стъклени епруветки, спиртник, бутилка живак и кожен диск с парче канап, прикрепено към центъра. Той постави тези предмети на масата и каза:

— Днес ще се занимаем с налягането на въздуха, което е равно на четиринадесет фунта^[1] на квадратен инч.

Не разбирах смисъла на това, което той говореше, но обстоятелството, че стоя зад Меги Мълиган, пробуди в мен желание да блесна и аз обявих, че според моя баща, колкото повече въздух поеме човек, толкова по-лек става и тогава, не може да потъне в реката. Сметнах, че това има някаква връзка с урока, но мистър Тъкър остави бавно парчето кожа върху масата, изгледа ме така, че аз сведох очи, и каза през зъби:

— Маршъл, бих искал да знаеш, че ние не се интересуваме от твоя баща, нито от наблюденията на твоя баща, дори тогава, когато тези наблюдения свидетелствуват за глупостта на неговия син... Ще благоволиш ли да внимаваш в урока?

После той намокри кожения диск и го натисна върху катедрата така, че никой от нас не можа да го вдигне с изключение на Меги Мълиган, която с едно дръпване го вдигна и доказа, че въздухът изобщо не тежи.

На връщане от училище, като буташе количката ми към къщи, тя ми каза, че аз съм прав и че въздухът не тежи.

— Много ми се иска да ти подаря нещо — й казах, — но нямам нищо.

— Нямах ли детски списания? — попита тя.

— Имам две под леглото — отвърнах с готовност. — Ще ти дам и двете.

[1] Един фунт = 453,6 грама. Мярка за тегло. В отделните страни с различни размери. — Б.пр. ↑

XIV

Патериците постепенно станаха част от мен. Мускулите на ръцете ми се развиха несъразмерно много в сравнение с останалата част на тялото ми и мишците ми станаха сега твърди и силни. Патериците не ме прежулваха вече и аз можех да се движа спокойно.

Упражнявах различни „стилове“ ходене и ги назовавах с имената на съответния конски ход: раван, тръс, бавен галоп, бърз галоп. Падах често, но се научих да се хвърлям така, че при падането да не наранявам „лошия“ си крак. Класифицирах паданията и когато политах, вече знаех, дали падането ще бъде добро или лошо. При подхлъзване на двете патерици в момент, в който изхвърлях тялото си напред, падах по гръб и това беше най-лошото падане, защото „лошият“ ми крак се прегъваше и аз го затисках под себе си. Беше много болезнено. Когато паднех така, аз удрях с длани земята, за да не викам. Ако се подхлъзнеше само една от патериците или се удареше в камък или корен, падах напред върху ръцете си и не се наранявах.

Непрекъснато бях покрит със синини, подутини и драскотини и всяка вечер превързвах някоя рана, получена през деня.

Но раните не ме правеха нещастен. Приемах тези досадни неприятности като част от нормалното ми съществуване и нито за момент не смятах, че те са резултат от моята недъгавост — по онова време аз не свързвах това състояние със себе си.

Започнах да ходя до училище пеша и разбрах какво значи изтощение — постоянната грижа и постоянното страдание на недъгавите.

Стараех се да пестя ходенето и избирах най-прекия път до мястото, където отивах. Предпочитах да минавам през тръни, отколкото да ги заобикалям, или да се катеря по оградите, вместо да се отклонявам няколко метра, за да мина през вратата.

Нормалното дете изразходва излишъка от енергията си в лудории, подскачане, въртене или ритане на камъни, когато ходи по улицата. Аз също чувствавах нужда да върша това и тромаво лудувах и

подскачах по пътя просто защото имах нужда да покажа колко добре се чувствавам. Хората, които виждаха да изразявам радостта си от живота така непохватно, се натъжаваха. Те ме гледаха с такова съжаление, че аз веднага спирах, докато се отдалечавах, а после пак се връщах в своя красив свят, далеч от тяхната тъга и болка.

Без сам да забележа, аз започнах да гледам по друг начин на нещата. Предишното ми искрено уважение към момчетата, които посвещавах по-голяма част от времето си на четене, постепенно бе изместено от интереса ми към физически постижения: много повече се възхищавах от футболисти, боксьори, велосипедисти, отколкото от умните и способни ученици. Грубите момчета станаха мои другари по игра, а думите ми често звучаха предизвикателно и нападателно:

— Ще те прасна здравата по муцуната след училище, Тед! Ще видиш, Тед!

Заканвах се, но избягвах да се бия: не посягах пръв, не ударях, преди да ме ударят.

Всякакъв вид насилие ми беше противно. Ако видех някой човек да бие кон или да рита куче, аз се довличах до къщи, слагах ръце около шията на Мег и я притисках към себе си. Ставаше ми по-добре от това, че тя беше в безопасност.

Животните и птиците не ми излизаха от ума. Полетът на птиците ми действуваше като музика. Наблюдавах тичането на кучетата с почти болезнено разбиране за красотата на движенията им, а галопирацията кон ме караше да тръпна от чувство, което не можех да определя.

По онова време не разбирах, че в това обожание на действия, които подсказваха сила и мощ, аз намирах компенсация за своята неспособност да участвувам в такива действия. Тогаваш знаех само, че такава гледка ме изпълваше с възторг.

Джо Кармайкъл и аз ходехме заедно на лов за зайци. Придружени от група кучета, ние бродехме из гъсталаците и разчистените пасбища. Когато вдигнехме заек и кучетата го подгонеха, аз наблюдавах с неизразимо удоволствие тичането на австралийския мелез, неговата сведена почти до земята глава, величествената извивка на шията и плешките му, ритмичния наклон на тялото му, когато заобикаляше повратливия заек.

Обичах да ходя в гората вечер и да вдишвам аромата на земя и дървета. Коленичех сред мъха и папратите, притисках лице към земята

и поемах жадно нейния дъх. Дълбаех с пръсти между корените на тревите, вирах се с интерес в състава на пръстта, която държах върху дланта си, и опипвах тънките като косъм коренчета, вплетени в нея. За мен земята беше някакво вълшебно чудо и ми се струваше, че главата ми е твърде високо над нея, за да мога да изпитам пълната радост от тревата и дивите цветя, и папратите, и камъните по пътеките, по който ходех. Искях да тичам с нос, опрян до земята, като куче, за да не пропусна някой аромат, за да не остане чудото на нито един камък или цвете незабелязано от мен.

Пълзях през тръстиките покрай блатото, проправях тунели в подлеса и непрекъснато откривах нови чудеса; или лежах, залепил лице до къдравите листенца на току-що подалата се от съзидателния сумрак на земята млада папрат: листенцата бяха свити нежно като ръчички на новородено. О, тяхната нежност, тяхната топлина и съчувствие! Навеждах лице и ги докосвах с бузата си.

Но аз се чувствувах спъван и ограничаван при търсенето на онова откровение, което би обяснило и успокоило моя глад. Затова си създадох един въображаем свят, в който бродех невъзпрепятствуван от сакатото си тяло.

След чая, преди да настъпи часът за лягане, в тази първа, изпълнена с очакване дрезгавина, когато жабите от блатото започваха да крякат и подранилите опосуми надничаха от хралупите, аз заставах край портата и гледах през оградата отвъд пътя към гората. Тя стоеше неподвижна на фона на небето и очакваше нощта. Зад нея, закрил изгряващата луна, връх Турала се очертаваше ясно върху сиянието, което тя разпръскваше, и аз обичах тези нощи най-много.

Заслушан в квакането на жабите или във вика на совата, или в цвърченето на опосума, аз се впусках в неудържим бяг през нощта, галопирах на четири крака, с нос до земята, по дирите на заек и кенгуру. Може би си въобразявах, че съм динго или обикновено куче, пуснато да живее на воля само в гората — не зная точно какво, но винаги бях част от гората, през която препусках неуморимо. Бях част от нея и всичко, което тя предлагаше, беше мое.

В това бягство от действителността на мъчителното ходене аз познах бързина без умора, скокове и прескачания без усилия и грациозни движения, които бях виждал у ловки, сръчни мъже и препускащи кучета и коне.

Аз тичах в нощта като куче и не чувствувах напрежение или умора, не падах изтощен. Препусках през гората, долепил нос към обсипаната с листа земя, подскачах зад бързokraки кенгури, завивах подир тях и се хвърлях, за да ги поваля; прескачах дънери и потоци, прекосявах облени в лунна светлина просеки и потъвах в сянката на дърветата, извивах и огъвах тялото си и мускулите ми бяха здрави, силни, изпълнени с ликуваща енергия.

Тези ловни блянове обаче спираха в момента, когато настигах заек или кенгуру. Аз се опивах само от препускането и гонитбата, от

моето сливане с гората.

Не можех да си представя, че здравите хора се уморяват. За мен изтощението се дължеше на ходенето с патерици и не съществуваше в живота на нормалните хора. Патериците ми пречеха да тичам по целия път до училище, без да спирам, те ускоряваха ударите на сърцето ми при изкачването на височините и ме караха да се облягам запъхтян на някое дърво, докато другите момчета отминаваха. Но аз не протестирах срещу патериците. Не изпитвах негодувание. В моите блянове аз ги захвърлях, но после се връщах при тях, без да роптая.

През този период на приспособяване двата свята, в които живеях, бяха еднакво приятни. От всеки получавах стимул, който ме тласкаше в другия. Истинският свят ме изковаваше; в света на бляновете сам аз бях ковач.

XV

Никой в училище не можеше да тича, да се бие, да се катери по дърветата и да стреля с прашка като Фреди Хоук. Той винаги побеждаваше в игрите с топчета и хвърляше картинки от цигарени кутии по-далеч от другите момчета. Беше кротък, не се хвалеше и аз бях много привързан към него. Фреди събираше картинки от цигарени кутии и не му достигаше само една, за да попълни серията „Гербовете на английската империя“. Фреди пазеше колекцията си в една тенекиена кутия от тютюн и един-два пъти дневно вадеше малката пачка картинки, наплюнчваше палец и ги преброяваше, а аз го наблюдавах. Бяха четиридесет и девет.

Исках да му набавя липсващата картинка и спирах всеки срещнат мъж с въпроса: „Имате ли цигарени картинки, господине“, но без резултат.

Вече бях стигнал до заключението, че това е най-рядката картинка на света, когато един конник, когото спрях край нашата порта, я измъкна от джоба си и ми я подаде.

Не можех да повярвам на очите си. Прочетох няколко пъти номера: тридесет и седми. Същият, Фреди се нуждаеше точно от номер тридесет и седем.

С нетърпение дочаках следващия ден и когато Фреди се зададе по пътя, още от далеч, преди да се беше доближил и на четвърт миля^[1] от мен, аз се развиках, за да му съобщя новината.

Щом дойде достатъчно близо и ме разбра, той започна да тича и когато стигна до мен, аз му подадох картинката.

— Взех я от един човек на кон — му заразправях развълнувано. — Той ме попита: „Какво събираш?“, а аз му отговорих: „Гербовете на Британската империя“ и той каза: „Дявол да го вземе, май че имам една“, и, дявол да го вземе, действително я имаше! Сега серията ти е пълна!

Фреди погледна картинката, после я обърна и погледна номера. Прочете надписа на герба, който беше нарисуван, и промълви:

— Ей богу, наистина е тя!...

Извади кутията от джоба си и я отвори. Постави новата картинка на съответното на номера ѝ място в пачката, почука пачката върху един стълб, за да я оправи, наплюнчи палец и бавно преброи картинките, като произнасяше гласно номера на всяка от тях. Повтарях номерата заедно с него.

— Петдесет! — извиках победоносно.

— Да, като че ли... — каза той.

Фреди отново почука пачката в стълба и отново преброи картинките, този път отзад напред.

— Сега имаш цялата серия, Фреди — казах щастлив, когато той свърши, — и всички са първокласни.

— Да — той постави пачката обратно в тенекиената кутия. — Представи си, проклетата серия! — после протегна ръка и усмихнат загледа кутията. — Ето, вземи! — неочаквано каза той и пхна кутията в ръцете ми. — Те са твои! Аз ги събирах за теб!

В училище Фреди рядко играеше с мен, защото беше погълнат от своите победи в игрите на топчета, цигарени картинки или пумпали.

Аз бях лош играч на топчета и винаги губех. Фреди имаше едно „истински млечно“ топче и то струваше цял шилинг. Той ми го даваше, за да мога да участвувам в играта.

Всяко момче, което се състезаваше в тази игра, трябваше да заложи по едно „млечно топче“ и само най-добрите играчи рискуваха тези ценни топчета. Аз винаги губех, а после отивах при Фреди и му казвах:

— Пак го загубих, Фреди.

— От кого?

— Били Робъртсън.

— Добре — казваше Фреди, отиваше и спечелваше топчето обратно. — Ето ти го! — подаваше ми топчето и се връщаше, за да продължи прекъснатата си игра.

Когато влизах в разпра с някое момче, Фреди се приближаваше, заставаше от страни, слушаше и подритваше с крак някой камък. Веднъж Стив Макинтайър ме заплаши, че ще ме ритне в задника, а аз отвърнах:

— Това е последният задник, който ще ритнеш.

Стив се засили, за да се хвърли върху мен, но Фреди, който слушаше, каза:

— Който го ритне, рита мен.

Стив се разколеба и се отказа, но когато влизахме под строй в училище, той ми прошепна:

— След училище ще ти дам да разбереш, ще видиш!

Замахнах с патерицата и преди да успее да се отдръпне, го праснах по крака. След това всички деца се разделиха на две. Едните казваха, че заслужавам един по носа, другите — че Стив си го е търсил.

Кавгата ми със Стив водеше началото си от деня, когато се сбихме кой да пие вода от четвъртития железен казан в училищния двор. Към кранчето на казана беше прикрепен голям тенекиен черпак с ръждясало дъно, а под крана разливаната вода се събираше в дупката, издълбана от краката на децата. Ожаднелите ученици тъпчеха в тази кална локва като добитък на водопой.

Лятно време през междучасието всички се втурваха към казана. Момичета и момчета се блъскаха, бутаха, дърпаха полуизпразнения черпак от устните на този, който пиеше в момента, и изсипваха водата в собственото си гърло, докато към тях се протягаха десетки ръце. Щом черпакът се освободеше, грабваха го други и отново го пресушаваха.

Блъсканицата беше винаги съпроводена от оглушителна врява. Към детето, което пиеше в момента, се отправяха молби, заплахи, напомняха му забравени задължения.

— Хей, дай насам, Бил... аз съм тук... подай! Аз ти дадох топчето си. След теб, Джим. Хей, Джим, аз съм след тебе. Има достатъчно и за двама ни. Я се дръпни, внимавай като буташ! Дойдох преди тебе, сега съм аз. Върви по дяволите.

Водата се разливаше по рокли, ризи... Момчетата се мъчеха да се повдигнат, като скачаха на един крак. „Ох, ох!“ — някой се улавяше с две ръце за коляното. Момчетата пицяха: „Ще те обадя на учителката“. Тези, които вече бяха пили вода, си проправяха път навън, бършеха с опакото на ръката мокрите си устни и се хилеха победоносно.

Аз се борех заедно с другите. В такива случаи никой не се съобразяваше с моите недъгави нозе. Ритаха ме и ме блъскаха с пълно

незачитане към патериците ми.

Насърчавах това отношение и се заканвах по начин, който съвсем не съответствуваше на моите сили:

— Сега ще ти дам да се разбереш! — заплашвах аз побойника на училището за негова най-голяма изненада.

Всички приемаха, че съм готов да приведа в изпълнение заканите си, но преди кавгата със Стив Макинтайър никога не се беше стигало до изпълнение.

Стив удари черпака, докато пиех, измокри ме цял и измъкна черпака от ръката ми. Ударих го в стомаха, после паднах, защото при удара изгървах патерицата си. Хванах го за краката и го свлякох в калта, но той се изправи преди мен и точно щеше да се нахвърли върху ми — звънецът изби.

Цяла седмица след тази схватка ние си разменяхме закани. Около всеки от нас се образува група привърженици, които даваха съвети. Всички признаваха, че аз имам силни мишци. Привържениците на Стив открито заявяваха, че ако той успее да избие патериците, ще ме победи. Моите приятели, обратно, твърдяха, че именно на земята аз се бия най-добре.

Не знаех при какво положение съм по-добър, но не можех да приема, че е възможно да бъда победен.

— Да кажем, че ме събори — обяснявах на Фреди Хоук, — добре, като стана, пак ще го нападна.

Разсъжденията ми се основаваха на следната проста истина: не могат да те победят, ако не се предадеш сам. И тъй като нищо на света не можеше да ме накара да се предам, значи трябваше да спечеля.

Фреди броеше топчетата си, които държеше в една платнена торбичка, завързана с шнур.

— Аз ще се бия с него заради тебе и ще ти дам още едно „млечно“ — предложи той.

Не можех да приема. Исках Стив Макинтайър за себе си. Трябваше да се бия сам, за да не ме смятат за мамино синче. Ако не приемех боя, момчетата вече нямаше да ми вярват.

Обясних това на Фреди. Тогава той предложи да се бия с гръб, опрян в някой каменен зид: всеки път, когато Стив не ме улучеше, щеше да удря юмруците си в камъните.

Реших, че идеята е добра.

Тази вечер се върнах от училище и казах на мама, че на другия ден ще се бия със Стив Макинтайър зад стария пън в Джаксъновата ливада.

Мама приготвяше вечерята на печката. При моите думи тя изплашено се извърна.

— Да се биеш? Ти смяташ да се биеш?

— Да.

Мама постави големия черен чайник върху печката и каза:

— Не ми е приятно да се биеш, Алън. Не може ли да мине без това?

— Не, аз искам да се бия с него.

— Недей — започна тя умолително, после спря, погледна ме замислено, с разстроено лице, — аз... какво каза баща ти?

— Не съм говорил още с него.

— Слез и му кажи още сега.

Отидох в двора на конюшнията. Татко обикаляше в кръг подир един млад, нервен кон, който влачеше греда след себе си. Конят въртеше шия, дъвчеше мундщука и от устата му капеше пяна. Той се опъваше — не искаше да върви и татко му говореше нещо.

Покатерих се върху перилото на оградата и казах:

— Утре ще се бия със Стив Макинтайър.

Татко дръпна поводите, приближи се до коня и започна да го тупа по врата.

— Какъв бой имаш предвид? — попита той. — С юмруци?

— Да.

— За какво се скарахте?

— Заля ме с вода.

— Това не е чак толкова лошо, нали? Аз лично обичах да се пръскам с вода.

— Непрекъснато се заяжда.

— Е, това вече не е хубаво — каза бавно той, загледан в земята. — Кой е твоят секундант?

— Фреди Хоук.

— Да — промърмори той, — добро момче. — После добави: — Предполагах, че рано или късно ще се спречкаш с някого. — Той ме погледна. — Ти не си причината, нали, сине? Не бих искал това.

— Не. Той започна.

— Разбирам — той погледна коня, — почакай да освободя жребеца.

Наблюдавах как разпряга коня и сваля ремъците на хамута. После слязох от оградата и отидох да го чакам пред вратата на обора.

— Сега да оправим тази работа — каза той, като излезе. — Колко е голямо момчето на Макинтайър? Не си го спомням.

— По-голям от мен, но Фреди мисли, че е бързлив.

— Е добре, но какво ще стане, когато той започне да те удря? Ще те смели на кайма, без ти да можеш да го докоснеш. Да кажем, че успееш да го докопаш веднъж, но с един под брадата той ще те забиеш като пирон. И не защото ти не умееш да се биеш — побърза да добави той, — ти можеш да работиш с ръцете си като вършачка. Но как ще се държиш прав? Как ще се подпираш на патериците и едновременно ще го налагаш?

— Падна ли на земята, аз съм цар! — разпалено възкликнах. — Ще го смъкна долу и там няма да може да ми се изкопчи.

— А гърба ти?

— Добре е! Не ме боли. Ако ме ритне в него, ще ме заболи, но аз ще лежа по гръб.

Татко извади лулата си и замислено се загледа в пръстите си, докато тъпчеше тютюна.

— Жалко че не можеш да се биеш по някакъв друг начин. Какво ще кажеш за прашка или нещо подобно?

— О, с прашка той е добър — побързах да го осведомя аз. — Улучва синигер чак отвъд пътя.

— А с тояги? — несигурно предложи татко.

— Тояги! — извиках аз.

— Ако се биете с тояги, ще имаш преимущество. Ти си по-силен в ръцете. Ще седнеш на тревата с лице към него и така ще се биеш. Когато кажат „почни“ или там каквото изобщо казват, удрай силно. Ако е страхливец, както казваш, след първия силен удар ще подвие опашка.

— А ако не иска да се бие с тояги?

— Обработи го така, че да приеме. Ако продължава да се дърпа, наречи го страхливец пред децата. Ще се улови на въдицата. Подхвани го внимателно. Не губи търпение. Удрай го по кокалчетата на пръстите. Ако прилича на баща си, сигурно е като сапунен мехур. Онзи ден видях неговия старец — репчеше се из кръчмата, като че търсеше

да се сбие с някого. Но когато старият Райли го покани да излязат навън на тревата, той се сви в черупката си. Момчето навярно е като него. Наблюдавай как ще реагира, като му предложиш тояги вместо юмруци.

Тази нощ през отворената врата на моята спалня чух мама и татко да разговарят. Мама кърпеше чорапите ми. Татко каза:

— Трябва да го закалим, Мери. Сама знаеш, че трябва. Нека се научи да получава удари в лицето, макар и да го боли. Ако го пазим сега, по-късно ще ги получава в тила. Не е леко, но няма как! Трябва да престанем да се грижим за детето. Време е да се погрижим за мъжа. Искам да опита всичко, независимо от риска. Ако трябва да избираме какво да разбие — главата или сърцето си, — аз избирам главата. Така поне го разбирам. Може би греша, но залагам всичко, каквото имаме, че съм прав.

Мама каза нещо, в отговор на което той се съгласи:

— Да, зная, зная. Но трябва да рискуваме. Аз също дяволски се страхувам, но смятам, че в най-лошия случай ще получи цицина на главата и една-две рани — спря и добави: — Все пак не бих искал да съм на мястото на Макинтайъровото момче. — Той отметна глава назад и се засмя тихо, а мама го гледаше в лицето, обляно от светлината на лампата.

[1] Миля — пътна мярка за дължина, различна в отделните държави, английската миля е равна на 1609,34 м. — Б.пр. ↑

XVI

Момчетата се биеха винаги след училище. В деня, в който щеше да има бой, децата бяха обхванати от възбуда и напрежение. Момичетата непрекъснато заплашваха: „Ще кажа.“ Известните училищни клеветнички бяха обсипвани с такива обиди, че врътваха с оскърбен вид плитките си и се отдалечаваха с навирени носове, съпроводени от яростните погледи на учениците, които презираха доносите. Но да обадиш за предстоящия бой, очакван с нетърпение от цялото училище, беше необходима действително голяма смелост. Затова момичетата, известни като издайнички, стигаха само до училищната врата, спираха нерешително там и си разменяха злостни забележки за „онези свини — момчетата“, които ги гледаха.

Момичетата не присъствуваха на боя, защото това зрелище се смяташе твърде брутално за техните нежни души, но те наблюдаваха отдалеч и възбудено ругаеха — така поне ми казваше Меги Мълиган.

Тя винаги идваше да гледа. И сега крачеше с групата мои привърженици, наобиколили ме по пътя за Джаксъновата ливада. Тя използва случая да ми засвидетелствува своето съюзничество, като ми прошепна набързо:

— Ако той те победи, аз ще набия сестра му.

Никоя забележка не би могла по-красноречиво да изрази нейната лоялност.

— Ще го набъхтя така, че ще има да ме помни — доверих ѝ аз.

Не се съмнявах в изхода на двубоя. Чувствувах се по-скоро заинтересован наблюдател, отколкото централна фигура в събитието, за което се готвеха моите привърженици. Определянето на двата лагера беше станало по много прост начин: всяко момче поотделно бе запитано на чия страна е и училището се беше разделило на два почти равни лагера.

Първоначално Стив Макинтайър отхвърли презрително моето предложение за бой с тояги, но момчетата, пред които го направих, посрещнаха идеята с такъв ентузиазъм, че той нямаше как да откаже,

особено когато, го обявих за бълзльо и го заклеих с „ударите за страхливеца“, като го тупнах три пъти по рамото и произнесох наперено: „Едно, две, три — ти не можеш ме би“.

Така въпросът се реши в полза на тоягите и Фреди Хоук ми издяла една прекрасна сопа. Фреди заяви авторитетно, че е избрал акация, непроядена от червеи. Беше дълга три фута и надебелена в единия край.

— Дръж я за тънкия край — заповяда Фреди, — размахвай я, като че се каниш да удриш крава. Фрасни го зад ухото, после му перни един по носа.

Слушах Фреди с уважение. Бях сигурен, че няма нещо, което той да не знае.

— Зад ухото е добре — съгласих се аз.

Разузнавачи носеха новини от единия лагер в другия. Казаха, че Стив се канел да удри отгоре надолу, „като че ще цепи дърво“. „Ще има само два удара“ — хвалел се той. — „Аз ще ударя него, а той земята.“

Фреди посрещна това сведение от достоверен източник с презрение:

— Глупак! А какво според него, ще прави Алън, докато той го цепи?

Двамата секунданти, Фреди и Джо Кармайкъл, премериха тоягите, като ги поставиха една до друга: никоя не трябваше да има преимущество.

Най-сетне се събрахме зад големия пън в Джаксъновата ливада. Привържениците на Стив го бяха заобиколили плътно. По мнението на Меги Мълиган Стив показваше признаци на малодушие, но Фреди не мислеше така.

— Той се бие най-добре, когато се разхленчи — каза ми Фреди, — а още не е започнал.

Преди да седнем на земята един срещу друг, Стив си свали палтото, нави ръкавите на ризата си и плю на дланите си. Това направи впечатление на всички присъстващи с изключение на Меги, която заяви, че той се фука.

Аз не свалих самото си, защото ризата ми имаше много дупки, а не исках Меги да ги види. Но плюх на ръцете си, за да покажа, че зная какво се прави в такъв случай, после подвих крака под себе си като

негър и размахаш тоягата във въздуха, както правеше г-н Тъкър със своя бастун.

Стив свърши с плюенето на ръцете си и седна срещу мен, но извън обсега на тоягата ми, така че трябваше да го накарат да се приближи. Протегнах пръчката, за да видя дали стигам главата му — стигах я и казах че съм готов. Стив също обяви, че е готов, и Фреди даде последните си наставления:

— Помнете, че никой не трябва да казва за това на стария Тъкър.

Всички обещаха, че няма да кажат, тогава Фреди извика: „Почни“ — и Стив ме удари по главата.

Тоягата улучи косата ми и се свлече надолу по бузата ми заедно с кожата. Ударът беше така неочакван, че Стив успя да ме цапардоса повторно, — този път по-рамото, — преди да се опомня, че боят е започнал.

Обхванат от някаква ужасна ярост, започнах да нанасям удари, които, според Меги Мълиган, можели да повалят бик.

Стив падна по гръб, за да ги избегне, но аз се хвърлих напред и продължих да го налагам яростно. Той се опита да се търколи настрани. Носът му кървеше и той така изпищя от болка, че аз спрях нерешително, но Фреди Хоук извика: „Довърши го“ — и аз пак започнах. Между всеки два удара виках:

— Стига ли ти толкова? Стига ли ти? — докато сред писъците различих неговото:

— Да.

Джо Кармайкъл стоеше до мен с патериците ми, а Фреди ми помогна да се изправя. Треперех като жребец. Лицето ме смъдеше при докосване, а върху главата ми растеше цицина.

— Победих го, нали?

— Изкара му душата — каза Мери Мълиган и запита, наведена тревожно над мене: — Как е лошият ти крак?

Когато се прибрах в къщи, заварих мама и татко да ме чакат на портата. Татко се преструваше, че поправя нещо по нея, и изчака, докато децата отминат нагоре по пътя. Тогава се приближи бързо и запита с едва сдържано нетърпение:

— Е, как беше?

— Победих го — казах и ми се доплака.

— Браво! — каза татко и едва тогава се вгледа в лицето ми. — Здравата те е изподрал. Имаш вид, сякаш са те прекарвали през вършачка. Как се чувствуваш?

— Добре.

Той протегна ръка.

— Поздравявам те, имаш мъжко сърце! — и като разтърси ръката ми, каза: — Майка ти също иска да ти стисне ръката.

Но мама ме притисна в прегръдките си.

На следния ден мистър Тъкър видя лицето ми, вдигна ме и ме наложи здравата. Той наби и Стив, но аз помнех думите на татко, че имам мъжко сърце, и не извиках, когато той ме биеше.

XVII

Джо Кармайкъл живееше близо до нас. Часовете след училище прекарвахме почти винаги заедно. Събота следобед ходехме на лов, а през седмицата вечер поставяхме капани и всяка сутрин рано ги проверявахме. Знаехме имената на всички птици, които живееха в горите наоколо. Познавахме навиците им, местата, където си виеха гнездата, и всеки от нас притежаваше колекция от яйца, подредени в картонени кутии, до половина пълни с трици.

Джо имаше свежо, румено лице и тихата му усмивка се харесваше на възрастните. Той сваляше шапка, когато поздравяваше жени, и беше готов да послужи на всеки. Никога не се караше, но държеше упорито на мнението си, макар и да не го защитаваше.

Бащата на Джо работеше при мисис Карутърс. Беше общ работник в имението и всяка сутрин призори, яхнал Тони — понито си, той минаваше покрай нашата порта и се връщаше вечер, когато падаше мрак. Имаше руси мустаци и татко казваше, че е най-честният човек в окръга. Мисис Карутърс му плащаше 25 шилинга на седмица, но си удържаше по 5 шилинга наем за къщата. Тя беше построена върху парцел от един акър^[1] и там той гледаше собствена крава.

Мисис Кармайкъл беше слаба, дребна жена. Гладко прибраната си назад коса тя завиваше над ушите като две плътно прилепнали крила, които се събираха в кок на тила ѝ. Тя переше в кръгли дървени корита, направени от преполовени бурета и докато търкаше дрехите, си тананикаше някаква мелодия. Песента беше винаги една и съща: без извивки, простичка, израз на радост. В тихите летни вечери, когато се приближавах през дърветата към дома им, песента излиташе от пералнята, устремена към мен като поздрав, а аз се спирах, за да я послушам.

Мисис Кармайкъл приготвяше кечъп^[2] от гъбите, които беряхме. Нарещдаше ги в тавичка на един ред, поръсваше ги със сол и след известно време върху спорите се събираха капчици розов сок — първите капчици кечъп.

Мисис Кармайкъл отглеждаше кокошки, патици, гъски и едно прасе. Щом прасето пораснеше достатъчно, мистър Кармайкъл го заколваше, попарваше го в бъчва с вряла вода и изстъргваше четината. После го осоляваше и го окачваше в една малка колибка, направена от чували. На пода на колибката запалваше огън от зелени листа и димът се промъкваше навън през цепнатините. След това прасето се превръщаше на бекон. Той винаги даваше на татко едно парче и татко твърдеше, че по-хубав бекон никога не е ял.

Когато отивах у тях, мисис Кармайкъл ми казваше с усмивка:

— А, ето те и теб! — и добавяше: — Сега ще намажа за теб и Джо хляб със сладко. Минутка само и филиите ще са готови.

Мисис Кармайкъл не забелязваше моите патерици. През всичките онези години тя нито веднъж не ги спомена. Никога не ги погледна — нито краката или гърба ми. Тя винаги ме гледаше в лицето.

Говореше с мен, сякаш не знаеше, че не мога да тичам като другите момчета.

— Тичай сега да намериш Джо! — обикновено казваше тя, или: — С това ваше тичане подир зайци и капани ще станете кожа и кости. Седнете да хапнете по един залък.

Мечтаех да мога да направя нещо за нея, например къщата ѝ да се подпали, и аз да се хвърля в огъня и да спася живота ѝ.

Джо имаше братче — Анди, което още не ходеше на училище и Джо трябваше да се грижи за него. Анди беше истинско бреме за нас.

Той беше светлорус и тичаше като кенгуру. Доста време трябваше на Джо, за да го улови, ако искаше да го напляска. Анди беше повратлив като див заек и много се гордееше с тази си способност. Понякога той нарочно замеряше Джо с кравешки тор, за да го предизвика. Джо не тичаше бързо, но тръгнеше ли по някоя диря, той не я изпускаше — същинско ловджийско куче. Анди скоро капваше, но точно когато Джо посегнеше да го улови, той надаваше отчаян писък, при който майка му изскачаше от пералнята.

— Какво си наумил пак? — викаше тя на Джо. — Пусни момчето! Нищо не ти е направил.

При звука на майчиния си глас Джо спираше като дресиран кон, а Анди офейкваше моментално и скрит зад някое дърво, се хилеше и ни се плезеше.

При това положение, за да му зашлеви някоя плесница, Джо трябваше да го подмамва далеч от къщи. Но писъците на Анди се чуваха от цяла миля и се налагаше Джо да го води доста надалеч, докато те замрат. Джо често повтаряше:

— Анди не заслужава да се занимаваме с него.

Но ако някой друг кажеше нещо против Анди, Джо се наежваше като петел.

Джо имаше две кучета — Дъми и Роувър. Дъми беше чистокръвна хрътка, жълта на цвят, и скимтеше, ако я, натиснеш по гърба. Джо обясняваше това с обстоятелството, че веднъж Дъми бе попаднала под колелата на някаква двуколка и още не можела да забрави това преживяване.

— Ако не беше газена от двуколка — обясняваше Джо, — Дъми непременно би спечелила купата Ватерло.

Злополуката не се беше отразила на бързината ѝ и в гората Дъми бягаше великолепно. Ние с Джо обичахме да се хвалим с нея, щом в училище станеше дума за кучета.

Роувър беше мелез. Когато махаше опашка, той оголваше зъбите си, а щом му заговорехме, допълзваше в краката ни, лягаше по гръб и се търкаляше насам-натам, за да изрази своята преданост. Много ценяхме Роувър.

Аз не вземах Мег на лов със себе си, но имах друго куче — Спот. То не беше бързо като Дъми, но при преследването из шубраците беше по-добро и имаше по-яки крака. Едно мъжко кенгуру го бе наранило като съвсем малко кученце и оттогава то имаше страх от тези животни, но беше добър зайчар.

С трите кучета пред нас, заровили носове в тревата и храстите, всяка събота следобед Джо и аз тръгнахме на лов за зайци. Кожите продавахме на един брадат търговец, който минаваше веднъж в седмицата с фургона си покрай къщата на Джо. Получените пари събирахме в една тенекиена кутия. Спестявахме, за да си купим „Книга за птиците“ от Лич. Според нас, това беше най-прекрасната книга на света.

— Може би Библията е по-хубава — се разколеба веднъж Джо. Понякога той изпадаше в религиозни настроения.

Отвъд ниските храсти, които заобикаляха езерото, се простираше гората, а зад нея бяха пасбищата на фермерите, из които винаги

можехме да вдигнем някой заек.

По време на тези ловни експедиции Джо нагаждаше крачката си към моята. Когато дъждосвирците се вдигаха с тревожни крясъци от туфите висока трева, той не се втурваше напред да търси сам гнездата им, а продължаваше да върви редом с мен. Никога не ми отнемаше радостта на откритието. Ако зърнеше преди мен прегърбената фигура на затаен в дупката си заек, той ме предупреждаваше с усилен ръкомахания и беззвучни движения на устата, които заменяха настойчивите викове. Аз се люшвах към него върху патериците, като ги вдигах и свалях с напрегнато внимание, за да не правя шум. После двамата заедно наблюдавахме заека, който седеше, извил гръб и вперил ококорените си уплашени очи в нас, с прилепнали назад върху гърба му дълги уши. При звука на приближаващите се кучета заекът изопваше уши и ги притискаше още по-плътнo към извития си гръб и едва при нашия вик с един скок се впускаше в бяг към далечния хълм, обрасъл с висока трева.

— Тук непременно ще вдигнем някой — казах на Джо една слънчева утрин, когато нагажихме високата трева. Носехме си обета, а по петите ни вървеше Анди. — Има ги със стотици тук — само като погледнеш, ще разбереш. Извикай Дъми. Анди, ти стой назад.

— Искам с вас — в гласа на Анди прозвуча нотка на протест.

— Не се захващай с него, преди да сме започнали — предупреди ме Джо. — Ако захленчи отсега, ще подплаши всички зайци наоколо.

Анди изслуша забележката с явно задоволство.

— Нито един няма да остане — съгласи се той и поклати одобрително глава.

Погледнах внимателно Анди и реших да не настоявам повече.

— Добре, ела с мен, Анди. Аз ще се кача на хълма, за да ги спирам да не се промушват през дупките на Бейкървата ограда. Джо ще ги изтласква натам. Не пускай кучетата, докато не извикам „готово“ — обърнах се към Джо.

— Тук, назад! — извика Джо на Роувър. Кучето легна в краката на Джо и се обърна по гръб с молба за прошка. — Стани! — заповяда остро Джо.

— Хайде, Анди! — изкомандувах хлапето аз.

— Да, върви с Алън, Анди — каза Джо. Той с удоволствие се освобождаваше от него.

Стигнахме оградата от телена мрежа, която беше опъната по хребета на възвишението. Накарах Анди да седне край една малка кръгла дупка на мрежата, по краищата на която висяха кафеникави косми.

— Сядай тук, за да не могат да минават през дупката.

— Ами ако ме нападнат? — Анди не беше напълно убеден в разумността на моята тактика.

— Глупости, ще те нападнат! — Анди ме вбеси.

Върнах се малко назад и извиках на Джо:

— Запуших дупката с Анди. Вдигай някой.

— Хайде, дръжете! — извика Джо на кучетата.

Роувър, който винаги пръв откриваше заека, се отърси изведнъж от своето смирено държание и изпълнен с войнствен заряд, се хвърли в туфите. По петите го следваха Дъми и Спот, които скачаха високо над тревата с изпънати вратове. Те обръщаха глави насам-натам и зорко претърсваха ивиците земя между туфите, за да зърнат късчето козина, което издаваше подгонения заек.

И ето Роувър изляя и се хвърли към една туфа, от която с грациозен скок се вдигна заек. Това вече не беше нещастното подплашено създание, което търсеше прикритие във високата трева: ушите на заека се изправиха и той тичаше уверено. След като направи първите три скока, сякаш за да уравни стъпката си, той изпъна крака в плавен бяг по дирята, която водеше към дупката.

Дъми, усетила главата на Спот до задницата си, се втурна безшумно след него. Тялото на кучето беше гъвкаво като лък. То се извиваше и изопваше при всеки скок. Главата не участвуваше в това движение — тя беше проточена напред с ужасна целеустременост. Първите няколко ярда скоковете на Дъми бяха конвулсивни и пълни с напрежение, после кучето набра обичайната си скорост и тичането му стана леко и ритмично.

Непосредствено зад нея по същия начин тичаше Спот, а по-назад лаеше и джафкаше Роувър. Дългата му козина се развяваше, той се мъчеше да не ги изгуби из очи и се нахвърляше върху изпречилата му се трева, като че тя беше някаква организирана вражеска съпротива.

Заекът все още не беше толкова подплашен, че да напрегне всички сили. Уверен в своето избавление, той тичаше по пътечката, вирнал дългите си уши, изправил високо глава и от време на време подскачаше. Едва когато наближи дупката и чу нашите викове, той се изплаши: обърна се бързо, сви уши, за да се прикрие, и хукна през тревата. Дъми, която бягаше по петите му, спря рязко и така бързо направи завоя, че се подхлъзна и камъчетата, разхвърчали се изпод лапите ѝ, се изсипаха като дъжд по моряшката куртка на Анди и по ръката, която бе вдигнал, за да запази лицето си.

Останалият по-назад Спот се хвърли към заека и се опита да му пресече пътя, но той спря бързо, направи пълен кръг и се стрелна назад между двете кучета. Дъми, окопитила се вече от несполучливото си обръщане, приближи заека и разтвори челюсти, за да го сграбчи,

като се изравни с него. Но заекът отново спря неочаквано и изплашен вече до смърт, хукна през пасбището с двете кучета по петите му.

— Дръж! Хвани го! — крещях аз и подскачах из тревата към тях.

Джо, който също тичаше натам, викаше:

— Дръж го, момче! Дръж го!

В средата на ливадата Дъми принуди заека да се обърне още веднъж, а Спот го пресрещна под тъгъл и го накара отново да смени посоката, в резултат на което Спот се подхлъзна, а заекът се отправи към храстите, следван от Дъми, която с всеки скок печелеше преднина.

Спот отново се опита да пресече пътя на заека и докато Дъми се отби, за да заобиколи, той се хвърли подир животното и го последва сред храстите и папратите, без да намали скоростта си.

Там ще го изгубим — запъхтян каза Джо, който се изкачваше към мен.

Стояхме и гледахме храстите. Изведнъж някъде навътре в шубрака се разнесе висок лай, вой и после тишина.

— Набучил се е — извиках уплашено и погледнах Джо с отчаяна надежда, че той ще намери друго обяснение.

— Така изглежда — каза Джо.

— Утрепал се е — прошепна Анди уплашено.

— Ти мълчи! — сряза го Джо.

Претърсихме храстите и намерихме Спот. Той лежеше върху папратите с окървавени гърди, а по сухия клон, който го беше пробол, имаше кръв — един прекършен клон, скрит под папратите и остър като кама.

Покрихме Спот с клони, за да не се вижда, и се върнахме в къщи. Аз не заплаках, докато не намерих татко в стаята с хамутите и му разказах всичко.

— Тежко — каза той, — зная. Но той не е разбрал какво го е промушило.

— Дали го е боляло? — попитах със сълзи в очите.

— Не — уверено отвърна татко, — не е почувствувал нищо. Където и да е сега, той още мисли, че тича — татко ме изгледа замислено и добави: — Би му било много мъчно, ако знаеше, че ти си така сломен загдето той спи там в гората върху папратите.

Престанах да плача.

— Само защото ще ми липсва — обясних му аз.

— Зная, зная — каза татко ласкаво.

[1] Акър — английска мярка за повърхност = 4047 кв.м. — Б.пр.

↑

[2] Кечъп — сос от гъби с домати и други подправки — Б.пр. ↑

XVIII

Всеки ден след училище Джо водеше гъските и патиците на майка си до едно езерце на четвърт миля от тях и всяка вечер ги прибираще. Те вървяха пред него в бяла разлюляна редица, оживени от нетърпение и изпълнени с очакване. Щом отминеха последната група дървета, те забързваха и почваха да крякат, а Джо седнаше на тревата.

Почти винаги го придружавах. Сядахме един до друг и с удоволствие наблюдавахме как патиците се навеждаха и потопили гърди във водата, влизаха в езерото, плъзгаха се по повърхността, а малките вълнички ги плискаха и полюшваха. В средата на езерцето те се изправяха, протягаха се и размахваха криле, после отново се отпускаха върху водата и нагласяваха удобно опашките и телата си, преди да се заемат с водните обитатели на езерото.

Джо предполагаше, че в езерото може да се намери много нещо, но аз не мислех така.

— Никога не знаеш какво може да има вътре — разсъждаваше той.

Във ветровито време поставяхме екипажи от мравки в празни консервени кутии и ги пускахме да плуват по езерото. Друг път газехме по края и търсехме тритони — тези странни скаридоподобни творения с подвижни хриле.

Джо знаеше много неща за тритоните.

— Извънредно деликатни са. Щом ги поставиш в бутилка, умират — обясняваше ми той.

Исках да зная къде отиват тритоните, когато езерото пресъхне.

— Бог знае — отвърна Джо.

Докато патиците се наслаждаваха на водата, ние бродехме из гората и търсехме птици, а пролет се катерехме до гнездата им.

Обичах да се катеря. Всичко, което беше трудно, ме въодушевяваше и ме караше да върша неща, които Джо, освободен от порива да доказва своята физическа пригодност, не желаше да прави.

Катерех се с ръце — краката ми бяха напълно безполезни: издърпвах се от клон на клон, „лошият“ ми крак висеше безпомощно, а с добрия само се подпирах, докато протягах ръце към по-високите клони.

Височината ме плашеше, но превъзмогнах това чувство, като избягвах да гледам надолу освен при крайна необходимост.

Не можех да се катеря както другите момчета по дънера — „маймунската“, и затова се изтеглях като по въже — ръка над ръка, а когато не достигах долните клони, Джо прехвърляше въже през някой от тях и аз се издигах по двата края на въжето, за да достигна клона.

През сезона, когато свраките гнездяха, Джо заставаше отдолу, за да може да ме предупреждава с викове за нападението на птиците. Аз се покатервах по разлюлени от вятъра клони и притиснал лице към стъблото, бавно се издърпвах през чаталите, лющех кората на дървото, устремен нагоре към очертаното на фона на небето тъмно кръгло петно, сгушено сред листата. При вика на Джо „иде“ спирах, увисвах на една ръка, размахвах другата ожесточено над главата си и очаквах шума от криле, остро бодване на налитаща човка, а после — полъха от вятър по лицето си, когато свраката се вдигнеше отново във въздуха.

Ако можеш да ги наблюдаваш, когато нападат, не е толкова страшно: щом се приближат, ще ги удариш и тогава те бързо размахват криле и се разбягват, а ти се отърваваш най-много с някое клъвване по ръката. Но когато си с гръб и двете ръце са ти нужни, за да се държиш, нападащите птици те удрят неведнъж с криле и човки.

Случеше ли ми се такова нещо, Джо викаше отдолу тревожно:

— Улучи ли те?

— Да.

— Къде?

— По главата, отстрани.

— Кърви ли?

— Не знам. Чакай да се хвана тук и ще видя.

След малко, освободил ръка, опипвах наранената си главата и поглеждах пръстите си.

— Кърви — виках на Джо, едновременно доволен и разтревожен.

— Дявол да го вземе... както и да е, не ти остава много. Около ярд... протегни се сега... още малко... надясно... готово...

Аз слагах внимателно топлото яйце в устата си, спусках се долу и после двамата с Джо го разглеждахме върху дланта ми.

Случваше се и да падна, но обикновено по-ниските клони убиваха удара и не се наранявах лошо. Веднъж се катерихме по едно дърво заедно с Джо. Когато се протегнах да уловя един клон, ръката ми се изплъзна и вместо клона сграбчих крака на Джо. Той се опита да се освободи, но аз се бях впил в него и двамата полетяхме надолу, като чупехме клони, и вкопчени един в друг, паднахме върху покритата с кора земя, натъртени, останали без въздух, но невредими.

Това падане направи силно впечатление на Джо. По-късно щом си спомнеш за него, той казваше:

— Никога няма да забравя този проклет ден, когато сграбчи крака ми и не искаше да го пуснеш. Защо го направи? Аз ти виках „пусни!“.

Не можех да дам задоволителен отговор, въпреки че чувствавах, че с право съм се държал за него.

— Не знам — замисляше се той, — човек трябва да внимава при катеренето. Да пукна, ако не е така.

Джо гледаше философски на моите падания по време на общите ни скитания. Още докато политах да падна по очи или се свличах настрани, преди да се строполя или да тупна по гръб, Джо сядаше на земята и продължаваше започнатия разговор, защото знаеше, че известно време ще остана да лежа така, както съм паднал.

Почти непрекъснато чувствавах умора и падането ми даваше възможност да си почина. Лежах проснат на земята, понякога взимах клечка и ровех из тревата за насекоми или наблюдавах как мравките бързат по тунелчетата под листата.

Никога не говорехме за падането. То не беше важно. То беше част от моето ходене.

По този въпрос веднъж Джо забеляза:

— Не си мъртъв, нали? Това е важно.

И при лошо падане Джо се държеше по същия начин. Никога не направи грешката да ми се притече на помощ. Ставаше само ако го повиках. Седнал на тревата, той гледаше как се гърча от болка, после рязко се обръщаше настрани с думите „още една крава“.

След минута аз вече лежах спокоен, а Джо ме поглеждаше и питаше:

— Е, как? Да продължим ли?

За моите падания Джо употребяваше думите, с които стопаните си служеха, когато по времето на голямата суша конете и кравите им се свличаха върху изсъхналата земя и издъхваха.

— Още една крава се гътна — казваха те.

Понякога Джо отговаряше на татко, който го разпитваше как съм вървял през деня.

— Гътна се близо до реката, а после нито веднъж чак до камъните.

Когато голямата суша порази Австралия, ние с Джо за първи път се сблъскахме със страха, болката и страданието, за чието съществуване дотогава не подозирахме. За нас светът беше едно приятно място — слънцето не жареше безмилостно и бог се грижеше за кравите и конете. Животните страдаха само от хората — в това ние бяхме убедени. Дори често разсъждавахме какво бихме направили на мястото на някоя крава и кон и винаги решавахме, че ще прескочим една след друга всички огради, докато най-сетне около нас остане само гора, никакви хора и тогава щяхме да живеем напълно щастливи и да умрем мирно под клоните на дърветата върху зелената висока трева.

Сушата започна от есента. Обичайните валежи не паднаха, а за зимните дъждове земята беше твърде студена, семената не покълнаха и изгладнелият добитък изпаса многогодишната трева до корен. Пролетта също излезе суха и когато лятото настъпи, над пасбищата, покрити други години със сочна трева, вятърът разнасяше само облаци прах.

Товарният добитък — коне и говеда, пуснати по тревните ивици покрай пътищата, които кръстосаха областта — скиташе с мили, за да търси паша. Животните се промушваха през оградите и влизаха в пасбищата, за да отскубнат някой умиращ храст или папур, но пасбищата бяха по-голи и от пътищата, откъдето те идваха.

Чифликчиите не можеха да изхранят старите коне, оставени да доизживеят дните си в задните дворове. Нямаха смелост да ги застрелят, защото гледаха на тях като на част от домакинството си, и ги натирваха по пътищата да се грижат сами за себе си. Купуваха им специални значки и с това облекчаваха съвестта си.

Градският съвет продаваше месинговите значки по 5 шилинга едната и само животно с такава значка на шията имаше право да пасе

по общинските мери край пътищата. Значката разрешаваше на купувача да пасе животното си там в продължение на една година.

През летните нощи добитъкът от общинските мери се стичаше към голямото корито край пътя на водопой и дрънченето на синджирите, на които висяха значките, се чуваше чак през гората.

През голямата суша в продължение на много мили покрай пътищата, които се събираха при коритото, коне и добитък душеха прашната земя, за да изровят, някое коренче, или, застанали на сред шосето, ядяха изсъхналата тор, оставена от хранените със зоб коне, минали оттук през деня.

Всяко стадо имаше свой периметър: движеше се покрай един определен път и търсеше едни и същи пътеки между оградите. С напредването на сушата и засилването на палещия зной стадата ставаха все по-малобройни и по-малобройни. Всеки ден най-слабите подвиваха колене и падаха, а другите се отдалечаваха бавно от мястото, където сред облак прах поваленото животно напрягаше сетни сили да се изправи, и вървяха с увиснали глави, повлекли крака безцелно напред, докато жаждата отново ги принуждаваше да поемат дългия обратен път към водата.

Накацали по клоните на евкалиптовите дървета покрай пътищата, свраките стояха със зяпнали човки, а над пасбищата се събираха врани, грачеха и се виеха над някое умиращо животно, а над всичко това открай докрай на хоризонта се стелеше димната завеса от горските пожари и миризмата на изгорели евкалиптови листа, надвиснала тревожно над обезтревената земя.

Всяка сутрин чифликчиите обикаляха пасбищата и се мъчеха да изправят на крака повалилите се през нощта животни.

— Нощес загубих три — казваше на татко един чифликчия, минал случайно край нас. — Очаквам тази нощ да се гътнат още няколко.

Цели стада млекодаен добитък измираще в наетите от собствениците им пасбища. Кравите лежаха на страни, а пръстта около копитата им беше изровена във форма на полумесец от усилията им да се изправят на крака. Ден след ден под безоблачното небе те риташа, риташа... Прах се вдигаше над тях и се разнасяше из въздуха, а тежкото им дишане се чуваше из пасбищата, съпроводено от дълбоки въздишки и от време на време от тихи стенания.

Стопаните в своята отчаяна надежда за дъжд или някакво чудо, което да ги спаси, оставяха агонизиращите животни да лежат така с дни. Едва когато смъртта беше почти настъпила, те убиваха кравата си с удари и отиваха при по-силните животни, които също лежаха, но от време на време повдигаха натежали глави с широко отворени, втренчени очи и се опитваха да станат. Мъжете връзваха кравите с въжета, повдигаха ги с помощта на коне, подпираха краката им с дъски и ги подкрепяха с рамене, докато животните се изправяха и заставаха на крака без чужда помощ, за да преживеят още един ден.

Вечер, облеgnати на портите, мъжете гледаха пламтящия залез, а зад тях празните ясли в оборите зееха отворени към пасбищата с оголена пръст. Всеки ден, когато пристигаха писмата и вестниците, мъжете се събираха пред пощата, разговаряха за загубите си и обсъждаха как да се сдобият с пари и как да издържат, докато падне дъждът.

Татко също не беше добре. Той обяздваше няколко коня на мисис Карутърс. Тя пращаше храна за конете. Всяка седмица Питър Финли оставяше четири чувала зоб до вратата. Татко загребваше шепи зоб, изсипваше го от ръка в ръка и духаше сламата, докато върху дланта му останеше купчина овес. Доволен беше, ако в сеното имаше повече зърна.

— Добър е — казваше той тогава.

Той пресипваше чувалите в газени тенекии и изглежда разпиляваше доста върху пода на плевнята, защото вечер бащата на Джо идваше с четка и торба за трици, помиташе внимателно всяка сламка и отнасяше торбата в къщи. По този начин той се опитваше да спаси кравата и коня си. Чувал сено струваше 1 лира, ако го намериш, а това беше неговата седмична надница и той не можеше да го купува. Джо ходеше в гората и режеше блатна трева, но блатата пресъхнаха и тревата изчезна бързо.

Джо и аз непрекъснато говорехме за конете, които бяхме видели да падат. Измъчвахме се с ужасни описания за бавната смърт из пасбищата и гората около нас.

Не мога да си спомня защо, но смъртта на животните в пасбищата не ни действуваше така тягостно, както смъртта на товарния добитък по пътищата. Струваше ни се, че тези животни са

изоставени, без приятели, натирени, за да умрат, докато добитъкът и конете от пасбищата си имаха стопани, които страдаха заедно с тях.

През горещите летни нощи, когато небето се червенееше дълго след залеза на слънцето, Джо и аз слизахме до коритото край пътя, за да наблюдаваме животните. Конете идваха през вечер, защото можеха да преживеят два дена без вода. Кравите идваха всяка вечер, но постепенно те измираха около коритото, защото не можеха да извървяват толкова дълги разстояния колкото конете.

Една вечер ние седяхме, загледи в залеза, и чакахме конете. Пътят минаваше право през гората, после излизаше на открито и изчезваше зад едно възвишение. На хълма се издигаха няколко изсъхнали евкалиптови дървета и техните силуети се очертаваха рязко върху червеното небе. И най-силните ветрове нямаше да успеят да раздвижат мъртвите им клони, нито пролетта щеше да ги покрие с листа. Те протягаха към червеното небе мъртвешки пръсти, неподвижни като смъртта. След известно време на хълма, върху който стояха евкалиптите, се показаха конете. Те минаха бавно под дърветата и се запътиха към нас. Синджирите на шиите им подрънкваха, а копитата чаткаха по камъните.

Заслизаха от хълма — около двадесетина по-млади и по-стари коня, с провесени глави. Всички вървяха несигурно и се препъваха. Щом подушиха водата на далечното корито, те повдигнаха глави, стегнаха се и препуснаха в нестроен галоп. В своя бяг конете не се доближаваха един до друг, защото ако някой от тях се препънеше и паднеше, той щеше да повлече със себе си и други, а веднъж паднали, те никога нямаше да се изправят отново. Затова тичаха на разстояние един от друг.

Никой от тези коне не беше лягал от месеци. Някои препускаха равномерно, други се клатушкаха леко, но всеки се пазеше настрана от другия.

Когато зърнаха коритото, някои изцвилиха, други ускориха крачката си. Имаше една кестенява кобила, толкова слаба, че ребрата ѝ се брояха, а костите ѝ се очертаваха и стърчаха, сякаш всеки момент щяха да пробият сухата ѝ кожа. Изведнъж тя обърка стъпките си, краката ѝ се разтрепериха и се подгънаха род нея. Тя не се препъна — просто се строполи. Падна малко наклонена напред и ноздрите ѝ се удариха в земята, преди животното да се търкулне настрана.

Кобилата полежа един миг неподвижно, после направи отчаяно усилие да се изправи: повдигна предните си крака и с помощта на

задните се помъчи да стане, но те се огънаха и тя отново падна настрани. Изтичахме към нея. Тя повдигна глава и се загледа към коритото. Дори когато застанахме до нея, тя продължи да гледа натам.

— Хайде! — извиках на Джо. — Трябва да я вдигнем. Една глътка вода ще ѝ възвърне силите. Погледни слабините ѝ — суха е като кокал. Да я хванем за главата.

Джо застана до мен. Поставихме ръце под шията ѝ и се опитахме да я повдигнем. Тя не се помръдна — само дишаше тежко.

— Остави я да си поеме дъх — посъветва Джо, — може би тогава ще се вдигне.

Стояхме до кобилата в сгъстяващия се мрак и не можехме да се помирим с факта, че тя трябва да умре. Бяхме раздразнени, изплашени и изпълнени с гневно негодувание. Искаше ни се да си вървим в къщи, но се страхувахме да тръгнем, защото щяхме да отнесем със себе си мъчителната картина на умиращата в нощта кобила.

Сграбчих главата ѝ. Джо я удари по задницата. Започнахме да ѝ подвикваме. За миг кобилата се помъчи да се изправи, после падна назад, отпусна глава върху земята, а от гърдите ѝ се изтръгна сърцераздирателен вопъл.

Не можехме да издържим тази гледка.

— Какво, по дяволите, правят всички? — изкрещя Джо ядосано и погледна пустия път, като че ли очакваше отнякъде да се втурнат силни мъже с въжета и да ни помогнат.

— Трябва да ѝ дадем вода — казах отчаяно, — да донесем кофата.

— Отивам — каза Джо. — Чакай тук. Къде е?

— В плевнята.

Джо хукна към нас, а аз седнах на земята до кобилата. Чувах бръмченето на комарите и на по-тежките бръмбари във въздуха. В дърветата цвъркаха прилепи. Другите коне бяха утолили жаждата си и сега се изнизваха бавно край мен, запътени към далечни места, където все още можеше да се намери някой случаен стрък трева. Приличаха на конски скелети, обвити в кожа. Долавях дъха им — дъх на плесенясала земя.

Джо се върна с кофата. Напълнихме я от коритото, но тя беше много тежка и Джо не можеше да я носи сам. Аз му помагах. Пренасяхме я метър по метър. Уловили дръжката ѝ, ние мятахме

кофата напред, после отивахме пред нея, протягахме ръце назад и после пак замахвахме напред и така, след като повторихме тези движения двадесетина пъти, стигнахме до кобилата.

Когато се доближихме, чухме жадното ѝ цвилене. Оставихме кофата пред нея, тя потопаи бърни и засмука с такава сила, че пред очите ни нивото на водата за миг спадна и кофата се изпразни. Донесохме друга, тя изпразни и нея по същия начин, после още една... Аз капнах от умора. Паднах и нямах сили да се изправя. Лежах до кобилата напълно изтощен.

— По дяволите! Сега трябва да поя и тебе — каза Джо.

Той седна до мен и загледан в звездите, стоя дълго така, без да се движи и говори. Единственият звук, който чувах, беше дълбокото тъжно дишане на коня.

XIX

Една събота следобед стоях край портата и наблюдавах Джо. Той тичаше през гората към нас, но бягаше някак странно — прегърбен и сгушил глава между рамената. От време на време спираше зад някое дърво и поглеждаше назад, като че ли го гонеха горски разбойници.

Зад един червен евкалипт той легна по корем и започна да надзърта зад дънера към дърветата, през които току-що беше минал. Изведнъж се залепи о земята като гуцер. Обърнах се и видях, че по пътеката тича Анди.

Анди не се криеше зад дърветата. Той тичаше с целенасоченост, която не се нуждаеше от прикритие.

Джо се въртеше в кръг около дървото, за да държи дънера между себе си и Анди, но Анди познаваше добре тактиката му и се запъти право към дървото.

Джо стана, показва се и поздрави Анди с престорена изненада.

— А, ти ли си, Анди? Божичко, точно се питах къде да те намеря.

Но той не можеше да излъже Анди, който възкликна с голямо задоволство:

— Пипнах те!

Джо и аз имахме среща с Бронсън Клеветника и Стив Макинтайър в подножието на връх Турала. Вземахме и кучетата, тъй като сред папратите по склоновете често се виждаха лисици, но нашата главна цел беше да изкачим върха и да търкаляме камъни надолу в кратера му.

Големите скални отломъци, които избутвахме от ръба на кратера, се сгромолясваха надолу по стръмните стени, подскачаха във въздуха, удряха се в дърветата и оставяха след себе си дири от изскубани храсти и папрат. След като стигнеха дъното на кратера, те продължаваха да се търкалят и подскачат и дори се изкачваха малко нагоре по отсрещната страна, преди да спрат и затихнат.

Катеренето до върха беше много изтощително за мене. Трябваше да спирам често. Ако бяхме двама с Джо, можех да почивам, но имаше

ли други момчета с нас, те негодуваха при всяко спиране:

— Божичко! Няма да спираш пак, нали?

Другите момчета не ме изчакаха и когато аз стигах при тях на върха, радостта от първия изтърколен камък беше преживяна и възторжените възклицания замрели.

За да открадна време за отдых, аз отвличах вниманието на другарите си — сочех пътечки из папратите и виках:

— Подушвам лисица. Току-що е минала. Проследи я, Джо!

Спорът дали си струва да проследим дирята, или не, продължаваше известно време, през което аз получавах необходимата ми почивка.

Бронсън и Стив клечаха до една заешка дупка, когато ние пристигнахме при акациевата горичка — мястото на нашата среща. Те гледаха напрегнато опашката и задните крака на Тайни — австралийския териер на Бронсън. Главата на Тайни, раменете и предните му крака бяха напъхани в дупката и той ожесточено драскаше.

— Видяхте ли заека да влиза? — попита Джо и коленичи пред тях с авторитетен вид на специалист. — Чакайте! Аз ще го дръпна! — той хвана задните крака на Тайни.

— Изтегли го и ще опипаме дупката с ръка — казах аз делово като Джо.

— Само глупакът си пъха ръката в дупка — каза Стив. — Там може да има змии — той се изправи и изтърси колене, за да покаже, че не се интересува повече от дупката. Той още не можеше да ми прости победата в боя с тоягите.

— Кой ти се плаши от змии! — извиках презрително аз, легнах настрани и пъгнах ръка в дупката, а Джо държеше съпротивяващия се Тайни.

— Напипвам дъното — обявих пренебрежително, след като напъгах и рамото си.

— Това е бърлога за цяло котило, но сега няма нищо — каза Джо. Той освободи Тайни, който отново се вмъкна в дупката — аз бях извадил ръката си. Отрязаната му опашка замръзна неподвижно, той подуши разузнавателно три пъти, после се отдръпна и ни изгледа въпросително.

— Хайде — каза Стив, — да вървим!

— Къде е Анди? — попита Джо.

Анди седеше на земята между Дъми и Роувър. Той ровеше в козината на Роувър и търсеше бълхи — операция, която Роувър понасяше със спокойно мечтателно изражение на вирнатата си муцунка.

— Защо си довел Анди? — попита Бронсън с измъчена гримаса.

Анди погледна бързо към Джо в очакване на някакво задоволително обяснение за неговото присъствие.

— Защото го доведох, затова! — отговори грубо Джо. Той не се церемонеше с Клеветника. „Щом го видя, и ми се ще да го цапардосам“ — често казваше той и с това изразяваше своето мнение за Клеветника.

Тръгнахме по една конска пътека, която опасваше склона. Пътеката беше трудна за мен. Папратите, които я ограждаха, бяха високи и при всеки замах патериците ми срещаха жилавата им съпротива и се заплитаха в тях. Широките пътеки не ми създаваха такива проблеми и аз винаги ги предпочитам, когато бродех из гората, но по връх Турала всички пътеки бяха тесни и обрасли в папрат, висока до кръста. Аз вървах, като с едната патерица стъпвах върху пътеката, а краката ми и другата патерица си проправяха път през шубраците.

Никога не мислех за краката си. На тях не им беше нужна пътека. Тежестта ми падаше върху добрия крак само за миг, преди двата крака да се люшнат отново напред. Но състоянието на почвата, върху която се опираха патериците ми, препятствията, които им се препречваха — те бяха важни. Падането винаги идваше от подхлъзване на патерица или от удрянето ѝ в някой камък, или от заплитането ѝ в трева или папрат. Никога от това, че краката ми не са могли да завършат замаха си и да стъпят, където трябва.

В началото Джо се тревожеше, когато гледаше как краката ми се блъскат в папратите, докато покрай мен минава безпрепятствена пътека. Движението само на едната патерица по нея му се виждаше безсмислено. В неговите очи пътят, по който се движеха краката ми, решаваше лекотата на моето ходене и той все се оплакваше:

— Защо не ходиш по пътеката — по-лесно е!

Най-сетне му обясних, той каза само „проклета работа, нали“ и никога вече не отвори дума за това.

Стратегията, която приложих при отклоняването на Клеветника и Стив от намерението им да стигнат незабавно върха, успя и ние тримата стъпихме на билото едновременно. Срегнахме с удоволствие задухалия свободно в лицето ни вятър и отпратихме високи викове към ехото на кратера, който лежеше пред нас като дълбока купа.

Търкулнахме по стръмния склон една скала и наблюдавахме с въодушевление полетелия надолу камънак. Аз копнеех да го последвам, да видя с очите си какво се крие там долу, сред дърветата и папратите, които растяха на дъното.

— Чувал съм, че долу имало една голяма дупка и върху нея съвсем малко земя — казах. — Стъпиш ли на нея, край — падаш в кипящата кал и във всичко останало.

— Вулканът е изгаснал — каза Стив с присъщото му желание да противоречи.

— Може да е — възрази Джо предизвикателно, — все едно. А може и цялото дъно да е меко и готово да пропадне. Не се знае какво е долу. Дявол да го вземе, никой не знае.

— Бас държа, че едно време долу са живели чернокожи — каза Клеветника. — Ако слезем, можем да открием мястото. Мистър Тъкър намери веднъж тук горе някаква брадва.

— Това не е нищо — знам един човек, който има половин дузина такива — каза Джо.

— Аз ще сляза донякъде — каза Стив.

— Хайде! — въодушеви се Бронсън. — Ще бъде чудесно! И аз идвам. Хайде, Джо!

Джо ме погледна.

— Ще ви чакам тук — казах.

Склоновете на кратера бяха покрити с вулканични камъни и скали, които някога, много отдавна, преди да се втвърдят, са кипели, разтопени от страшна горещина. Имаше парчета вкаменена пяна, толкова леки, че дори не потъваха във водата. Искаше отломки от скали с гладка повърхност като застинала течност и кръгли камъни със зелена сърцевина. Тук-там по стръмните стени на кратера растяха отделни евкалипти, а големи площи бяха обрасли в папрат.

Моите патерици не можеха да се закрепят върху стръмната ронлива почва, а дори да успеях да намеря сигурно място, склонът

беше толкова отвесен, че беше невъзможно да скоча. Седнах до патериците си и се приготвих да чакам.

Анди искаше на всяка цена да участва в приключението.

— Няма да стигна далеч с Анди — опита се да ме успокои Джо.
— Ако слезем до долу, той ще капне от умора. Ще отида до половината.

— Мога да вървя, докъдето искаш — запротестира Анди, като се мъчеше да успокои Джо.

— Няма да се бавим — увери ме Джо.

Наблюдавах как слизат надолу. Джо държеше Анди за ръка. Гласовете им постепенно се отдалечаваха, докато престанах да ги чувам.

Не се чувствувах нещастен, че не мога да отида с тях. „Останах, защото така реших, не поради своята безпомощност.“ — мислех си аз. Никога не се чувствувах безпомощен. Ядосвах се, но моят гняв се дължеше не на това, че не можех да ходя и да се катеря като Джо или Стив. Ядосвах се на Другото момче.

Другото момче беше винаги с мен. То беше сянката на моето аз: слабо и непрекъснато оплакващо се, подплашено и неспокойно, то винаги молеше да се съобразявам с него, винаги искаше да ме ограничава поради собствените си егоистични интереси. Презирах го и все пак се чувствувах отговорен за него. Във всички решителни моменти аз трябваше да се освобождавам от неговото влияние. Спорех с него, но не го убеждавах. Отблъсквах го с ярост и тръгвах по своя път. То носеше моето тяло и ходеше с патерици. Аз ходех до него с крака, силни като два ствола.

Когато Джо обяви, че ще слезе в кратера, Другото момче ми заговори бързо: „Помисли за мен, Алън. Недей! Достатъчно ме измъчи дотук. Не ме изморявай повече. Остани с мен да си поема дъх. Следващия път няма да ти преча.“ „Добре — уверих го аз, — но недей да прекаляваш, защото ще те зарежа. Аз искам да правя много неща и не си въобразявай, че ще ми попречиш.“

Така двамата останахме на билото: единият — убеден в способността си да прави всичко, което иска, другият — зависим от покровителството на първия.

До дъното на кратера имаше четвърт миля. Виждах момчетата. Те се спущаха надолу, отклоняваха се наляво и надясно, за да търсят

по-лесни места, или уловили се за дънера на някое дърво, спираха за момент и се оглеждаха.

Вече очаквах да се обърнат и да започнат да се катерят назад, когато разбрах, че са решили да продължат и да стигнат до дъното. Почувствувах се измамен и извиках от негодувание.

Погледнах патериците си и само за миг помислих дали са в безопасност тук и дали ще запомня мястото, където ги оставям. После се обърнах и заслизах на четири крака. Чувах гласовете на момчетата, които бяха стигнали дъното — изследваха го и си подвикваха.

Отначало пълзях без много усилия, защото си проправях път през папратите и леко се плъзгах надолу с главата. Отвреме навреме ръцете ми изневеряваха и аз се свличах по очи, докато някакво препятствие се изпречваше на пътя ми, за да ме спре. Участъците от вулканична сгур преминах „на шейна“: плъзгах се, седнал, надолу сред каскада от чакъл и хвърчащи около мен ситни камъчета.

Близо до дъното, натрупана сред папратите, се издигаше купчина огромни камъни, някога стояли на върха. Още от времето на първите заселници всеки, който изкачваше планината, търкулваше някоя тежка скала от мястото ѝ горе на ръба, където тя беше лежала полузаровена от неизвестни времена, за да я наблюдава как ще се премята надолу, докато най-после се изтърколи и спре на дъното.

Тази преграда от натрупани канари представляваше трудно препятствие. Повдигнах се с цялата си тежест на ръце, за да спася колената си, и все пак, когато най-после отново се добрах до място, където можех да пълзя, колената ми бяха издрани и разкъравени.

Момчетата наблюдаваха през цялото време моето слизане. Най-после се изтърколих през последния пояс от тръстика върху равното дъно. Анди и Джо ме чакаха там.

— Как, по дяволите, ще се върнеш? — попита Джо и се отпусна на тревата до мен. — Сега сигурно минава три, а аз трябва да прибера патиците.

— Лесно ще се кача — отрязах аз и продължих с друг тон: — Мека ли е земята, както ти мислеше? Хайде да преобърнем някой камък и да видим какво има отдолу.

— Също като горе е — каза Джо. — Клеветника улови гуцер, но няма да ти даде да го подържиш. Стив и той говорят за нас, когато не съм там. Погледни ги!

Бронсън и Стив стояха край едно дърво, говореха нещо и поглеждаха към нас с вид, който безпогрешно можеше да се определи като заговорнически.

— Чувам ви! — извиках аз. Тази лъжа беше традиционното обявяване на враждебност и Стив отвърна с нескривана ненавист:

— На кого говориш? — той направи крачка към нас.

— Не на теб — извика Джо. Той сметна този отговор за достоен и се обърна към мен щастливо ухилен: — Чу ли как му го казах.

— Погледни, те си тръгват — Клеветника и Стив бяха започнали да се катерят нагоре по кратера. — Пусни ги да вървят! Кой го е грижа за тях!

Клеветника погледна през рамо и изкрещя последната си обида:

— И двамата сте смахнати.

Джо и аз останахме разочаровани от лошокачественото предизвикателство: беше твърде бледо, за да вдъхнови остроумен отговор, и ние мълчаливо наблюдавахме как двете момчета си проправят път през камъните.

— Клеветника не може да се измъкне и от книжна кесия — заяви Джо.

— Аз мога, нали, Джо? — изписука Анди. Оценката на Анди за собствените му способности винаги се определяше от мнението на Джо.

— Да — отвърна Джо, стиснал една трева между зъбите си. — Все пак по-добре е да тръгваме — трябва да прибера патиците.

— Добре. — И добавих: — Няма нужда да ме чакаш, ако не искаш. Ще се справя сам.

— Хайде! — Джо стана.

— Чакай, искам да почувствувам, че съм тук, долу.

— Изглежда странно, нали? — каза Джо и се огледа. — Чуй как кънти: — Ей, е-е-й! — извика той и от ръба на кратера ехото отговори няколкократно „ей, ей“.

За известно време продължихме да викаме и виковете ни се търкаляха обратно по склоновете. Най-сетне Джо каза:

— Нещо не ми харесва тук. Да вървим.

— Защо, Джо?

— Като че ли ще се събори върху нас.

— Няма да падне, нали, Джо? — попита страхливо Анди.

— Не, само говоря така.

И все пак ни се стори, че заобикалящите ни стени ще се съборят над нас и ще затворят небето. Оттук долу то вече не приличаше на купол, който обгръща земята, а на нестабилен покрив, подпрян върху стени от камък и скали. Небето изглеждаше избледняло, прозрачно, лишено от познатата синева и незначително в сравнение с могъщите склонове, които се изправяха, за да го посрещнат.

А земята беше кафява... цялата кафява. Тъмнозеленият цвят на папратите се поглъщаше от този кафяв тон. Кафяви бяха и неподвижните мълчаливи камъни. Дори тишината беше кафява. Седяхме откъснати от ярките звуци на живия свят, който лежеше отвъд заобикалящата ни преграда, и през цялото време имахме чувство, че нещо огромно и враждебно ни наблюдава.

— Да вървим — казах, — чувствавам се кофти тук.

Слязох от камъка, на който седях.

— Никой няма да повярва, че съм бил тук.

— Това само ще докаже какви глупаци са — каза Джо.

Обърнах се и запълзях назад. При лазене нагоре по стръмен склон цялата тежест пада върху колената, а моите вече бяха ожулени и ме боляха. На слизане се облягах на ръцете си и от колената ми не се изискваха много усилия — само се подпирах на тях. Сега обаче трябваше да се боря за всеки метър. Бързо се уморих. Почивах често, забил лице в земята и разперил неподвижно ръце. Проснат в това положение, чувах ударите на сърцето си и те идваха сякаш отдън земя.

В началото, когато спирах да почивам, Джо и Анди седяха от двете ми страни и тримата разговаряхме, но след известно време вече се катерехме и почивахме мълчаливо, всеки потънал в собствените си мисли. Джо помагаше на Анди и същевременно се съобразяваше с мен.

Пълзях нагоре, нагоре и мълчаливо се подканях към по-големи усилия: „Хайде! Давай! И този път.“

Изкачихме се доста високо по склона на кратера и спряхме за поредната почивка. Лежах проснат върху земята и дишах тежко. Изведнъж притиснатото ми към земята ухо долови два глухи удара. Вдигнах очи към ръба на кратера. Там, очертани на фона на небето, стояха Бронсън и Стив, крещяха уплашено и махаха с ръце:

— Пазете се! Пазете се!

Камъкът, който те, подтикнати от някакъв внезапен импулс, бяха търкулнали към нас, още не беше набрал скорост. Джо го зърна в същия миг, в който го видях и аз.

— Дървото! — извика той.

Джо грабна Анди и тримата се хвърлихме към едно старо, сухо дърво край нас. Едва се добрахме до него и камъкът профуча с остро свистене и трясък, който разтърси земята. Гледахме как подскача лудо над папрати и повалени дървета надолу под нас и после чухме как с пронизителен трясък се заби в скритите под растителността канари. Камъкът се разцепи на две и парчетата му полетяха под ъгъл в различни посоки.

Уплашени от своята постъпка, Стив и Бронсън хукнаха да бягат.

— Махнаха се! — казах аз.

— Божичко! Виждал ли си такова нещо? Можеха да ни убият! — каза Джо. Но и двамата изпитвахме удоволствие, че такова нещо се беше случило тъкмо с нас.

— Почакай само да разкажем на момчетата в училище!

Продължихме катеренето оживени и разговаряхме за скоростта на камъка. Скоро обаче млъкнахме отново и докато аз почивах, Джо и Анди просто седяха и гледаха назад към кратера под нас.

Струваше ми се, че тримата заедно напругахме сили и тяхното мълчание, подобно на моето, се дължеше на изтощение.

Спирях все по-често и по-често, а когато слънцето започна да залязва и небето зад ръба на вулкана пламна огненочервено, аз трябваше да се отпускам върху земята след всяко болезнено придвижване напред.

Най-сетне стигнахме върха. Легнах на земята. Цялото ми тяло трепереше като кенгуру, на което току-що са одрали кожата.

Джо седеше до мен с патериците в ръце. След малко каза:

— Почвам да се тревожа за тези патици.

Изправих се на крака, поставих патериците под мишници и така потеглихме надолу по планината.

XX

След всяко по-продължително скитане из гората се връщах в къщи изтощен и това тревожеше татко. Един ден той каза:

— Недей ходи толкова далеч, Альн. И тук наблизо има гора.

— Но няма зайци — отвърнах аз.

— Не, няма — той, се загледа замислено в земята. — Трябва да ходиш на лов, нали?

— Не, не трябва, но обичам. Всички момчета ходят. Обичам да излизам с Джо. Той спира, когато се уморя.

— Да, Джо е добро момче — съгласи се татко.

Той се умълча и аз побързах да го уверя:

— Умората няма значение.

— Да, вярно е. Ти наистина трябва, да премериш силите си със съдбата. Във всеки случай захвърляй всичко и лягай, щом се почувствуващ уморен. Дори и на най-добрия кон се полага почивка, когато склонът е стръмен.

Татко спести малко пари и започна да следи обявите за оказионни продажби в „Ейдж“. Един ден той написа писмо и след няколко седмици отиде до Балунга, откъдето се върна с един инвалиден стол, изпратен по влака.

Когато си дойдох от училище, столът вече стоеше на двора. Погледнах го смаян.

— За тебе е. Скачай на седлото и го пришпорвай! — извика татко от задния двор.

Столът беше тежък и тромав, направен без оглед да се спести нещо от теглото му. Отзад имаше две велосипедни колела, по-големи от нормалните, а отпред едно малко, прикрепено към рамката чрез излята вилка. Две дълги дръжки, по една от всяка страна на седалката, бяха прикрепени върху пръчки, съединени с коленчатия вал на оста. Дръжките се движеха напред-назад последователно: когато едната отиваше напред, другата се връщаше назад. Дясната ръчка имаше

приспособление, с помощта на което предното колело се въртеше наляво или надясно.

Необходимите бяха доста усилия, за да се подкара столът, но веднъж задвижен, той се управляваше леко с ритмични движения на ръцете.

Качих се в него и поех из двора — първоначално с тръскане и подскачане, но скоро се научих за миг да отпускам дръжката на края на всяко завъртане и столът започна да се движи плавно като велосипед.

След няколко дни вече препусках по шосето, а ръцете ми се движеха като бутала. Ходех на училище със стола, а моите съученици започнаха да ми завиждат. Те се катереха по него, за да се повозят заедно с мен. Едни сядаха на колената ми, други се настаняваха на вилката. Седналият отпред улавяше дръжките малко по-долу от мен и ми помагаше при въртенето. Наричахме това „отработване на возенето“ и аз качвах всеки, който си отработваше разходката.

Ръцете на момчетата обаче не бяха тренирани от патерици, те бързо се уморяваха и ме оставяха да въртя ръчките без тяхна помощ.

Инвалидният стол разшири обсега на моето придвижване и аз вече можех да стигам до река Турала. Реката беше на три мили от нас и аз я виждах само на празниците на неделното училище или когато татко имаше натам път с двуколката.

Джо ходеше често на реката да лови змиорки и сега аз можех да го придружавам. Връзвахме двете бамбукови въдици зад седалката, слагахме при краката чувал от захар за змиорките и потегляхме. Джо сядаше отпред и действуваше с кратки бързи движения, а аз улавях дръжките по-нагоре и въртях с по-бавен и по-продължителен замах.

Събота вечер винаги отивахме за риба. Тръгнахме късно следобед и пристигахме при Мъкелъмовата дупка преди залез слънце. Мъкелъмовата дупка беше дълга тъмна ивица вода, дълбока и спокойна. Бреговете ѝ бяха обрасли с евкалипти, чиито могъщи клони се протягаха над водата. Стволовете бяха възлести и изкривени, обгорени от горски пожари, а някои носеха дълги листообразни белези, останали от времето, когато някой чернокож обитател на гората бе обелил кората, за да си направи кану.

Около тези белязани дървета ние с Джо измисляхме различни истории. Изследвахме усърдно кората, търсехме следи от каменната секира, която е била използвана при отделянето на кората от

стъблото. Някои от белезите бяха малки: не надминаваха детски ръст, и ние знаехме, че кората е била използвана за колумони — плоски табли, в които туземците приспиваха бебетата си или носеха набраните плодове и корени.

Водите на Мъкелъмовата дупка докосваха огромните, свити на кълбо корени на едно такова дърво. В тихите нощи, когато нашите плавки лежаха неподвижно върху лунната пътека на реката, тъмната повърхност до краката ни изведнъж се раздвижваше и ръбът на образувалите се вълнички заблестяваше, после се разтваряше и над водата се показваше птичечовката. За миг тя ни разглеждаше с остриите си очички, после извиваше тяло и се връщаше в дупката си сред подводните корени на старото дърво.

Птичечовките обичаха да плуват нагоре срещу течението на реката, а после се спускаха назад с глави, обърнати все още към течението, за да посрещат червеите и ларвите, които то носеше. Понякога ги вземахме за риби, защото при плуването им над водата се виждаха само извитите им гърбове. Тогава хвърляхме въдиците си към тях, а ако някоя захапеше, ние я измъквахме на брега, опипвахме кожата ѝ и си казвахме колко много бихме искали да я имаме, после я пускахме обратно във водата.

В дупките под дървото живееха и водни плъхове. Те измъкваха миди от тинята на дъното, чупеха черупките върху гладката повърхност на някой голям корен, а ние събирахме парченцата и ги носехме в къщи на домашните птици.

— Най-хубавото нещо за птиците — казваше Джо, но той винаги си служеше със суперлативи. Например той описваше моя инвалиден стол като „най-доброто нещо, произведено някога“, и се питаше защо не организират спортни състезания с инвалидни столове.

— Ти лесно ще станеш шампион — ме уверяваше Джо. — Да кажем, че застанеш на стартовата линия заедно с другите. Това няма никакво значение, защото никой не притежава такива силни ръце. Ще ги обърнеш като нищо.

Така разправяше Джо, докато, седнали един срещу друг, ние движехме ритмично ръце на път за реката. Тази вечер бяхме в чудесно настроение, защото имахме „кълбо“.

Да се ловят змиорки с въдица е приятно, но с кълбо преживяването е далеч по-интересно, при това удоволствието и уловът

са много по-големи.

„Кълбото“ се прави от червеи, нанизани на дълъг вълнен конец, докато се получи един червей от няколко ярда. Този тежък шнур от червеи се навива на кълбо и се закачва на въдицата. Поплавъка не се поставя. „Кълбото“ се хвърля във водата и щом потъне на дъното, почти веднага някоя змиорка го захваща и пилообразните ѝ зъби се заплитат във вълнения конец.

Почувствува ли теглене на въдицата, измъкваш с рязко движение змиорката от водата и тя пада заедно с кълбото на брега до теб. Трябва бързо да я сграбчиш, иначе тя може лесно да се изплъзне обратно във водата, прерязваш с нож врата ѝ и я хвърляш в чувала.

Змиорките са слузести и лесно се изплъзват. Понякога се случваше да измъкнем две едновременно и двамата с Джо се хвърляхме, улавяхме ги, изпущахме ги и пак се хвърляхме върху тях. Докато чакахме рибата да клъвне, ние търкахме дланите на ръцете си с пръст, за да не ни се изплъзват уловените веднъж змиорки. Размесен със слуз, прахът скоро се превръщаше в кал и след известно време трябваше да измиваме ръцете си и отново да ги натриваме със суха пръст.

Стигнахме до старото дърво, запалихме огън и сложихме да кипне чайникът, в който мама предварително бе поставила чай и захар. Наблюдавахме как ято диви патици се приближаваше бързо, като се движеше срещу течението на реката, и следваше прилежно всеки завой, но после рязко се вдигна, щом ни зърна.

— Страшно много патици има по тази река — каза Джо със сандвич от дебело парче сланина и хляб в ръка. — Съгласен съм да ми дават по едно пени на патица, да кажем, оттук до Турала.

— Колко мислиш, че ще събереш? — попитах аз.

— Най-малко сто лири — отвърна Джо. Той винаги боравеше с кръгли числа.

За Джо сто лири бяха цяло състояние.

— Човек няма да знае какво да ги прави! Всичко можеш да си купиш със сто лири.

Темата беше вълнуваща.

— Можеш да си купиш пони — казах аз — и седла! Ех! Ако искаш, можеш да си купиш и книга... Е, дори да я дадеш на някого и той да не ти я върне, това няма да има значение.

— О, лесно ще си я вземеш, нали ще знаеш у кого е?

— Може и да не знаеш — настоявах аз, — човек не винаги помни на кого е дал книги.

Изгърсих трохите от ръката си във водата. Джо каза:

— Не плаши змиорките! Те са ужасно страхливи, още повече че тази нощ има източен вятър, а те не кълват, когато той духа.

Джо се изправи, наплюнчи пръст, като го пъкна в уста, после го вдигна във въздуха и постоя така известно време.

— Да, източен, правилно. Студенее ми от източната страна.

Но змиорките кълвяха повече, отколкото Джо предполагаше. Щом извадих „кълбото“ от тенекиената кутия, в която го държахме, и го хвърлих в реката, почувствувах теглене на въдицата. Дръпнах пръчката нагоре и изтеглих „кълбото“ и закачената за него змиорка на брега. Тя се преметна върху тревата и запълзя към водата като змия.

— Дръж я! — изкрещях аз.

Джо я сграбчи и тя се заизвива в ръцете му, докато аз отварях ножчето. Прерязах гръбнака ѝ над врата и я пуснах в чувала, поставен до огъня.

— Ето първата! — със задоволство каза Джо. — Източният трябва да е утихнал, което е добре. Тази вечер ще имаме богат улов.

В единадесет часа бяхме уловили вече осем змиорки, но Джо искаше десет.

— По-добре е да са десет — разсъждаваше той. — По-добре звучи, като кажеш „снощи уловихме десет“, отколкото „уловихме осем“.

Решихме да останем до дванадесет часа. Луната беше изгряла и светеше доста силно, за да ни сочи на връщане пътя. Джо събра още дърва. Беше студено, а ние нямахме топли дрехи.

— Хубаво нещо е огънят! — казах аз и започнах да хвърлям сухи клони, докато пламъците се издигнаха високо над главите ни.

Джо пусна наръча дърва, който държеше, и хукна към раздвижилата се въдица. Той метна змиорката на брега. Тя падна близо до огъня, а кожата ѝ блесна сребристочерна, когато се изви, за да избяга от топлината.

Това беше най-голямата змиорка, която някога бяхме улавяли. Хвърлих се върху ѝ, но тя се изскубна и се плъзна към водата. Търках отчаяно ръце в пръстта и запълзях подир нея, но Джо беше пуснал

пръчката и успя да я сграбчи точно на ръба над водата. Змиорката се извиваше в ръцете му, въртеше глава и опашка. Джо я стискаше ожесточено, но в края на краищата тя успя да се измъкне из ръцете му и падна на земята. Той се метна върху ѝ точно когато тя се гмурваше в реката, подхлъзна се в калта и падна до кръста във водата.

Обикновено Джо не ругаеше, но сега започна да проклина високо. Изглеждаше много смешен, застанал така до кръста във водата, но аз не смеех да се усмихна. Той изпълзя на брега, изправи се, разпери ръце и загледа локвата, която се образуваше около краката му.

— Ще ям калай за това — гласът му звучеше загрижено, — дявол да го вземе, да! Трябва да си изсуша гащите на всяка цена!

— Свали ги и ги изсуши на огъня — предложих. — Ще стане бързо. Ей, как ти се изплъзна!...

Джо се обърна и погледна реката.

— Най-голямата змиорка, която съм виждал в живота си. Не можех да я обхвана с ръце. А тежка!... Божичко! Колко тежка беше! Ти усети ли я?

Това беше чудесен повод да съчиним нещо, което не можеше да се провери, и ние здравата се заловихме за него.

— Цял тон — казах аз.

— Положително — съгласи се Джо.

— А как се мятеше — възкликнах аз, — бореше се като змия!

— Обви се около ръката ми и помислих, че ще я счупи — Джо спря и започна да събува панталоните си с такава бързина, като че ли някаква голяма мравка го беше полазила. — Ей! Трябва да ги изсуша!

Забих края на един чаталест клон в земята и го наклоних към огъня, където панталоните щяха да изсъхнат по-бързо на излъчващата се топлина.

Джо извади от джобовете си парче наквасена връв, пиринчена топка от брава и няколко топчета, постави ги на земята, после окачи панталоните на клона и започна да танцува край огъня, за да се стопли.

Метнах кълбото обратно в реката с надежда да уловя змиорката, която току-що бяхме изтървали, и когато най-сетне почувствувах тегленето, дръпнах пръчката с такава сила, сякаш вдигах огромна тежест.

Гърчещата се змиорка, увиснала на кълбото, блесна високо във въздуха над главата ми и падна зад мен право върху клона, на който

висяха панталоните на Джо. Панталоните се намериха в огъня.

Джо се хвърли към пламъците, но се дръпна бързо, защото горещата вълна го парна в лицето. Той вдигна ръка, за да закрие лице, и се опита да издърпа панталоните с другата. После започна да тича около огъня и да ругае ожесточено. Най-сетне се сети, грабна въдицата от ръцете ми и се опита да достигне с нея пламтящите панталони и да ги измъкне. Той наистина успя да напъха края на въдицата под панталоните и уплашен, че беше загубил толкова време, замахна така нервно, че панталоните излетяха нагоре над пламъците, описаха огнена дъга върху нощното небе, а после, освободени от въдицата, цопнаха със свистене и кълбета пара във водата.

С угасването на пламъците потъмня и лицето на Джо. Черното петно на потъващите панталони се виждаше известно време върху блясъка на неспокойната вода, после изчезна, но наведен над водата, подпрял ръце на колене, Джо продължаваше да гледа, а огънят хвърляше розови отблясъци върху голия му задник.

— Боже мой! — промълви той.

Когато дойде на себе си и можеше да говори за нещастieto, той заяви, че трябва веднага да се връщаме. Изгубил всякакво желание да улови десет змиорки, той се тревожеше само за това, че могат да го видят без панталони.

— Ходенето без панталони е забранено със закон каза той сериозно. — Ако ме види някой, свършено е с мен. Заловят ли те без панталони, веднага те напъхват в дранголника. Ето Стария Добсън (Джо имаше предвид един местен състезател по колоездене, който наскоро беше откачил) отиде в Мелбърн, мина през града гол и го затвори, дявол знае за колко време. Трябва да си вървим! Поне да нямаше пълнолуние...

Бързо завързахме въдиците за стола, поставихме чувала със змиорките на стъпалото и потеглихме. Джо седеше на коляното ми, потънал в мрачно мълчание.

Товарът ми беше тежък и когато стигахме някое възвишение, Джо трябваше да слиза и да бута. Но хълмовете не бяха много и аз започнах да въртя все по-бавно и по-бавно.

Джо се оплакваше, че му е студено. Мен ме топлеше усиленото въртене на ръчките и освен това Джо ми пазеше завет от насрещния вятър. Той обаче трябваше да пляска голите си крака през цялото време, за да ги топли.

На една дълга, права отсечка от пътя, видяхме светлините на приближаваща се двуколка. Чуваше се и чаткането на конски копита. Казах на Джо:

— Струва ми се, че е сивият кон на стария О'Конър.

— Той ще е — каза Джо, — спирай! Не знаеш кой може да е с него, слизам. Ще се скрия ей там зад дърветата. Той ще помисли, че си сам.

Спрях стола край пътя. Джо изтича през тревата и изчезна зад тъмната групичка дървета.

Седях и гледах приближаващата се двуколка, доволен да почина малко и да помисля за пътя, който ми предстоеше още — леките места, дългите възвишения, нашата ливада и последното усилие пред къщи.

Фенерите на двуколката приближиха, каруцарят дръпна поводите и конят тръгна ходом. Когато се изравни със стола, той извика „стой“ и конят спря. Човекът се надвеси от седалката и се взря в мен.

— Добър ден, Алън.

— Добър вечер, мистър О'Конър.

О'Конър праметна юздите върху ръката си и затърси лулата си.

— Къде си бил?

— На риба.

— На риба? — извика той. — Бога ми! — той мачкаше тютюна между дланите си и мърмореше: — Чудя се за какъв дявол дете като тебе скита насам-натам посред нощ с тази проклета измишльотина. Ще се пребиеш, внимавай, казвам ти! — той повиши глас. — Някой пиян ще те прегази като нищо — да знаеш, така ще стане!

Той се наведе над калника и плю на земята.

— Да пукна, ако мога да разбера твоя старец. И мнозина други не могат да го разберат. Сакато дете като тебе трябва да лежи в леглото си! — той сви рамене с негодувание. — Е, слава богу, това не е моя грижа! А намира ли ти се кибрит?

Смъкнах се от стола, развързах патериците, прикрепени отстрани на седалката, и му подадох кибрит. Той драсна клечка и я приближи до лулата си. Пламъкът над нея ту се разгаряше, ту угасваше, докато той дърпаше ожесточено и издаваше гърлени звуци. После ми подаде кутията, вдигна глава и продължи да дърпа стърчащата от устата му под прав ъгъл лула. Най-сетне тя лумна с ярък блясък.

— Да, всеки с грижите си. Ето аз, с тоя ревматизъм в рамото, нещо ужасно. Разбирам какво значи... — Той събра поводите, после спря и попита: — Как вървят работите на твоя старец напоследък.

— Много добре — отвърнах, — обяздва пет коня на мисис Карутърс.

— На мисис Карутърс!... — изсумтя г-н О'Конър. — По дяволите! — после добави: — Попитай го ще вземе ли моята тригодишна кобилка. Трябва да я обязди. Кротка е като агне. Колко взима?

— Тридесет шилинга.

— Много е — каза той твърдо, ще му дам една лира — достатъчно е. Тя няма да му отвори работа за пет пари. Питай го!

— Добре — обещах аз.

Той дръпна юздите.

— Да пукна, ако знам защо дете като тебе се скита нагоре-надолу в такава мръсна нощ — мърмореше той. — Дий!...

Конят се изправи и потегли.

— Е, хайде...

— Лека нощ, мистър О'Конър.

След като той отмина, Джо се показа измежду дърветата и затича към мене.

— Съвсем вкочаняхах — измърмори нетърпеливо той. — Ако си свия краката, ще се счупят. Защо стоя толкова дълго? Хайде да тръгваме! Бързо!

Той се покатери върху коляното ми и ние отново потеглихме. Джо трепереше здравата между тревожните си и гневни възклицания за изгорените, панталони.

— Мама ще изстине, като ме види. Имам само един чифт още и дъното им е пробито.

Опрял чело върху гърба на Джо, аз дърпах и бутах ръчките с всичка сила. Столът подскачаше по неравния път, дългите въдици потракваха една в друга, а змиорките в чувала при краката ни се плъзгаха ту на едната, ту на другата страна.

— Едно поне успях да сторя — утешаваше се Джо, — извадих всичко от джобовете, преди панталоните да изгорят.

XXI

Веднъж един скитник, спрял край нашата порта, ми разказа, че познавал някакъв човек, на когото двата крака били отрязани и пак можел да плува като риба. Често мислех за този човек, който плувал като риба, и се мъчех да си представя как се държи над водата само с помощта на ръцете си.

Притежавах поредица от юношеското списание „Другари“, подвързана в голям том. Там имаше статия за плуването. Статията беше илюстрирана с три рисунки на мъж с мустаци в раиран бански костюм. На първата рисунка той стоеше с вдигнати над главата ръце, в следващата ръцете му образуваха прав ъгъл с тялото, а на последната те стояха прибрани до тялото му. Стрелки в посока от раменете към коленете подсказваха, че той движи ръцете си надолу — „гръден удар“, както го наричаше авторът. Този термин малко ме отблъскваше, защото винаги свързвах думата „гърда“, с майка, която храни своето бебе.

В статията се споменаваше, че при плуване и жабата си служи с гръден удар. Улових няколко жаби и ги пуснах в кофа с вода. Те плуваха надолу към дъното, обикаляха го, после пак се вдигаха към повърхността и стояха с подадени навън носове и широко разперени неподвижни крака. От тези наблюдения върху жабите не научих много, но твърдо реших да се науча да плувам. През летните вечери започнах да се измъквам със стола си и да отивам до едно езеро на три мили от къщи, където се упражнявах.

Езерото се криеше в една дупка със стръмен, висок бряг, който се издигаше терасовидно на 200–300 ярда над водата. Вероятно терасите продължаваха под водата, защото на няколко ярда от брега дъното рязко свършваше и се губеше в дълбочини, от които се протягаха тънките стебла на водорасли, а водата беше студена и неподвижна.

Никой от моите съученици не можеше да плува. И никой от мъжете в Турала, които познавах. Наоколо нямаше удобни места за къпане и само в много горещите летни вечери, и то ако някой много

настояваше, мъжете се изкушаваха да отидат до езерото, което се смяташе за много опасно място.

Децата се предупреждаваха да стоят далеч от него, въпреки това от време навреме момчетата пренебрегваха забраната на родителите си. Те се плискаха във водата край брега и се опитваха да плуват. Ако в тези случаи присъствуваха и възрастни, те ме държаха под око и не ми позволяваха да се приближа до „дупките“, както наричахме местата, където дъното пропадеше и водата ставаше по-дълбока. Те ме пренасяха до някоя плитчина край брега и щом забележеха, че пълзя през камъните към калния пояс, който ограждаше езерото, се разтревожваха.

— Чакай, ей сега ще те пренесем! — викаха те и привличаха върху мен вниманието на всички присъстващи. Когато бяхме сами, момчетата не забелязваха, че аз пълзя, вместо да ходя като тях. Те ме пръскаха с вода, мажеха ме с кал или падаха върху мен и ме налагаха с мокри пестници, когато се борехме.

В битките с кал аз бях отличен прицел, защото не можех да бягам, нито да гоня този, който ме нападаше. Лесно можех да се измъкна от играта: трябваше само да извикам „ечемик“ и да се призная за победен. Но ако направех това, щях да загубя правото да участвувам в игрите. Щях да стана зрител и щяха да се отнасят към мен, както към момичетата.

Аз действах напълно несъзнателно. Не разбирах, че поведението ми определяха подбуди, породени от желанието да си обезпеча равноправие. Действах импулсивно, ръководен от стремеж, който не можех да разбера и да обясня. И така, когато пред мен се изправяше момче, решило да ме замеря с кал, аз запълзявах право срещу него. Не обръщах внимание на пълните шепи, с които то ме обсипваше, и на това, че щом стигнех до него и посегнах да го хвана, то се обръщаше и побягваше.

Така постъпвах и когато се биехме с тояги: хвърлях се в боя и приемах ударите, защото само по този начин можех да запазя уважението, което децата изпитваха към тези, които се отличаваха в игрите.

За всички деца плуването беше много високо постижение. Обикновено се приемаше, че знаеш да плуваш, щом можеш да лежиш с лице върху водата и да се придвижваш напред с подпери на дъното

ръце. Но аз исках да плувам на дълбокото и тъй като другите деца ходеха много рядко на езерото, започнах да отивам самичък там.

Оставях стола си в акациевата горичка горе на брега, пропълзявах долу по тревистите тераси до самия край на езерото. Там се събличах и после през камъните и калта стигах до пясъка. Тук сядах във водата, която достигаше едва до гърдите ми.

Статията в „Другари“ не споменаваше нищо за това, че ръцете трябва да се свиват и изтласкват напред така, че да не оказват съпротива на водата. Според моето тълкуване на рисунките, ръцете трябваше само да се движат изправени нагоре-надолу.

Достигнах етап, в който със силни движения можех да се задържам на повърхността на водата, но не можех да напредвам и едва на втората година след разговор с друг скитник край пътната врата аз разбрах как трябва да движа ръцете си.

Сега вече бързо се научих и най-после настъпи денят, когато почувствувах, че мога да плувам навсякъде. Реших да се изпробвам върху „дупките“.

В тази гореща лятна вечер езерото беше синьо като небето. Съблечен, седях на брега и наблюдавах черните лебеди вътре във водата. Те се издигаха и снишаваха, отпускаха се върху вълните, докато аз спорех с Другото момче, което ме караше да си вървя в къщи.

„Ти можеш да преплуваш с лекота сто ярда покрай брега — разсъждаваше то. — Никое друго момче в училище не е способно на това.“

Не му обръщах внимание. Тогава той каза:

„Виж колко е пусто...“

Самотата ме плашеше. Около езерото не растяха дървета. То лежеше открито под небето и около него винаги тегнеше някаква неподвижна тишина. Отвреме навреме се чуваше вик на лебед, но този меланхоличен тон само подчертаваше самотността на мястото.

След известно време пропълзях във водата и продължих навътре, като загребвах с ръце, за да се държа изправен. Така стигнах до ръба на една дупка и се потопих в нейната тъмна синевина и хлад. Застоях се там, като движех ръце и гледах надолу в бистрата вода. Виждах дългите бледи стебла на водораслите, които се протягаха от стръмните брегове на подводните тераси и се полюляваха като змии. Вдигнах поглед към небето — то се простираше над мен огромно: един празен

купол, от небе с основа от синя вода. Чувствувах се сам в света и изпитвах страх.

Постоях така известно време, после поех дъх и замахнах над дупката. Тръгнах напред, но един студен филиз от водораслите се заплете за миг във влачещите се крака, после се изплъзна и аз плувах върху водата с чувството, че тя се простира под мен до безкрая.

Исках да се върна, но продължавах да движа ръце бавно и ритмично и непрекъснато си повтарях наум: „Не се плаши сега! Не се плаши сега! Не се плаши сега!“

Започнах бавно да се обръщам и едва когато застанах с лице към брега, видях колко съм се отдалечил. Изпаднах в паника и разпених водата с ръце, но гласът вътре в мен продължаваше да звучи, аз се овладях и отново заплувах бавно.

Измъкнах се на брега като изследовател, който се завръща у дома след дълго, изпълнено с лишения и опасности пътуване.

Брегът на езерото вече не изглеждаше самотно страшно място, а приятен, слънчев, тревист кът и докато се обличах, аз весело си подсвирквах.

Можех да плувам!

XXII

Огромни евкалипти хвърляха сянка над нашата врата. По земята под тях бяха разхвърляни съчки, клони, листа и недогорели главни. Скитниците, които минаваха по пътя, често спираха да почиват тук, сваляха торби от рамо и оглеждаха замислено къщата и купчината дърва за цепене, преди да си изпросят нещо за ядене.

Мама беше добре известна сред скитниците, чийто маршрут минаваше край нашия дом. Тя винаги им даваше хляб, месо и чай, без да ги кара да цепят дърва.

Татко, кръстосвал сам някога Куинсланд с торба на рамо, познаваше добре живота на скитниците. Той винаги ги наричаше „пътници“ или „птици“. Брадатите мъже, които предпочитаха горите, наричаше „горски птици“, а тези, които идваха от равнините — „полски птици“. Веднага ги разпознаваше и веднага можеше да каже дали са съвсем „изтънели“, или не.

Когато някой скитник спреше да пренощува край нашата порта, татко казваше, че е зле.

— Ако е добре, той ще продължи към кръчмата — обясняваше ми той.

От двора на конюшната той често наблюдаваше как скитниците отиваха с чайниците си до кухненската врата. Ако скитникът задържаше капака, когато подаваше чайника на мама, татко се усмихваше и казваше, че е „стар вълк“.

Помолих го да ми обясни какво означава, ако някой задържи капака, като подава чайника на мама.

— Броди ли човек по пътищата, попада на различни хора. Има такива, на които им се свиди дори миризмата на мазния парцал. За да получиш нещо от такива, трябва да ги обработваш дълго, като че ли си овчарски пес. Да кажем, искаш чай и захар — това винаги ти е нужно. Слагаш няколко листенца чай на дъното — не много, за да разбере домакинята, че си закъсал с чая. Когато излезе на вратата, ти не я молиш за чай. Искаш само капка топла вода, за да си приготвиш чая, и

казваш: „Имам чай, стопанке“. Тя взима чайника, а ти задържаш капака и добавяш, като че току-що си се сетил: „Ако нямате нищо против, пуснете и малко захар, госпожо“. Като налива горещата вода в чайника, жената вижда, че листенцата не биха могли да оцветят и една плюнка, и добавя още чай. Може би не ѝ се иска, но не ѝ е удобно да върне чайника с толкова слаб, като помия чай. После слага и захар — и вече имаш всичко.

— Но защо задържат капака? — настоявах аз.

— Ако чайникът е захлупен, никога няма да получиш достатъчно. Без капак не им е удобно да ти го върнат полупразен.

— Но мама не е такава!

— По дяволите, разбира се, не! Ако я оставиш, тя и обувките от краката си ще събуе.

— Правила ли го е? — попитах заинтересован и си представих как мама си събува обувките и ги подава на някой скитник.

— Е, не... не се е стигало дотам. Тя би могла да им дава стари дрехи и обуца, но всеки дава дрехи. Храна искат те, особено месо. Но храната струва пари и затова повечето хора предпочитат да им дават чифт стари панталони, които вече не носят. Когато пораснеш, давай месо на тези мъже!

Понякога скитниците оставаха да пренощуват в нашата плевня. Една мразовита утрин, когато Мери излязла да нахрани патиците, видял някакъв скитник заспал на земята. Човекът бил покрит с тънко одеяло и вкочанен като дърво. По брадата и веждите му имало скреж и когато се събудил, той не можал да се изправи, докато слънцето не го затоплило. След този случай, щом видеше скитник, спрял да почине край нашата порта, Мери ме пращаше да му кажа, че може да пренощува в плевнята. Аз винаги отивах в плевнята с човека и мама пращаше по Мери моята вечеря заедно с неговата. Тя знаеше, че обичам скитниците. Обичах да слушам техните разкази за чудесните места, които са видели. Татко казваше, че ме будалкат, но аз не мислех така.

Веднъж показах на един стар скитник моите заешки кожи, а той ми разправи, че там, откъдето идвал, зайците били толкова много, че трябвало да ги разбутваш, за да поставиш капан.

Нощта беше прашна и аз го посъветвах да покрие лицето си с един брой от „Ейдж“, за да се предпази от праха. Аз спях на задната

веранда и винаги правех така.

— Колко прах може да издържи вестникът? — попива той и вдигна към устата си опушеното канче. — Един фунт?

— Да, така мисля — отвърнах несигурно.

— А мислиш ли, че ще издържи цял тон? — продължи той, като избърса капките чай от мустаците и брадата с опакото на ръката си.

— Не, няма.

— Ходил съм по места, където при прашна буря трябва да спиш с кирка и лопата.

— Защо?

— За да можеш да се изровиш на сутринта — отвърна той и ме погледна със странните си малки очички, в които блещукаха пламъчета.

Вярвах всичко, което ми разказваха, и се огорчавах, когато татко се смееше на историите, които му повтарях: струваше ми се, че по такъв начин той критикува човека, от когото ги бях чул.

— Съвсем не! Аз обичам тия приятели! — обясни той. — Но разбираш ли, това са измислици — весели измислици и затова се смее.

Случваше се някой скитник, седнал край огъня си, да започне да вика по дърветата или да си мърмори нещо, загледан в пламъците. Тогавя знаех, че е пиан. Те пиеха вино или дървесен спирт.

Имаше един скитник, наречен Цигуларя. Той държеше главата си наклонена на една страна, като че свиреше на цигулка. Беше висок, слаб и носеше три ленти.

Татко ми обясни, че една лента върху торбата носят новаците, които за първи път тръгват по пътищата, две ленти означаваха, че скитникът търси работа, три ленти — че в момента не желае работа, а четири ленти показваха, че собственикът им изобщо не желае да работи.

Винаги гледах лентите по торбите и когато видях трите върху торбата на Цигуларя, аз се зачудих защо не иска да работи.

Той пиеше дървесен спирт и като се напиеше, викаше на някакви въображаеми коне, които виждаше от другата страна на огъня.

— Хей! Стой! Дий, Принц! Дий, Дарки! Елате...

Понякога тичаше около огъня, размахваше въображаем камшик и налагаше коня, който го ядосваше.

В трезво състояние разговаряше с мен с писклив глас.

— Защо стоиш така и подскачаш от крак на крак като мокра кокошка? — рече той веднъж. — Приблѝжи се!

Отидох при него.

— Седни! — и добави: — Какво ти е на крака?

— Хванах детски паралич — обясних аз.

— Гледай ти! — той поклати съчувствено глава и цъкна с език. После сложи дърва в огъня и добави: — Е, все пак имаш покрив над главата — и ме погледна — и дяволски умна глава като на породисто агне.

Обичах тези хора, защото никога не ме съжалявах. Те ми вдъхваха самоувереност. В света, в който те съществувах, патериците бяха по-малко нещастие, отколкото да спиш на дъжда или да ходиш бос, или да копнееш за глътка, която нямаш пари да си купиш. Пред себе си те не виждаха нищо освен пътя. Пред мен те виждаха по-светло бъдеще.

Казах на Цигуларя:

— Добро място за пренощуване, нали?

Той се огледа и отвърна:

— Да, предполагам, за този, който не е принуден да преспива тук — и се изсмѝя презрително. — Веднъж един нахал ми каза: „Вие, скитниците, никога не сте доволни. Ако някой ви даде сирене, търсите тиган да го пържите.“

— Да — казах му аз, — така е и с мен.

— Имал съм много случаи в моето странствувaне, когато съм си казал, че ако имам чаша чай и захар, ще бъда доволен. Но намеря ли чай и захар, поисква ми се да запуша, когато запуша, ще ми се да намеря добро място за пренощуване, намеря ли го, прищява ми се нещо за четене. „Нямаш ли нещо за четене? — попитах аз онзи нахал. — Виждам, че от теб не мога да очаквам ядене.“

Цигуларя беше единственият скитник, който носеше тиган. Той го вадеше от торбата за припаси и го оглеждаше със задоволение. После го обръщаше и почукваше с пръст дъното му.

— Солиден тиган, а... — казваше той. — Попадна ми близо до Милдюра.

Цигуларя измъкна от торбата увит във вестник черен дроб и се намръщи.

— Дробът е най-лошото нещо на света за тигана — каза той, сви устни и черните му мустаци щръкнаха замислено напред. — Залепя се като гипс.

Подобно на всички скитници Цигуларя непрекъснато се занимаваше с времето. Изучаваше небето и умуваше дали ще вали. Той нямаше палатка — в торбата си носеше само обичайните две сини одеяла, завити на руло около изпокъсани дрехи, и две-три тенекиени кутии от тютюн, в които беше цялото му имущество.

— Една нощ близо до Елмор върху мен се изля страшен дъжд. Беше адски тъмно и аз не можех да мръдна. Стоях така, подпрял гръб на един стълб, и размишлявах. На следната сутрин наоколо се простираше море от кал и аз трябваше да си проправам път из него. Тази нощ няма да вали — студено е. Но дъждът приближава. Може би утре ще удари тук.

Казах му, че може да спи в плевнята.

— А твоят старец? — попита той.

— Той е славен човек — дори ще ти постеле слама.

— С него приказвах следобед, нали?

— Да.

— Видя ми се добър. Наконтен е като франт, но разговаряше с мен, както аз сега с теб.

— Е, всичко е наред, нали?

— Разбира се. Смятам да преспя във вашия плевник — добави той. — Снощи гулях и стомахът ми нещо не е в ред — той погледна намръщено тигана, в който цвърчеше черният дроб, — нощеска имах ужасни кошмари. Сънувах, че спя под открито небе, дъжд се лее като из ведро, а чайникът ми се пробил и не мога да си направя чай. Ад! Събудих се облян в пот.

Докато разговаряхме, по пътя се зададе друг скитник. Беше нисък, широкоплещест, с брада и дълга тънка торба. Сухарникът му се люлееше празен пред него и той вървеше тежко и бавно.

Цигуларя погледна човека. По начина, по който наблюдаваше приближаването му, и по израза на лицето му, разбрах, че той не искаше този човек да спре тук, и се питах защо.

Новодошлият се приближи до огъня и пусна торбата в краката си.

— Добър ден — каза той.

— Добър ден — каза Цигуларя. — Накъде?

— Аделаида.

— Дълго ще вървиш.

— Да. Имаш ли цигари?

— Само фасове. Ако искаш, вземи.

— Става — човекът взе фасата, който Цигуларя му подаде, сложи го внимателно между свитите си устни и го запали с една главня от огъня.

— През Турала ли идваш? — попита той Цигуларя.

— Да. Днес следобед се добрах дотам.

— Как са месарят и хлебарят?

— Хлебарят е добре — има много баят хляб, но месарят не пуска и изгоряла кибритена клечка. Убива човека за късче кожичка от овнешко.

— Обиколи ли задната врата на кръчмата?

— Да. Намерих остатък от печено. Готвачката е добра — славна жена. Носът ѝ е като лопата. Помоли я. Пази се обаче от нейния помощник. Един нисичък. За всяко нещо иска да го черпиш.

— А има ли джонита^[1]?

— Не, но пази се от джони в Балунга — това е по-нататък — мръсен е. Спила ли те пиан, направо те задържа.

— Имам само един шилинг, така че може да върви по дяволите.

— По на север ще се оправяш. Там горе вали и мъжете са в кръчмите. Ще се натъпчеш до пръсване.

Той отрязва дебела филия от хляба, който мама му беше дала, раздели дроба, постави парчетата върху филията и я подаде на мъжа.

— Вземи, яж!

— Благодаря — каза мъжът. Известно време той дъвчеше мълчаливо, после запита: — Имаш ли игла и конец?

— Не — отвърна Цигуларя.

Мъжът погледна панталона си, разцепен на коляното.

— Карфица?

— Не.

— Обувките ми също не струват. Колко плащат по жътва тук?

— Седем шилинга на ден.

— Добре — каза мъжът кисело, — и се заплащат в събота за да не те хранят в неделя. Имаш ли още някой фас?

— Не. Останал съм с тези — каза Цигуларя. — Довечера има танцова забава в Турала. Утре сутрин ще намериш много фасове пред вратата. Мисля, че е време да тръгваш, иначе ще се стъмни, преди да стигнеш Турала.

— Да — отвърна мъжът бавно, — така мисля и аз — той се изправи. — Направо? — попита той, като метна чувала на гърба си.

— Не първия, втория завой. Около две мили.

Когато той си отиде, запитах Цигуларя:

— Този човек не беше ли добър?

— Чувалят, който метна на рамото си, беше от цигари — обясни Цигуларя. — Ние пъдим всички с такива чували. Никога нямат нищо, все от тебе искат. Ако такъв се повлече подире ти, ще го влачиш, докато ти смъкне кожата. А сега покажи ми плевнята.

Заведох го в плевнята. Татко, видял, че разговарям с него, вече беше хвърлил няколко наръча чисто сено.

Известно време Цигуларя гледа мълчаливо, а после каза:

— Ти не знаеш какъв късметлия си.

— Добре е да си късметлия, нали? — той много ми харесваше.

— Да.

Стоях, докато разви чувала си.

— Господи! — възкликна той и ме погледна: — Висиш като овчарски пес. Не е ли време да вървиш да пиеш чай?

— Да — отвърнах, — време е. Лека ноц, мистър Цигулар.

— Лека ноц — каза той кисело.

След две седмици Цигуларя изгоря в огъня си на осем мили от нас.

Човекът, който съобщи това на татко, разказа:

— Разправят, че няколко дни наред пиянствувал. През ноцта се търкулнал в огъня — знаеш как става. Казах на Алек Симпсън, като идвах насам: „Подпалил се е дъхът му, така е станало. Сигурно догоре е бил пълен със спирт. Ако дъхът му се е подпалил, пламъците са пропъзтели навътре в червата му като фитил.“ Бога ми, така е изгорял. Казах го на Алек Симпсън — знаеш ли, Алек купи моята кестенява кобила. Казах му го, преди да дойда насам, а той рече: „Дявол да го вземе, мисля, че си прав!“

Татко помълча, а после каза:

— И тъй, това е краят на Цигуларя, бедния просяк! Няма го вече — мъртъв е!...

[1] джони — прозвище за полицаи (австралийски) — Б.пр. ↑

XXIII

Обикновено мъжете говореха с мен покровителствено — както и с повечето деца. А в присъствието на други възрастни изглежда им доставяше удоволствие да предизвикват смях за моя сметка — не защото искаха да ме наскърбят, а защото моята наивност ги изкушаваше да се шегуват.

— Алън, яздил ли си скоро някой буен кон? — питаха те. Аз приемах въпроса сериозно, понеже не можех да се видя през техните очи.

— Не — отвърщах, — но скоро ще започна!

Това се приемаше като повод за смях и шегаджията подканяше с поглед своите приятели да се включат във веселието.

— Какво ще кажете, а? Другата седмица той ще язди...

Някои мъже говореха с мен кратко и рязко, тъй като смятаха, че децата са скучни и не могат да кажат нищо интересно. Изправен пред такива хора, аз не намирах обща тема за разговор и мълчах неловко в тяхно присъствие.

От друга страна, открих, че скитниците и обитателите на гората, които живееха усамотено, често се чувствуваха неловко и несигурно, когато някое дете ги заговори, но ако им се отвърнеше с непринудена дружелюбност, те с удоволствие продължаваха разговора.

Такъв беше и старецът Питър Мъклауд. Той извозваше трупи от горските дебри на четиридесет мили от нас. Всяка седмица пристигаше с тежко натоварена кола, прекарваше неделата с жена си и после пак поемаше обратно. Той крачеше редом с конете или се изправяше в празната каруца и си подсвиркваше някаква шотландска песен.

— Добър ден, мистър Мъклауд — виках аз.

Той спираше и разговаряше с мен като с възрастен.

— Изглежда, че ще вали — казваше той.

Аз се съгласявах.

— Каква е гората там, където ходите, мистър Мъклауд — попитах аз един ден.

— Гъста като кучешка козина — отвърна той и добави на себе си: — Да, гъста е наистина. Дявол да я вземе, много е гъста!

Той беше висок мъж с черна лъскава брада и несъразмерно дълги крака. Когато ходеше, главата му се поклащаше, а големите му ръце висяха малко пред тялото. Татко казваше, че се разгъвал като дърводелски метър, но го обичаше, и твърдеше, че бил честен мъж и можел да се бие като тигър.

— Никой в околността не може да го победи. След няколко бири той е готов да се спречка с всеки. Як, силен мъж е, макар че сърцето му е нежно, но удари ли някого, този дълго помни.

От двадесет години Питър не беше стъпвал в черква. Според татко тогава влязъл, за да гласува против присъединяването на презвитерианците към методистите.

Веднъж в Турала дошли някакви мисионери и Питър след едноседмично голямо пиене решил да се завърне в лоното на църквата. Когато разбрал обаче, че от него се иска да се откаже от всякакво пиене и пушене, той се дръпнал като подплашен кон.

„Аз пия и пуша от четиридесет години за слава на бога — казал той на татко — и ще продължа за слава на бога.“

— Такива са горе-долу отношенията на Мъклауд с бога — обясни ми татко — и аз не мисля, че той се тревожи много за него, когато превозва трупите.

Представих си гората, която ми описваше Питър, като някакво вълшебно място: сред дърветата спокойно подскачаха кенгуру, а нощем цвърчаха опосуми. Мисълта за тази непокътната гора ме вълнуваше, „Девствена гора“ я наричаше Питър — гора, която не познава брадва.

Но тя беше много далеч, Питър пътуваше два дни и половина, за да стигне до лагера на секачите, и цяла седмица спеше край каруцата си.

— Бих искал да съм на ваше място.

Беше септември и аз бях във ваканция — училището беше затворено за една седмица. Бутах стола си подир впряга на Питър, защото исках да видя как неговите пет коня ще пият от коритото. Той

поеше двата коня, впрегнати на стръките, с кофа и аз го наблюдавах от стола си.

— Защо? — попита той.

— Тогава ще мога да видя девствен лес.

— Дръж! — извика той на кобилата. Тя душеше кофата, която той ѝ подаваше. Кобилата започна да пие шумно.

— Ще те заведа — каза той. — Имам нужда от някое добро момче да ми помага. Да, ще те заведа, когато поискаш.

— Наистина ли? — попитах, без да мога да скрия вълнението си.

— Разбира се — каза той. — Питай твоя старец дали те пуска.

— Кога тръгвате?

— Утре в пет часа от къщи. Слез в пет, аз ще те взема.

— Добре, мистър Мъклауд — казах. — Благодаря ви, мистър Мъклауд, ще бъда там в пет часа.

Не исках да говоря повече. Тръгнах за в къщи с най-голямата бързина, с която ръцете ми можеха да ме носят.

Разправих на мама и татко, че мистър Мъклауд е обещал да ме заведе в гората. Татко погледна изненадано, а мама запита:

— Сигурен ли си, че го е казал сериозно, Алън?

— Да, да — отвърнах бързо. — Той иска да му помагам. Ние сме добри приятели. Той сам го каза веднъж. Заръча да питам татко дали мога да отида.

— Какво точно ти каза? — попита татко.

— Каза да съм в пет часа сутринта у тях, ако ме пуснеш.

Мама изгледа татко въпросително и той отговори на погледа ѝ:

— Да, знам, но в крайна сметка си струва.

— Не е толкова за пътуването — каза тя. — Пиенето и лошите приказки. Знаеш какви стават мъжете в гората, откъснати от хората.

— Вярно, ще има пиене и лоши думи — съгласи се татко. — Тук си права. Но това няма да му навреди. Момче, което не е виждало пияни хора, обикновено се пристрастява към пиенето, когато порасне. Същото е и с псуването — дете, което не е чуло лоша дума, може да започне да псува като хамалин, когато порасне.

Мама ме погледна и се усмихна:

— И тъй, ти утре ни напускаш, Алън?

— Само за една седмица — казах виновно, — когато се върна, ще ви разправя всичко.

— Спомена ли мистър Мъклауд нещо за храна? — попита мама.

— Не.

— Какво имаш в къщи? — татко погледна мама.

— Имам онова парче сланина за тазвечерния чай...

— Пусни го в една торба с няколко самуна хляб. Ще му стигне.

Питър има чай.

— Трябва да тръгна оттук в четири — казах аз. — Не трябва да закъснявам.

— Ще те събудя — обеща мама.

— Помагай на Питър колкото можеш, сине — каза татко. — Покажи му, че породата ти е добра. Пали огъня, докато той храни конете. Има много работи, които можеш да вършиш.

— Ще работя — казах, — честна дума, ще работя.

Не стана нужда мама да ме буди. Аз чух скърцането на дъските в коридора, когато тя излезе от спалнята. Скочих от леглото и запалих свещта. Беше тъмно и студено и не знам защо, се почувствувах подтиснат.

Когато отидох при мама, тя беше запалила огъня и приготвяше закуската.

Влязох в Мерината стая и я събудих.

— Не забравяй да храниш птиците, нали, Мери? — казах. — Пускай Пет на разходка към пет часа. Опусумът има много зелени листа, но ще трябва да му даваш и хляб. Днес смени водата на всички, защото забравих. Папагалът обича магарешки бодили — зад конюшната има един.

— Добре — обеща тя сънливо. — Колко е часът?

— Четири без петнадесет.

— Божичко! — възкликна тя.

Мама ми беше забъркала едно яйце и аз започнах да го ям припряно.

— Не гълтай така, Алън — каза тя, — имаш много време. Изми ли се както трябва?

— Да.

— Зад ушите?

— Да, и врата.

— Сложих ти някои неща в тази торба. Не забравяй да си чистиш зъбите със сол всяка сутрин. Четката е в торбата. Сложих и старите ти

панталони. Обущата ти чисти ли са?

— Мисля, че са...

Тя погледна краката ми.

— Не, не са. Свали ги, аз ще ги лъсна.

Мама отчупи парче вакса и я разми с вода в една чинийка. Аз стоях притеснен и нетърпелив, и чаках да намаже черната течност върху обущата ми. После тя ги търка дълго, докато заблестяха, и ми помогна да ги обуя.

— Нали те учих как да връзваш обущата си? Защо правиш връзките на възел?

Мама изнесе двете торби от захар до навеса, където държах стола си, и запали клечка кибрит, докато ги наглася върху подложката за краката и привързва патериците си отстрани.

Тъмнината пощипваше мразовито. В стария евкалипт подсвиркваше стърчиопашка. За пръв път ставах толкова рано и бях развълнуван от този нов ден, все още необезпокоен от хората, все още потънал в тишината на съня.

— Никой на света не е станал още, нали?

— Не — отвърна мама, — днес ти се събуди най-пръв от всички на света. Ще бъдеш послушен, нали?

— Да — обещах аз.

Тя отвори пътната врата и аз изхвъркнах почти с пълна скорост.

— Не толкова бързо! — извика тя след мен в мрака.

Под дърветата тъмнината ме обгърна като стена и аз намалих хода. Виждах върховете на дърветата, очертани върху небето. Познавах формата на всяко от тях. Знаех къде има дупки по пътя, на кои места е по-добре да пресека и да мина на срещнатата страна, за да избягна лошите участъци.

Хубаво ми беше да се чувствавам свободен, да правя каквото искам. Нямахте възрастни да ме наставляват. Сам ръководех действията си. Исках пътят до Питър Мъклауд да продължи, но същевременно исках и да стигна по-бързо.

Скоро оставих черния път зад гърба си и стъпих на шосето. Тук вече можех да се движа по-бързо и когато наближих портата на Питър, ръцете бяха започнали да ме болят.

Приблжих се към къщата и чух железните подкови на конете да звънтят върху калдъръмения под на конюшнията. Мракът скриваше

Питър и конете от погледа ми, но аз ги виждах с очи, създадени от звука. Поводите подрънкваха от нетърпеливото тъпчене на едно място, зърна зоб хвърчаха от ноздрите на пръхтящите коне, а вратата на конюшната изтрополя, когато един кон мина край нея и я бутна. Гласът на Питър издаваше команди, излая куче и от кокошарника започнаха да се обаждат петли.

Спрях пред конюшната. Питър тъкмо впрягаше конете. Отначало той не ме позна в тъмнината. Пусна ремъка на теглича, който държеше в ръка, пристъпи към стола и се взря в мен.

— Това си ти, Алън. Да пукна! Какво ще... бога ми, няма да дойдеш с мен, нали?

— Вие ме поканихте — отвърнах несигурно, уплашен, че може би не съм го разбрал правилно и той не е искал да дойда.

— Разбира се, че те поканих. От часове те чакам.

— Няма още пет...

— Да, вярно — измърмори той замислено. — Твоят старец е съгласен да дойдеш, нали?

— Да — уверих го аз, — и мама. Нося си торбата. Ето я — и аз вдигнах торбата, за да му я покажа.

Той се ухили в брадата си.

— Довечера и аз ще хапна от това — после промени тона: — Хайде! Пъхай каруцата си под навеса! В пет трябва да сме на път — лицето му отново стана сериозно. — Сигурен ли си, че баща ти те пуска?

— Да — настоях аз, — той иска да дойда.

— Добре — Питър се обърна към конете: — Хайде тръгвайте! — извика той, постави ръка върху задницата на единия кон и се наведе да вдигне тегличния ремък на другия.

Оставих стола си под навеса и застанах да го наблюдавам. С моите две торби приличах на пътешественик новак, който за пръв път ще се качва на кораб.

Каруцата на Питър представляваше тежка дървена платформа с железни колела и спиращки от евкалиптово дърво, които се задействаха посредством винтова ръчка, която стърчеше отзад. Дървото беше избеляло и напукано от слънцето и дъжда. Нямаше странични подпори, но в четирите ъгъла стърчаха тежки железни

пръти, завити накрая и пъхнати в специални гнезда, издълбани в напречната греда.

Дъното на каруцата се състоеше от тежки незаковани дъски, които шумно тракаха по неравните пътища. Имаше два чифта стръки — по един за всеки процепен кон.

Питър вдигна единия чифт стръки, закачи каиша на гръбния ремък, надянат на коня, към подвижната теглична кука на стръките, после заобиколи от другата страна при втория кон, застанал търпеливо до другаря си.

С шумни подвиквания „стой“, „хайде“ или „ей тук“, когато животното се размърдаше или откажеше да се подчини на ръката му, Питър впрегна двата коня в стръките.

Трите челни коня — водачите, стояха един до друг и чакаха Питър да затегне поводите помежду им и да закопчее хамутите им. Те не бяха така едри като двата коня в тегличите: бяха шотландска порода, а другите имаха йоркширска кръв в себе си. Питър впрегна конете, метна торбите със зоб и няколко чувала в каруцата, прегледа сандъка с провизии, за да види дали не е забравил нещо, и се обърна към мен:

— Това е всичко. Скачай! Дай да взема торбите.

Приблжих се към предницата на каруцата, хванах се с една ръка за процепа, а с другата метнах патериците вътре.

— Да ти помогна ли? — Питър се приближи несигурно.

— Не, благодаря, мистър Мъклауд. Няма нужда.

Той се отдалечи и застана в очакване до главите на водачите. Повдигнах се на ръце, за да достигна с коляното на „добрия“ си крак процепа, после се протегнах и улових подопащия ремък на коня до мен. Изтеглих се нагоре, докато се подпрях върху задницата му. Конят беше топъл, твърд и вдлъбнатината разделяше гърба му на две могъщи планини от мускули. „Постави ръка върху един хубав кон и неговата сила ще премине в теб“ — ми казваше татко. От задницата на коня се метнах на платформата и седнах върху сандъчето с провизии.

— Готов съм — извиках на Питър.

Той прибра поводите, които, вързани на клуп, висяха окачени на хамута на външния кон, и се покатери до мен.

— Много мъже биха искали да се качват на каруцата като тебе — забеляза той, докато седнаше. После спря с поводите в ръце: — Искаш ли да седнеш на някой чувал със зоб?

— Не, тук ми е добре.

— Дий, Принс! — извика той. — Дий, Нагит!

Впрягът се раздвижи напред, веригите задрънчаха и хамутите заскърцаха. Каруцата зад тях подскочи и изтрополя. По небето на изток се беше появила бледа светлина.

— Обичам да тръгвам рано призори — каза Питър. — Тогава имам цял ден пред себе си. — Той се прозина шумно и изведнъж се обърна към мен: — Не си побягнал от твоя старец, нали? Той ти каза да дойдеш?

— Да.

Питър погледна мрачно към пътя.

— Не мога да разбера твоя старец.

XXIV

Водачите вървяха с отпуснати теглични ремъци, които се опъваха само когато изкачвахме възвишение или хълм. Мислех, че това не е справедливо към впрегнатите в стръките коне.

— Те вършат цялата работа — оплаках се аз на Питър.

— Тръгне ли веднъж, колата не тежи — обясни ми той. — Този впряг може да изтегли и пъкъла от корените му, ако поискам. Почакай да натоварим трупите, тогава ще видиш как теглят.

Зазоряваше се и от изток струеше розово сияние. В дърветата се обаждаха свраки. Струваше ми се, че нищо на света не би могло да бъде по-хубаво от това — да седя зад конски впряг рано сутрин и да слушам птиците.

От далечно пасбище долетя мъжки глас. Той викаше по някакво куче: „Назад! Назад!“.

— Това е старият О’Конър, извежда кравите — каза Питър, — подранил е тази сутрин. Сигурно ще ходи някъде. — Замисли се за миг. — Вероятно отива в Солсбъри на разпродажбата. Да, това ще е. Иска да купува двуколка — в гласа му прозвуча негодувание: — За какъв дявол ще купува двуколка, когато ми дължи десет лири за трупи.

Питър изплющя сърдито с поводите върху задницата на коня.

— По-живо! — а след малко каза примирено: — Това ми е наградата за доверието към хората: те се разхождат с двуколки, а аз с каруца.

Минахме през пустите улици на Балунга при изгрев слънце и скоро поехме по коларския път, който се виеше из гората. Тя постепенно се сгъсти и скоро навсякъде около нас се изправяха само дървета, а оградите на пасбищата останаха далече назад.

Прахът изпод конските копита се вдигаше високо във въздуха и после бавно се стелеше върху косите и дрехите ни. Колелата се блъскаха в протегнатите клонки на шубраците, край които минавахме, и каруцата подскачаше, когато попаднеш в някоя дупка на пътя.

Исках Питър да ми разкаже за своите приключения. Аз го считах за известен човек. Той беше герой на безброй случки, които мъжете разправяха, когато се съберяха да побъбрят. Според татко, в бара на хотела обикновено някой започвал така: „Говорите за бой! Аз видях как Питър Мъклауд се би с Дългия Джон Андерсън зад кръчмата в Турала“ и всички изслушвали разказа за боя, който продължавал два часа. „Да“, казвал мъжът, „отнесоха Дългия Джон на тарга“.

През цялата си дълга кариера в юмручния бой Питър бил победен само веднъж, но тогава бил толкова пиян, че не можел да стои на краката си. Един чифликчия, известен, че напада само в гръб, скочил върху Питър, за да се заплати за някаква стара сметка. Неговото неочаквано яростно нападение проснало Питър на земята. Когато Питър дошъл на себе си, чифликчията бил изчезнал. На следната сутрин, за изненада на чифликчията, още в зори Питър се появил пред краварника му и като сграбчил с могъщите си ръце горното перило на оградата, изревал със зачервено от яд лице:

— Толкова ли си добър и сега, колкото снощи? Ако е така, излез!

Чифликчията се вкаменил с ведро, пълно до половина с мляко, в ръка.

— Аз-ъ-аз не мога да се бия с теб сега, Питър — жално проплакал той и направил движение с ръка, което изразявало пълна капитулация. — Ти си трезвен. Ти можеш да ме убиеш, когато си трезвен.

— Ти се нахвърли върху ми снощи — настоявал Питър, малко объркан от този обрат на нещата. — Ела и ми дай реванш сега.

— Но снощи ти беше пиян — настоявал фермерът, — ти не можеше да стоиш на крака. Аз не мога да се бия с теб, когато си трезвен, Питър, това би значело, че съм луд.

— Е, дявол да ме вземе! — извикал Питър и усетил, че изпуска положението. — Излизай сега, страхливецо!

— Не, не искам да се бия с тебе, Питър. Не когато си трезвен. Наричай ме, както си искаш.

— Каква, по дяволите, ми е ползата от това, щом не искаш да се биеш? — Питър бил вбесен.

— Влизам ти в положението — казал чифликчията сговорчиво, — нищо не можеш да постигнеш с думи. Как се чувствуваш?

— Като подлютен цирей — измърморил Питър и се огледал, сякаш търсел някакво разрешение. Изведнъж се облегнал уморено на оградата. — Чувствувам се като краставо куче.

— Чакай да ти оправя вкуса — казал чифликчията, — имам малко уиски.

Според татко, Питър се прибрал в къщи с един куц кон, който фермерът му продал, но мама твърдеше, че конят бил добър.

Искаше ми се да чуя от Питър някаква подобна история и затова го подхванах:

— Татко казва, че се биете страшно, г-н Мъклауд.

— Нима? — възкликна той и по лицето му се разля доволна усмивка. Помълча малко и после каза: — Твоят старец има хубаво мнение за мен. Ние двамата отдавна се знаем. Слушал съм, че някога той бил голям бегач. Гледах го онзи ден — има стойка на негър. — И с променен тон: — Та той казва, че съм можел да се бия, така ли?

— Да — и добавих, — бих искал и аз да мога.

— Някой ден ти също ще можеш. Твоят старец не остава дължен, а ти приличаш на него. Умееш да посрещаш удари. Ако искаш да станеш човек, трябва да се научиш да издържаш. Виж например, когато аз се забърках с братята Стенли. Те са четирима. Не ги познавах, но бях чувал за тях. Единият — мисля, че беше Джордж, излезе след мен зад бара и ме обиди. Когато аз заговорих за бой, той каза: „Помни, че съм само единият от Стенли“, а аз му отвърнах: „Пет пари не давам и за четирима ви заедно. Викай ги.“ Едва започнахме, и тримата му братя пристигнаха. Ето ме сега с четиримата.

— Те всички ли се биха с вас? — попитах.

— Да, всички. Хвърлих се и повалих единия. Докато падаше, пъгнах коляно в корема му и му извадих въздуха. Останалите трима добре ме озориха, но аз им влизах все ниско, това е най-добрият начин при бой с юмруци: удряй ниско! Не се грижи за лицето. Ако искаш да го изрисуваш, направи го, след като му извадиш въздуха. Застанах с гръб към стената и се биех ту с лявата, ту с дясната ръка. Поизпотих се малко, но ги свалих всичките. Боят не беше равностоен: понесох много удари, но спечелих, бога ми, така беше! — каза той, доволен от спомена. — Беше бой и половина.

Минахме през голяма просека, разчистена сред гората. Една полуразрушена ограда, направена от изсечени на самото място

дървета, ограждаше пасбището. Новите фиданки и шубраци в него показваха, че гората отново се връща. Запустял, тревясал път водеше от мястото, където трябва да е била вратата, към изоставена хижа, направена от кора на дървета.

Тънки млади дървета вече обвиваха с листата си стените ѝ.

Питър изведнъж се откъсна от мислите си и каза с ново оживление:

— Това е домът на Джексън. След минута ще ти покажа дънера, в който младият Боб Джексън си строши врата. Конят му се подплашил и го изхвърлил. Два месеца по-късно старият Джексън намота около себе си веригата на воловете и влезе в бента. После ще ти покажа бента. Дънерът не е далеч. Ей там — двадесетина ярда пред оградата. На гърдите му имаше подутина колкото главата ми. Изглежда е паднал точно върху дънера. Ето сега... къде е дънерът? — той се изправи в каруцата и напрегнато се взря в ливадата. — Ето го! Стой-й-й! Спрете, дявол да ви вземе!

Конете спряха.

— Ей там, отстрани... виждаш ли го? Близо до онази изсъхнала акация... стой! — извика той на един от конете, навел глава да отскубне няколко стръка трева. — Трябва да огледам пак дънера. Ела да ти го покажа.

Покатерихме се през оградата и се приближихме до един овъглен пън, който лежеше край затревена дупка и показваше притъпените разклонения на корените си.

— Казват, че този издатък го улучил в гърдите, а главата си ударил тук. — Питър посочи два издадени заострени корена върху пъна. — Конят му, чакай, откъде ли е идвал... аха, ей оттам — той очерта с ръка полукръг, който обхвана част от ливадата, — малко по встрани... после завил при онова дърво, мисля, че там е понамалил малко, минал край онази папрат и право насам по тази ивица трева. Изглежда, конят се е подплашил от дънера.

Той отстъпи четири крачки и премери разстоянието на око.

— Тук е изхвъркнал от седлото, конят се подплашил, внезапно е свърнал — Питър махна с ръка към оградата — и той е излетял надясно — спря за миг и се загледа в дънера, — без да разбере какво го е ударило.

След като се върнахме при каруцата, той ми разказа, че след смъртта на сина си старият Джексън се побъркал.

— Не точно луд. Просто нещо в него се пречупи, непрекъснато беше тъжен.

Минавахме покрай бента Питър отново дръпна юздите:

— Ето тук. При отсрещния бряг е дълбоко. Разбира се, бентът сега е затлачен. Той влязъл направо и вече не излязъл. Старата и другото момче веднага се магнаха. Тя го преживя ужасно. Всичко вдигнаха оттук. Сега не би могъл и сламка да намериш, за да си изчистиш лулата. Аз дойдох с каруцата и пренесох цялата им покъщнина в Балунга.

Дявол да го вземе, като ме видя, тя ме погледна, сякаш бях спасител. А на тръгване не издържа. Аз ѝ казах, че нейният старец беше истински мъж. Но, според моята старица, това още повече я натъжило. Не знам...

Той подкара конете, а после каза:

— Казват, че за да се удавиш, трябва да не си с всичкия си. Може би, не знам... старият Джексън не беше луд. Той беше добър човек. Трябвало е само някой приятел да му каже: „Не падай духом!“, и всичко щеше да е наред. За нещастие този ден аз подковавах конете.

XXV

Тази вечер спряхме да нощуваме в една изоставена дърварска колиба. Питър разпрегна конете и извади чифт букаи и един звънец от торбата, която носеше в каруцата.

Повдигнах звънеца. Беше тежък, петфунтов звънец с плътен, звучен тон. Разлюлях го и се заслушах в звъна, който винаги свързвах с ясно горско утро, влажни от роса листа и птичи песни. Пуснах звънеца върху земята — разстоянието беше само няколко инча, но Питър, който смазваше букаите, извика сърдито:

— По дяволите! Недей! Не трябва да го пускаш. Ще се повреди. Дай да видя! — и протегна ръка към звънеца.

Вдигнах звънеца от земята и му го подадох.

— „Монган“, най-хубавият звънец в Австралия — измърмори той, като го разглеждаше внимателно, — платих една лира за него и не го давам за пет. В ясно утро се чува от осем мили.

— Татко казва, че звънецът „Кондамайн“ е най-хубав.

— Да, знам. Баща ти е от Куинсланд. От „Кондамайн“ конете оглушават — много е силен. Ако слагаш редовно кондамайнов звънец на някой кон, той непременно ще оглушее. Само два вида звънци има — „Меник“ и „Монган“, и „Монган“ е по-хубавият. Правят го от специална сплав. Не каква да е, избират такава, която дава хубав звук.

— На кой кон ще го поставите?

— Кейт. Тя е единственият подходящ за това кон. Другите не звънят хубаво. Тя има дълга крачка, полюлява глава, като ходи и клати звънеца. Ще поставя звънеца на нея, а букаите на Нигет. Той им е шеф и всички спират с него.

Питър се изправи.

— Най-напред ще им поставя торбите със зоб за един час. Тук в гората пашата не е добра.

— Да запаля ли огъня в колибата?

— Да, запали и постави чайника. Ще дойда след минута.

Когато Питър влезе в колибата, огънят гореше и чайникът вече кипеше. Той хвърли шепя чай във врящата вода и постави чайника върху каменната плоча пред огнището.

— А сега къде е твоята сланина? — попита той.

Бях внесъл торбите си в колибата и извадих кръглото парче сланина, увито във вестник. Подадох му го.

Той разви сланината, натисна я с дебелия си почернял от прахта пръст.

— Първокачествена сланина. От най-добрата част на бута.

Той отрязва дебел къс и го постави между две огромни филии хляб.

— Това ще ти напълни стомаха.

После наля в две тенекиени канчета силен черен чай и ми подаде едното.

— Жените не умеят да правят чай. Когато жена го запари, винаги се вижда дъното на чашата.

Седяхме край огъня и ядохме хляба със сланината. Между всеки два залька Питър надигаше канчето и дръпваше шумно по две глътки чай. „Ах“ — казваше той доволно и оставяше канчето на земята.

Питър изпи последното си канче чай, хвърли трохите в огъня и каза:

— А сега какво правиш с този твой крак нощем? Връзваш ли го, или нещо друго?

Погледнах го изненадано.

— Не. Нищо не му правя. Той просто си лежи така.

— Хайде бе! — възкликна Питър. — Това е добре. Не те ли боли?

— Не. Дори забравям, че го има.

— Ако беше мое момче, щях да те заведа при Уонг в Балард. Той прави чудеса, този приятел, ще те излекува.

Бях чувал за китаеца природолечител. Повечето хора от Турала и околността отиваха при него, щом другите лекари не можеха да им помогнат. Татко обаче ръмжеше презрително при споменаване на името му само. „Търговец на треви“ го наричаше той.

— Да — продължи Питър, — този Уонг никога не те пита от какво страдаш. Просто те поглежда и ти го казва. Представи си, и аз не

вярвах, но Стив Ремси ми разправи за него — спомняш ли си Ремси, онзи, дете не можеше да задържа нищо в стомаха си?

— Да.

— Е, Уонг го излекува. Когато ме заболя гърбът, Стив ме посъветва: „Върви при Уонг и не му казвай какво ти е. Просто седни. Той ще вземе ръката ти и ще ти каже неща, от които ще се слисаш.“ И по дяволите, така стана! Взех една седмица отпуск и потеглих. Той ме погледна, както каза Стив, аз нищо не му казах — нали му плащам, нека открие! Аз седя и той седи и държи ръката ми. Гледа ме изпитателно и казва: „Защо носиш тази превръзка?“ Да, така попита. „Не нося превръзка“ — отвърщам. „Носиш нещо около себе си“ — казва той. „Е, нося червен фланелен пояс, ако това имаш предвид“ — казвам аз, „Трябва да го махнеш! Злополука?“ „Не“ — казвам. „Помисли пак“ — казва той. „Е, да, преди една година изхвъркнах от каруцата и колелото мина върху мен — казвам, — но не ме нарани“. „О, наранило те е. Това ти е болката. Изместено ти е реброто“ — заключи той. „Дявол да го вземе, това ли ме боли?“ — казвам аз. После той ми даде един пакет билки за две лири, мама ги свари — ужасен вкус имаха, но болката ми премина.

— Но билките отиват в стомаха — казвам, а при мен гърбът и краката трябва да се оправят.

— Всичко идва от стомаха — Питър говореше авторитетно. — Ще се подуеш като крава от люцерна и после всичко ще излезе — ще се освободиш. Като онова момиче, което Уонг излекува. Всички знаят случая. Тя беше толкова слаба, че сянка не можеше да хвърли, а ядеше като кон. Обиколи всички доктори и най-сетне отиде при Уонг. Той ѝ казал: „Два дни няма да ядеш, а на третия ще вземеш чиния с месо и лук и ще вдишваш парата дълбоко“. Тя го направила и един глист се показал от устата ѝ и започнал да пълзи навън. Казват, че бил дяволски дълъг. Аълзял, докато най-сетне паднал, навит на кълбо, върху чинията. След това момичето надебеля като бъчва. Изглежда, че това от години е било в нея, изяждало е всичко, което тя поглъщала. Ако не беше Уонг, тя щеше да умре. О, никой доктор не знае това, което знаят тези китайски билкари.

Според мен, в тази история нямаше нищо вярно, но все пак се изплаших.

— Татко казва, че всеки може да стане китайски лечител — възразих аз. — Той казва, че за да станеш китайски лечител, е достатъчно да приличаш на китаец.

Питър беше възмутен.

— Какво! Така ли казва! Той е луд! Този човек е луд! — после добави малко по-спокойно: — Помни, само на тебе го казвам! Познавам един човек, образован, забележи. Може да чете всичко. Та той ми каза, че там, в Китай, откъдето идват тези приятели, ги учат с години. След като завършат науките, ги изпитват други, който знаят повече от тях. Изпитват ги, за да видят дали знаят достатъчно, за да станат китайски природолечители. И ето какво правят: избират дванадесет от тези, които са се учили, и ги завеждат в една стая с дванадесет кръгли дупки в стената към друга стая. После излизат навън, да кажем на улицата, и търсят хора с дванадесет ужасни болести. Например питат: „От какво страдаш?“ „Болки в червата“. „Добре, влизай“. После друг: „Черният ми дроб е зле“. „Добре, влизай и ти“. После някои с болки в гърба като мен: „Добре и ти“.

Намират така дванадесет души и ги вкарват в другата стая. Карат ги да си пъхнат ръцете през онези дупки на стената. Разбираш ли как става? Онези, които искат да станат лечители, гледат дванадесетте ръце и записват кой от какво страда. Ако сбъркат веднъж, отпадат.

Питър се изсмя презрително.

— А твоят старец смята, че всеки може да бъде природолечител. И все пак ние с него сме другари. Той има някои странни представи в главата си, но аз не му ги натяквам.

Питър се изправи на крака и погледна през вратата на колибата.

— Ще поставя букаите на Кейт и ще пусна конете. После ще си легнем. Тази нощ ще бъде тъмно като в рог — той погледна звездите. — Млечният път все пак минава от север на юг. Времето ще бъде хубаво. Когато е обърнат изток-запад, вали дъжд. Е, няма да се бавя.

Той излезе при конете и аз чувах как им подвиква в мрака. После се умълча и нежният глас на звънеца долетя до мен откъм гората, накъдето се бяха отдалечили конете.

Питър се върна и каза:

— За първи път взимам Биди. Тя е от Барклевия конезавод. Конете, отраснали на открито, винаги се плашат първата нощ в гората. Страх

ги е от пукането на кората на дърветата. Пръхтеше, като я пусках. Е, ще се оправи! А сега какво ще кажеш да ти приготвим легло, а?

Той разгледа внимателно пръстения под на хижата. Приблужи се до една малка дупка под стената, изучава я известно време, после взе хартията, с която беше увита сланината, и я напъха с пръст в дупката.

— Може да е дупка на змия — измърмори той, — така ще чуем шумоленето на книгата, ако рече да излезе.

Той постави два чувала със зоб на земята и ги изравни, за да станат като дюшеци.

— Ето — каза той, — това е за теб. Лягай и се завий с черджето.

Свалих обувките си и легнах на чувалите, подложил ръка под главата си. Чувствувах се уморен и леглото ми хареса.

— Как е? — попита той.

— Добре!

— Овесът може да пробие и да те убоде. Хубав зоб, е този. От Робинсън е. Той го реже хубаво и ситно. Е, и аз лягам.

Той легна върху няколко торби, които нагласи за себе си, прозина се шумно и дръпна един конски чул за завивка.

Лежах буден, заслушан в гласовете на гората. Беше хубаво и не исках да спя. Лежах под завивката си развълнуван. През отворената врата в колибата нахлуваше ароматът на евкалипти и акации, отприщен от нощта. Дивите викове на дъждосвиреца, който пролетя над колибата, гласът на совата, шумоленето и писукането, предупредителното цвърчене на опосума, всичко това показваше, че тъмнината около мене живее, и аз лежах, заслушан напрегнато, в очакване на някакво откровение.

После песента на звънеца се откри нежно сред другите звуци. Отпуснах се успокоен върху постелята от зоб и виждах в съня си как Кейт пристъпя с широки крачки, а монгановият звънец мелодично подрънква при полюшването на главата ѝ.

XXVI

Навлизахме навътре в гората и дърветата ставаха все по-високи и по-високи. Струваше ми се, че с увеличаването на височината им те все повече се отдалечаваха от нас: проточваха чисти, гладки стебла на двеста фута над главите ни и едва там горе ги увенчаваха с листа. В подножието им не се преплитаха хрусталаци — стояха изправени върху кафяв килим от кора, изронена от собствените им стебла. Под тях цареше странна, изпълнена с очакване тишина, ненарушавана нито от гласове на птици, нито от ромолене на потоци.

Нашата каруца с конете изглеждаше тъй мъничка в сравнение с тези великани. Движеше се бавно под тях, от време навреме се наклоняваше, за да заобиколи някой огромен корен, подал се над земята. Дрънченето на синджирите и глухият тропот на копитата върху меката пружинираща земя звучаха плахо и не дръзваха да се отдалечат отвъд най-близкото дърво. Дори каруцата скърцаше някак жално, а Питър седеше мълчалив.

На отделни места гората ставаше по-дружелюбна. Там растяха буки и пътят се спускаше към потоци, където чистата плитка вода обливаше с блясък камъни, гладки като яйца.

Горските поляни бяха обрасли с рядка, едва покрила земята трева. Стада кенгуру, вдигнали разширени ноздри, спираха, за да ни огледат и да подушат миризмата ни, а после се отдалечаваха с бавни скокове.

— Стрелял съм по тях — заяви Питър, — но то е все едно да убиеш кон. Става ти терсене — той запали лулата си и добави кротко: — Не казвам, че е неправилно, но много неща, които не са неправилни, не са и правилни.

Втората нощ спряхме край брега на един поток. Аз спях под един син евкалипт и легнал върху чувалите със зоб, наблюдавах звездите над клоните му. Въздухът беше влажен, хладен от дъха на дърветата, папратите и мъха, и гласът на звънеца звучеше по-ясно. Понякога той прокънтяваше по-силно и аз знаех, че Кейт се катери по брега или се е

подхлъзнала на слизане към потока, за да пие вода. Но нито за миг той не замлъкна.

— Днес ще стигнем лагера — каза Питър на следната сутрин. — Трябва да съм там точно по обяд. Искам следобед да товаря.

Лагерът на секачите беше разположен върху склона на един хълм. Ние заобиколихме хребета и той се показа пред нас — една просека, смъкната от руното на гората.

От лагера се вдигаше воал тънък син дим, а над него се възправяше хълмът и опираше в небето гъстите си, блеснали на слънцето върхари.

Пътят заобикаляше хълма и потъваше в сечището, около което лежах безредно натрупани отсечените върхове на повалени дървета.

В средата на сечището имаше две палатки, а пред тях гореше огън. На триножник над огъня висяха окадени чайници и в момента четирима мъже се бяха запътили натам, оставили поваленото по-долу дърво, върху което работеха. Впруг биволи почиваха до купчина нарязани трупи, а водачът им седеше върху сандъчето за припаси край каруцата и обядваше.

Питър ми беше разправял за мъжете, които лагеруваха тук. Той харесваше Тед Уилсън, мъж с ниски рамене, с тънки, пожълтели от тютюн мустачки и весели сини очи, заобиколени от бръчки. Тед беше построил една дъсчена къща на около половин миля от лагера и живееше там с г-жа Уилсън и трите си деца.

Мнението на Питър за г-жа Уилсън се раздвояваше: той намираще, че тя е добра готвачка, но се оплакваше от нейния обичай „да вие за умрелите“.

— И не понася кръв — добави той.

Оказа се, че една нощ г-жа Уилсън била ухапана от комар и на възглавницата ѝ останали две петна кръв „колкото монета от два шилинга“.

— Такъв вой нададе!... — разправяше Питър. — Човек би помислил, че са заклали овца в стаята ѝ.

Тед Уилсън работеше с други трима мъже, които лагеруваха тук. Единият от тях, Стюърд Прескът, млад мъж на двадесет и две години, имаше къдрава коса и в празник обуваше тъпоноси ботуши с цвят на биволска кръв. Той носеше жилетка от груб памучен плат с кръгли като топчета за игра червени копчета и пееше носово „Спаси маминия

портрет от разпродажбата“. Той си акомпанираше с хармоника и Питър мислеше, че е голям певец, но „от коне няма хабер“.

Заради яркото му облекло приятелите му го кръстили „Принца“, но постепенно всички започнали да го наричат Принц Прескът.

По едно време той работеше в гората недалече от дома и често минаваше покрай нас, яхнал коня си на път за някоя танцова забава в Турала. Веднъж татко отиде с него в Балунга, а като се върна, ми каза:

— Веднага разбрах, че този приятел не умее да язди: всеки път, когато слиза от коня, си оправя косата.

Принц искаше да отиде в Куинсланд.

Пари се правят там — твърдеше той, — сега разчистват земята.

— Вярно — съгласяваше се татко. — Кидмън разчиства каквото докопа. Ще разчисти шест фута и за теб, след като му поработиш четиридесет години. Пиши му и го помоли за работа.

Артър Робинс, собственикът на воловете, беше дошъл от Куинсланд. Когато Питър го попита защо се е махнал, той отвърна:

— Жена ми живее там.

Това обяснение напълно задоволи Питър. Той искаше да знае как изглежда Куинсланд.

— Дяволски проклето място, но нещо все те тегли натам — обясни Артър.

Той беше нисък човек с твърди завити бакенбарди, сред които стърчеше огромен нос, изложен на всички промени на времето. Това беше един беззащитен нос, сипаничаво-червен, и татко, който познаваше Артър, веднъж каза, че вероятно първо е бил измайсторен носът, а после — с каквото останало — Артър.

Според Питър, Артър приличаше на уомба^[1].

— Щом го видя, неволно мисля къде да скрия картофите.

Артър понасяше всякакви шеги по адрес на външността си, но не търпеше лоша дума за своите биволи. Веднъж той обяснил на бармана в туралската кръчма защо се е бил с един приятел.

— Търпях да ме обижда, но когато започна да се подиграва с биволите ми, не можах да го понеса.

Питър беше пъргав, буден мъж и често търсеше облекчение в своята любима фраза „Тежък живот!“ Той я повтаряше и когато се надигаше, за да започне работа, след като е обядвал, и когато си тръгваше за в къщи след някое вечерно увеселение. Това не беше

оплакване. Беше израз на дълго събирана умора, която изведнъж го налягаше при мисълта, че отново трябва да се започне работа.

Питър спря каруцата край палатките. Мъжете вече пълнеха канчетата с черен чай от чайниците над огъня.

— Как си, Тед? — извика Питър, като слизаше от каруцата. Без да дочака отговор, той продължи: — Чу ли, че продадох кестенявата кобила?

Тед Уилсън се запъти към един пън с канче чай в едната ръка и загънат във вестник обяд в другата.

— Не, не съм чул.

— Бари я купи. Дадох му я за проба, но тя никога няма да се изложи.

— Не, няма. Хубава кобила.

— Не съм отглеждал по-добра. Може да заведе пиян човек до къщи и през всичкото време ще се движи от дясната страна на пътя.

Артър Робинс, който се беше присъединил към групата, когато пристигнахме, сви рамене.

— Ето го, пак започва — щом отвори уста, все за тази кобила си приказва.

Питър го погледна приятелски.

— Как си, Артър? Натовари ли вече?

— Разбира се, аз съм работлив човек. Но мисля да си взема двуколка и да зарежа работа.

— Ти ще си умреш в ярема — добродушно рече Питър.

Аз не бях слязъл от каруцата заедно с Питър. Търсих канчето си и когато се смъкнах долу и тръгнах към групата, мъжете ме изгледаха изненадано.

Неочаквано, за пръв път, аз се почувствувах различен от другите. И това чувство ме изненада. За миг се поколебах смутено. После ме обхвана яд и се залюлях напред към тях с бърз, решителен замах на патериците.

— Кой е с теб? — попита изненадан Тед. Той се изправи и ме изгледа с интерес.

— Това е Алън Маршъл — осведоми го Питър, — мой приятел. Ела, Алън. Ще измъкнем нещо за ядене от тези момчета.

— Добър ден, Алън — каза Принц Прескът, доволен, че ме познава.

Той се обърна към другите, изпълнен с желание да им обясни всичко за моите патерици.

— Това е момчето, което хвана детски паралич. Беше много зле. Казват, че няма да може да проходи.

— Какви глупости говориш? Какво ти става? — обърна се ядосано към него Питър.

Избухването изненада Принц. Другите мъже също изгледаха Питър с недоумение.

— Какво лошо казах? — запита Принц другарите си.

Питър изръмжа. Той взе канчето ми и го напълни с чай.

— Нищо, но не го повтаряй вече.

— И тъй, кракът ти не го бива, а? — попита Тед Уилсън, за да разведри напрежението. — Един вид в букаи, нали? — Той ми се усмихна и при неговите думи останалите мъже се усмихнаха също.

— Знаете ли какво искам да ви кажа? — заяви тържествено Питър. — Ако можете да подковете ботушите си с куража на това момче, те ще траят вечно.

Бях се почувствувал сам и загубен сред тези мъже и това чувство не можаха да разсеят дори думите на Тед Уилсън. Разбира се, Принц говореше глупости. Аз вярвах, че отново ще мога да ходя, въпреки че гневът на Питър придаде на думите важност, която те не заслужаваха, и същевременно събуди у мен подозрението, че според тези мъже, аз никога няма да прохода. Исках да си отида у дома. И в този момент забележката на Питър гръмна в ушите ми и аз изпитах такава радост, че всичко казано преди това изчезна мигновено. Питър ме издигна до равнището на тези мъже, нещо повече — той ми осигури тяхното уважение, а от това аз се нуждаех най-много.

Почувствувах такава благодарност към Питър, че трябваше да я изразя по някакъв начин. Застанах по-близо до него, а когато нарязях овнешкото, което той беше сготвил вечерта, аз му дадох най-хубавото парче.

След обедата мъжете започнаха да товарят трупи на каруцата на Питър, а аз отидох да разговарям с Артър, водача на биволиите, който се готвеше да потегли.

Неговият впряг от биволи, шестнадесет на брой, стояха спокойно и преживяха с полузатворени очи, съсредоточили цялото си внимание в работата на челюстите.

Тежките яреми от речен дъб почиваха върху вратовете на биволите, прикачени към краищата на дъгите, които се издигаха над тях. От стартовата халка, прикрепена към средата на всеки ярем, водещият синджир преминаваше от чифт на чифт, докато стигне, до края на халката на ока.

Двата бивола, впрегнати в процепа, бяха късороги животни с дебели мощни вратове и глави на бикове. Рогата на останалите биволи бяха дълги и заострени. Двамата водача бяха от херифърдска порода — високи мускулести животни с добри спокойни очи.

Артър Робинс се готвеше да потегли от сечището. Каруцата му беше натоварена с трупи.

— Повече от десет тона — похвали се той.

Артър носеше избелели дочени панталони и тежки подковани обуца с железни токове. Дъното на мазната му филцова шапка беше нарязано и през цепките промушена ивица от щавена кожа.

Той извика на кучето си да излезе изпод каруцата.

— Колар, който оставя кучето си да ходи под колата, не разбира занаята си. Биволите не обичат това. Марш назад! — заповяда той на кучето, което изпълзя. — Това ги кара да ритат — обясни ми той, после повдигна панталоните и затегна колана си. — Е, като че ли всичко е готово.

Артър се огледа да не е забравил нещо, после повдигна от земята дръжката на шестфутовия си камшик и погледна към мен, за да разбере дали не стоя на пътя му. Удоволствието, което изпитвах, като го наблюдавах, изглежда, се беше изписало върху лицето ми, защото той свали камшика и попита:

— Обичаш биволите, нали?

Казах му, че ги обичам, и като видях удоволствието му, попитах го за имената. Той посочи с камшика всеки бивол, назова името и изтъкна качествата му.

— Бък и Скарлет са на ока, разбираш ли? За там трябва да тръбват дебели вратове. Те двамата сами могат да теглят натоварена кола.

Във впряга имаше и един бик на име Своуки, но Артър каза, че ще се отърве от него.

— Впрегнеш ли бик заедно с бивол, биволът скоро свършва — каза ми той поверително. — Някои смятат, че дъхът на бика е силен,

други мислят, че е от миризмата, но в края на краищата биволът винаги умира.

Той се приближи до мен, приклепна с единия си крак и почука с пръсти по гърдите ми.

— На този свят има жестоки собственици на биволски впрягове — каза ми той с тон, който показваше, че ме допуска до своя интимен мир. — Затова бих предпочел да съм кон вместо бивол. — Той се изправи и протегна ръка: — Но аз не съм жесток. А има и лоши стопани на коне — той спря, замисли се малко и после добави с известно усилие, като че ли се мъчеше да подбере думите си: — И не обръщай внимание на това, което каза Принц. Ти имаш врат и рамене на работен бивол. Не съм виждал момче, което ходи по-добре от тебе.

Той се обърна, размаха огромния камшик и извика:

— Бък! Скарлет!

Двете животни се раздвижиха в яремите си с бавни, обмислени стъпки.

— Бриндъл! Поли! — гласът му отекна в хълма.

В отговор на неговия зов по шиите на биволиите се хлъзнаха плавно буците сдъвкана трева. Животните преглътнаха, без да бързат. Всяка тяхна стъпка и движение бяха спокойни, а не реакция от страх.

Когато веригата се опъна и всеки бивол, застанал на мястото си, наблегна на своя ярем с наведена глава и изпънати задни крака, Артър, огледа двойната редица и издаде командата за тръгване:

— Дий, Бък! Дий, Скарлет! Дий, Ред!

Шестнадесетте бивола тръгнаха като един. С бавна сила те натискаха яремите напред. За един миг, изпълнен с бездиханно напрежение, съпротивяващата се каруца с огромния товар от трупи остана неподвижна, после с болезнено скърцане отскочи напред и потегли с жален стон и с полюшване като кораб върху морската шир.

Артър, метнал камшик през рамо, крачеше редом с впряга, следван по петите от кучето си. Когато пътят започна да се спуска надолу, преди острия наклон той избърза зад каруцата и с голяма бързина завъртя дръжката на винтовата спирачка. Огромните спирачни блокове от евкалиптово дърво ухапаха стоманените колела и клатушкащата се каруца изскърца болезнено. Звукът се понесе към хълмовете, отекна от склон на склон, изпълни долината със своето стенание и вдигна във въздуха ято подплашени черни папагали. Те

минаха над главата ми, размахали могъщи криле, а тъжните им крясъци се сляха със скърцането на спирачките и образуваха някакъв жален протест, който продължи, докато птиците прелетяха над гористия гребен, а колата стигна дъното на долината.

[1] Уомба — австралийско двуутробно животно. — Б.пр. ↑

XXVII

Къщата на Тед Уилсън беше на половин миля встрани от главния път. При всеки курс Питър донасяше каса бира и мъжете имаха обичай да се събират в къщата на Тед вечерта, след като той натоварваше, за да пийнат, да поприказват и пеят песни.

В такава вечер Артър винаги нощуваше наблизко, за да може да се върне пеша. Двамата секачи — братя Фергусън — също идваха от своя лагер да побъбрят и пийнат с другите. Принц Прескът и двама други работници бяха чести посетители на този дом, но за тези вечери Принц донасяше хармониката и обличаше празничната си жилетка.

Потеглихме от лагера заедно с Тед. Когато Питър ме повика да се качвам, той се обърна към Тед и тримата секачи, застанали до него, и като закри уста с ръка, прошепна дрезгаво:

— Гледайте сега! Гледайте го! Това дете е чудо. Не дава да му помагат. За това ви говорих. — После пусна ръка и се обърна към мен с глас, който трябваше да звучи непринудено: — Хайде, Алън! Качвай се!

Преди той да ме повика, аз бях огледал височината на товара с известна тревога, но сега, когато трябваше да оправдая думите му, пристъпих уверено към колата. Покатерих се върху задницата на Кейт както преди, но мястото, което трябваше да достигна, беше високо над мен и разбрах, че ще трябва да се изправя върху нея, за да мога да се уловя удобно да се изтегля нагоре. Хванах края на една трупа и се изправих, стъпил с „добрия си крак“ върху задницата на коня. От тази височина вече лесно се метнах върху натоварените трупи.

— Какво ви казах, а? — извика Питър и наведе към Тед доволно лице. — Видя ли! — И махна презрително с пръст: — Какво са за него патериците — нищо!

Питър и Тед седнаха отпред и провесиха крака над трупите. Пътят до къщата на Тед беше тесен и клоните на дърветата отстъпваха пред телата на мъжете, огъваха се напред, свиваха се като дъги, а после отскачаха назад и силно се удряха в мен — аз седях зад мъжете върху

трупите. Легнах по гръб и наблюдавах как клоните плющят над мене, очарован от люлеенето на колата и силното ѝ скърцане. След известно време конете спряха. Разбрах, че сме стигнали пред дома на Тед.

Къщата беше направена от отвесно наредени греди, а пролуките помежду им бяха замазани с кал. На единия край се издигаше комин от евкалиптова кора, а до него железен варел събираше част от дъждовната вода от покрива посредством улей, направен от извито парче кора.

Къщата нямаше ограда, нито градина, които да я защищават от настъплението на гората. Над къщата вятърът свеждаше стеблото на тънка фиданка с нишкообразна кора, а пред неизползувания преден вход растеше папрат.

Близо до задния вход един изправен пън служеше за поставка на нацърбен емайлиран леген. По страните му личаха петна от сапунена вода, а земята наоколо беше посивяла и кална.

Върху задната стена бяха опънати четири кожи от опосум, заковани с вътрешната страна навън. Те блестяха на вечерното слънце, а върху долния клон на една акация наблизо леко се полюляваше кафез за месо, направен от зебло.

Друг пън се използваше като стъпало пред задната врата, а до него парче железен обръч, закован върху две колчета, служеше за стъргалка, върху която влизащите в дома чистеха калта от обувката си.

Зад къщата имаше навес, подпрян на четири тънки кола. Под него се подслоняваше една бричка чиито хамути висяха, праметнати върху калника.

Питър дръпна поводите на конете пред навеса и аз слязох. Две деца стояха и наблюдаваха как се извъртам и поставям патериците си под мишници. По-малкото, около тригодишно момченце, беше съвсем голо. Питър върза на клуп юздите, преди да ги метне върху гръба на Кейт, погледна надолу към него и се усмихна радостно.

— Ей! — извика той, протегна грубата си мазолеста ръка и помилва с пръсти гръбчето на момчето. — Какъв гладък малчуган! Какъв гладичък малчуган!

Детето гледаше тържествено в земята, смучеше пръст и приемаше милувката на Питър с мълчаливо изразено отегчение.

— Какъв гладичък малчуган! — пръстите на Питър докосваха раменете му почти учудено.

Другото момче беше на около пет години. Носеше дълги памучни чорапи, но жартиерите му бяха скъсани и чорапите му бяха свлечени около обувките като букли. Кърпените му панталонки се крепяха на въжени тиранти, а на ризата му липсваха всичките копчета и единият ръкав. Косата му изглеждаше така, сякаш никога не е била ресана: тя стърчеше върху главата му право нагоре, като козина на изплашено куче.

Тед, който разпрягаше конете, обиколи зад водачите и като видя сина си, спря, изгледа го критично и извика:

— Вдигни си чорапите! Вдигни си чорапите, иначе Питър ще помисли, че отглеждам някакво ново патешко люпило.

Момчето се наведе и вдигна чорапите си. Тед го наблюдаваше.

— Сега заведи Алън вътре, докато ние освободим конете. Кажу на мама, че след минута идваме.

Жената, която се извърна от откритото огнище, за да ме погледне, когато влязох, имаше израз, като че ли сега ще размаха опашка. Лицето ѝ беше пълно и приветливо. Тя избърса набързо меките си мокри ръце в черната, посипана с брашно престилка и се приближи към мен.

— О, бедното момче! — възкликна тя. — Ти си сакатият от Турала, нали? Искаш ли да седнеш? — Тя огледа стаята, притиснала пръсти върху устните си и смръщила нерешително вежди. — Ето този стол. Седни. Ще дам възглавница за нещастния ти гръб.

В желанието си да ми помогне да седна тя ме улови за ръката и ме повдигна с такава сила, че едната патерица едва не се измъкна изпод мишницата ми. Аз политнах, тя извика уплашено, стисна ме с две ръце и загледа стола, за да измери разстоянието между мен и спасението ми. Отпуснах тежестта си върху патерицата, на която тя не пречеше, и с препъване тръгнах към стола, докато тя продължаваше да държи другата ми ръка високо във въздуха. Отпуснах се на стола смутен и нещастен. Копнеех да съм отвън при мъжете, където моите патерици нямаха значение.

Мисис Уилсън отстъпи назад и ме изгледа с такова задоволство, с каквото домакинята гледа току-що оскубаната от нея кокошка.

— Ето! — каза тя щастливо. — По-добре си, нали?

Измърморих „да“, облекчен, че се освободих от нейната прегръдка, и загледах вратата, през която Питър и Тед трябваше да

влязат.

Мисис Уилсън започна да ме разпитва за „ужасната болест“, от която страдах. Искаше да знае дали кракът ме боли, измъчва ли ме гърбът и дали мама ме разтрива с гущерова мас.

— Така прониква, че може и през бутилка да излезе — осведоми ме тя важно.

Мисис Уилсън мислеше, че в моя организъм има много киселина и че би било добре винаги да нося един картоф, в джоба си.

— Картофът съхне и изсмуква киселината от тялото — обясни тя.

Мисис Уилсън обсъди възможността да припадна по време на престоя си у тях и ми каза да не се безпокоя, защото Тед имал бричка. После вдигна тенджерата с варено овнешко, което стоеше на желязната скара върху огъня, помириса го и се оплака колко е трудно да се запазва прясно месото в гората.

След известно време тя забрави моите патерици, заговори за своите болести и започна да ми харесва. Без да престава да говори, г-жа Уилсън се суетеше из кухнята: тя извади димящото овнешко месо в една голяма чиния и го постави върху масата. После взе да стрива картофи, които изсипа от една друга тенджера. Отвреме навреме подпираше гърба си с движение, което красноречиво показваше, че я боли, и ми доверя своята голяма тайна: тя нямаше да остарее. Заинтересуван, аз я попитах защо, а тя ми отговори мрачно, че всичките ѝ вътрешности са разместени.

— Вече не мога да имам деца — ме осведоми тя и след моментно размишление добави, — слава богу!

Тя въздъхна и погледна разсеяно към момчето, което ни слушаше.

— Тичай и донеси ризата и панталоните на Джорджи — изведнъж рече тя, — сигурно са изсъхнали. Не искам да умре от простуда.

След минута момчето, което се казваше Франк, ги донесе (бях ги видял да висят на един храст отвън). Тя облече Джорджи и докато се занимаваше с това, той ме гледаше тържествено.

След като оправи за последен път ризката му, майката се изправи и го предупреди:

— Ако друг път искаш да вървиш някъде, ще идваш да ме питаш! Иначе ще те пляскам.

Джорджи продължаваше да ме гледа.

Тед и Питър влязоха в кухнята. Тед тупна мисис Уилсън по задника така енергично, че аз не на шега се разтревожих за нейните вътрешности.

— Е, как е, старо? — извика щастливо той, после огледа масата, за да види какво е сложено за чая, и каза на Питър: — Това овнешко е първо качество. Купих четири овци от Картър, половин крона главата. Бяха в добро състояние. Почакай да го опиташ само.

XXVIII

След чая разчистиха масата и запалиха лампата, която висеше на една верига, спусната от тавана. Тед внесе касата с бира и двамата с Питър пресметнаха на един лист хартия колко трябва да заплати всеки гост за пиенето.

— Да скършим гърлото на една бутилка, преди да дойдат другите — предложи Тед, като уточни цифрата. Питър се съгласи.

Г-жа Уилсън заведе двете момчета да си легнат в съседната стая. Оттам се чу бебешки плач, но подир малко затихна и скоро тя излезе, като закопчаваше блузата си. Междувременно двамата секачи бяха пристигнали и вече седяха на една пейка край масата. Начинът, по който поздравиха мисис Уилсън, показваше, че я обичат.

— Днес здравата се трепахме с онези клинове, госпожа — й каза единият от секачите, прострял големите си ръце върху масата, сякаш тежаха толкова, че не можеше да ги крепи сам.

— Как върви сеченето? — попита Тед.

— Не зле. Работим с такива дървета, които се цепят на четири. Те са най-изгодни.

Чудех се защо дърво, което може да се разцепи на четири, е най-изгодно и реших да попитам, но в този момент пристигнаха Артър Робинс и останалите трима секачи. Тед започна да пълни наредените на масата канчета.

Всеки носеше своето канче и въпреки че бяха различни по големина, Тед наливаше по равно количество бира на всеки.

След няколко тура Принц Прескът засвири на хармоника. Той кършеше рамене малко пресилено, отвреме навреме отмяташе глава и изпъваше ръце, а хармониката подскачаше напред-назад, после отново я свиваше и прибираще към себе си. Сегиз-тогиз Принц изтананикваше някой куплет от песен, колкото да изпробва гласа си със задъханите звуци на инструмента.

— Загрява — тихо ми каза Артър Робинс.

Артър седеше до мен върху сандъка край огъня.

Благородната разбираща усмивка не слизаше от лицето му. Той обичаше песни, които „ти бъркат в душата“, както той казваше, и настояваше Принц да изпее „Буйният момък от колониите“.

— Какво му става тази вечер? — извика раздражено той, когато Принц, погълнат от „Валета“, не го чу. Давай „Буйният момък от колониите“ — настоя отново той, този път по-високо, — по дяволите това, което свириш!

Хармониката изхриптя и спря.

— Дадено — каза Принц, — почваме!

Той запя. Артър се наведе напред, устните му беззвучно повтаряха думите, а очите му блестяха от удоволствие.

*Момъкът буен, в колониите роден,
се зовеше Джек Дулен,
родът му бе честен и беден,
бе родом от Касълмен.*

*На баща си надеждата беше,
на майка си — радостта,
момъкът буен от колониите
бе на двамата гордостта.*

Тази беше любимата песен на татко. Когато в къщи се съберяха мъже и пийнеха малко, той стъпваше на пейката и я запяваше. Стигнаше ли до рефрена, винаги изкрещяваше: „Ставайте, когато се пее това! Станете на крака, хора!“ И така, щом Принц започна припева, аз взех подпрените до стената патерици, изправих се и извиках бързо и настойчиво на Артър:

— Стани!

— Ей богу, ще стана, момче! — отвърна учудено той, изправи се на крака, удари с канчето си по масата и вдигнал брадясало лице, вля в хора своя могъщ глас, който би могъл да принадлежи на някой великан. Аз пеех заедно с него, гласът ми беше слаб и необработен, а Питър, Тед и секачите също станаха и запяха. Всички пеехме прави, мъжете удряха с канчетата си по масата, както бе направил Артър, а мисис Уилсън, скръстила ръце на гърди, шепнеше учудено:

— Господи!...

*Тръгвайте с мен към върхарите сини
заедно да мъстим, заедно да погинем.
Ще бродим в полята, ще летим като птици,
презрели и робство, и живот в белезници.*

— Е, това е песен! — каза пресипнало Артър, седна и подаде канчето си за още бира. — Вдъхва кураж на човек, когато той вече не вижда края на теглата си.

Песента изпълни Питър с желание да развълнува на свой ред компанията. Той беше твърде зает с пиене, за да прарохосва време за шотландски песни, но знаеше два стиха от една поема на Адам Линдси Гордън и през цялата, вечер ги повтаряше почти с благоговение.

Тези стихове му хрумнаха, както беше застанал прав, за да напълни канчето от бутилката. Той спря да налива и улови бутилката и канчето в ръце, втренчи поглед в насрещната стена и издекламира стиховете с дълбок, прочувствен глас:

*Между небе и вода Клоун приближава и я догонва,
ясно прозвънват стремената на коня...*

Известно време след като млъкна, той продължаваше да гледа стената. Артър го наблюдаваше, замислено сбърчил вежди.

— Още язди Клоун — заключи той, после прехвърли вниманието си върху канчето.

Щом се съвзе от своята разходка из поезията, Питър изпита желание да обясни цитата:

— Разбирате значението, нали? Някои не могат. Този Клоун скача прекрасно. Той се затичва отдалеч, виждате ли го, и лети над изпълнения с вода трап като птица. Кобилата се е вдигнала преди него, но Клоун я настига по време на скока — той е бърз. Това иска да каже с „между небе и вода“. Те стъпват едновременно. Другият кон е уморен — бас можеш да сложиш, — залита и стремената им се удрят едно в

друго. Очевидно Клоун е хубав, добре трениран кон, с дълги крака. Бих искал да видя човека, който го е съчинил.

Той погълна канче бира и измляска с уста, загледан в празния съд в ръката си.

Не мина много и вече никой не можеше да спре Принц. Той пъ „Лицето върху пода на бара“, „Товарният вагон напред“, „Какво ще ми купиш, татко?“

Всяка песен извикваше сълзи в очите на г-жа Уилсън.

— Хубави са, нали? — хълцаше тя. — Знаеш ли още?

— Да, мисис Уилсън, зная още много — Принц навеждаше скромно глава. — Аз ги уча навсякъде.

— Знаеш ли „Съдбоносна сватба“? — попита тя и се наведе обнадеждено към него.

— Не, тази не я знам, г-жа Уилсън. Но ще я науча. Непременно ще я намеря. Зная, „Ангелите ще играят ли с мен“. Искате ли да я чуете?

— О, да! — каза мисис Уилсън. — Звучи добре — тя се обърна към Питър и Артър, които спореха дали впряг биволи тегли повече от впряг коне. — Вие двамата там, по-тихо сега! — настоя тя. — Принц ще пее една хубава песен. После ще спорите. Карай, Принц!

Питър отпусна ръката си, с която подчертаваше своето становище, и се нагласи удобно.

— Добре! Почвай, Принц! — Той се облегна на стола си, леко наклонил глава, и измърмори: — Освобождавай спирачките...

Принц се поизправи и обяви заглавието.

— „Ангелите ще играят ли с мен“.

Той се наведе над хармониката, която изплака под превитото му тяло, после се изправи, отметна коса назад с тръсване на глава и започна да пее носово:

*В двор, пълен с деца и безгрижни игри,
момиченце тъжно стои от зори:
така му се иска да играе с децата,
да припка със тях, да го слушат краката.
Щом падна нощта, рой ангели долетяха,
с тях литна детето, чиито устни мълвяха:*

Гласът на Принц затрепера на припева.

*— Мамо, когато литна в небето,
ангелите ще играят ли с мен?
Ще казват ли, че им преча, че съм саката,
както говорят тук в двора децата?
Мамо, когато литна в небето,
ангелите ще играят ли с мен?*

Принц седна, уверен, че ще последват аплодисменти, но Питър се изправи, леко олюляващ се на краката си, изпъчи се и удари с юмрук по масата, а лъскавата му брада щръкна върху войнствената му брадичка.

— Това е най-тъжната проклета песен, която съм чувал, но ти не трябваше да я пееш пред това момче тук — той драматично насочи пръст към мен и го размаха, за да подчертае думите си. — Не е песен за пред него. — После се обърна и се наведе към мен. — Забрави я, Альн!

Той седна тежко и си наля бира.

— „Между небе и вода Клоун приближава и я догонва“... — измърмори той.

Това избухване ме изненада. Не свързах песента със себе си. Вълнувах се от нещастieto на малкото момиченце и исках да съм там, за да играя с него. Докато Принц пееше, аз мислено пердаших всяко дете, което не искаше да играе с него. Чудех се защо тя сама не ги е поставила на място и заключих, че трябва да е била много малка. Но и през ум не ми мина да се сравнявам с нея.

Принц се смути. Той се готвеше за овации, а Питър го критикуваше.

— Какво има? — запротестира той пред Артър. — Песента е хубава. Альн знае, че е сакат, нали? И ние го знаем.

Артър се изправи, наведе се през масата и каза поверително на Принц:

— Тук грешиш, Принц! Той не знае, че е сакат — Артър размахваше пръст, за да подчертае всяка дума. — И сто години да

стане, пак няма да го знае.

Той се изпъчи, вдигна брадичка и с плътно стиснати устни изгледа строго Принц. Той очакваше възражения от негова страна и се приготви да спори, обаче Принц се усмири неочаквано и неговото държание промени тона на Артър.

— Не казвам, че песента е лоша — добави Артър, но защо да го навеждаме на мисли, които минават само на глупаците през ум.

Принц се съгласи, че е по-добре аз никога да не мисля като глупаците.

— О, боже мой! — възкликна мисис Уилсън, която слушаше. — Винаги казвам, че е по-добре да не знаеш какво ти е. Хора с рак и... ох, ужасно, ужасно...

Артър я погледна замислено, сви рамене и каза на Принц:

— Изпей нещо друго! Какво ще кажеш — нещо за душата, а? Знаеш ли онази за Бен Хол? Това се казва човек! Изпей ни я!

— Не й знам думите, Артър. Как започва?

Артър пое дъх, заби брадичка ниско в гърдите си.

— „Само разбойниците богаташи се страхуват от Бен Хол“ — запя той с треперещ, несигурен глас, после спря и избърса уста с опакото на ръката си. — Това е всичко, което знам, но дяволски хубава песен е. Трябва да я научиш!

— Бих искала да изпеете „На мястото на маминия портрет има друг“ — помоли г-жа Уилсън.

— Бога ми! — извика Артър презрително и побърза да обърне едно канче бира.

— Чух тази песен на концерт в Балунга — каза единият от секачите. — Щяха да съборят салона. Певецът беше дошъл специално от Мелбърн. Забравих името му, но минава за голям певец. Плащат му за това.

— Зная два куплета — каза Принц, — чакайте да видим дали ще налучкам мелодията. Пял съм я веднъж, но... е, как започваше?

Наклонил глава на една страна и притворил очи, той слушаше звуците, които изтръгваше от хармониката, после се усмихна и кимна.

— Така е, налучках я.

— Тихо сега — мисис Уилсън погледна Питър и Тед, който разговаряха, без да се слушат един друг.

— ... Седлото беше малко разбито, коланът му не струваше, но аз го сложих в каруцата — гласът на Тед подсказваше, че думите му са поверителни.

— ... Купих сивия за един петак — Питър държеше канчето с бира на няколко инча от устата си, без да откъсва поглед от стената. — През нощта го яздих двадесет мили...

— Седлото беше от Куинсланд — прекъсна го Тед и напълни канчето си.

— Окото не му мигна — каза Питър.

— Купих нов колан — продължи Тед.

— Дори не се изпоти — обясняваше Питър на стената.

— Е, след това... — Тед приближаваше кулминационната точка на своя разказ.

— Ей, вие двамата, млъкнете! — каза Артър. — Госпожата иска да чуе една песен.

Питър и Тед изгледаха Артър, като че ли го виждаха за пръв път.

— Какво... — започна Тед.

— Принц ще пее нова песен.

— Е, хайде почвай — съгласи се Питър добродушно. Той подпря гръб на облегалката на стола си и се загледа в тавана. — Слушаме.

Принц започна да пее:

*Ела, дете мое, кажи защо плачеш?
Не виждаш ли, че твоят татко тъжи?
Готов съм на всичко да бъдеш щастлива,
усмихни се сега, ела ми кажи.
И тя отговори на своя баща:
— Ти си най-скъпият за мен на света,
но да ми кажеш те моля горещо,
чий е портретът на стената отсреща.*

Всички слушахме Принц с внимание. Дори Питър се обърна и го погледна. И уверено се присъедини към припева:

Тоз портрет не е на мама,

*това е друга, непозната дама
и макар да се усмихва, усмивката не е съща,
не е сладка като на мама и в нашта къща
не трябва друг портрет там да се слага.*

Мисис Уилсън тихо плачеше. Принц започна втория куплет:

*Да, мое дете, това е една хубава дама,
от днес тя ще бъде за теб твоя мама,
ще бъде с теб мила и много добра,
ще я обикнеш заради своя баща.*

Докато Принц пееше, Артър изпи две канчета бира, а когато песента свърши, той ме осведоми мрачно:

— Мъж, който се жени втори път, не е с ума си.

Уморен, аз заспах на стола. Пеенето продължаваше. Питър ме събуди, след като всички, се бяха разотишли. Гласът му звучеше като на проповедник, който започва служба.

— Ставай! Ставай и върви след мен!

Отидохме под навеса, където той вече беше приготвил леглата ни. Аз се мушнах в чувалите, но Питър остана прав и опрял ръка на една от подпорите, леко се полюляваше. Изведнъж той вдигна глава и се обърна към нощта:

*Между небе и вода Клоун приближава и я догонва,
ясно прозвънват стрепената на коня...*

XXIX

Татко искаше да знае всичко за моето пътуване с Питър. Той разпитваше подробно кои мъже съм срещнал, какво съм говорил с тях.

Мама се опитваше да протестира срещу този поток от въпроси, но татко я успокояваше със забележката: „Искам да зная дали може да мери мегдан с мъжете“.

Разбрах, че остана доволен, когато му разправих за издръжливостта на конете и се възхищавах от това, как на връщане те теглеха натоварената каруца с бавна крачка.

— О, този впряг е добър! — забеляза той. — Питър изкара добра порода от онзи Марло. Никога не отказват... — той спря и запита: — Питър даде ли ти юздите?

В очакване на моя отговор той извърна поглед, а ръцете му останаха неподвижни върху масата.

— Да — отговорих.

Лицето му светна, той кимна с глава, усмихна се и промърмори, следвайки нишката на някаква своя мисъл:

— Ръцете, това е важно... чифт сръчни ръце.

Той ценеше ръце, които умеят да управляват коне.

Спомних си как чувствавах опъването на юздите, захапани от конете, спомних си как силата на животните се предаваше по юздите и се вливаше в жилите ми, сякаш те искаха да я споделят с мен, когато се напрягаха, за да дърпат тежкия товар.

При напрягането на конете силата ти изтича по юздите, веднъж беше казал татко, но сега аз мислех обратното.

— Не се тревожи, че няма да яздиш — ми напомни той. — Важното е да можеш да управляваш коня. Лично аз го предпочитам.

За първи път след толкова години той споменаваше, че няма да мога да яздя. След завръщането ми от болницата аз говорех за езда така, като че ли само след няколко седмици отново ще съм на седлото, яхнал буен кон. По този въпрос татко не обичаше да разговаря. Понякога го молах да ме покачи върху коня, но той мълчеше упорито.

Най-сетне се почувствува принуден да ми даде някакво обяснение и каза, че аз няма да мога да яздя — поне докато не стана мъж и не започна отново да ходя без патерици.

Той говореше много сериозно, поставил ръка върху рамото ми, и очевидно придаваше голямо значение на това да го разбере добре.

— При езда конят се държи с краката — каза той. — Когато преминеш в тръс, тежестта пада върху стремената. Това е трудно дори за човек със здрави крака... Разбира се, нужно е и чувство за равновесие. Ездачът се слива с коня. Твоите крака не могат да държат, Алън. Те са достатъчно добри, за да те носят насам-натам, но не и за езда. И така, изхвърли тази мисъл. Аз бих искал ти да яздиш. Също и мама. Но това е... Често човек иска нещо, но не може. Аз например бих искал да съм като теб, но не мога. Ти искаш да яздиш като мен, но не можеш. И на двамата нещо не ни достига.

Слушах го мълчаливо, но не вярвах в това, което казваше. Чудех се дали сам той си вярва. Татко винаги беше прав — за първи път грешеше.

Бях решил, че ще се науча да яздя, и дори сега, докато го слушах, с удоволствие си мислех за неговото щастие, когато един прекрасен ден препусна край къщи в галоп, а конят, извил шия, загризе мундщука, усетил стиснатата здраво от мен юзда.

В училище едно момче имаше арабско пони. Казваше се Старлинг. Старлинг беше бяло пони, с опашка от дълги тънки косми и бърза ритмична походка. Имаше хубави мускулести крака и стъпваше върху земята, като че ли се стараеше да ѝ спести тежестта си.

За мен Старлинг стана символ на съвършенство. И други момчета идваха на училище с понита, но никое не приличаше на Старлинг. Когато момчетата се надбягваха, а те често го правеха, аз наблюдавах как Старлинг излиза напред, победоносен със своята превъзходна бързина и стремителен дух.

Боб Карлтън, неговият собственик, беше слабо червенокосо момче. Той обичаше да разговаря с мен за своето пони, защото възхищението ми поощряваше самохвалството му.

— Мога да надбягам всеки — казваше той и аз се съгласявах.

По време на обедната почивка Боб яхваше Старлинг и го водеше на водопой при едно корито край пътя — на около миля от училище. Това задължение прекъсваше игрите му в училищния двор и той с

удоволствие би го пренебрегнал, ако още от малък не беше научен да се грижи за коня си.

Един ден му предложих да го заместя и той веднага прие.

— Дадено — радостно каза той.

За това късо разстояние до коритото Боб яздеше Старлинг без седло, но за мене той го оседла и ме настани на гърба му с указание да го оставя на воля, защото той ще отиде и ще се върне, без да стане нужда да докосна юздите.

Предварително бях преценил това и реших да се държа с две ръце за лъка на седлото, без да се интересувам от юздите.

Настаних се на седлото. Боб скъси стремената, а аз се наведох, повдигнах „лошия“ си крак и напъхах стъпалото до свода на ходилото в стремето, така че то да поеме тежестта на безполезния ми крайник. Направих същото с „добрия“ си крак, той не беше напълно парализиран и открих, че мога малко да се подпирам на него.

Събрах поводите и сграбчих лъка на седлото. Не можех да тегля юздите, нито да направлявам понито, но усещах в ръцете си движението на главата му и това ми създаваше чувството, че го контролирам.

Старлинг мина чевръсто през портата, после сви по пътя към водоема. Не се чувствавах толкова сигурен, колкото се бях надявал. От стискането на лъка пръстите на ръцете ми започнаха да изтръпват, но аз се страхувах, че ще падна, и не смеех да се пусна, нито да се настаня по-удобно. Изпитвах срам и същевременно гняв — гняв към моето тяло.

Добрахме се до водоема и Старлинг натопи муцуна дълбоко във водата. Погледнах стръмния наклон на шията му, която се спускаше от лъка на седлото. Дръпнах се назад, за да не гледам надолу в коритото, и се подпрях с една ръка върху задницата му зад седлото.

Старлинг пиеше водата с шумно смукване. По едно време той извади муцуна от коритото, наостри уши и впери поглед в ливадата отвъд водоема.

Всяко негово движение се запечата в мен с поразителна яснота: ето ме съвсем сам върху едно пони, без някой, да ме наставлява, ето така понито пие вода, когато ти седиш на гърба му и си съвсем сам с него, ето какво чувствува човек, когато язди кон.

Погледнах земята под мен — разпръснатите камъни, в които моите патерици биха се препъвали, калта около водоема, в която патериците биха се подхлъзвали. Сега те не представляваха проблем: от гърба на понито аз нямах нужда да се тревожа за тях.

Високата трева, в която се заплитаха моите патерици, стръмните възвишения, които спираха дъха ми, грубата неравна земя — сега мислех за тези неща отвлечено, спокойно, блажен, че те вече не могат да ме хвърлят дори и за минута в отчаяние.

Старлинг започна да пие отново. Наклоних се напред, наведох се и докоснах долната част на шията му. Почувствувах пулсиращото минаване на водата през гърлото му. Мускулите бяха твърди, той беше здрав, бързоног, с голямо сърце. Внезапно изпитах към него любов, изпълнена със страст и жесток глад.

Старлинг се напи, обърна се и аз едва не паднах, но вече не се страхувах от него. Сграбчих лъка и седях спокойно върху коня през целия път обратно до училище. Старлинг се движеше под мен без никакво усилие, без съпротива и стъпваше на земята, като че краката му бяха мои.

Боб ме свали от седлото.

— Е, как беше Старлинг? — попита той.

— Добре — отговорих, утре ще го заведа пак.

XXX

Всеки ден водех Старлинг на водопой. Оседлавах го сам, после го завеждах при Боб, който ме повдигаше на седлото и оставяше патериците ми до стената на училищната сграда.

След няколко седмици аз вече яздех спокойно, без да мисля през цялото време как да се крепя върху седлото. Отпусках се и не стисках с такова напрежение лъка.

Но все още нямах контрол над юздите. Не можех да спирам понито, нито да го направлявам. Докато бродех из гората или се возех в стола си, аз мислех върху този проблем. Нощем, преди да заспя, измислях седалка с подвижни ръчки, с облегалки като столове и колани, които прикрепяха краката ми към коня. Седнех ли върху гърба на Старлинг обаче, аз разбирах, че тези седла няма да ми помогнат: трябваше да се науча да пазя равновесие без помощта на краката си и да яздя, без да се държа.

След известно време последните няколко ярда до водоема започнах да подкарвам Старлинг в лек тръс. Постепенно увеличих това разстояние до сто ярда.

Тази езда не беше приятна: тръсках се силно върху седлото, защото не можех да контролирам подмятането на тялото си, нито да го намалявам с краката си.

Децата ме гледаха, без да се подиграват на ездата ми. Те приемаха, че аз върша всичко по мой собствен начин. Отначало им правеше впечатление, че седя на седлото непохватно, сякаш всеки момент ще падна, но след като ме наблюдаваха известно време и разбраха, че не показвам признаци на страх от падане, те изгубиха интерес.

Момчетата, които идваха на училище с понита, често се връщаха у дома си в галоп. Удивлявах се на лекотата, с която те яздеха. Станах нетърпелив — исках да напредвам по-бързо. Положително можех да правя това, което правеха и те, мислех си аз. Но моят ум искаше резултати, които тялото ми не можеше да даде. Месец след месец аз

яздех Старлинг до водоема, без ездата ми да отбележи напредък. Продължавах да се държа и все още не бях препуснал. Не можех да управлявам понито. Цяла година трябваше да се задоволявам с равен ход и с лек тръс малко преди водоема. Повече не можех да търпя и реших да галопирам дори срещу цената на някое лошо падане.

Разпитах Боб как се седи при галоп.

— Божичко! Все едно че седиш на дървено конче. По-лесно е, отколкото при тръс. Когато Старлинг галопира, аз не се отделям от седлото. Той не тича като пони — той тича като кон.

— Направо ли минава в галоп или първо засилва тръса? — разпитвах аз.

Боб ме увери, че минава направо в галоп.

— Наклони се напред и го пришпори — учеше ме той. — Сръгвай го с пети и той веднага ще се вдигне в галоп.

Този ден аз опитах. Близко до водоема имаше едно малко възвишение и когато стигнах до него, аз се наклоних напред и смуших Старлинг с петата на „добрия“ си крак. Той препусна в лек галоп, движението ме залюля в дълги вълнообразни извивки и аз усетих полъха на нов вятър в лицето си и нужда да викам от радост. При коритото Старлинг спря, а когато се наведе да пие, аз се отпуснах и разбрах, че целият треперя.

След това галопирах всеки ден, докато се почувствувах сигурен, дори когато Старлинг рязко свиваше пред вратата на училището. Но продължавах да се държа на лъка на седлото.

За коритото водеха два пътя. Единият минаваше покрай училището, а другият свиваше зад училището и се съединяваше с главния път от другата страна на сградата. Вторият път — задният — рядко се използваше. Три криволичещи следи, оставени от коне и каруци, случайно минали отгук, се виеха между притисналите го от двете страни огради.

Една от тези огради се състоеше от четири реда бодлива тел, опъната на колове. Добитъкът, който отиваше до коритото на водопой, беше утъпкал покрай оградата диря. Оставената от говедата червеникава козина висеше на кичури по бодлите на телта.

Исках някой път на връщане към училище да мина по този заден път, но тъй като няхах начин да направлявам Старлинг, трябваше да се движа по предпочитания от него маршрут.

Един зимен ден, след като се напи и се обърна от коритото, аз го смуших остро с пета. Старлинг се хвърли в галоп, но вместо обичайния път той пое по другия — задния.

Зарадвах се много. Често на връщане от връх Турала аз спирах да почивам там. Свързвах този път с чувството за умора, защото по високата оплетена трева и дълбоките коловози аз вървах много мъчително. Сега ги гледах как се нижат бързо под мен, очарован от леснината, с която ги отминавах. Неприятностите, които ми бяха причинили, сега не предизвикваха лоши спомени у мен и аз наблюдавах неравната земя с любов.

Внезапно Старлинг изостави средната диря и се отби по изтъпканата от добитъка пътека край оградата. Не очаквах такава маневра и едва когато той сви разбрах опасността и стиснах здраво лъка на седлото в отчаян опит да го отклоня от пътеката и дебнещите ме край нея железни бодли.

Но Старлинг продължи и аз погледнах моя „лош“ крак, увиснал безпомощно в стремето, а после към четирите реда бодлива тел, чиито шипове стърчаха на няколко инча от него.

Носех дълги памучни чорапи, закачени с жартиери над колената. Под чорапа „лошият“ ми крак беше бинтован, за да се предпазва от измръзването, в резултат на което през зимата той се покриваше с рани.

Погледнах напред към мястото, където пътеката се приближаваше до коловете. Знаех, че след миг кракът ми ще бъде раздран от телта. Не се страхувах, но ми беше противно, че трябва да се подчиня без всякаква съпротива.

За миг помислих да се хвърля от седлото. Поех дълбоко дъх и си казах „сега“, но не можах да се реша. Представих си, че ще си счупя ръката и няма да мога да ходя с патериците. Погледнах към оградата.

Първите шипове се забиха в крака ми, дръпнаха го назад към хълбока на коня, после, когато пътеката изви, го пуснаха. Той падна, освободен от стремето, и вися така известно време, преди да бъде закачен и разкъсан отново. Шиповете раздраха чорапа и превръзката и аз чувствах как кръвта се стича надолу по крака ми.

Умът ми се успокои и някак изстина. Не погледнах, повече към крака си. Гледах напред към мястото, където пътеката най-после се

отделяше, от оградата — към края на пътя, — и се примирих с разкъсания крак и болката.

Пътят край оградата не беше дълъг и Старлинг го измина, без да намали своя ритмичен галоп. На ъгъла той зави и пристигна пред училище с вдигната глава и наострени уши. Аз обаче едва се държах на седлото.

Боб и Джо ме свалиха.

— Бога ми! Какво се е случило? — попита Джо и уплашено се взря в лицето ми.

— Мина по задния път и издра крака ми в бодливата тел — казах аз.

— Защо го е направил? — Боб не можеше да повярва и вдигна поглед от крака ми. — Той никога не е правил това! Дявол да го вземе, кракът ти кърви. Целият е надран. Чорапът ти е скъсан. Защо е минал оттам? Трябва да отидеш на лекар. Бога ми! Кракът ти е съвсем зле.

— Да го превържем в задния двор, преди някой да види — бързо посъветва Джо.

Джо ме разбираше.

— Кой ли има носна кърпа? — попитах аз Джо. — Трябва да го стегна. Кой носи кърпа?

— Ще попитам Пиърс — предложи Боб. — Той сигурно има.

Пиърс беше мамино дете на училището и се знаеше, че винаги има носна кърпа. Боб изтича да го потърси, а ние с Джо отидохме зад училището. Седнах на земята и свалих разкъсания чорап до глезена. Развих раздраната превръзка и открих раните. Не бяха дълбоки, но бяха много и кървяха силно. Кръвта течеше бавно по разтворените рани и премръзналата, посиняла кожа.

Джо и аз гледахме мълчаливо.

— Този крак никога не ти е служил — каза Джо в желанието си да ме утеши.

— Да пукне! — изръмжах свирепо. — Да пукне този ми крак! Виж дали Боб идва.

Боб пристигна с кърпата. Беше я измъкнал почти насила от Пиърс, който сега се влачеше след него, за да разбере какво се е случило.

— Трябва утре да ми я върнеш — предупреди ме той, а гласът му затрепера пред гледката на моя крак. — О, виж ти!

С помощта на кърпичката и нацепения бинт превързах стегнато ранения крак, после се изправих на патериците си, а трите момчета се отдръпнаха в очакване на моята присъда. Почаках един миг, за да разбера дали болката ще престане.

— Ще върви — казах аз.

— Кръвта няма да се просмуче през всичките тези парцали — провъзгласи Джо — и никой няма да разбере!

XXXI

Мама не научи, че съм си раздрал крака. Винаги сам се грижех за раните си — тя ми даваше съд с гореща вода, чисти превръзки и вата, която поставях между пръстите на краката си. Веднъж-дваж се колебаех дали да не ѝ кажа, защото раните върху премръзналото месо отказваха да заздравеят, но после времето се затопли и те бързо минаха.

Продължавах да водя Старлинг на водопой. Обаче не го пришпорвах, преди да е поел по широкия път към училище и отклонението за задната пътека да остане зад гърба ми.

Опитвах се да яздя, като се държа само с една ръка за седлото, но поради изкривения ми гръбнак аз се наклонявах много наляво и с една ръка върху лъка имаше опасност да падна на тази страна.

Един ден подкарах Старлинг в равнин и започнах да опитвам хватки на различни места на седлото. Търсех да се уловя по-удобно. Поради изкривяването ми наляво, като се отпуснех добре, лявата ми ръка стигаше по-ниско от дясната. Преместих се малко надясно върху седлото и пъхнах лявата си ръка под крилото на седлото, под крака ми. Уловил подпругата точно където тя влизаше в крилото, аз можех да разчитам на вътрешния ръб на седлото за противодействие на наклона надясно или като я тегля, да избягна наклоняването наляво.

За първи път се почувствувах напълно сигурен. Кръстосах юздите, улових ги с дясната ръка и хванах подпругата с лявата. Пришпорих Старлинг в лек галоп. Ритмичният му ход не ме помръдваше от седлото. Седях спокойно, пазех равновесие добре, повдигах се и се отпусках едновременно с движенията на коня и изпитвах чувство на сигурност и доверие, което досега не познавах.

При това аз можех да управлявам коня! С едно движение на ръката го обръщах надясно или наляво. Когато той завиваше, аз се наклонявах с него, а когато се изправяше и тръгваше равномерно, аз също се изправях. Уловил ремъка по този начин, аз бях като привързан

към седлото и можех да използвам тази зависимост, за да се нагаждам веднага към изискваното от движението положение.

Известно време препускахме леко и изведнъж, под неочакван импулс, аз извиках на Старлинг да увеличи скоростта. Почувствувах как тялото му се изпъва и той преминава в силен галоп. Ритмичното полюляване отстъпи място на гладък бяг и бързият тропот на копитата се издигаше към мен като музика.

Преживяването беше твърде величествено и аз не исках да го повтарям, за да не го изхабя в един ден. Подкарах Старлинг към училище ходом и запях. Не изчаках Боб да ме свали — свлякох се сам и паднах на земята. Изпълях до патериците, подпрени на стената, и се изправих. После отведох Старлинг в двора за конете. След като го разседлах и пуснах, аз се облегнах на оградата и останах да го гледам така, докато звънецът изби.

Този следобед не можех да внимавам в уроците. Мислех си за татко. Колко доволен щеше да бъде, когато види, че мога да яздя! Исках на другия ден да си ида със Старлинг и да го изненадам, но знаех какви въпроси ще ми зададе и чувствувах, че за да твърдя, че действително мога да яздя, трябваше да се науча да се качвам и слизам от коня сам. Смятах, че ще мога скоро да постигна и това. Ако слизах от коня на мястото, където оставях патериците си, бих могъл да увисвам с една ръка на седлото, за да ги хвана и поставя под мишниците си, с възсядането обаче беше нещо друго: за да се вдигна от земята, стъпил върху стреме, ми бяха нужни силни крака. Трябваше да се потърси друг начин.

Спомнях си за една от моите лудории в къщи: поставях една ръка върху гордата преграда на портата, друга върху облегалката на патерицата и бавно се вдигах, докато стигна височината на портата. Това беше упражнение за сила и аз често го тренирах. Реших да опитам, като, се опра върху Старлинг вместо на портата. Ако той останеше спокоен, щях да го направя.

На следващия ден пробвах, но Старлинг се движеше и аз няколко пъти падах. Накарах Джо да го държи и сложих ръка на лъка на седлото, а другата върху събраните заедно патерици. Поех въздух, залюлях се и се метнах на седлото. Нанизах патериците на дясната си ръка, решен да ги взема със себе си, но те подплашиха Старлинг и трябваше да ги подам на Джо.

Всеки ден Джо държеше Старлинг, докато го възседна, но след две седмици конят свикна и аз се мятах на гърба му, а той оставаше неподвижен, докато седна. Нямаше нужда Джо да го държи. Все още обаче оставаше неразрешен проблемът за патериците.

Показах на Боб как искам да ги нося — нанизани на дясната ми ръка — и го помолих известно време да язди Старлинг и да носи патериците ми по този начин. Той се съгласи и го правеше всеки ден след училище. Най-после Старлинг престана да се страхува от тях и вече ме оставяше да ги взимам. При спокоен ход патериците леко се удряха в хълбока му, при галоп острият им край се мяташе навън, но конят не се плашеше.

Старлинг не беше упорит и аз лесно го управлявах с една ръка. Яздех с къси поводи, тъй че, като се дръпна назад, да мога към силата на ръката си да прибавя и тежестта на тялото. Той се подчиняваше на движението на ръката ми и завиваше в желаната от мен посока. Скоро започнах да го яздя като дресирано пони. Оказа се, че ако пъхна ръката, с която държах подпругата под възглавницата на седлото, аз можех да се повдигам при тръс и дните на моето друсане свършиха.

Старлинг не се плашеше. Той винаги яздеше в права линия, аз се чувствувах сигурен и не се страхувах, че може да ме изхвърли от седлото. Не разбирах, че за да не изхвъркнеш при някое внезапно подплашване на коня, са нужни нормални крака, защото не бях преживявал такова нещо. Мислех си, че конят може да ме изхвърли само ако се изправи на задните си крака, и започнах да яздя по-рисковано дори от момчетата в училище.

Галопирах през неравен терен и отмъщавах за изпитанието, което той представляваше за моите патерици, като го прекосявах със стоманено здрави крака — краката на Старлинг, които чувствувах като свои.

Със Старлинг аз се катерех по възвишения и стръмни брегове, които другите момчета избягваха, защото пеша аз бях този, който свивах настрана, докато те се катереха.

Сега преживяванията на моите другари бяха и мои. По време на обедната почивка аз съзнателно търсех места, по които мъчно бих ходил пеша, и като минавах по тях върху коня, аз се изравнявах с другарите си. Разбира се, не съзнавах, че това е подбудата. Яздех през

такива местности, защото ми доставяше удоволствие — така си обяснявах.

Понякога препусках галоп нагоре по задния път. Завоят накрая беше остър и рязко стъпваше на шосето. На отсрещния ъгъл се издигаше презвитерианската черква, затова този ъгъл беше известен като „черковния ъгъл“.

Един ден взех този завой в галоп. Започваше да вали и аз исках да стигна до училище, преди да се намокря. По пътеката през черквата вървеше една жена. Внезапно тя разтвори чадъра си и Старлинг рязко се дръпна.

Почувствувах, че падам, и се опитах да измъкна „лошия“ си крак от стремето. Ужасявах се от мисълта, че конят ще ме повлече. Татко беше видял човек влачен от кон със закачено в стремето стъпало, и аз не можех да забравя описанието на препускащия кон и подмятащото се тяло.

Когато паднах на паважа и разбрах, че съм освободен от седлото, почувствувах само облекчение. Останах да лежа така и се питах дали нещо не ми е счупено, после седнах и опипах краката и ръцете си. Те бяха болезнено натъртени, на главата ми се надигаше цицина, а лакътят ми беше издран от камъните.

Старлинг тичаше към училището и знаех, че Боб и Джо скоро ще пристигнат с патериците. Започнах да чистя панталоните си и едва тогава забелязах жената, която беше разтворила чадъра. Тя тичаше към мен и лицето ѝ издаваше такава тревога и грижа, че бързо се огледах за да видя какво ужасно нещо се беше случило зад мен, което не бях забелязал. Но бях сам.

— О! — викаше тя. — О! Ти падна! Видях те! Бедното момче! Нарани ли се? О! Никога няма да го забравя!

Познах я — беше госпожа Конлън, наша позната. Помислих си: „Тя ще каже на мама, че съм паднал. Още утре трябва да покажа на татко, че мога да яздя.“

Мисис Конлън остави пакетите си на земята, сложи ръка на рамото ми и се взря в лицето ми с полуотворена уста.

— Нарани ли се, Алън? Кажи ми! Какво ще каже бедната ти майка! Проговори нещо!

— Нищо ми няма, мисис Конлън — уверих я аз, — чакам патериците си. Джо Кармайкъл ще ми ги донесе, като види понито

само.

Вярвах в Джо — той се грижеше за тези неща. Боб щеше да дотича възбуден и развълнуван и цял свят щеше да научи за злополуката. Джо, напротив, щеше да избърза мълчаливо с патериците в ръце и щеше да измисли как да потуши случилото се.

— Ти не трябва да яздиш понита, Алън — продължаваше мисис Конлън. Тя изтупваше праха от раменете ми. — Ще се пребиеш някой ден, ще видиш! — гласът ѝ прозвуча нежно и мило, тя коленичи до мен, наведе глава, доближи лицето си до моето и ми се усмихна приятно. — Ти не си като другите момчета. Не трябва да го забравяш! Ти не можеш да правиш това, което правят те. Ако твоят нещастен баща и майка ти знаят, че яздиш понита, това би ги съкрушило. Обещай ми, че няма да яздиш повече. Хайде!

За мое голямо учудване видях в очите ѝ сълзи. Изпитах желание да я утеша, да ѝ кажа, че ми е мъчно за нея. Искаше ми се да ѝ дам нещо — някакъв подарък или вещ, която щеше да я накара да се усмихне и да се почувствува щастлива. Толкова много скръб виждах у възрастните, които разговаряха с мен! Каквото и да им разправях, не можех да споделя щастието си с тях. Те упорито се държаха за скръбта, а аз не виждах причина за нея.

Боб и Джо се зададоха тичешком. Джо носеше патериците ми. Г-жа Конлън въздъхна, изправи се и докато Джо ми помагаше да се вдигна и наглася патериците си, продължаваше да ме гледа с трагични очи.

— Какво стана? — искаше да знае той.

— Уплаши се и ме хвърли — казах. — Нищо ми няма.

— Всички трябва да пазим пълно мълчание — прошепна Джо и погледна крадешком към мисис Конлън. — Дръж си езика, иначе вече няма да ти разрешат да се качиш на кон.

Сбогувах се с мисис Конлън, която ми напомни, преди да си тръгне:

— Не забравяй какво ти казах, Алън!

— Най-важното е — каза Джо, като ме огледа отгоре до долу, когато тръгнахме към училище, — че нямаш повреди и ходиш не по-зле от друг път.

XXXII

На другия ден в обедната почивка подкарах Старлинг към къщи. Не бързах. Искях да се порадвам предварително на гледката, която щеше да представлява татко, като ме види на кон. Мислех си, че вероятно мама ще се разтревожи, но татко щеше да постави ръка на рамото ми, щеше да ме погледне в очите и да каже: „Знаех, че ще можеш да го направиш“ или нещо подобно.

Когато приближих пътната врата, татко стоеше наведен над едно седло, поставено на земята край плевнята. Не ме видя. Спрях до портата, погледах го известно време и извиках „хей!“.

Без да се изправи, той извърна глава и погледна вратата зад себе си. Един миг остана в това положение (аз го гледах усмихнат), после мълчаливо се изправи и втренчено ме загледа.

— Ти, Альн — каза той. Говореше тихо, като че ли яздех кон, който би се уплашил от човешки глас и би побягнал.

— Да! — извиках. — Ела да ме видиш! Гледай! Помниш ли, когато каза, че никога няма да яздя? Е, сега гледай! Еей-й! — извиках, както понякога викаше той, яхнал хубав кон, с бързо движение се наведох напред върху седлото и смуших Старлинг с добрата си пета.

Бялото пони се хвърли напред с къси напрегнати подскоци, докато набере скорост, после изравни стъпката си и се изпъна в галоп. Виждах коляното му, движеше се бързо напред-назад като бутало, чувствувах напора му и изпъването на краката при всяка стъпка.

Препуснах покрай нашата ограда до акациевата горичка, там го спрях и обърнах. При обръщането си то се изправи на задни крака, а аз се наклоних заедно с него. Движението беше толкова рязко, че камъните под краката му се разхвърчаха, а главата му се издигаше и падаше от усилието да набере отново скорост. После препусна назад, а татко отчаяно тичаше към вратата.

Минах покрай него, уловил юздите с ръка, с ритмично поклащане напред-назад, в такт с напрегнатото движение на изпънатата шия на Старлинг, пак завой и пак назад и накрая рязко

спиране, при което опрях гърдите на Старлинг до самата врата. Конят се отдръпна назад, като танцуваше и мятеше глава, а ребрата му се издуваха и спадаха. Звукът от дишането през разширените ноздри, скърцането на седлото, подрънкването на мундщука, тези звуци мечтаех аз да чувам от гърба на препускащ кон! Слушах ги и с наслада поглъщах миризмата на запотеното от галопа тяло.

Погледнах татко и се разтревожих от побелялото му лице. Мама беше излязла от къщи и бързаше към нас.

— Какво има, татко? — запитах бързо.

— Нищо — той гледаше в земята и аз чувах ускореното му дишане.

— Нямаше нужда да тичаш така към вратата — казах аз. — Задъхал си се!

Той ме погледна и се усмихна, после се обърна към мама, която се приближи и му протегна ръка.

— Видях — каза тя.

Известно време те се гледаха в очите.

— На теб се е метнал — най-сетне промълви мама, после се обърна към мен: — Сам се научи да яздиш, нали, Алън?

— Да — наведох се над шията на Старлинг, за да доближа главата си до техните. — От години се уча. Само веднъж паднах — вчера. Видя ли как правя завоя, татко? Видя ли как го обръщам като дресиран кон? Какво ще кажеш? Мога ли да яздя?

— Да — каза той, — добър си. Имаш здрава ръка и седиш добре. Как се задържаш? Покажи ми!

Обясних му моята хватка с подпругата и му разправих как съм водил Старлинг на водопой и как мога да се качвам и да слизам с помощта на патериците.

— Оставих ги в училище, иначе щях да ти покажа.

— Добре... Друг път... Сигурен ли се чувствуваш на гърба му?

— Сигурен като банка.

— Гърбът не те боли, нали, Алън? — попита мама.

— Не, никак!

— Ще внимаваш много, нали? Обичам да гледам как яздиш, но не бих искала да те видя да падаш.

— Ще бъда много внимателен — обещах аз и добавих: — Трябва да се връщам в училище. Ще закъснея.

— Слушай, сине — каза татко и ме погледна сериозно. — Сега ние знаем, че можеш да яздиш. Ти профуча покрай тази врата като прилеп, подгонен от ада. Но не е нужно да яздиш така! Ако го правиш, хората ще мислят, че си новак и че не разбираш от коне. Добрият ездач няма нужда да се подмята като отвързано пале, за да доказва, че може да язди. Добрият ездач няма нужда да доказва нищо! Той изучава своя кон. Прави така и ти! И спокойно. Можеш да яздиш — чудесно, но не се фукай с това. Да се галопира по прав път е хубаво, но така, както ти яздиш, ще умориш всеки кон без време. Конят е като човека — той се проявява най-добре, когато с него се отнасят добре. Сега върни се в училище, без да препускаш Старлинг, и го разтрий хубаво, преди да го пуснеш.

Той спря, замисли се за миг и добави:
— Ти си добро момче, Алън! Хареса ми и аз мисля, че си добър
ездач.

XXXIII

По пътищата се появиха автомобили. Сред облаци прах те препускаха по шосетата, предназначени за обкованите с желязо колела на двуколки. Те набраздяваха покривката на шосетата, изпод колелата им хвърчаха ситни камъчета и се забиваха в калниците на кабриолетите, които те задминаваха, надуваха клаксони, за да си проправят път през стадата крайпътен добитък, а животните бягаха подплашени. Автомобилите имаха големи месингови фенери с ацетиленов газ, месингови радиатори и високи прави предни стъкла, зад които мъже с големи очила стискаха кормилото, наведени напред, а понякога го дърпаха, като юзди.

При тяхното преминаване конете бягаха встрани от пътя, подплашени от пушека и шума, а ядосаните каруцари, застанали прави в каруците, спрели далеч навътре в тревата, която ограждаше шосето, ругаеха високо, загледани в стелещия се прах.

Чифликчиите оставяха дворните врати отворени, за да могат подплашените коне да се приютяват настрани от шосето и да стоят разтреперани и тежко дишащи, докато колите отминат.

Питър Финли вече не беше коняр, а шофьор. Той носеше фуражка и униформа и застанал със събрани токове, отваряше вратата, за да слезе мисис Карутърс.

— Какво сте се залепили за пътя? — го попита татко един ден. — Да не е ваш? Когато минавате, всички други трябва да скачат на тревата.

— Автомобилът не може да излезе от пътя като кон — му обясни Питър, — аз трябва да остана на шосето, щом там има място само за един.

— Да, и мисис Карутърс е единият — ядосано отвърна татко. — Така стана, че вече се страхувам да изведа някой млад кон на пътя. Ах, да мога да намеря кон, който не би се подплашил, ще го пришпоря направо върху вас.

Оттогава Питър винаги спираше, когато татко искаше да мине край него с някой млад кон, но дори и тогава конят побягваше върху тревата, а татко, опънал юздата, проклинаше.

Той мразеше колите, но ми каза, че бъдещето е тяхно.

— Когато станеш на моята възраст, ще трябва да ходиш в зоологическата градина, ако искаш да видиш кон. Времето на конете мина.

Конете, които обздравяваха, намаляваха, цените се увеличаваха и все пак той успя да спести 10 лири за няколко буркана кафяв мехлем, с който мама разтриваше краката ми. Това беше някакво американско лекарство, наречено „система Вайови“, и продавачът гарантирал на татко, че от него ще проходим.

Месец след месец мама разтриваше краката ми с мехлема. Найсетне бурканите свършиха.

Татко от самото начало нямаше доверие на лекарството, „но като някой глупак се надявах на чудо“ — обясни той, когато мама му каза, че лекарството се свършило.

Той ме беше подготвил за този неуспех и аз не бях разочарован.

— Нямам намерение да губя повече време за лекуване — казах му аз, — това ме ограничава.

— И аз мисля така — отвърна той.

Сега аз яздох понитата, които той обздравява, и често падах. Новообздравените понита лесно се плашат, а аз не можах да се науча да яздя плашлив кон.

След всяко падане вярвах, че това е за последен път, но татко не мислеше така.

— Всички така говорим, сине, след всяко падане. Но когато наистина човек падне за последен път, не го разбира.

Моите падания го тревожеха. Той беше неспокоен, колебаеше се, но накрая взе решение и започна да ме учи как да падам: отпуснат и безчувствен, така че ударът да се притъпи в поддаващите се мускули.

— Винаги можеш да преодолееш нещо, ако не по един, по друг начин — внушаваше ми той.

Татко решаваше бързо всеки проблем, свързан с патериците ми, но какво щях да правя, като свърша училище — на този въпрос той не можеше да си отговори.

До края на учебната година и моя последен ден в училище оставаха два месеца. Г-н Симънс, собственикът на магазина в Турала, обеща да ми плаща пет шилинга месечно, за да водя книгите му след завършване на училището. Мисълта да печеля пари ми беше приятна, но аз копнеех за работа, която да бъде проверка за мен, работа, в която бих могъл да излявя онази част от себе си, с която разполагам само аз.

— Какъв искаш да станеш? — ме попита татко.

— Искам да пиша книги.

— Е, това е хубаво, можеш да го правиш, но как ще се издържаш?

— Хората печелят пари от писане на книги — спорех аз.

— Да, но едва след дълги, дълги години. А освен това трябва да си много образован. Питър Финли казва, че да напишеш книга е най-трудното нещо на света — той е опитвал. Разбери, аз искам да пишеш, не мисли, че съм против, но първо трябва да се научиш как.

Татко замълча, замисли се и когато отново заговори, той сякаш знаеше, че един ден аз ще стана писател:

— Когато пишеш, бъди като Робърт Блатчфорд — онзи, който написа „Невинни“ — голяма книга! Написана, за да помага на хората.

— Виж какво — продължи после той, — човек не трябва да пише за пари. По-скоро бих обездвал коне. Когато обездваш коне, постигаш нещо хубаво от нещо, което би могло да бъде лошо. Лесно е нищо да не постигаш, но трудно е да оформиш в един кон — е, един вид... характер. Тъй да се каже, да го накараш да работи с тебе, а не срещу тебе.

Веднъж, много отдавна, Питър Финли ми даде една книга, казваше се „Моята блестяща кариера“. Питър мислеше, че авторката е жена, но тя се е подписала Майлс Франклин. Най-хубавата книга, която съм чел! Не се стъписва пред бариерата, не се плаши, има сърце...

— Не зная... да пишеш... е забавно но се страхувам, че ти не си го представяш както трябва. Смяташ, че от книгата, която ще напишеш, ще получиш само удоволствие. Но... може би, след като те хвърлят няколко пъти от седлото, ще започнеш да мислиш като мене.

Седяхме върху оградата и гледахме в двора на конюшната към жребеца, който татко обездваше. Конят дъвчеше тежкия мундщук. Ъглите на устата му бяха зачервени и разранени.

— Този жребец е твърде дълъг в гърба — каза неочаквано татко, а после продължи: — Ако един човек ти даде сто лири за една книга, можеш да се обзаложиш с главата си, че тя е добра за него. Ако обаче всички бедни и измъчени хора ти свалят шапка за книга, която си написал — това е съвсем друго, — тогава си струва труда. Но първо ти трябва да поживееш сред хората. Те ще ти харесат. Тази земя е наша и ние ще я направим рай. Хората тук са равни. Във всеки случай, желая ти успех! — добави той. — Пиши книги! Но докато си стъпиш на краката, вземи онази работа при Симънс.

Няколко дни по-късно мистър Симънс ми показа една обява в „Ейдж“. Търговският колеж в Мелбърн предлагаше стипендия по счетоводство. Кандидатът трябваше да издържи изпит по история, география, аритметика и английски. Темите за изпитите се изпращаха на директора на местното училище при поискване.

Писах да ми ги изпратят и седмица по-късно мистър Тъкър ми съобщи, че са пристигнали.

— Ще видиш, Маршъл — ми каза той свирепо, сякаш го бях обвинил в нещо, — печатът върху плика е непокътнат. Затова никаква фалшификация не е възможна. Уведомих Уилям Фостър за този изпит и той също ще се състезава за стипендията. Искам в неделя сутрин да бъдеш в училище точно в десет часа. А сега можеш да си седнеш.

Уилям Фостър беше отличник и любимец на мистър Тъкър. Той можеше да изброи имената на всички реки в щата Виктория, без да си поеме дъх, и смяташе наум, сложил ръце върху главата си, за да покаже, че не брой на пръсти.

От него трудно се преписваше, защото в клас криеше с ръка тетрадката си. Аз обаче успях да го накарам да отмести ръка, като го мушках в ребрата.

Майка му се гордееше с него и казваше на моята майка, че без него не мога да реша вярно нито една задача.

В неделя сутрин ние се срещнахме пред училище и аз му предложих да седнем заедно на изпита. Той обаче носеше неделния си костюм и това определи отношението му към мен: държеше се вдървено, недружелюбно и отвърна, че майка му заръчала да не ме пуска да сядам близо до него.

Това беше истински удар. Въпреки това аз го последвах в училище и без да обръщам внимание на усилията му да ме отблъсне,

седнах до него.

Мистър Тъкър забеляза моята тактика и ме изпрати на другия край на стаята. Седнах там и се загледах през прозореца към връх Турала, зелен и жив на слънчевата светлина. Мислех си за Джо и за това, че денят е прекрасен за лов на зайци... Изведнъж мистър Тъкър хлопна капака на катедрата и обяви:

— Сега ще разчупя печата, който съхранява темите за изпита на Поултърския търговски колеж. И двамата забележете, че печатът е непокътнат.

После дръпна връвта и извади листовите от плика и докато правеше това, не сваляше жестоките си очи от мен.

В следващите двадесет минути той ни прочете задачите. Отвреме навреме се мръщеше, понякога вдигаше глава, и поглеждаше одобрително Уилям Фостър, а той кимаше с глава в потвърждение на тази увереност.

Поиска ми се да фрасна мистър Тъкър право в мутрата и после да избягам при Джо.

Представях си, че обяснявам на Джо точно как съм го направил, когато Тъкър стана и ни подаде листовите. Докато раздаваше задачите, той хвърли поглед към часовника на стената и каза дрезгаво:

— Сега е десет и половина. До единадесет и половина трябва да свършите.

Погледнах жълтия напечатан лист пред себе си:

„Изчислете сложната лихва на...“

Ха, това е лесно...

„Ако десет мъже вземат...“

Божичко! Уравнение! Гаргара!

„Един парцел от четири и три четвърти акра и десет метра...“

Хм, това беше по-трудно.

Започнах да пиша, а мистър Тъкър седна на катедрата си и почна да чете „Фийлд“, английско списание с лъскави страници.

Задачите не ми се сториха много трудни, но след като излязохме от клас, сверих отговорите си с тези на Уилям Фостър и разбрах, че повечето са погрешни, защото се различаваха от неговите.

Върнах се в къщи и казах на татко, че съм пропаднал, а той отвърна:

— Няма значение! Ти си опита силите — това е важно!

Една седмица преди да ни разпуснат, по пощата, пристигна дълъг кафяв плик, адресиран до мен. Бяха го дали на татко и той ме чакаше в кухнята заедно с Мери и мама, за да го отваря, щом се върна от училище.

Всички се струпаха около мен. Разпечатах внимателно плика и извадих прегънатия лист.

„Уважаеми господине, имаме удоволствието да ви съобщим, че печелите стипендията...“

— Печеля! — извиках. Не можех да повярвам на очите си и ги загледах, сякаш очаквах някакво обяснение от тях.

— Дай да видя! — татко взе писмото от ръцете ми.

— Истина, печели! — извика той развълнувано, след като прочете писмото. — Ето, чети — той подаде писмото на мама. — Можеш ли да повярваш? Наистина така пише! Представи си — стипендия! Кой би помислил, че ще спечели стипендията! Не мога да повярвам! — обърна се към мен и ме потупа по гърба. — Браво, сине! Ти си герой! — после на мама: — За какво е стипендията? Чакай да видим! Какъв ще стане?

— Счетоводител — каза Мери, тя четеше писмото зад рамото на мама. — Счетоводителят си има свое бюро и всичко.

— Имаме ли някой счетоводител тук наоколо? — попита татко. Той искаше да си изясни въпроса. — Деловодителят в големия магазин в Балунга счетоводител ли е?

— Не — каза мама решително, — разбира се, не! Той е деловодител. Счетоводителите трябва да са много умни.

— Мистър Брайан сигурно е счетоводител — каза Мери, — той е секретар на фабриката за масло. Някой казваше, че получава шест лири седмично.

— Който ти е казал това, те е излъгал — каза татко решително. — Не вярвам и директорът да взима толкова много. Ще ида при него да разбере какво всъщност е това счетоводител. Във всеки случай изглежда като край на грижите ни. Ако Алън стане счетоводител и печели по шест лири седмично, той няма да има нужда да се кланя на никого.

Без да губи време, татко оседла коня и се отправи към фабриката. Върна се късно след обед и донесе другата поразителна новина: Уилям Фостър беше скъсан.

— Истина е! — татко не можеше да прикрие вълнението си. — Срегнах мисис Фостър и тя ми разправи — сякаш пък толкова невероятно, представи си! — че е получила писмо, в което се казва, че Уилям може отново да се яви на изпит догодина. Трябваше да я видите, когато ѝ казаха за Алън!

— Видях и Брайан — продължи той. — Права си, Мери, той наистина е счетоводител. Каза ми, че първокласните счетоводители получават повече от шест лири седмично, макар че не съм сигурен дали не говори наизуст. Както и да е, счетоводителите водят книгите на големите компании — петролни компании и други такива места. Когато станат счетоводители, получават титла — някакви букви след името си — чакайте да видя. Записах ги на един лист.

Той тършува известно време из джобовете си, за да намери листа, който търсеше.

— Момент сега. Записах ги, както ми каза Брайан. Ето ги. Ч. И. Б. С. — и това значи член на Института на британските счетоводители, дявол знае какво означава това. Няма много такива, каза Брайан. Да получиш тези букви, според него, било важно нещо.

Той ме погледна одобрително.

— Никога не съм мислил, че ще доживея да видя Алън с букви след името си.

И в изблик на чувства той ме вдигна в обятията си — голям, какъвто бях! — и ме залюля.

Тази нощ татко се напи и се прибра в къщи с песен. Ние си бяхме легнали, но чух мама да го пита тревожно:

— Би ли се с някого?

— Не! Само няколко замахвания, това е всичко!

През следващата седмица той и мама седяха до късно всяка вечер, разискваха нещо и пишеха цифри върху лист хартия. Знаех, че решават моето бъдеще.

— Мама и аз решихме да се преместим в Мелбърн, Алън — ми каза татко един ден. — Ще ни трябва известно време, за да уредим нещата тук, но щом приключим, стягаме торбите и край! Бъдещето е там долу. Ти ще можеш да постъпиш на работа в някаква канцелария, докато се учиш за счетоводител. Всеки ще те вземе, щом разбере, че си спечелил стипендия. Във всеки случай, аз сега не печеля много тук. А ще стане и по-лошо — с тези коли наоколо. Днес видях най-малко

осем-девет. — После добави: — Какво мислиш ти за нашето преместване?

— Отлично — казах, — докато се уча за счетоводител, ще се уча и за писател. Мисля, че ще бъде славно!

— Така мисля и аз! — каза татко.

Когато останах сам обаче и премислих всичко, внезапно почувствувах, че не мога да се разделя с гората, от която бях почерпил силата си. Никога не бях виждал град. Представях си го като някаква огромна сложна машина, обслужвана от счетоводители с букви след имената си, със счетоводни книги и безслънчеви лица. Тази мисъл ме подтисна. Потърсих Джо. Той поставяше капани в храстите зад тяхната къща.

Казах му, че скоро ще се преместим в Мелбърн. Той погледна замислено капана в ръката си и каза:

— Върви ти като на бясна крава, в това няма съмнение. Но ти винаги си бил късметлия. Спомняш ли си, когато улови два заека в един капан?

— Да — отвърнах, доволен при този спомен.

Седнахме един до друг на тревата. Разговаряхме за Мелбърн и трамваите там, и хилядите хора, и как аз ще печеля шест лири седмично.

— Най-хубавото е — възкликна Джо, — че ще можеш да ходиш в музеи, когато си пожелаеш. Казвали са ми, че там има всичко.

— Предполагам — казах, — предполагам, че ще ходя и в музеи, но аз искам да пиша книги. В Мелбърн има голяма библиотека. Мисля, че ще ходя повече там.

— Ще трябва да се откажеш от ездата — каза Джо. — Конете загиват в Мелбърн по-бързо, отколкото навсякъде другаде.

— Да, това е най-лошото от цялата работа — почувствувах се отново подтиснат. — Все пак трамваите могат да те заведат, където си пожелаеш...

— Да, но как ще се качваш и слизаш с патериците? — Джо се замисли. — Тълпите и...

— Патериците! — възкликнах аз, отхвърляйки презрително тази пречка. — Патериците са нищо!...

TOBA E TPEBATA

На моя приятел доктор Ян Макдоналд

*Това са всъщност мислите на
всички хора от всичките
страни и времена, не са те само
мои
собствени,
ако не са и ваши, както са и
мои, не са те нищо или
почти нищо,
ако не са загадки и
разкриването им, те не са нищо.
ако не са тъй близки, както са и
далечни, не са нищо.
Това е тревата, която расте
навсякъде, стига да има
земя и влага,
това е въздухът изобщи, който
къпе земното кълбо.*

Уолт
Уитман,
„Песен за себе
си“^[1]

[1] Превод Георги Славов и Цветан Стоянов, Н.К., 1965 г. ↑

КНИГА ПЪРВА

I

Седях загледан в мъжа от другата страна на полираната маса. Беше пълен човек, напъхал тежкото си тяло в тапицирания въртящ се стол като в калъп.

Лицето му беше месесто, отпуснато и костите на скулите и брадичката изобщо не личаха. Сините му очи притежаваха острота, придобита от постоянната им употреба като уред за наблюдение. Тези очи бяха загубили способността за приятелско общуване. Твърде дълго бяха преценявали хората единствено с оглед на участието им в механизма, движещ неговия прогрес, за да запазят човечността, която аз потърсих в тях.

Носеше сив костюм, шит по поръчка, а бялата му риза очевидно се переше и колосваше в някоя скъпа пералня от луксозните предградия. Маншетите на ризата, прихванати от златни копчета, се показваха от ръкавите на самото точно колкото трябва. Кожата на бледите му ръце беше тънка като цигарена хартия. По китките тя се беше отпуснала в многобройни бръчки, въпреки че дланите изглеждаха млади.

Вече шест месеца аз се срещах с хора като него. Мъжът гледаше писмото в ръцете си. Не го четеше. Беше го чел вече. Сега той търсеше в ума си думите, които трябваше да ми каже. Думи неприятни и за него, но повелявани от разума му при това положение.

Знаех съдържанието на писмото, което държеше. Бях го писал аз. Носеше дата пети декември 1920 година.

„Уважаеми господине — гласеше то. — В днешния брой на в-к «Ейдж» прочетох, че във Вашата кантора имате вакантна длъжност за младши служител и с настоящето кандидатствувам за мястото.

Аз съм осемнадесетгодишен студент в търговски колеж със специалност счетоводство. Сега се подготвям за последния си изпит. Всички други изпити вече съм взел.

Прилагам копия от четири препоръчителни характеристики. Нямам служебни препоръки, тъй като досега не съм заемал длъжност в учреждение.

Ще Ви бъда благодарен, ако ме приемете, за да мога при разговора да Ви дам и допълнителни сведения.

С уважение: Алън Маршъл“

Преди една година, когато започнах да изпращам това писмо на бизнесмените, които търсеха служители, бях включил и друг текст:

„За нещастие поради прекаран в ранна възраст детски паралич, съм принуден да се движа с патерици. Това по никакъв начин няма да окаже влияние върху способностите ми като чиновник, нито ще ми попречи да нося тежки счетоводни книги.“

Не получих отговор на нито едно от писмата с това откровено признание. Недоумявах за причината, докато веднъж татко, също обезпокоен от мълчанието, прочете една от молбите ми за работа.

Дълго държа той в ръце писмото ми, после го обърна и втренчи поглед в празната страница на гърба, като че ли тя също имаше някакво значение. След това постави писмото обратно на масата и се загледа през прозореца на кухнята към синята верига на хълмовете, затварящи хоризонта отвъд полегатите склонове на овощната градина около къщата.

Татко беше, купил тази къща на двадесет мили от Мелбърн в подножието на гористите хълмове, за да мога аз да уча счетоводство. Той бе приел успеха ми на изпита като залог за блестящо бъдеще, когато важните бизнесмени, едва ли не ще се карат при кого да работят.

Сега пред него започна да се разкрива действителността и той я посрещаше с недоумение и негодувание като нещо, за което не беше подготвен. За татко равенството и другарството лежах в основата на всички човешки взаимоотношения. Той беше възпитан в този принцип, беше изградил живота си върху него, а изведнъж моите разкази за срещи с различни хора, от които не му убягваха и най-малките подробности, му показаха, че в поведението си към неговия син другите не го спазват.

Татко стоя така известно време, после се обърна и каза:

— На твое място бих махнал онова за патериците. Знаеш ли... ако се съгласят да разговарят с теб, мисля че ще успееш.

Не ми се видя честно и му го казах.

— Рано или късно ще разберат — настоях аз. — По-добре да им го съобщя още в началото, та да го знаят. Ако някой пожелае да се срещне с мен и не съм го предупредил, ще се чувствавам измамник.

— А защо? Какво лошо всъщност правиш? Не лъжеш — пишеш, че при разговора ще дадеш повече подробности. Това измама ли е? Ако някой например ме помоли да му намеря кон, който тегли добре, и му намеря, но конят е сляп. Аз, разбира се, ще му кажа, но след като сам види коня. Впрочем един от най-добрите коне, които съм имал, беше сляп. Не е нужно да им разправяш всичко предварително.

— Добре — съгласих се аз.

И започнах да получавам отговори на писмата си. Канеха ме за разговор в канторите. Скоро свикнах с изненадата, която при моето влизане за миг се изписваше върху лицата, свеждането на главите към писмото ми, което уж проучваха, докато се окопитят. После поемането на дъх след взетото решение, при което раменете малко се изправяха, срещата на погледите ни...

— Тъй значи, вие сте с патерици, а?

— Да.

Обяснявах защо.

— Хм! Да... за съжаление...

Съображенията, които изтъкваха за отхвърляне на кандидатурата ми, обикновено бяха подплатени с изрази на съчувствие, смекчени от безсмислени фрази, чието несъзнателно предназначение по-скоро беше да подхранва възхищението им към самите себе си.

Така че имаше някои, които просто изпитваха радост и гордост от собствената си тактичност, и други, които избягваха погледа ми, когато ставах да се сбогувам.

Имаше и един веселяк с много бдителна секретарка.

— Зная какво е! Всичко зная за патериците! Три месеца бях с патерици — паднах на ски. Трябваше да ме докарват на работа с кола месеци наред.

Той погледна ръцете си, които цели три месеца бяха стискали дървените патерици, и се усмихна.

— Разранявате се под мишниците, нали? — Не задаваше въпрос, а споделяше опит. — Хората не си дават сметка какво значи да ходиш с патерици. До кръв си бях протрил кожата.

Преди много години, толкова отдавна, че ми се струваше като отколешен неприятен сън, аз бях протрит до кръв. Сега кожата под мишниците ми беше груба като табан на ходило.

— Да — казах, — това е един от проблемите.

Друг един, висок мъж със стойка на военен и сиви мустаци, беше по-пряк.

— Зная, че няма да се разсърдите, ако говоря за вашия, хм... физически недостатък. Той е очевиден и би било глупаво от моя страна и несправедливо към вас, ако премълча. Важното в случая е, че той ви прави непригоден за чиновническа работа според сегашните изисквания, и аз не мога да ви помогна. Ако ми позволите да ви дам съвет, струва ми се, че би трябвало да се научите да плетете кошници, или нещо подобно. Зная, че има специални институции за такива работи. Те са организирани, за да помагат на хора като вас, и са много полезни.

Когато му предадох думите на този човек, татко стоеше под едно ябълково дърво в градината. След като изслуша цялата история, той стисна очи и лицето му буквално се изкриви от яростта, която се стараеше да подтисне. Обърна глава към небето, вдигна свити пестници нагоре, после ги отпусна с рязко движение и от устата му се откъснаха две думи:

— Кошници! Господи!

Скоро разбрах, че е безполезно да споря с хората, които ме приемаха. Те се дразнеха от усилията ми да ги убедя, че ще мога да върша работа.

— Трудно ми е да бъда откровен в случай като този — се произнесе един от тях, загледан в ноктите на свитата си ръка, които старателно почистваше с палеца на другата, — но разбирам, че сте човек, който ще оцени моята откровеност и честност.

За момент мъжът вдигна очи от ноктите си, за да ме изгледа внимателно над очилата. Може би в него внезапно се промъкна съмнение, че все пак имам право да претендирам за работа и това наложи спокойното и безмилостно предупреждение.

Почувствувах, че очаква отговор, или може би молба за пощада, кършене на ръце...

— Да — казах.

— Бедата е в това, че сте недъгав — вниманието му отново бе погълнато от ноктите. — Тук работата изисква носене на тежки счетоводни книги от сейфа до бюрата.

— Мога да нося счетоводни дневници.

— Да, да... това добре. Но има стълби.

— Мога да се изкачвам по стълби.

Мъжът започна да се дразни. Гневни думи на висок глас — очевидно така беше свикнал да подкрепя той несъстоятелността на своите доводи. Но сега овладя желанието си да ми изкрещи и каза бавно и отчетливо:

— Не ме разбирате. Работата тук изисква хората, които назначавам, да са със силно, здраво тяло. Съжалявам.

Той стана и отвори вратата.

Вратата... вратата... вратата. Врати, които се отваряха и затваряха зад мен — дълга редица врати, като щитове, които се поставяха пред мен, за да преградят пътя ми към независимост, осъществяване...

Въпреки че отношението на тези мъже към мен се различаваше, в зависимост от характера на всеки един, те всички имаха еднаква цел — да опазят своя бизнес. Бизнесът беше печалба, а печалбата се постигаше чрез ефективност. Моите патерици подсказваха непълноценност, която за печалбата би била само тежест, а не обещание за по-високи доходи.

На глас те изтъкваха други съображения.

Питах се, каква причина ще измисли, за да ме отпрати този човек зад полираната маса, върху която стоеше поставка за писалки от оникс, а двете писалки в поставката стърчаха нагоре застрашително, като рогове, които го бранеха. На единия край, в рамка от полирано дърво, беше поставена снимка на жена и две момиченца. Жената, облечена в бяла рокля, седеше върху каменен зид. Зад нея се виждаше стръмна морава, а двете момиченца, склонили главички на раменете ѝ, я прегръщаха през врата. Сигурно трудно се слизаше до тук от голямата къща, която се показваше в горния край на снимката. Патерици биха се хлъзгали в такава стръмна градина.

Мъжът от другата страна на масата се мъчеше да формулира подходящо извинение. Той постави моето писмо върху купчинка други писма пред него, прекара палец по ръба на купчинката и наклони леко глава да я разгледа по-добре, като че височината на подредените писма живо го интересуваше.

— Да — каза той бавно, сякаш за да окуражи някакво решение, което неохотно се надигаше от обзелото го смущение. — Да...

Изведнъж с рязко движение той удари върху купчинката писма, бутна я настрана, извърна се към мен и бързо и кратко, преди решението му да се разколебае, каза:

— Страхувам се, че не сте подходящ за службата.

След като произнесе присъдата, мъжът реши, че не е необходимо да продължава с този тон. Бравата беше паднала. Защо да удря още?

— Не че не бих искал да ви назнача — продължи той с по-нормален глас, — но вие просто няма да можете да се справите!

Обикновено издържах, дори наблюдавах спокойно бизнесмените, докато те се препъваха в търсенето на необходимите думи. Но пред този мъж сведох глава.

Веднъж татко ми разправи за свой познат, обездвач на коне, който първо сломявал духа на животните. Попаднел ли на непокорен кон, казвал: „Сега ще го накарам да потича както се полага, та да му се пречупи характерът.“

Чувствувах се като такъв кон. Десетината мъже зад полираните маси бяха пречупили желанието ми за борба.

Спомних си думите на някакъв уморен човек, с когото случайно заприказвахме на улицата: „На работа ли си, всеки те признава за човек, безработен ли си, всеки те подритва и единственото ти желание е да се махнеш, където ти видят очите.“

Исках час по-скоро да избягам на улицата, да се махна от този играещ на благородство мъж.

А той чакаше. Нямаше какво да му кажа. Но проговорих. Неволно изрекох на глас мисълта, която се блъскаше в главата ми:

— Трябват ми пари.

Изведнъж му стана приятно, че ще може да ми докаже колко благороден и щедър е по душа.

— О! — възкликна той. — Да...

Бръкна в джоба си и измъкна два шилинга, но аз вдигнах глава и, при вида на лицето ми, той побърза да ги напъха обратно.

Бих могъл да му кажа, че ако е за два шилинга, аз ги имам в джоба си.

Преди час, в очакване на срещата, бях застанал на улица Бурк, подпрял гръб о бетонната стена на универсалния магазин „Майер“. Чувствувах се уморен и се бях отпуснал върху патериците в поза, която ми позволяваше да си поотдъхна. Наблюдавах минувачите — момичетата с клоширани периферии на шапките, къси коси и широки рокли, мъжете в сини костюми с колосани яки на ризите и шапки „борсалино“. По уличното платно трамваите дрънчаха предупредително, яки коне теглеха платформи с бурета бира. Всеки се движеше към определена цел.

Някои от минувачите ме поглеждаха и бързо извърщаха очи. Погледът на една стара прегърбена жена се задържа по-дълго, тя се измъкна от потока, застана пред мен и посегна към черната си чанта. Закопчалката се състоеше от две никелирани копчета, които жената откопча с щракане.

Докато тънката ѝ, покрита с лунички ръка тършуваше из чантата, старицата ме наблюдаваше с очи, от които старостта не беше успяла да ограби напълно младежката доверчивост. Лицето ѝ беше повяхнало, но бръчките и браздите говореха за характер.

Жената се усмихна и каза нежно:

— Тъжно е, че ви е сполетяло такова нещо. Някога, имах син и той беше сакат. Зная какво е.

После постави два шилинга в ръката ми.

— Не е много, но все е помощ.

Почувствувах как кръвта нахлува в лицето ми. Няколко души се бяха спрели да ни гледат. Имах желание да потъна в земята и да остана завинаги скрит от хората. Прибрах двата шилинга в джоба си и взех ръката ѝ.

— Благодаря ви — казах. — Може би никога няма да разберете колко много ми помогна вашата доброта. Ако всички бяха като вас...

— Бог да ви благослови! — каза тя и отмина.

Станах. Мъжът от другата страна на масата явно изпита облекчение, че разговорът е свършил и държанието му стана

дружелюбно. Бързо скочи на крака и се втурна към моята страна на масата с протегнати ръце.

— Да ви помогна ли?

— Не, благодаря. Мога сам.

II

Получих писмо от секретаря на окръжния съвет на Донвейл — отговор на молбата за работа, която бях изпратил.

Канцеларията на окръга се намираше в Уолоби Крик, пръснато селище на двадесет и осем мили от Мелбърн. Административният център на селището се състоеше от смесен магазин, ковачница, хотел и канцеларията. Сградите се бяха скупчили на върха на един от многобройните хълмове, които образуваха предпланините на Дивайдинг Рейндж, която отстоеше на няколко мили по-на север.

Селището беше заобиколено с отвоюваните от гората пасбища на фермите, изложени на слънце. Отвъд тях се издигаше девствен лес, истински страж на планината, бариера, изградена от дружбата на евкалипта и червения чимшир, очакваща настъплението на бравдата.

Канцеларията на окръга търсеше младши счетоводител със заплата двадесет и пет шилинга седмично.

Този път, помислих аз, всичко е в моя полза: няма къщи, където да се настани човек на пансион, а и с предлаганото възнаграждение трудно можеше да се живее. Едва ли ще има много кандидати.

„Бихте ли дошли в канцеларията за разговор?“ — пишеше секретарят в писмото си.

Нашият дом беше на осем мили от канцеларията, от другата страна на хълмовете. Татко ме заведе с бричката. Тръскахме се по прашните неравни пътища и разговаряхме за работата. Бях уверен, че ще ме назначат. Татко не беше тъй сигурен.

— Внимавай как ще се държиш пред него — съветваше ме той. — По начина, по който човек се държи, когато кандидатствува, се познава колко време е бил без работа. Този, който току-що е останал без работа, държи главата си високо. Той е самоуверен. Конят още не го е ритнал. Безработният от месеци предварително се е предал. Той влиза като сритано овчарско кученце. Не се дръж тъй! Ти не си по-лош от него. Влез с усмивка. Ако разбере, че си без работа от дълго време, ще си помисли просто, че не те бива. Впрочем как се казва той?

Извадих писмото на секретаря от джоба си и го разтворих.

— Мистър Р. Дж. Кроутър — разчетох аз подписа.

— По дяволите! — възкликна татко и се омърлуши.

Мистър А. Дж. Кроутър беше пълен, силен мъж със заоблени рамене и издаден напред врат, който прикрепяше главата му на известно разстояние пред тялото. Той беше единственият щатен служител в канцеларията — тухлено здание с две стаи, — и ми се стори, че мрази работата си, отегчава се от нея и иска да напусне. Говореше сърдито, но разбрах, че грубостта му беше породена от недоволство и не бе насочена към мен.

— Можете да заемете длъжността, ако желаете! — отрязва той. — Не е перспективна. Временна е. Изостанахме с данъчните известия и имаме нужда от помощ.

Очите му не шареха по мен изпитателно. Беше погълнат от собствените си проблеми и аз просто прекъсвах мислите му.

— Можете да започнете утре сутринта — каза той и заби поглед в масата, като че ли се замисли какви последици би имало това бързо решение върху него самия.

После мистър Кроутър вдигна глава и за първи път ме изгледа изпитателно. В очите му проблесна интерес и той запита:

— Къде ще се настаните? Наблизо ли живеете?

— Ще проверя дали могат да ме приемат на пансион в хотела — отвърнах. — Домът ни е твърде далеч, за да пътувам всеки ден.

Мъжът поклати глава и сви устни.

— Не е много хубаво място.

Помислих, че има пред вид храната.

— Не държа много на яденето. — Уверих го аз.

— Сигурно не! — беше се усмихнал. — Мисля, че сте прав. Все пак може би е заето. Не зная.

— Сега ще ида да проверя.

Хотелът беше до канцеларията.

— Добре. Уведомете ме, преди да си тръгнете — тонът му сега стана друг. — Баща ви е вън, нали?

— Да.

— Нека той се оправи с хотела. Мисля, че е по-добре вие да го чакате отвън.

Когато татко влезе, в бара имаше трима души. Той им викна нещо. Наблюдавах го през отворената врата, седнал в бричката с

поводите на коня в ръка.

След малко татко заговори на някаква жена, която бършеше чаши зад тезгяха на бара. Тя го изслуша, после погледна към мен, кимна с глава в знак на потвърждение и взе да разправя нещо на дълго и широко. Сигурно това беше поредната история за нейна позната, чийто син бил сакат и как тази жена „опитала всичко“ и как започнала да го храни с мая или нещо друго и то „направило чудеса“.

Или може би познатата ѝ разтривала сина си със сух пешкир, който предварително се кисне в саламура, за да се втвърди и това „направило чудеса“. Или може би синът се лекувал с морски бани и след шест месеца проходил. Татко беше чувал много такива истории.

Когато излезе, той се качи в бричката, седна до мен и рече:

— Е, настанен си. Дава ти пансион за двадесет и два шилинга и шест пенса седмично. Искаше двадесет и петте, които ще получаваш, но се спазарих с нея. Мисля, че не е лоша. Както и да е, ще пробваме. А сега, да караме в къщи, да вземем нещата ти и да се върнем още следобед. Така утре ще започнеш работа спокойно.

Препуснахме към къщи. Покрай, пътя се издигаха дървета, ручей течаха в каменисти корита, пееха птици. Нищо не бях забелязал на идване. Сега ликувах, чувствувах се сигурен, светът беше прекрасен. Какво от това, че работата бе временна, без бъдеще. Тя беше първото стъпало към моето писателско поприще.

Въпреки че учех счетоводство, аз съвсем не смятах да правя от него професия за цял живот. То щеше да бъде средството за съществуване, докато се науча да пиша. Листчетата из джобовете ми не съдържаха дефиниции за товарителница или полица. Те съдържаха описания на хора, откъси от диалози, идеи за разкази, които един ден щях да напиша.

Виждах се как седнал в просторната хотелска стая пиша, докато другите спят. Колко прекрасна беше тази картина!

Стаята, както после видях, приличаше на кутия. Когато следобеда се върнахме, татко внесе чантата, потупа ме по рамото и си отиде. Седнах на желязното легло с издънена пружина и износени завивки. Огледах се.

Единичното легло почти изпълваше стаята. Беше поставено до стената, под един мръсен прозорец. През прозореца се виждаше задната веранда с разхвърляни по нея старо походно легло, каси с

празни бирени бутилки, бурета, някакъв ръждясал хладилен шкаф за месо и купчинки мръсна слама.

Изпоцапаният гардероб от борово дърво до леглото отчасти закриваше прозореца и запълваше мястото между горния край на леглото и стената срещу него. В долния край, между стената и леглото, беше напъхана мивката. До порцелановия леген, украсен с червени рози, стоеше газена лампа с опушено стъкло.

Някакъв парцалив остатък от килим лежеше върху покрития с линолеум под. Пред вратата линолеумът беше протрит в полукръг и се виждаха нерендосаните дъски на дюшемето — истинска опасност за боси крака. Стаята миришеше неприятно на влага и застоял въздух. Очевидно отдавна не беше обитавана.

Никога не бих могъл да пиша в такава стая. Стана ми тъжно и побързах да изляза. Коридорът започваше от моята стая и вървеше по цялото протежение на хотела с много врати от двете страни. Тези от ляво бяха на стаите, а десните — водеха към общите помещения. Първата вдясно беше на кухнята и през отворената врата се чуваха гласове. Мъж и жена разговаряха.

— Ако знаех това, нямаше да му позволя да ме докосне — казваше жената.

Когато минах, мъжът ме поздрави:

— Добър ден — извика той.

Спрях и влязох в стаята. Огромна печка, поставена в облицована с тухли ниша, бълваше горещина. Върху нея бяха наредени тенджери. Масата в средата на кухнята беше отрупана с кухненски прибори и зеленчуци и чакаше някой да се захване за работа. Мръсотия и прахоляк, споени от пушека и парата, покриваха тавана като тънък тъмен слой. Ако човек натиснеше с пръст, сигурно щеше да се образува бразда. Във въздуха се носеше мирисът на бульона, който димеше на печката. Високо горе на една от стените снимка на Карбин^[1] молеше пощада от неяснотата, в която я обвиваха напластяващите се върху нея мазни сажди.

— Как сте? — поздравих аз мъжа.

— Горе долу — ухили се той. — Не мога да се оплача.

Той стоеше до масата и белеше картофи. Нисък, мургав човек, с умни живи очи. Трябва да имаше двадесет и пет години. Черната му коса не беше вчесвана отдавна. Нямаше зъби и устните му бяха

хлътнали в устата. Над нея висеше дълъг нос и с щръкналата напред брадичка приличаха на чифт беззъби челюсти.

Носеше памучна раирана риза, която беше разкопчана до кръста и разкриваше тъмните му космати гърди, покрити с едри капки пот. Не носеше долна фланелка. Хлабавият кожен колан едва крепеше панталоните на кръста му. Разръфаните маншети се бяха свлекли върху петите на обувките му, влачеха се по пода и той ги настъпваше с токовете си при всяка крачка.

През следващите месеци го опознах добре. Наричаше се Гунър Харис. Беше дребен крадец от Мелбърн, джебчия, който в интервалите, когато не се намираше в ръцете на полицията, продаваше пирожки с една количка на ъгъла на улиците Елизабет и Флиндърс.

— Ченгетата ме гепиха и ми дадоха срок двадесет и четири часа да изчезна — по-късно ми обясни той. — Затова съм се погребал в този вертеп.

Малко преди моето идване си беше загубил изкуствените челюсти.

— Няколко дни порках и съм ги изплюл някъде из тревата зад хотела. Но не мога да открия къде. Смешна работа. А си мислех, че щом отида, веднага ще ги намеря.

Първото ми впечатление от него се оказа погрешно. Според моите представи джебчията се обличаше елегантно, имаше будно лице и ръце на пианист. Ръцете на Гунър не бяха фини — те бяха четвъртити, с широко разперени пръсти.

Затова реших, че той е простичък, добродушен човек, родом от някое бедно Мелбърнско предградие, попаднал тук поради липса на работа в града.

Междувременно жената ме наблюдаваше с поглед, който трябва да беше преценявал по такъв начин десетки мъже. Очите ѝ не пропускаха нищо и всичко разбираха.

Беше на около четиридесет години, с пълни пищни форми, които предизвикателно се бореха срещу ограничението на впитата тясна памучна рокля. Очите ѝ бяха сурови, разсъдливи. В тях нямаше топлина. Колко ли измени ги бяха ожесточили? Какво ли бяха видели в лицата на мъжете, за да добият тази напрегнатост на животно, дебнещо плячка?

И все пак жената беше хубава, с привлекателна усмивка.

Тя беше готвачката и се наричаше Роуз Бъкмън. Съпругът ѝ я беше изоставил, („Можеш да задържиш един четиридесетгодишен мъж, само ако му вземеш страха“.)

— Ти си младежът, който ще работи в канцеларията до нас, нали?

— Да — отговорих аз.

— Роден си в леса?

— Да — усмигнах се аз.

— Е, все някога е трябвало да го напуснеш — тя сърчно изряза тестото, което висеше извън тавичката, и сложи пирогоа във фурната.

— Как ти е името? — запита Гунър.

Казах му.

— А как си с пиенето? — ухили се той, отметна глава назад, вдигна ръка и изпразни въображаема чаша бира в гърлото си.

— Не си падам по него — отвърнах аз.

— Скоро ще оправим тая работа — каза той, вдигна чинията с обелени картофи и отиде на мивката да ги мие. Отвори крана и докато чакаше, се извърна назад и ме погледна. — Скоро ще оправим това, момчето ми.

— А как си с момичетата? — запита Роуз, връщайки се към масата. — Имаш ли си момиче?

Въпросът ме смути, бузите ми пламнаха и аз сведох поглед.

— Не — казах.

— Смятам да го нагласим при Мейзи — каза тя на Гунър и двамата се разсмяха, обзети от някакво непонятно веселие.

Сега интересът им се прехвърли върху момичето.

— Знаеш ли кога ще дойде пак? — запита Роуз.

— Каза ми, че в петък. А нов заек тоя път.

— Това е Мейзи... Никога не разбира, когато ѝ излиза късмета.

Оставих ги и тръгнах по коридора към входа на хотела. Минах покрай трапезарията и салона, изпълнени с гласове и смях, и бара. Подът на коридора беше неравен и отвреме навреме хлътваше — вероятно гредите под дюшемето отдавна бяха изгнили.

Верандата пред входа се простираше по ширината на дървената сграда. Дъсченият ѝ под също беше неравен и прогнил. Верандата беше остъклена и върху зеленобоядисаните прозорци златни букви изписваха думата „Бар“. На двора под прозорците имаше две пейки, на

които седяха мъже. Те бяха пили и сега почиваха в очакване някой новопристигнал да им поръча още по едно. В краката им лежах две кучета. През вратата на бара долиташе гълчава от мъжки гласове.

На покритата с чакъл площадка пред хотела бяха спрели два кабриолета, няколко каруци и фургони, една двуколка. Неразпрегнатите коне стояха под лятното слънце с овесени глави и притворени очи. Няколко автомобила бяха напъхали носове помежду им и отдъхваха с радиатори, обърнати към верандата. Редом до една кола, привързан към кол, клюмаше оседлан кон.

Отстрани до верандата беше портата на хотелския двор. Порутената и олющена врата беше широко отворена и наведена настрана, само една панта я прикрепваше към страничния стълб на рамката. Висока суха трева закриваше долната греда и, полегнала върху нея, я бранеше от слънцето и дъжда.

Няколко бели гъски се разхождаха из двора. Те спряха, за да наблюдават моето влизане, протегнаха напред глави, после рязко ги дръпнаха назад и побързаха да се отдалечат. Кокошки ровеха из сламата и сухия кравешки тор, пръснати из двора.

Пътят към пасбището се преграждаше от дълъг обор със сламен покрив. Беше построен от високи талпи, грубо издялани с брадва от огромните дървета, расли някога на мястото, върху което сега се издигаше оборът. Перпендикулярните подпорни греди лежах върху чатали от дебели стебла на млади дървета, забити дълбоко в земята. Времето беше отслабило хватката им със земята и за да се прикрият от ветровете те се бяха наклонили като пияни на една страна. Цялата постройка изглеждаше готова всеки миг да се срути под тежестта на сламения покрив, по който тревата беше расла, изкласявала и увяхвала. Пред двойната врата на конюшната, горната половина на която беше отворена, стоеше крава и преживяше. Вътре в конюшната пръхтяха коне.

До конюшната имаше оградено с ръждиви жезла място с бял надпис „За мъже“.

Всичко беше ново и необичайно за мен. Беше крайно интересно като начало на исторически роман, обещаващ приключение в непозната страна.

И въпреки всичко гората, в която бях прекарал детството си, за мен беше естественото начало на бъдещето; а тук беше краят на едно

минало без всякаква стойност.

Хората в хотела, помислих аз, също са стигнали до някакъв край, толкова безславен както тези занемарени, рушащи се сгради. И все пак обстановката имаше свой глас. Него аз желяех да чуя, но не и хората, които засега ми бяха чужди. Разговорът в кухнята се водеше зад ограда, която нямах желание да премина и да вляза в тяхното безплодно, кално пасбище.

Чувствувах се щастлив тук сред гъските и конете, които винаги са били част от моя живот. Не ми се връщаше в хотела.

Извадих тетрадка и молив и седнах на земята. Искан да пиша, но в главата ми се преплитаха различни измислени случки, които не можех да пресъздам, и когато станах да се прибирам за вечеря, бях добавил в тетрадката само две изречения:

„Гъските бяха снежнобели. Мръсотията никога не се задържа по перата на птиците.“

[1] Карбин — прочут в Австралия през 90-те години на м.в. състезателен кон — Б.пр. ↑

III

Отправих се към площадката пред входа на хотела, където дилижансът от Морела току-що бе пристигнал. Морела, градче на осем мили оттук, беше най-близката железопътна гара до Уолоби Крик и крайна спирка на дилижанса, който превозваше ежедневно пътници от спирката пред хотела до гарата. Вечер той връщаше пътниците, натоварени с покупките, които бяха направили в Мелбърн.

Дилижансът беше стар, скърцаше и стенеше при всяко движение и побираше осем пътника, двама от които сядаха на предната седалка до кочияша. Теглеха го два коня и те именно привлякоха моето внимание. Конете стояха запъхтени след тежкото теглене. Между Уолоби Крик и Морела се издигаха няколко стръмни височини и аз реших, че конете са твърде леки за такова пътуване. Приблжих се към тях. Потяха се обилно. Капките пот се стичаха по хълбоците им и се събираха на черни струи по коремите. Земята под тях беше оросена от пот.

Единият кон се беше наранил и глезенът му кървеше, „Лошо е подкован — помислих. — Тукашният ковач не разбира от коне.“ Другият кон беше тесен в гърдите и с твърде дълги крака. Дишаше през разширените си ноздри с овесена надолу глава. И двата почиваха, отпуснали по един заден крак.

Жалко, че татко не беше с мен, за да обсъдим заедно състоянието на конете. И в ума си вече подреждах картината, която щях да му опиша. Помислих си „Трябва да си ходя в къщи колкото мога често“.

Кочияшът се сбогуваше с пътниците си, предимно фермерски жени, които се отправяха към домовете си. Изглежда всички го обичаха, защото му махаха усмихнати и викаха:

— Довиждане, Артър!

А той ги изпращаше с поглед, от който личеше, че се безпокои как ще занесат тежките си пакети.

Приличаше на камшик — дълъг, гъвкав и жилав. Косата му беше гъста и остра, веждите — гъсти, а походката му напомняше татковата

— движеше се с лекота, изправен гръб и бързи стъпки. Кочияшът се обърна и ме погледна. Не заговори, въпреки че се поколеба за миг, преди да се покачи на капрата. Наблюдавах как вкара дилижанса в двора на хотела, как разпрегна конете, отведе ги в конюшната, а после влезе в хотела.

Коридорът се оказа задръстен: четирима души, двама мъже и две момичета, стояха пред тясната маса, опряна о стената близо до вратата на салона. Мъжете се разписваха в една книга, поставена върху масата. Трябваше да изчакам. Собственицата на хотела, Фло Бронсън, която още не бях виждал, задаваше на мъжете въпросите, които поставяше на всички свои посетители, пристигащи след шест часа^[1].

— Пътували ли сте повече от двадесет мили от мястото на последното си преспиваше?

— Да — отвърна мъжът, който в момента се разписваше. — Изминах, но не бих могъл да кажа, че съм спал много добре. Ето, Джордж... — той се обърна към приятеля си, — слагай си името върху тази линия с точките и да влизаме да пийнем нещо. И вие се подпишете — каза той на момичетата.

Момичетата се гледаха и си разменяха безсмислени фрази, за да прикрият смущението си. Те взеха писалките и написаха имената си в книгата.

Популярността на хотела се дължеше на факта, че той се намираще на двадесет и осем мили от Мелбърн и напитки се сервираха на всеки отседнал тук посетител от града, който срещу подпис потвърдеше, че е добросъвестен пътник и е изминал повече от двадесет мили от мястото на последната си нощувка.

Четиримата посетители влязоха в салона и аз останах с Фло Бронсън. Беше пълна жена и се заливаше от смях, дори когато разискваше сериозни въпроси. След като я опознах, разбрах, че смехът ѝ няма нищо общо с радостта и веселието. Някога тя била много богата, притежавала хотел в Бендиго, имала вложен капитал в състезателен кон и обикаляла с кола всички прочути конни състезания.

Това време за нея все още беше действителност, въпреки че от него ѝ бе останал само смехът. Предназначен да създава впечатление на веселост и жизненост в дните на нейната младост, когато мъжете били лесна плячка, днес, в средната ѝ възраст, смехът я придружаваше като навик. Очаровал някога мъжете, сега той ги оставяше напълно

равнодушни, и крещящите пръстени по ръцете, младежките дрехи, изрусената коса, които заявяваха отказа ѝ да признае своя упадък, не можеха да помогнат.

Фло Бронсън играеше комар и много пиеше. Когато се напиваше, под усмивките ѝ започваше да прозира озлобление. То се надигаше бавно заедно с поетия алкохол, зачервяваше лицето ѝ, после се появяваше в очите ѝ, те започваха да гледат подозрително всеки събеседник и да виждат несъществуващи оскърбления и насмешки зад всяка дума. А усетеше ли, че напипва острието на удара, който търсеше, меките линии на смеха по лицето ѝ мигновено замръзваха в твърда горчивина.

Дори сега, посрещнат с усмивки, аз долових горчивината, притаена в топлите кафяви очи.

— Е — каза тя, — харесва ли ти новата работа? Но какво говоря! Та ти не си започнал още, нали?

Стояхме пред отворената врата на салона под погледите на посетителите. Мъж и жена седяха на една маса, близо до вратата. Мъжът беше пиян — весело пиян.

— Ей ти! — повика ме той. — Ела да пийнем. Харесваш ми... Хайде... Пийни една, пък по дяволите всичко. Доведи го, стопанке.

Фло Бронсън се наведе и бързо ми прошепна:

— Винаги приемай! Поръчай си уиски. Аз ще ти нося безалкохолно питие, а ти веднага го изпивай. Така ще си помагаш за наема.

Тя се изправи и смехът отново закънтя в гърлото ѝ.

— Ето ти го, Алек! — тя постави ръка на рамото ми и ме бутна в стаята.

— Браво, момко! — каза мъжът. — Това е истината... Сядай и се весели. Къде е столът? Ето. Я го махни този. Сядай. Какво ще пиеш? Защо ходиш на тези пръчки? Ето. Подай ми ги. Сложи ги под проклетата маса. Така е добре. Хей, стопанке, напълни тези чаши. Хайде, Руби, изпразни чашата. Какво ти става? Изостана с две.

Жената от другата страна на масата вдигна почти пълната чаша до устата си и изля бирата в гърлото си, без да преглътне. Беше много слаба, но изглежда по-рано е била пълна, защото кожата ѝ беше увиснала и набръчкана. Умореното ѝ лице приличаше на маска. Главата ѝ клюмаше и тя леко се олюляваше на стола. Видя ми се болна.

Много внимателно жената върна празната чаша на масата и я плъзна по мократа повърхност към мъжа. След това загледа втренчено някакво петно на масата, като че ли търсеше опора в него.

— За тебе уиски ли, Алън? — попита мисис Бронсън прибирайки празните чаши.

— Да — отговорих аз.

— Това е питие! — извика мъжът и ме потупа по рамото. — Това е живота, момче! Веднъж се живее, да знаеш. Забавлявай се, докато можеш, така казвам аз. Как ти е името?

— Алън.

— Браво, Алън! Харесваш ми.

Аз обаче се разтревожих. Спомних си думите на татко, че човек трябва да приема почерпка, само ако може и той да поръча.

— Не искам да приема пиене от вас, защото не мога да отвърна — казах аз на мъжа.

— По дяволите, какво значение има това! — извика той и отхвърли възраженията ми с презрителен жест на ръката. — Искам да те черпя едно пиене, и нищо повече! — мъжът се наведе към мен и запита с глас, който предразполагаше към откровеност. — Не ти вървят добре работите, а? Не се безпокой, момко! Не се безпокой! Имам пари и за горене. Тази събота в Муни Вали зложих двајсет срещу един за Сънрест. Погледни! — той измъкна от джоба си пачка с банкноти и ги хвърли на масата. — Ето ти!

Жената загледа банкнотите с невиждащи очи и изхълца.

Мисис Бронсън се върна с поднос, на който имаше три чаши. Тя ми подаде чашата за уиски до половина пълна с кафеникава течност, и бутна бирата към моите компаньони.

Мъжът хвърли няколко монети на подноса.

— Няма нужда от ресто!

— Благодаря, Алек.

— За късмета! — каза мъжа и се чукна с мен.

— За късмета! — повторих аз.

Изпразних чашата си на един дъх и я върнах на масата.

— Дявол да го вземе! — извика възхитен мъжът, който само беше отпил от чашата си. — Добра глътка имаш.

Взех патериците си изпод масата и станах.

— Вижте какво, аз трябва да отивам на вечеря. Звънецът би преди половин час.

— Остави звънеца! — каза мъжът. Той махна с ръка в знак на протест и се помъчи да държи главата си изправена. — Нека си звъни проклетия до скъсване. Кой ти иска да яде! Аз не. А ти, Руби? Искаш ли да ядеш? — той се омърлуши. — Тъ, не знам. Руби е пияна като пън, и аз съм... пиян... като... Руби — гласът му постепенно заглъхна.

— Аз си отивам — казах.

— Добре, приятелю! — главата му беше натежала много и не можеше да стои изправена. Лицето му се наклони напред към масата, като че ли тя излъчваше магическа сила, с която го притегляше надолу. — Пак ще се видим.

Устните на Руби започнаха да се разтягат в прощална усмивка, но разумът ѝ бързо ги сграбчи и събра, защото всичко пред нея се люлееше, а отвътре нещо се надигаше. Тя затвори очи и аз си тръгнах.

Трапезарията гъмжеше от гласове. Жени се смееха, чаши с бира се вдигаха и сваляха, мъже обръщаха столове, за да разменят някоя и друга дума с познати от съседните маси... Повечето бяха хора, които залагаха на конни състезания. Разговорът им се свеждаше до състезателни коне и пари.

— Ще прежаля няколко фунта, ако разрешите моето момче да се качи на него.

— Той просто го води за носа.

— Заложил на тази кобила всичко освен себе си и двуколката...

Седнах на края на една маса, където имаше свободен стол. Тук покривката беше бяла и чиста, без петна от бира и остатъци от храна. След малко до стола ми застана едно момиче.

— Ростбиф, овнешко печено, агнешко печено, солена говежди бут, стек и пирог с бърбеци — изпя тя с поглед, отправен към някакъв мъж в другия край на стаята.

Момичето беше по-слабо и по-младо копие на сестра си, мисис Бронсън. Казваше се Вайълит Аби и беше влюбена в един жокей. Никога не се смееше, дори не се усмихваше, само гледаше безизразно. Но сега още не знаех всичко това. Помислих, че е обикновена келнерка и се чудех защо не назначат някое приветливо момиче, което да приема поръчките с усмивка.

— Стек и пирог с бърбеци — казах аз.

На другия край на масата седяха двама мъже. Приличаха на местни работници, може би служители на съвета, които работеха по поддържането на пътя. Единият беше истински великан, над шест фута висок, с огромни ръце, които изцяло обгръщаха чашата с чай, около която бяха склучени. Седеше, подпрял лакти на масата. Напомняше скулптурна фигура, изсечена от дънер на червен евкалипт. Художникът не беше издялал подробности върху лицето — то беше грубо, обрулено от вятъра лице, като фигура на носа на прославен кораб. Приятелят му го наричаше Тайни^[2].

Преди да се нахраня, към тях се присъедини кочияшът. Той влезе с пъргавата стъпка на човек, занимаващ се с добитък, и седна до Тайни. Беше се изкъпал и преоблякъл, но носеше същите ботуши с ластични кончови и високи токове. Той ме поздрави и аз почувствувах прямата честност на поглед, който никога не се прикрива, зад преструвки. Държеше се като че ли ме познава добре, като че ли вече ме бе изучил внимателно и представата му за мен е толкова пълна, че не се нуждае от нищо повече.

Как ми се искаше да поостана с тези тримата й да послушам разговора им.

Тайни им разправяше нещо. Чух го да казва:

— Бабата му се втурна и се разпищя: „Уби го! Уби го!“ Отвърнах й: „Нищо му няма, зная къде да го удрям!“

След малко излязох от трапезарията и отидох в салона. Прекосих залата и седнах в ъгъла срещу бара. През деня капаците към салона бяха спуснати, защото барът обслужваше външни посетители, но сега беше затворен откъм пътя, капаците бяха вдигнати и мисис Бронсън наливаше чаши с бира, уиски или джин на гостите от хотела. Мъжете отнасяха пълните чаши на масите, където ги чакаха жени.

Двойката, с която пих преди вечеря, не се виждаше. Двамата мъже, които се бяха подписали в книгата, бързо се напиваха. Момичетата с тях изглеждаха отегчени и непрекъснато пушеха. Цигареният дим лежеше като гъст облак във въздуха.

С напредването на нощта държанието на хората в стаята се променяше. Смехът на жените закънтя по-високо и невъздържано. Мъжете станаха мрачни, раздразнителни или пресилено весели. Някои започнаха да влизат в спор. Внезапно някакъв стол бе тласнат назад и един мъж се изправи рязко. Той се наведе през масата, приближи лице към мъжа срещу него и заговори разгорещено. Един от сътрапезниците сложи ръка на рамото му и спокойно го натисна назад в стола.

— Престани! — каза той.

В разговора си мъжете започнаха да пускат псувни. Те произнасяха попържните с особено натъртване и вдъхновението, което получаваха от тях, се увеличаваше от силата, с която ги изговаряха.

Надпреварваха се да си разправят неприлични вицове шепнешком. Разказваха ги и на жените на ухо, а те слушаха и кимаха с глави. Когато анекдотът свършваше, жените се дръпваха и се преструваха на възмутени, или се смееха с наведени глави. Някои правеха неубедителни опити да протестираат, а една жена непрекъснато повтаряше:

— Престани с тези мръсотии. Дай да прием още по едно.

Един от местните хора, този който беше вечерял с Тайни, започна да свири на хармоника. Няколко двойки, плътно притиснати, затанцуваха между масите. Някакъв мъж се опитваше да целуне момичето, с което танцуваше, но то се смееше и се дърпаше. Тогава мъжът я дръпна грубо и я целуна по устата.

Изплаших се и се прибрах в стаята си. Запалих газената ламба и седнах на ръба на леглото. Бях смутен и чувствавах нужда да поприказвам с приятел. Искях да споделя преживяното с някого. Разбира се, не с татко. Той положително и не подозираше, че съществува такъв свят.

В моите представи целувката означаваше любов. Мъжът целува жената, когато я обича. А любовта е нежно чувство. Тя се закриля и пази. Човек благоговее пред любимото същество, мислех аз.

А колко груба беше целувката на този мъж. Това не можеше да бъде любов! Но тогава защо ще я целува, ако не я обича? Сигурно бяха

сгодени. Прието ли е хората да показват любовта си, като се целуват публично? Нима досега бях живял в неведение и просто по някаква случайност бях срещал хора, които не се държаха по този начин?

Бях мечтал да обичам и да бъда обичан. Момичето, което бях създавал във въображението си, за да сподели моя свят, идваше при мен с леки танцуващи стъпки и ме утешаваше в моята самота. Не се питах кои са родителите ѝ, къде живее. Тя просто съществуваше като птица.

Легнах си с мисълта за моето момиче. До тази вечер тя беше реалност. Сега знаех, че е само мечта. Истинският живот не създава такива момичета. Истинският живот беше там вън, в салона.

Изпитах болка и тревога. Никога нямаше да напиша онези книги, пълни с музика, която само децата разбират. Всичко около мен се рушеше, само дърветата бяха прави и чисти.

Но и кучетата ме обичаха, те бяха добри, мъчех се да се успокоя аз. И конете...

Дълго лежах, загледан в тавана. Точно реших да духна ламбата и да заспя, когато вратата се отвори. Две момичета влязоха — онези, които наблюдавах да се разписват в книгата. Появата им беше толкова неочаквана, самата случка тъй невероятна, че аз ги гледах с изненада, която трябва да беше приела израз на уплаха върху лицето ми.

Едно от момичетата се разсмя.

— Погледни само! — каза тя на другарката си, като имаше предвид изражението ми. — Ти го изплаши до смърт! — тя се улови за ръба на леглото, за да се закрепи. — Затвори вратата да не ни намерят.

Другото момиче затвори вратата и се приближи до леглото.

— Не съм те изплашила нали? — тя заговори с нацупени устни и глас на жена, която успокоява бебе. Той не се плаши, нали?

Тя се настани на края на леглото, като ме побутна да ѝ направя място. Ръцете ми бяха под одеялото, защото се бях завил до рамената. Тя постави ръце върху възглавницата, от двете страни на главата ми, и се наведе над мен. Лицето ѝ беше над моето. Усетих мириса на бира в дъха ѝ, виждах размазаното червило по устата, гъстият слой пудра по бузите. Клепачите ѝ бяха подути и закриваха до половина очите ѝ. Изведнъж изразът на лицето ѝ се промени. Бузите ѝ пламнаха, устните ѝ се разтвориха и тя каза през зъби:

— Искаш да спя с тебе, нали?

И зачака моя отговор, но аз не можех да проговоря.

Момичето бавно започна да се навежда към мен и ме гледаше в очите, докато това бе възможно. После бързо притисна устни към моите.

Опитах да се дръпна назад, като отчаяно притисках глава към възглавницата, но момичето не ме освобождаваше. Почувствавах, че се задушavam. Повръщаше ми се от топлия дъх на застояла бира, от хищната ѝ уста, от това, което видях в очите ѝ.

Тя вдигна глава и аз поех дъх.

— Някой идва! — извика другото момиче, застанало до долния край на леглото с поглед към вратата.

Момичето до мен се извърна и погледна през рамо. Вратата се отвори и влезе кочияшът. Той ме погледна и аз отново изпитах чувството, че знае всичко за мен. Беше поглед, който дава подкрепа.

— Какво правиш тук? — запита той момичето на леглото. Гласът му беше рязък и очите строги.

— Гледай си работата! — озъби му се тя.

— Марш оттук! — заповяда той и посочи вратата. — Махай се и го остави на мира!

— Какво... — започна тя.

— Махай се, казах! — той пристъпи към нея.

Момичето стана бързо.

— Само да ме пипнеш, ще ти дам да разбереш.

— Вън! — повтори той.

Той ги изпроводи до коридора, а после се върна.

— Сега можеш да спиш — каза той. — Няма да се върнат. Ще духна ламбата.

Той угаси светлината и заговори в мрака.

— Утре ще те преместя в моята стая.

После излезе и затвори вратата.

Чувствавах се като старец. Бремето на всичко, което сега знаех, ме беше състарило изведнъж и аз никога нямаше да мога да се върна към моите безгрижни дни. Мислех си, че вече познавам живота. Нищо повече не можех да науча за мъжете и жените. Знаех неща, които никога нямаше да мога да забравя. Трябваше да посветя остатъка от живота си да пиша книги, за да разкрия пороците, които видях, защото много хора не знаят, че те съществуват.

„Ще разоблича всяко копеле от тази кръчма“, мислех аз, без да усещам как грубият език на средата вече ми влияе.

Но в душата си бях отчаяно разтревожен. Целувката на момичето остави у мен убеждението, че съм обречен на нея. Тя ме беше дамгосала, както, татко поставяше клеймо на конете, и сега аз ѝ принадлежах.

Убеден бях, че сутринта тя щеше да дойде при мен, за да говорим за нашите отношения и може би щеше да настоява да се оженим.

Мисълта за брак с нея ме ужаси. Виждах я как си седи и пие бира, а аз готвя и пера. Нямах да мога да пиша.

Реших да се боря с всички сили срещу претенциите и за брак. Може би някакъв компромис би бил възможен. Но ако настоява, какво ще правя? Чувствувах се вече женен за нея.

Заспах, стиснал здраво завивките около себе си.

[1] В повечето щати на Австралия продажбата на спиртни напитки след шест часа била забранена и се сервираше само на гости на хотела — Б.пр. ↑

[2] Tiny — малък, дребен (англ.) — Б.пр. ↑

IV

Когато станах на следната сутрин, момичетата си бяха отишли. Изненадах се. Бях излязъл от стаята си, подготвен да се защитавам срещу обвинения за съучастие. Щях да отричам, че съм я целувал. Тя ме беше целунала.

Изведнъж цялата подготовка се оказа ненужна, олекна ми, но се почувствувах уморен. Убеден в своята слабохарактерност, влязох в кухнята с лошо настроение.

Гунър Харис и един друг човек седяха на масата и закусваха. Роуз Бъкмън готвеше.

— Как се чувства окръжният секретар тази сутрин? — тя се усмихна, като ме зърна.

— Добре — казах.

Поздравих Гунър и казах „здрасти“ на другия човек. Беше малък, розов и отпуснат мъж с раболепно, угодническо държание. Бузите му висяха от двете страни на лицето и тежестта им надипляше мускулите под брадичката и на гушата му. Долните му клепачи също бяха увиснали и имаха розови ръбове като очи на шпаньол^[1]. Говореше тихо с мазен глас.

— Добро утро, сър — каза той.

Гунър го наричаше Шеп. По-късно разбрах, че е прислужникът в двора, момчето за всичко в хана.

Но главното му занятие беше да примамва жертви за мисис Бронсън. Ако някой колар или дървар на път за града се отбиеше в хотела да пийне една чашка, мисис Бронсън издебваше момента преди човекът да си е допил чашата, изтичваше в кухнята и даваше на Шеп монета от два шилинга. Той я слагаше в джоба си и затупуркваше по коридора към бара, където препречваше пътя на жертвата.

— Пий една с мен, преди да си вървиш — казваше той тържествено, поставил меката си ръка върху рамото на човека. Обикновено не му отказваха, но това означаваше и другият да каже по едно. После следваше по едно за сметка на заведението — от мисис Бронсън.

Междувременно двамата насърчаваха човека да им разправя подробности за своята работа. Задаваха въпроси, ласкаеха го със своя интерес и внимание. Обикновено той оставаше, докато парите му свършат, после със залитане се добираше до кабриолета или каруцата си, отказал се вече от пътуването до Мелбърн.

— Тук ли ще закусваш или в трапезарията? — ме запита Роуз.

— Тук — отвърнах.

Тя постави чиния с бекон и яйца на масата и аз седнах.

— Къде е Артър? — запитах Тунър.

— Отдавна замина — каза той. — Дилижансът тръгва в седем. Беше пиян снощи — добави той. — Винаги можеш да познаеш, когато се е отпуснал предишната вечер, защото на сутринта пее и свири. Сега няма да посегне към чашата поне шест месеца.

— Можеш да прецениш колко струва един мъж по това какво пее — забеляза Роуз, загледана замислено в една пържола.

— Ти ми разправяше за онзи приятел — обърна се Шеп към Гунър. Бях прекъснал разговора им и Шеп беше нетърпелив да чуе по-нататък историята.

— Та, успях да го накарам да дойде с мен в къщи — продължи Гунър прекъснатия разказ. Казах му, че ще отворим една бутилка. Той дойде и аз му изцедих портфейла. Нямам съвест, тъй че не се тревожа. Птиците ядат и са свободни. Не работят нищо, нали? Защо тогава ние трябва да работим? Ето как стана: трябвах ми мангизи, и то спешно. С жената се скарахме лошо в четвъртък и по всичко изглеждаше, че ще ме напусне окончателно. Поисках му един десетак, а той взе да се дърпа и не разбираше от дума. Тогава се опита да излезе. Аз се вкопчих здраво в него и работата приключи с петнайсет.

Очевидно историята се хареса на Шеп, защото той беше от хората, които мечтаят да печелят пари, без да работят. Мамеше клиентите на хотела при връщането на рестото; подмазваше се на букмекерите^[2], за да изкара някой бакшиш, измъкваше се от бърлогата си в обора, за да пренесе багаж или да впрегне кон, предлагаше и вървеше всякакви долни услуги за няколко монети, които му подхвърляха и които носеше в джоба си и броеше крадешком в потайни ъгълчета.

И всичко пропиваше. Поглъщаше бирата с трескава бързина и обърсваше уста с ръка. Предстоеше ми да закусам с него десетки

пъти. Той беше книга, която щях да чета на части. Знаех, че в последната глава героят й щеше да претърпи пълно поражение и да свърши в канавката.

Шеп слушаше разказа на Гунър с прикован в една точка поглед. Вероятно виждаше във въображението си как самият той взима с насилие пари от тези, които го унижаваха. Шеп бягаше от физически разпри, но обичаше да слуша разкази за насилия, описания на удари, които са разкървали някого, или ритници, които са превили на две дръзки мъже, за гневно раздаване на правосъдие. Той носеше в сърцето си тези сцени, за да уталожва личната си ненавист и гняв. В неговия въображаем свят никой не го презираше, а който го обидеше, плащаше за това скъпо.

Една нощ го заварих проснат върху сламата в обора. Той повръщаше и хлипаше: „Боже, помогни ми!“ Поседях малко до него, но го оставих, когато видях, че се поуспокои.

След закуска отидох в канцеларията, за да започна първата си работа. Мистър Р. Дж. Кроутър ме посрещна с едно разсеяно „Добро утро“. Пишеше писмо на маса, тъй затрупана от хартии, мастилници; кутийки за карфици, кафяви пликосе и счетоводни книги, че се беше принудил да постави листа върху някакви печатни бланки.

— Почакайте малко — каза той.

Когато свърши писмото, той го подпечата и запита:

— Как прекарахте в оная кръчма снощи?

— Много добре — отговорих, но после добавих: — Прав бяхте, не е много хубаво място.

— Знаех, че скоро ще го разберете — изръмжа той. — Стойте настрана, това е важното. Елате сега да ви покажа какво ще вършите.

Той ме поведе към другата стая и докато вървеше пред мен, запита:

— Запознахте ли се с Роуз Бъкмън?

— Да.

— Какво ви е мнението?

— Ами... — започнах аз, — не зная... Не ми харесва много.

— Стойте настрана от нея! — каза той любезно, после взе от масата голяма книга с кожена подвързия. — Ето, това е данъчната книга. От нея се правят извлеченията върху тези бланки. А това е

касовата книга, в която се нанасят получените чекове. Оттук после ще се впишат в данъчната книга.

Той ми обясни някои подробности и си отиде.

Работата се оказа лесна, но преди работният ден да свърши, аз копнеех да изляза на слънце. Работата в канцеларията, мислех, откъсва човек от света. Заобиколен от четири стени, аз нямах връзка със земята. Днес птиците са пели, растения са расли, а аз нищо не бях видял. Един ден от живота ми беше безвъзвратно прахосан.

Замислих се за дните на ограничение, които ме очакваха, и с ужас разбрах, че сезоните ще продължават да променят лицето на небето и земята, а аз няма да присъствувам. В края на всяка седмица аз щях да виждам резултата от седмичната магия, но не и процеса.

Прозорците на канцеларията бяха защитени от железни решетки и аз се чувствувах като в затвор. Винаги съм имал странното усещане, че получавам сила от земята, от природата. Изворът на творческото вдъхновение, до който копнеех да проникна, беше извън сградите. Той се криеше в дърветата, в слънцето и леса. В моята представа той беше свързан с красота, с музика, със смях на деца, които играят по тревата в лятна вечер.

Но след случилото се с мен през последните два дни започнах да мисля, че писателят не може да твори, без да познава хората. Налагаше се да опозная хората така, както познавах дърветата и птиците.

По-късно този следобед аз бутнах бланките настрана и нахвърлих върху късчета хартия описания на хората, които срещнах в хотела. Но в тях нямаше живот и аз скъсах написаното.

След работа седнах на оградата до канцеларията. Наблюдавах как светлината на залеза променя планинските върхове и извишилите се стволове на еквалиптите и усещах как в душата ми прелива поезия. Овцете на пасбището под мен ясно се открояваха под лъчите на залязващото слънце. Въздухът беше напоен с мирис на сено, който идваше от купите на хълма. Във фермата, на миля от мен, залая куче. Представих се, че съм птица, размахвах криле и се понесох над жълтите пасбища и дървета. Кръжах и се премятах във въздуха, а той жужеше около мен, тихо като пчела.

Чух, че дилижансът пристига и отидох в двора на хотела. Наблюдавах как Артър разпрегна конете и ги нахрани. Заедно влязохме в хотела и той премести нещата ми в неговата стая.

— Няма защо да оставаш в онази стая — каза той. — През седмицата може нищо да не се случи, но в почивните дни някое момиче пак ще се намъкне. Попаднал си в непознато пасбище, различно от това, в което си раснал. В моята стая ще си на сигурно място.

Стаята му беше голяма, в двата ъгъла имаше по едно легло, а също скрин с огледало на поставка, гардероб и мивка. Старо моряшко сандъче, пълно с неговите съкровища, стоеше в едно кюше.

До неговото легло имаше бамбукова масичка с три шарени крака, които до половината от височината бяха съединени и след това се разделяха като триножник. Кутия с тютюн, пакет цигарени книжки, капак, пълен с угарки, емайлиран свещник с наполовина изгоряла свещ с тънък, клюмнал черен фитил претрупваха масичката, застлана с мръсна бяла покривка. Дантеленият бордюр на покривката висеше разръфан над пода. Две умрели буболечки лежах на гръб в свещника сред хаос от изгорени кибритени клечки.

Прозорецът гледаше към гориста долинка, а в стаята се влизаше направо от кухнята.

Вечеряхме заедно, после се върнахме в стаята и разговаряхме. Той ми разправи случки от своя живот, случки, които дълги години щяха да се отразяват върху моето отношение към действителността. Вечери наред го слушах. Понякога Артър проявяваше почти детско простодушие и това му пречеше да стига до зрели изводи. В много от преживелиците му се криеха поуки, но той невинаги разбираше стойността и значението им. Едва след като ги разкажеше и видеше как ги възприема слушателят, разкриваше смисъла и за себе си.

В живота си беше срещал и низост, и благородство, а нерядко злото му се бе представяло като добродетел. Честите сблъсквания с низостта обикновено оставят следи върху характера, но Артър се беше измъкнал незасегнат. Беше запазил способността да се учудва и желанието да знае. Той изслуша моята история с пълно внимание, без да сваля очи от лицето ми. Бавно схващаше и често ме караше да повтарям („Я пак го кажи!“). Но веднъж разбрал най-важното, най-значителното в моята изповед, той никога не го забрави.

Ако имах затруднение, Артър го приемаше като свое. За него и най-малкият мой проблем не беше маловажен. Обратно, обмисляше го и дълго го разискваше. Чувствувах се поласкан, че взима толкова

сериозно всяка моя дума. Когато му споменах за желанието си да стана писател, той го прие като факт и от този ден насетне за него аз бях писател.

Със задълбочаването на нашата дружба Артър стана много чувствителен към всяка забележка по мой адрес и не търпеше да ме съжаляват. В такива случаи веднага избухваше и се хвърляше в моя защита. Дочуеше ли думата „патерици“ или „сакат“ от устата на човек, с когото случайно приказвам в салона, той зарязваше всичко и идваше при нас. Стоеше, наблюдаваше човека и внимаваше как се развива разговорът. Ако събеседникът ми се държеше любезно и приятелски, Артър си отиваше.

Понякога пияни жени ме заприказваха. Тогава Артър не се намесваше, но заставаше наблизко и чакаше. Започнеха ли да се натрапват с думи или жестове, той ме повикваше да си вървим. За мен Артър стана върховен авторитет и спасителна скала в това непознато море.

Всяка неделя татко идваше да ме отведе в къщи. Тогава Артър надълго разговаряше с него и му докладваше моите преживелици през седмицата. Татко се възхищаваше от Артър и му повери грижата за мен.

Скоро научих, че в разговорите с татко, както и с други хора, Артър ме наричаше „младият“ Алън. Но в мое присъствие никога не употреби тази дума.

Артър беше около тридесет и пет годишен, родом от Мелбърн. Дедите му били хугеноти, избягали от Франция в Англия. Скоро след женитбата си майка му и баща му се преселили в Австралия. Сега двамата бяха покойници.

Младостта му минала в мизерия („Помня времето, когато два шилинга, ми се струваха несметно богатство“). Бил буен и мечтаел да странствува. Повече от времето си прекарвал по кейовете и наблюдавал как разтоварват корабите. И когато веднъж „Арчибалд Ръсел“ хвърлил котва, Артър отишъл в агенцията и след разговор с капитана го записали като юнга.

След няколко седмици корабът отплувал и отнесъл Артър на борда си. Така започнали неговите пътешествия по морета и океани. Там той възмъжал, там се оформил неговият независим характер. Слънцето и морският вятър обрулили лицето му. Върху него оставяли

следа и битките, които водел в защита на своите идеали. Артър плувал на много кораби. Станал бунтовник и социалист. Когато моряците предявявали искания за по-добри условия, винаги изпращали Артър да преговаря от името на екипажа.

— Без борба няма да получиш правата си! — казваше ми той.

Една зима преминали край нос Хорн. Въжетата били сковани в лед, а нощем моряците се люлеели по мачтите като махала в мрака.

— За миг си просто над морето и бялата пяна се мята под теб. Държиш се здраво, а ръцете ти са безчувствени от студа. В следващата минута политнеш над кораба и пак си над морето, само че от другата страна. И през цялото време ти е ясно, че ако се пуснеш, с теб е свършено. Една нощ видях как един моряк загина. Имаше буря. Той падна в мрака. Не го виждахме, само чувахме виковете му, докато летеше надолу към бездната.

Корабът прекарал доста време в Икике, Чили, от където товарели фосфатни торове. Веднъж студът ги сковал в Лабрадор и цяла зима екипажът денонощно трябвало да разбива леда, за да не ги смаже. Корабът пренасял надгробни плочи, от Опорто в Португалия, превозвал турски поклонници през Червено море...

— Измираха като мухи и трима от нас слизаха в трюма да измъкват труповете. Не ги даваха, пицяха и ги дърпаха. Никога няма да забравя вонята. Чудно ми е как някои изобщо оцеляха. Собствениците на кораба заслужаваха разстрел.

Когато в 1914 г. войната избухнала, Артър се върнал в Австралия и влязъл в армията. Бил обучен за снайперист.

— Защо се записах, да ме пита човек. Да се бия за онзи негодник — забравих му името, фабриканта на оръжие, който снабдяваше и двете страни. А те ни будалкаха, че се бием за свободата! Казвам ти, Алън, няма нищо по-лошо от войната. В мирно време за убийство ще те обесят, а по време на война за убийство ти дават медал. Пълна безсмислица.

Описваше ми преживяванията си като снайперист.

— Всяка нощ трябваше да се промъкваме до ничия земя и да залягаме в някакви развалини, или дърво, или дупка от снаряд, откъдето се виждаха немските окопи. Цял ден лежахме там и обстрелвахме немците, а на следващата нощ се връщахме. Който си вършеше работата както трябва, не оцеляваше за дълго. Ако повалиш

неколцина, те разбират откъде се стреля, хвърлят всичко срещу тебе и ти ставаш на пух и прах. Аз повече лежах по гръб и си мислех. Е, разбира се, отвреме навреме давах по някой изстрел във въздуха.

Артър участвувал в нападението при Фромел под прикритието на преграден огън. Хвърлил две гранати в един бункер и след експлозията се промъкнал вътре. Умиращ немски войник се повдигнал на лакът и стрелял. Куршумът рикоширал в бетонните стени, облизал върха на черепа му и отнесъл част от костта.

— Дойдох в съзнание върху носилката в един преден превързочен пункт.

Артър бил пренесен в Англия. Там той не разрешил на лекарите да му поставят метална пластинка.

— Чувал бях, че всички момчета с пластинки в главата полудявали.

Най-сетне го върнали в Австралия като инвалид. Лекарите направили успешна операция с кост от собственото му ребро. Уволнили го от армията с инвалидна пенсия от десет шилинга седмично и редовна безплатна дажба от болкоуспокояващи хапчета, за да може да спи, когато болката стане много силна.

— Сега трябва да внимавам, когато се бия... Известно време прекарах в гората, но не е за мен. Една нощ лагерувах на открито. Събудих се и се хванах за една фиданка. Помислих, че пак съм по море. Стана ми криво, разбираш ли, чувствувах, че искам пак да съм сред хора, някакси близо до тях или нещо подобно. Човек си мисли, че може да живее сам, но не е така. Трябва да има някой, за когото да се тревожиш.

Артър сви една цигара и продължи:

— Тогава научих, че човекът, който кара дилижансът тук, иска да се махне. Дойдох и го купих от него. Работата вървеше добре преди, но сега автомобилите я погубват. Скоро ще се махна и ще отида някъде близо до морето.

Още при първия ни дълъг разговор побързах да науча нещо за живота в хотела. Не бях сигурен в собствената си преценка и исках да я проверя. Започнах да критикувам хората, които бях видял в салона, и споменах за грубия език на мъжете, но Артър ме прекъсна.

— Слушай, не бива да смяташ, че един човек е лош само защото псува.

— Зная — настоях аз, — но те псуват пред жените.

— Виж какво — каза Артър — жените, които идват тук, псуват пред мъжете. Мъжът не бива да псува пред жена, която не обича ругатни, но ако питаш мен, той може да псува колкото си иска пред жени, които сами псуват. Това не означава, че ти трябва да псуваш. Ти не! Ако човек почне да върви по стъпките на друг, той става като него. Ти си различен. Ако започнеш да ругаеш пред жените, бързо ще се провалиш. Ти трябва само да наблюдаваш.

— Разбирам — казах аз. После запитах. — Всички ли жени, които идват тук, са лоши?

— Някои са, други не.

— Аз мисля, че жени, които спят с мъже, за които не са женени, са лоши. Всички тези тук спят с чужди мъже, нали?

— Да, някои. Но има и такива, които спират за малко в бара, а после се прибират в къщи. Хората са различни, разбираш ли. Ти не трябва да спиш с никоя от тези тук. Това няма да е любов. Не казвам, че винаги трябва да има. Но при теб трябва. Обаче не осъждай другите. Първо трябва да знаеш всичко за тях. Трябва да знаеш какво им се е случило, та са станали такива. Ако се замислиш, ще видиш, че това място е по-скоро тъжно, отколкото порочно. Тук не идват порочни хора. Това са обикновено хора от големи кантори и работата, която вършат, ги води до това, което правят тук. Нещо такова е. Не мога да го обясня. Повечето от момичетата, които водят тук, са приятелки от събота до понеделник. Горкичките! Но не се опитвай да им проповядваш като пастор.

— По дяволите, не! Нямам намерение — извиках аз. — Питам само, защото ми е трудно да разбера как да се държа на такова място.

— Най-правилно е да стоиш настрана и да наблюдаваш.

— Не зная дали е така — казах почти на себе си. — Защо да не си казвам мнението?

— Слушай! — каза натъртено Артър. Той седеше на леглото и сега се наведе към мен. — След няколко години ще бъдеш готов и ще можеш да спориш колкото си искаш. Но не и сега. Тука идват груби хора. Могат да побеснеят и да размахат бутилки. Сега точно трябва да си траеш. Каква е ползата да си прав, ако не си жив.

— Така е — съгласих се аз.

Артър ми каза за хората, които живееха в хотела, и за редовните посетители — богати мъже, които периодично идвали, паркирали колите си в двора на хотела, затваряли се в стаята си и се напивали до забрава, която понякога траела с дни. Когато най-сетне се показвали на бял свят, очите им били изцъклени, дрехите мръсни, а самите те треперели като току-що одрано животно.

— Шеп е такъв — каза Артър, — но няма пари. Затова когато се напие до смърт, хвърлят го в дома на покойниците до обора. Той е нещастен, пропаднал тип. Не го закачай в такъв случай. Дръж се настрана, докато дойде на себе си.

Гунър си прави шеги с него от време навреме. Една нощ пияният Шеп лежеше проснат на пода на обора и едва дишаше — просто се давеше. Гунър решил да му изкара акъла: взел три свещи, наредил ги около него, запалил ги и когато Шеп се събудил, помислил, че е мъртъв. И изтрезнял.

— Пази се от Гунър — добави той. — Той е истинска пиявица. Непрекъснато иска по два шилинга на заем и ако му дадеш, забравя да ги върне.

Запитах за Тайни и Артър се усмихна.

— Тайни Бурк е славно момче. По-добър човек от него мъчно ще намериш. Готов е всичко да направи за теб. Но си има и странности. Например счита, че войната е хубаво нещо. Награждаван е с орден, или нещо подобно, не зная точно, и вярва, че се е бил за своята родина. Тайни е от тия, които пак биха воювали, ако избухне нова война. В това отношение е истински глупак. И още нещо: има чудесна жена. Доведе я от Англия.

Не прави опити да се задяваш с Тайни. Години наред беше шампион на Австралия — тежка категория и удари ли някого, няма шега. Вярно е, че не търси бой, но и не бяга от него. Веднъж един го удари в бара. Не беше силен удар, просто едва го докосна. Тайни само го бутна настрана — би могъл да го убие, ако поиска, и му заговори като на дете:

„Знаеш ли, Франк — каза му той, — нямаш право да ме удряш, ама никакво право. Ако те бях нарекъл страхливец, какъвто си, тогава би имал право. Хайде, разкарай се.“

Такъв е той. И обича да се шегува — не изпуска случай, ако му падне. Руни, онзи американец от лека категория, който здравата

напердаши Силва на стадиона, идваше редовно тук. В бара винаги взимаше думата и започваше да се фука. Например казваше: „Свалих Силва с нокдаун в Сидней, ще го сваля и в Мелбърн в събота“. Така приказваше. По-голям самохвалко от него не съм срещал.

Тайни започна да се дразни и ето какво измисли: улови една змия, само шест инча дълга, но много подвижна. Пусна я в джоба на Руни, без някой да види, изчака Руни да започне да се хвали, и когато той най-много се разгорещи, Тайни го потупа по рамото и каза: „Извинете ме, мистър Руни, в джоба си имате усойница“.

„Какво?“ — извика Руни и пхна ръка да провери.

Това момче сигурно беше акробат. Подскочи нагоре като изхвърлен от трамплин и преди отново да стъпи на пода, беше успял да си свали палтото.

— Побесня ли? — запитах.

Артър замълча сякаш търсеше думи.

— Побеснял — повтори той. — Питаш дали е побеснял. Да, бих казал, че побесня.

— Чувствувам, че Тайни ще ми се хареса — казах.

— О, непременно ще ти хареса. Дори когато се напие, не е противен. Само марширува и реве с цяло гърло:

*„Покатерих се на борда редом с Нелсън
и с кама в устата.
Само кръв, само кръв.
Ох, да не говорим за това“.*

— Не може да понася Седрик Трууей, Тайни де — продължи Артър.

— А кой е той? — запитах.

— Вярно. Не си го виждал още. Всяка седмица отсяда тук за по три-четири дена. Букмекер и приятел на Фло Бронсън. Ходи и подслушва зад вратите, после отива и доносници на Фло. Ако някой ден Тайни не го простре от бой, аз ще го направя. Трууей само с поглед те измерва, но сам в бой не влиза. Когато се ядоса, очите му стават като на пор.

Попитах го за Вайълет, момичето, което сервираше в столовата.

— Сестра е на Фло Бронсън. Не я познавам добре. Има вид на жена, която една дума не знае да каже. Гледа в устата онзи жокей, приятеля ѝ. Той се казва Пинкс, Джими Пинкс. Жестоко животно — от тези, които обичат извиват ръцете на жените. Подлец. Само гледа кого да удари. Сбие ли се, пъха глава между краката на противника, и го мята зад гърба си. Разбира се, никога не изчаква другият да се изправи.

— Прилича ми на негодник — забелязах аз.

— Негодник е — каза Артър.

[1] шпаньол — вид ловджийско куче — Б.пр. ↑

[2] Букмекер — лице, което записва и събира облозите на публиката при конни състезания. — Б.пр. ↑

V

Въпреки всичко, което ми разказа Артър първата вечер и през следващите седмици, в моето съзнание лошата репутация на хотела не се затвърди като факт. Не се съмнявах в картината, която той ми рисува, но не можех да се държа и да мисля според чужда преценка.

Знаех, че съвсем вярно ми е описал редовните посетители на хотела, и все пак ги наблюдавах с недоумение, сякаш нищо не знаех за тях. Реагирах и приемах хората според представите от моето детство.

Така веднъж, когато хранех патиците в двора на хотела, едно момиче излезе през задната врата и се спря да ме наблюдава. Преди час я бях видял — пристигна с кола в компанията на пълен, елегантен мъж, около петдесетгодишен. Мъжът ангажира стая за една нощ, а после седна да пие. Забелязах, че не се стараеше да забавлява момичето. Приемаше присъствието ѝ като нещо, което се разбира от само себе си.

Сега я разгледах отблизо. Изглеждаше около деветнадесетгодишна, но може да имаше и повече. Беше руса, с късо подстригана коса, облечена в семпла рокля от син лен. Тъмносиньо герданче обрамчваше стройната ѝ шия. Ъглите на устните ѝ бяха извити нагоре и затова дори когато беше сериозна, имаше вид, че се усмихва. Това бяха млади, свежи устни, от които човек очаква щастлив смях.

— Здравсти — каза тя весело.

— Здравсти — отвърнах аз.

Момичето почака да кажа нещо, но тъй като аз мълчах, запита:

— Ти ли се грижиш за патиците?

— Не — казах, изненадан от думите ѝ. — Храня патиците вместо

Шеп — слугата. Обичам да ги храня.

— А с какво ги храниш? — тя се приближи и надникна в кофата, която държах.

— Бъркам трици и вода. Освен това дробя и баят хляб.

— Хвърли им да видя как ядат.

Метнах няколко шепи от сместа сред патиците. Те се нахвърлиха върху храната, като се блъскаха, кълвяха се една друга и оглушително крякаха. Патиците загребваха триците и хляба с човките си и го поглъщаха с енергично тръскане на глава. Тези, които бяха изтласкани настрана, се суетяха около групичките и пак се втурваха в нова атака.

— Изглеждат много гладни — каза момичето. — Често ли ги храниш?

— Два пъти на ден. Винаги ядат така.

Вниманието ѝ се прехвърли върху мен.

— В хотела ли работиш?

— Не. Чиновник съм в канцеларията на окръга.

— Харесва ли ти?

— Не.

— Защо?

— Ами... — бях затруднен как да ѝ обясня. — Човек трябва да стои между четири стени — добавих неубедително.

— Не обичаш това, така ли?

— Не — казах.

Имаше нещо в гласа ѝ и то я различаваше от другите жени, които ме бяха заговаряли в хотела. Въпросите ѝ не целяха да преодолеят отбрана, а да отворят прозорец, през който слънцето да влезе.

Изведнъж изпитах желание да я предпазя от общуване с тукашните хора. Изплаших се, че поради своята невинност може да попадне под влияние на среда, в каквата положително за първи път се намираше.

— Мисля, че не трябва да оставате тук тази нощ — казах, подтикнат от чувство, което сам не разбирах. — Жените тук не са като вас. Те са лоши. Искам да кажа... не всички са лоши. Лошо е това, което ги е сполетяло. Ако останете и с вас ще се случи. Не мога да ви кажа какво се върши тук, но ще е ужасно сама да го разберете. Кажете, че искате да си вървите в къщи.

Момичето ме слушаше първо с изненада, после с нежно внимание, но между изненадата и вниманието по лицето ѝ като сянка премина израз на молба и подтиснато страдание.

Когато свърших, тя сведе поглед надолу, после вдигна глава, улови ръката ми и здраво я стисна.

— Ти си добро момче — каза тя искрено. — Благодаря ти. Но знаеш ли, аз и друг път съм идвала тук.

Момичето се обърна и си отиде. Аз стоях загледан някъде отвъд пасбището. Не виждах нищо, само стисках юмруци, а лицето ми пламтеше от унижение.

Тази вечер не отидох в салона — пих чай в кухнята и си легнах.

Освен че не приемах хората такива, каквито ми ги описваше Артър, но и не можех да разбирам двусмислените разговори на мъже и жени, обхванати от похотливи желания. Така например Роуз Бъкмън непрекъснато ме озадачаваше:

— Мъжът трябва да има силни мишци, като негър — ми каза тя веднъж, като ме гледаше с премрежени очи.

Аз имах своя представа за силния мъж: размахал брадва, той поваляше дървета, а слънцето заливаше със светлина мощния му гръб. Започнах да й разправам за Блек Енди, легендарен герой от татковите разкази. Той живеел в Уилкания и сечел дърва за корабите, които плували нагоре по течението на реката. Татко казваше, че ръцете му били като евкалиптови фиданки.

Роуз не прояви никакъв интерес към моята история.

— Разправай тия работи на Тайни — прекъсна ме тя.

Бяхме сами в кухнята. Тя готвеше за вечеря, а аз седях на масата и чаках Артър.

Роуз беше неспокойна и раздражителна, защото окръжният инспектор по надзора над кучетата и добитъка, Роналд Хол, който живя цяла седмица в хотела, си беше заминал. Той беше едър, отпуснат мъж, на вид безобиден и приятен, но изпадаше в ярост, когато засегнеха служебния му авторитет.

— Може да съм невежа и негодник — ми беше казал той, — но моето решение трябва да се зачита. Искам, когато добитъкът на някой фермер се заблуди, той да идва при мен и да ме пита. Не да ходи при общинските съветници. Аз знам закона по този въпрос, а не те. Значи хората трябва да правят каквото аз им казвам, без повече приказки.

Роналд Хол имаше червено лице и писклив глас. Разправах, че затварял в общинския обор, под претекст за навлизане в чуждо пасбище, добитъка на фермери, които мразел.

— Аз сам ще затворя неговите крави — горещеше се веднъж някакъв фермер пред приятеля си по повод тази слава на Хол.

— Преди това той ще затвори твоите — предупреди го приятелят.

— Ами! Моите са винаги на пасбището ми.

— Рече ли, ще ги затвори, та ако ще и в спалнята ти да са.

Хол правеше своите обиколки, яхнал кафяв кон и когато инспектираше областта, отсядаше в хотела. Всяка вечер към пет часа

той се връщаше. Ако закъснееше, Роуз излизаше пред хотела и нетърпеливо гледаше към пътя. Веднъж Седрик Трууей я наблюдаваше през вратата на бара.

— Отиде само до Тумайл, би трябвало вече да си дойде — изтананика той, когато тя бавно се прибираше по коридора.

— Върви по дяволите! — озъби му се Роуз.

Щом се прибереше в хотела. Хол разседлаваше коня си, минаваше край кухнята и като подаваше глава през вратата, прошепваше:

— Уговорено за после?

Роуз се приближаваше до него и казваше:

— Да, в осем.

После оглеждаше коридора и го сръгваше в ребрата.

— И гледай да не се напиеш.

След вечеря двамата изчезваха.

Тази вечер обаче Хол го нямаше.

— Обичаш ли да се разхождаш? — попита ме тя по едно време.

— Не много — отговорих. — Обичам да ходя, но ако е по-равно и открито.

— Колко можеш да ходиш?

— Веднъж изминах четири мили, но душата ми излезе.

— Аз се разхождам всяка вечер — осведоми ме тя. — Много ми е приятно.

Изненадах се. Не можех да си представя, че Роуз обича да се разхожда. Каква погрешна представа съм имал за нея! А тя е таяла в душата си любов към природата, която не съм и подозирал.

— Хубаво е човек да се разхожда вечер — въодушевено заявих аз, — особено в лунни нощи като тази.

Помислих си, че бих могъл да видя опосум или други животни, представих си колко приятно би ми било да стоя безмълвен под дърветата и да слушам...

— Аз не ходя далеч — само до ковачницата — побърза да ме увери Роуз.

Ковачницата се намиреше в подножието на хълма. Беше разнебитена постройка с широко зейнала врата и покрит с отпадъци под. По стените висяха подкови, окачени на пирони. Огнище и огромно кожено духало стояха до наковалнята. Железни клещи и

тежки чукове бяха пръснати по пода или подпрени на бъчвата с вода, в която ковачът пъхаше нажежената подкова. В единия край бяха струпани чували със сено за храна на конете, които нощуваха в ковачницата. Нощем ковачницата беше пуста и ми се стори странно някой да я посещава.

— Защо ходиш там? — изненадано запитах Роуз.

— Много е спокойно — отвърна тя с нежен убедителен глас.

Чух стъпките на Артър в коридора.

— Ще слеза там в осем тази вечер — бързо каза тя. — Трябва да дойдеш.

— Откажи се от това слизане до долу — казах аз.

Влязох с Артър в нашата стая. Той винаги ми разказваше интересни случки за неговите пътници. Седнах на леглото си и го наблюдавах как брои дневната печалба. Бяха сребърни монети и той ги събираше в една метална касичка, която криеше под дрехите си в скрина. Отвреме навреме изсипваше парите върху леглото и ги броеше. Щом се съберяха десет лири, внасяше ги в банката.

— Тази Роуз Бъкмън е странна жена — казах аз.

— Защо? — попита той зает с някакви сметки.

— Обичала да се разхожда нощем. Не би допуснал, нали?

— Не! Артър вдигна глава, явно заинтересован. — Какво ти каза тя?

— О, каза ми само, че всяка нощ слизала до ковачницата. Струва ми се, че би желала да я придружа. Едно разнообразие за нея.

— И какво точно ти каза? Направо ли ти каза да отидеш?

— Не, само ме запита дали обичам да се разхождам.

— А ти какво отговори?

— Казах й, че не обичам.

— Правилно. Дръж на това.

Артър изглеждаше доволен от мен.

Тази вечер, след като се нахранихме, Артър стана от масата преди мен и влезе в кухнята. Сигурен бях, че е отишъл да смъмри Роуз Бъкмън, задето ме бе поканила на разходка. Смутих се много, защото неговата постъпка ме поставяше в положение на дете. Роуз Бъкмън се беше издигала в очите ми и не желяех Артър да я засяга за тази добра страна на характера й.

Следната сутрин на закуска тя ме поздрави сърдито: — Когато, аз ти кажа нещо, дръж си устата затворена.

VI

Местните хора — секачи, работници от фермите и дъскорезниците, посещаваха всяка вечер бара, за да пият по чаша. Те презираха посетителите от града, които идваха да гуляят с момичета. Презираха ги и същевременно им завиждаха за парите и жените. Наблюдаваха как мъжете в ярки костюми се напиват до състояние на безпомощност, с надежда, че когато кавалерите няма да могат да разговарят с момичетата, те ще се съгласят да се забавляват с тях. Но когато им се представяше такава възможност, секачите и работниците се сбъркваха и смущаваха.

— От нищо не се плаша така, както от хубави момичета — изповяда ми се веднъж един момък, след несполучлив опит да влезе в разговор. — Глупаво е да им казваш, че ги обичаш, а какво друго по дяволите да им говориш?

Тези мъже никога не четяха книги. Разговорите им се въртяха около работата — добра ли е или лоша, как вървят надниците, как да лекуват внезапна болест, за да не ги откъсне от работа. С други думи, около непрекъснатата битка, която водеха за прехраната на жените и децата си. Трябваше да разрешат проблема за съществуването си, преди да стигнат до книгите.

Имаше един възрастен човек, който страдаше от задух.

— Смешна работа — казваше той, — дърва сека, без да се уморявам, но една дупка за кол не ме бива да изкопая. Не мога!

Ратай, който получаваше в една ферма по лира на седмица, ми се оплакваше, че сега работел при по-лоши условия, отколкото предишната година:

— Всяка събота ми разрешаваха да се къпя. Нито веднъж не пропуснах и стопанинът нищо не ми казваше. Винаги се хранех с него и жена му и спях в къщата.

Чудех се защо не напускат работата, от която се оплакваха, защо не разговарят със собствениците, които така безсрамно ги експлоатираха, и не им кажат какво мислят за тях. Един работник от дъскорезницата с изпито лице ми даде отговора:

— Да, страхливец съм. И ще бъда страхливец, докато храня семейство. Щом децата ми си стъпят на краката, ще мога с всеки да се разправам. От никой няма да се страхувам. Ти си щастлив: нямаш задължения.

Дълго търсих човек, с когото да разговарям за книги. Най-сетне ми посочиха един ловец, който всяка събота идваше в хотела.

— Непрекъснато разправя какво чете — увери ме Тайни. — Хвани го.

Ловецът се наричаше Том. Щом му споменах за четене, той се усмихна блажено:

— Не мога да живея, без да чета — каза той. Така беше и с баща ми, така е било и с неговия баща, според татко. Чета само истински неща. Не признавам лъжи. На мене ми дай истина.

Когато ми описваше Том, Тайни каза, че лицето му е набръчкано като стар пудинг. Според мен то приличаше повече на орех, защото беше стегнато и кафяво, а малките му черни очички бяха като две топчета. Говореше с охота, нещо типично за хора, които живеят усамотено.

Том дъвчеше тютюн и при честите си посещения до тоалетната имаше навик да оставя сдъвканото върху кола на вратата. Плюеше с ъгъла на устата си и можеше с един изстрел да убие муха върху тезгяха, ако пожелаеше, само че „не им е приятно да го правиш в кръчма“.

Неговата любов към истината ме заинтересува и го попитах какво чете.

— Списание „Истински детективски истории“ — отговори той самодоволно. — Редовно го получавам.

Почувствувах се измамен.

— Що за списание е това? — запитах.

— Най-хубавото на света — авторитетно заяви Том. — Пишат само истина, не като вестниците. Да вземем например последния брой, който четох... Имаше разказ за едно момиче, в Америка беше, някакъв мръсник я извел на разходка с кола и я изнасил. Всичко това е описано. Когато я върнал в града, тя отишла право при детективите. След няколко дена те уловили един мъж, тя го погледнала и каза „Той е!“ Но каквото и да правили в полицията с него, този приятел, все едно повтарял: „Не съм аз, та не съм аз!“ Приложили разпит с насилие,

той продължавал да отрича. Трябва сам да прочетеш какво казал съдията за него — нарекъл го как ли не и го осъдил на десет години. Но някои от детективите се усъмнили, дали той е виновният, разбираш ли? Те продължили да търсят и след една година арестували друг мъж — същинско копие на онзи в затвора. Приличали си като близнаци. И така, положили много усилия, докато намерят момичето, но най-сетне успели и ѝ показали новия човек. Щом го видяла, тя каза: „Нима те освободиха от затвора?“ „Това е друг човек“ — казал ѝ истинският детектив и тя се вцепенила от изненада. Както и да е, напъхали този приятел в затвора и извадили оттам другия. Има снимка как момичето се ръкува с този, дето е излязъл. Тя му казва — под снимката пише — „Аз ви обвиних публично, че сте ме изнасилили. Сега публично сте оправдан“. По лицето ѝ текат сълзи, пише, но на снимката не личи. Ченгетата също казали, че много съжаляват, загдето го пъхнали в затвора. Ръкували се с него. Има снимки. Момичето се държало прекрасно. Каза, че сега, след като го познава, можела да се закълне, че той никога не би я изнасилител. Ръкуват се. Всичко е снимано.

Разговорите ми с местните хора ми разкриваха живот, деформиран от лишения. Те бяха лишени от всичко: сигурност в утрешния ден, култура, цел в живота. Не знаех изход от това положение. И аз бях като тях. С течение на времето все повече търсех компанията им, защото нашите общи проблеми ни свързваха. Срещите с тях станаха потребност за мен, въпреки че след разговорите се чувствувах незадоволен и неспокоен. Харесвах ми тези хора, често им се възхищавах, но те не знаеха как бих могъл да избягам от моя затвор, нито те от техния.

А аз се нуждаех от разговор, от просветление, което по някакъв начин да ми посочи изход от всичко това. Вътре в мен бяха затворени, подтиснати и оковани копнежи и надежди, поезия и разкази. Още неоформени, те чакаха да бъдат споделени с разбиращ слушател, преди да изкристализират в думи. Искях да напусна тази среда напълно подготвен за писател, въоръжен от моя опит, а не смазан от него.

Някои мои преживявания обаче ме изхвърляха още по-далеч от мечтаното освобождение.

Случваше се почти на сила да ме вкарват в бара мъже, които под влияние на алкохола бяха загубили обичайната си сдържаност и сега настоятелно показваха прекрасното другарство, на което бяха

способни. Под влияние на алкохола тези хора изпитваха желание да прегърнат целия свят. Те настояваха да пия с тях. Обикновено заставаха пред тезгяха, прегърнали ме през рамо и обясняваха на барманката, която буташе две пълни чаши към нас, какъв прекрасен младеж съм аз.

— За този момък винаги имам време. Той ще се издигне. Ще видите.

Един такъв добряк, запил се в ден на заплата, за да избяга от безрадостното ежедневие, ме задържа притиснат до тезгяха, докато не ми разказа, всичко за коня, който го чакаше вързан пред хотела.

— По-рано винаги му давах и по една хубава глътка уиски. Не защото имаше нужда, не, но е толкова добър кон. Услаждаше му се. Облизваше бутилката.

Същата вечер барът и салонът бяха претъпкани. През деня в Мелбърн имаше надбягвания и пристигнаха много коли с мъже и жени, решили да се забавляват тази нощ. Сред тях имаше трима, типични мошеници, които стояха заедно и не правеха опит да прикриват презрението си към останалите посетители.

В бара влезе стар златотърсач и тежките му подковани ботуши изтрополиха шумно. Той мина покрай тримата, но те не се помръднаха да му сторят път.

— Защо не си оставяш коня вън? — подметна злъчно през рамо единият.

Старият човек го погледна, малко озадачен от това, но не разбра обидата и продължи спокойно да си проправя път към тезгяха.

Останалите двама се разсмяха високо от духовитостта на приятеля си. Те го похвалиха за находчивостта и острия ум. Как можал така бързо да измисли подигравката! Припомниха си други случаи, когато той беше проявявал изкуство в язвителни отговори, и през цялото време кимаха одобрително и го гледаха с нескрито възхищение. Изглежда и двамата се радваха, че им се удаде възможност да ласкаят човека, пред когото очевидно раболепствуваха и от когото се бояха.

Той прие тяхното подлизуркване като изпъчи рамене и благоволи да се усмихне покровителствено. Предположих, че беше закупчик на крадени вещи и водеше тия двамата, както ловец тръгва на лов с кучетата си.

Артър казваше, че тия типове са страхливци:

— Всички са пъзльовци. Ежат се, ако имат някой зад гърба си или пистолет в джоба си, но сами ли са, скимтят като песове, щом им пуснеш малко кръв.

Двамата наричаха шефа си Карвър. Дрехите му бяха скъпи, но крещящи, просташки. Синият костюм на бели райета имаше подпльнки, които подчертаваха ширината на раменете му. Сакото беше силно вталено, а после се разширяваше и се спускаше почти до коленете. Тъпоносите му ботуши бяха светложълти, а около врата си имаше синя копринена връзка с диамантена игла. Носеше светлосивата си филцова шапка килната назад. На пръстите му лъщяха два тежки сребърни пръстена със спираловидни орнаменти, които стърчаха доста над нивото на ставите.

Лицето му изразяваше непрекъснато раздразнение, което се превръщаше в подозрение, щом срещнеше погледа на някой от посетителите в бара. Беше около тридесетгодишен.

Единият от другарите му беше нисък, с лукав поглед, тънки стиснати устни и пожълтели от тютюн пръсти. Очите му постоянно шареха. Третият беше червенкос, с глуповато луничаво лице. Имаше воднистосини очи със зачервени клепащи без мигли, които придаваха на кожата му нездрав вид. Плещите му бяха широки, а ръцете — къси и силни. Обезобразеното му ухо говореше за жестоки схватки на ринга.

Карвър взе двете празни чаши на спътниците си и тръгна да ги напълни на бара. Постъпката беше необичайна за хора от неговия тип, защото обикновено те карат подчинените си да им прислужват. Тезгяхът беше обсаден от мъже. Карвър се огледа и избра да си пробие път от мястото, където се намирах аз.

Седях на високо столче с чаша безалкохолно питие пред мен. Винаги пиех в това положение, защото за човек с патерици е неудобно да стои прав и да държи чашата в ръка. Вярно е, че мъжете след като получеха пълните чаши, се отдръпваха, за да направят място на други клиенти, но всички ми влизаха в положението и не ме закачаха.

Карвър ме бутна грубо и почти ме събори от стола.

— Отмести се! — заповяда той с глас, от който се стъписах.

Извърнах се и го погледнах в лицето. Срещнах безмилостния му злобен поглед. Посегнах към патериците си, подпрени на бара, но почувствувах върху рамото си нечия голяма ръка. Тайни Бурк стоеше до мен и гледаше Карвър от височината на своя ръст.

— Този приятел не прави място никому — каза спокойно той.

Карвър трепна и за миг аз съзрях в очите му уплаха. Той се поколеба, погледна неуверено Тайни, после, се пресегна и постави двете чаши на тезгяха. Тайни остана до мен, докато ги напълниха и Карвър се върна при компанията си.

Не можех да стоя повече в бара. Фактът, че друг излезе в моя защита, ме унижи. Сам трябваше да се разправя с този човек, мислех си аз, независимо от последиците. Всеки път, когато някой се застъпеше за мен, аз всъщност правех крачка назад към пълната зависимост.

Кога ще мога сам да се справям? Кога? Кога?

По-късно същата вечер седях с Артър в салона и пиех своето безалкохолно питие. Черпеше един букмекер, който беше спечелил от състезанията. Всички се смееха, пееха, а едно момиче танцуваше между масите испански танц.

Карвър седеше със своята компания на една маса, пиеше и гледаше пренебрежително. Тримата се опитваха да заговорят минаващите край тях момичета и ги канеха на масата си. Неуспехът ги озлоби и започнаха да обиждат.

Карвър няколко пъти хвърли поглед към мен. Той предаваше резултата от наблюденията си на приятелите си и те също се обръщаха да ме поглеждат.

В един момент останах сам. Артър беше отишъл при компанията на Тайни Бурк, вероятно да им съобщи нещо важно, което изглежда имаше връзка с Карвър, тъй като докато Артър говореше, Тайни го наблюдаваше внимателно.

Карвър се изправи и събра трите чаши от масата. Прекият път от масата му до бара не минаваше покрай моето място, но той сви и тръгна право към мен. Когато стигна масата, спря и ме изгледа. После грабна празната ми чаша, помириса я и я пъкна презрително под носа ми.

— Лимонадка, а? Това е номера ти, кучи сине! Разликата слагаш в джоба си. Заслужаваш някой да те цапардоса по муцуната.

И продължи към бара. Аз останах смаян, зашеметен. След миг значението на това, което се беше случило, се стовари върху мен като удар. Испитах необуздан гняв и желание да настигна този човек и да го

бия, докато се сгърчи на пода. После настъпи мъчителното осъзнаване за невъзможността ми да го сторя.

Вдигнах очи. Артър се беше навел над мен.

— Върви да си лягаш, Алън.

— Чу ли...

— Да. Чух. Върви да си лягаш.

— Но защо. Аз ще...

— Слушай! Аз искам да си легнеш. Този негодник ще те удари до края на вечерта. Моля те, легни си сега.

— Добре — казах примирено. — По всичко личи, че до края на нещастния си живот ще трябва само да си лягам.

Артър ме гледаше как си тръгвам, поставил стиснатите си юмруци върху масата и леко пребледнял.

Аз почетох малко, за да забравя случилото се, и после заспах.

* * *

Когато сутринта се събудих, Артър вече се беше облякъл. Погледнах го сънен и се зарадвах, че мога да си полежа още един час. Той стоеше пред скрина и разглеждаше лицето си в огледалото. Мръщеше се и натискаше с пръсти бузите си, пипаше се по врата. После отвори уста и раздвижи челюсти. Реших, че се кани да се бръсне. Но той погледна часовника и бързо влезе в кухнята. Чух го да разговаря с Гунър, докато закусваше.

Изведнъж в съзнанието ми нахлу снощният инцидент и аз се замятах неспокойно в леглото, за да се освободя от ужасния спомен. „По дяволите! По дяволите!“ повтарях аз, заровил лице във възглавницата, докато най-сетне почувствах, че не мога повече да търпя, отметнах завивките и станах.

Гунър беше сам в кухнята. Той винаги ставаше рано, за да накладе печката и да разнесе чая по стаите на гостите. Беше весел. Аз си налях чай и седнах.

— Е, какво ще кажеш сега за Артър?

— Защо? Какво е направил?

— Не ти ли каза?

— Какво да ми каже?

— По дяволите! Значи не знаеш! — извика Гунър доволен, че на него се пада да ме осведоми. Виждах, че възнамерява да извлече максимално удоволствие от разказа си.

— Хайде, почвай — казах нетърпеливо.

— Знаеш, онзи снощният тип — Карвър, който те нарече кучи син. Той е дребен гангстер. Познавам го.

Гунър потри ръце от удоволствие.

— Добре дотук. Сега слушай. След като ти си отиде, Артър се приближи към него. Ето така... Гледай.

Гунър направи няколко крачки из кухнята и спря пред мен. Очите му се присвиха, гласът му стана студен и рязък.

— Ти току-що нарече моя приятел кучи син. Би ли казал и на мен същото?

Гунър се изправи усмихнат, доволен от ефекта на разказа си, а после продължи да разправя бързо:

— Карвър се обърна изненадан, скочи и взе да отстъпва, но после се покуражи малко, защото видя, че и рижият негодник с него се изправи: „Точно смятах да го направя“ — каза той, а очите му шарят да разберат има ли още някой с Артър... — „Ти си кучи син“ — и застана, готов да посрещне удар, но Артър не е вчерашен. „Това ми е достатъчно“ — каза Артър. — „А сега излез въвн на ливадата, за да разбере що за хрущял има тлъстият ти нос, преди да си го напъхал някъде другаде“. — Артър много го бива за тези неща. Изкарва ги из кожата им, преди да започнат да се бият — добави Гунър и се позамисли. Може би искаше да запомни тази тактика и да я използва в бъдеще. — И сега дойде ред на рижия. Това му е работата — бие се вместо Карвър. Той си закопча палтото и се обърна към Артър.

„Ако искаш бой, още сега ще го получиш.“

Сега пък Тайни се включи:

„Не от теб“ — каза Тайни и побутна рижия в гърдите с мечешката си лапа. „Стой си настрана, ако искаш да ти е мирна главата.“

Рижият преглътна два пъти. Устата му беше пресъхнала от яд. Виждаше се. Но замълча. Не е от категорията на Тайни.

Тогава всички излязоха навън, цялата тайфа. Аз също, не се безпокой. Аз дебнех малкия келеш. Само да си беше отворил устата, щях да му дам да се разбере. Слязохме при обора и аз донесох

ветроупорния фенер. По-хубаво беше вътре, отколкото навън, Артър искаше да влезем. Изгоних старата крава и се напъхахме.

Тайни наблюдаваше рижия, а аз стоях зад келеша. Карвър получаваше последни указания от рижия. Този го учеше да се приближи до Артър и с глава да го удари под брадата. Разбрах от движенията на главата му, докато обясняваше.

— Накараха ли Карвър да си свали пръстените? — запитах аз.

— Дявол да го вземе, да! Забравих. Тайни го накара. Каза му: „Тук без металически боксове.“ Карвър искаше да спори. Но аз бях там, не се безпокой. Приблжихме се с Тайни и Карвър ги свали. Подаде ги на келеша. Келешът ги прибра в задния си джоб и аз три пъти се опитвах да ги измъкна. Застанах зад него и веднъж, когато Артър изпрати Карвър сред нас, пъгнах ръка в джоба му, но не успях да ги дигна.

— Разправяй за боя — нетърпеливо настоях аз, раздразнен от отклонението.

— Е добре. Тайни пое ръководството. „Никакво ритане, Карвър — предупреди го той. — Посегнеш ли, ще се разправяш с мен“. Виждал си как се бие Артър — с дръпната назад глава, изправен, разчита на бързина. Има силен удар и замахва с две ръце, като пътник на горната палуба на кораб, хванал морска болест. Карвър пък се свива, та брадата му опира в гърдите и налита направо. Лесно се задъхва. Никога не е работил, кучият му син. Рижият сигурно му беше казал да хвърли всичко в началото, докато има въздух. И той нападна Артър. Когато му влезе, Артър го гости с познатите един, два, три, но не можа да се освободи от него. Вкопчиха се и започнала да се въртят. Артър получи няколко в ребрата. После се пуснаха и Артър вече не му позволяваше да се приближи. Започна да го налага с двете ръце и да го напада. Карвър не улучваше и с най-добрите си удари, но изведнъж го намери с десен и Артър падна. По дяволите, какво ти падане! Той скочи на крака, преди да докосне земята. След четвърт час Карвър започна да пухти. От носа му течеше кръв, но и устата на Артър беше разбита. Карвър се опитваше да се вкопчи и да легне на Артър с цялата си тежест и тогава да нанесе удар. Но Тайни непрекъснато крещеше: „Не го допускай, Артър. Не го допускай!“ и Артър не позволяваше на Карвър да се приближи. И правилно, по-лекият не трябва да допуска противника до себе си.

Кръвта от носа на Карвър шуртеше по брадата му, беше опръскала и ризата на Артър. Проклетият стар глупак О'Грейди от Уорпун Норт се разпищя: „За бога, Тайни, спри ги! За бога, спри ги!“ Какво му стана на стария негодник! Но можеш ли да спреш Артър? За миг се приближиха и размениха удари, после Карвър отстъпи и видях в очите му страх. Приличаше на лисица в капан, когато ловецът се приближава към нея.

Тайни също го разбра и изкрещя „Показа си опашката, Артър. Изплашен е. Довърши го сега. Удряй!“ Всички крещяха, даже тези, дето си мислиш, че не са способни глас да повишат, и те се бутяха напред и викаха: „Бий го, Артър“.

Артър удари Карвър с десен, после се сниши, даде с левия право в диафрагмата и се понадигна за по-голяма сила. Просто го хвърли във въздуха. Карвър омекна, отпусна се и се свлече на сламата.

Тогава всички полудяха. Започнаха да си разменят удари. Половината бяха пияни и не знаеха кой кого удря. Тайни простря рижия, а аз изправих на глава келеша в някаква талига, но дявол да ме вземе, пак не успях да измъкна пръстените.

Да, славна нощ беше!

VII

Седях на оградата край канцеларията. Всяка вечер след работа сядах тук, мечтаех и жадно поглъщах околния свят. Оттук наблюдавах как тънките стъбълца на тревата пожълтяват и увяхват под слънцето, виждах как откъм хълмовете се задават облаците, вдъхвах аромата на сухата земя, освободена от дъжда, който разпукваше семената и пращаше мъничките островърхи листенца да търсят светлина нагоре. Виждах напълването, неудържимия скок към осъществяване, узряването на семената, смъртта и възраждането.

Аз наблюдавах и не участвах. Не бях нито слънце, нито дъжд, нито земята-хранилница. Семената в мене спяха. Красотата на живота, намерила израз в това, което наблюдавах от моята ограда, не ме окуражаваше — опечеляваше ме, защото подчертаваше грозотата и безплодието на живота, който водех.

Необходимостта да работя като чиновник в такава среда ме изпълваше с гневно недоволство. С часове се въртях неспокойно, за да отхвърля неприятните мисли. Непрекъснато се дразнех и трябваше с усилие да се овладявам, за да не избухна, когато Артър или Тайни се държаха покровителствено. Принуден бях да приемам закрилата им, но помощ от тях не приемах.

Не си спомням някога татко да ми е подавал ръка за помощ в трудни положения, освен когато това абсолютно се е налагало. Неговата доброта и разбиране виждаха далеч отвъд непосредствената нужда. Той винаги беше готов да ме закриля, но не и да върши нещо вместо мен. Още преди да се разболея, той имаше разбирането, че детето трябва да се научи да побеждава в света, сред който един ден ще се намери без закрилата на родителите си. Какво бих правил аз, когато него няма да го има, ако той сега ме предпазва от общуване с хората, за да ми спести несправедливото и жестоко отношение на някои.

Когато още можех да тичам като другите момчета, аз често падах и си ожулвах коленете. Независимо че плачех, татко никога не се спускаше да ме вдига.

— Ставай! — казваше ми той мило. — Какво е една рана на коляното — нищо! Когато бях малко момче, коленете ми бяха вечно ожулени.

И почваше да ми говори за други неща, докато аз куцуках край него.

Помня, че много му харесваше едно малко червенокосо момченце, с което често играех. Баща му беше починал. Майка му, кротка женица, понякога излизаше до вратата на фермерската къща, в която работеше като домакиня, и ни наблюдаваше с нежна усмивка. „Прилича на баща си“ — казваше тя.

Когато паднеш и си наранеш коленете, това момченце никога не плачеше.

— Момчетата не плачат — повтаряше то предизвикателно с треперещи устни. Така беше казала майка му.

Аз също се възхищавах от момченцето и свикнах да повтарям неговите думи, когато падах. Татко беше доволен.

Татко вярваше, въпреки че никога не го изразяваше с думи, че децата, за които се полагат много грижи, се разглезват. Дете, възпитано в самостоятелност, става мъж, на когото по слабите могат да се облегнат при нужда. Такава сила за татко беше добродетел.

„Както превиеш фиданката, така ще израсте дървото“ — тази поговорка чух от него веднъж.

Бях малък, когато нашият свещеник помоли татко да ми разреши да отивам у тях и да играя с неговите деца един път седмично. По някакви необясними причини той смяташе, че ще бъде подходящ другар на неговите добре облечени, възпитани и кротки деца. Татко подозираше, че ме съжالياва заради патериците, но отговори, че е съгласен и добави нещо, което сякаш в момента му хрумна:

— Може пък да им помогне.

Забележката му предизвика огорчение и изненада, но според заветите на библията добрият човек преглътна възмущението си.

Преди да тръгна за моето първо и единствено посещение в дома на свещеника, татко ми каза следното:

— Те сами ще трябва да се научат да се изплъзват от букаите, които им е поставил. Ти просто им покажи колко е весело да се тича на воля.

Тогава не разбрах думите му. Сега седнал на залез слънце върху оградата, разбирах мисълта му. Но сега аз бях в букаи, аз бях вързан в едно безплодно пасбище с ремъци, които не можех да скъсам.

Днешният ден започна зле и засили неодобрението, което изпитвах към хората около мен.

Рано тази сутрин една каруца, натоварена с дърва, слезе от гората на път за дървения склад в града. Теглеха я чифт товарни коне, впрегнати в тандем. Редом с конете крачеше брадат мъж. Представих си как е повалял сухите великани, как ги е сякъл и цепил, за да ги приготви за продан, после ги е натоварил на каруцата си и е поел дългия път към купувача. На ритлата на каруцата висеше брадва в кожен калъф. Само човек, който трепери над брадвата си, пази така старателно острието ѝ.

Мъжът нямаше риза — носеше износената жилетка направо върху сива долна фланела, а коленете на дочените му панталони бяха покрити с големи кръпки от нов плат. „Здравата е порботила търпеливата му съпруга“ — помислих си аз. Той спря пред хотела, запъна колелата и тръгна към бара да пийне нещо.

Щом чу неговото „Гпруу, стой!“ Фло Бронсън, още по розов пенюар, изтича да отвори вратата на бара. Тя го посрещна с усмивка и весело заприказва за времето.

Току-що Артър бе потеглил с дилижанса, а аз се връщах към кухнята за закуска и се питах как ли щеше Фло Бронсън да задържи дърваря, докато дойдат другите пиячи и го залишат с приказки.

В кухнята Шеп вече чакаше сигнала и крачеше неспокойно. Бледите му устни бяха сухи и той ги облизваше с език. Сегиз-тогиз отваряше вратата, поглеждаше към бара и кършеше ръце от нетърпение.

— Сух съм като треска — каза той на Гунър.

— Хм, сърди се на снощното пиене! — отвърна Гунър, чиито очи бяха кървясали от недоспиване. — И аз тази сутрин не мога да си събера слюнката.

Точно свърших закуската си и ставах да вървя на работа, ето че Фло Бронсън се втурна в кухнята и пъкна няколко монети в ръката на Шеп.

— Веднага! — заповяда тя рязко, обърна се и забърза към бара. Шеп се потътри след нея.

Дърварят вече слизаше от верандата, но Шеп го настигна. Аз влязох в канцеларията и ги оставих да разговарят. Шеп никога не прибързваше: по-трудно се отказва предложение за по чашка след приятелски разговор. Освен това нужно е и малко време, за да ти размине чувството, че си пил достатъчно.

Когато се върнах за обед, дърварят стоеше с група мъже сред бара и говореше на висок глас. Отвреме навреме млъкваше и кимаше доволно с глава в знак, че е съгласен с мнението на другарите си, които съчувстваха на неговите болки и често го прекъсваха, за да му потвърдят, че е прав. Шеп беше изиграл своята вероломна роля и сега чистеше обора с вид на несправедливо окован във вериги човек. Непрестанно поглеждаше към бара с надежда, че някой ще се сети да го повика.

Обезпокоих се за конете на дърваря. Цяла сутрин те стояха под знойното слънце и водачът изглеждаше неспокоен. Отидох да ги погледна отблизо. На теглича беше впрегната силна клайдейлска кобила с широка задница, която обезпечаваше стабилността на задния ремък. Каруцата нямаше спирачки и сигурно трудно се удържаше по надолнище.

Товарът беше тежък и през цялата сутрин кобилата бе поемала част от теглото върху гърба си. Реших да спусна подпорите. Те се намираха в долния край на тегличите и се прикрепяха от железни халки, в които бяха напъхани краищата им. Лесно ги пуснах на земята, но няхах достатъчно сила да повдигна тегличите, за да могат подпорите да се изправят и поемат част от тежестта, която падаше върху кобилата.

Извиках един човек от верандата. Той подложи рамо под единия теглич, повдигна го, двете подпори се изправиха и когато пусна теглича, те поеха тежестта. Кобилата промени положението си и се поотпусна.

Отидох да обядвам. Казах на Гунър за конете.

— Напой ги следобед — предложих му аз.

— Слушай — ядоса се той, — достатъчно грижи имам как себе си да напоя, за да се занимавам с коне.

Гунър помагаше на Роуз да подава храната на Вайълит. Тя пристигаше в кухнята с празна табла и оповестяваше поръчките с монотонния си глас:

— Два пъти ростбиф... Веднъж пай с ябълки и сметана...

Гунър нареждаше върху таблата поръчаните ястия. Аз седях на кухненската маса и се питах какво да обядвам. Винаги обядвах в кухнята, за да спестя на Вайълит труда да ми сервира в столовата. Пък и някак си се чувствавах част от персонала.

Ядосах се на Гунър, загдето отказа да напои конете, и се мъчех да се овладеея. Станах и сам си сипах наденица и картофи от съдовете на печката. „Някой ден ще се хванем с Гунър за гушите“, помислих си аз и изтръпнах. Дали не бях страхливец?

Непонятни ми бяха неговите разбирания: „Никога не крада нещо, от което нямам нужда“ — казваше той и смяташе, че това обяснение напълно оправдава кражбите му. Веднъж се опитах да споря с него, той се вбеси и аз спрях, защото започна да ме ругае. Но още тогава реших, че един ден няма да спра. Седях на масата и ядях наденицата си. Вайълит бутна вратата и влезе с таблата.

— Пържола и яйца един прилича на ченге — изпя тя без никаква пауза.

Случваше се цивилни полицаи да се хранят тук. Обикновено когато търсеха нарушители или проверяваха какво правят мошениците, които държаха в ръцете си и които им сътрудничеха. Лесно се разпознаваха, а пък и те намираха начин да се разкрият пред Фло Бронсън, защото тя никога не взимаше пари от тях, — обратно, плащеше им, и то добре.

— Ченгетата не създават грижи, ако и ти се грижиш за тях — ми обясни тя веднъж, докато ми наливаше безалкохолното питие с цена на уиски за сметка на някакъв посетител от града, който ме беше включил в компанията, която черпеше. — Ако си честен с тях и им дадеш да разберат, че нямаш намерение да им се надуваш, ще се задоволят с няколко шилинга, когато загазиш.

Гунър мразеше полицията. Съобщението на Вайълит го стресна. Той отиде до хладилника и извади една пържола. Подържа я малко пред себе си, после с необикновена злоба се изплю върху нея и я хвърли в тигана.

— Това е за него! — каза свирепо той.

Погнусих се. Бутнах чинията си настрана и се загледах в масата. Чувствавах, че нещо тъмно, ужасно ме притиска и души. И все пак разбирах постъпката на Гунър и дълбоко в душата си му съчувствах.

Точно това съчувствие ме тревожеше, защото показваше — според незрелите ми разсъждения — че аз започвах да виждам света като него.

Тръгнах за работа. Пътюм хвърлих поглед в дневния бар да видя какво става с дърваря. Фло Бронсън му беше донесла чиния с месо и зеленчуци и той ядеше на тезгяха. До чинията му стоеше чаша с бира.

В пет часа конете още бяха пред хотела. Бързо влязох в бара, решен да го накарам да ги напои. Дърварят седеше на пейката покрай стената с увиснала върху гърдите глава. Нещо си мърмореше и отвреме навреме политаше напред, почти падаше, но се сепваше, изопваше се и вдигаше решително глава, като че ли възразяваше на някого. След миг отново се смъкваше и натежалите клепащи се спускаха върху очите му.

— Момчето ми е умно, казвам ти — мърмореше той.

Фло Бронсън вече не се интересуваше от него: беше пропилил всичките си пари. Потупах го по рамото.

— Конете ви трябва да се напоят — извиках му аз, защото мислех, че високият глас може би ще проникне до някакво трезво угълче в мозъка му.

Той се сепна и вдигна глава. В пустия му поглед се прокрадна проблясък на разбиране и той се опитваше да го съсредоточи върху мен.

— Какво? Искаш да пийнем? — викна той и политна напред в опит да се изправи на краката си.

— Конете ви — повторих аз.

— Конете!

Конете бяха част от живота му. С препъване той излезе от бара и тръгна към каруцата. Вървах след него. На половината път той забави ход, политна, направи няколко крачки встрани, после спря и се огледа.

— Ей там — поведох го аз.

Той тръгна отново и с едно малко отклонение от маршрута, който си беше начертал, завърши пътуването си отстрани на каруцата. Улови се за дървата, постоя малко, после бързо се покатери върху товара, грабна юздите, вързани за една от ритлите и извика:

— Дий, Пънч! Дий, Бети!

Успях да ритна подпорите и да ги напъхам в халките им, както и да махна дърветата, с които той беше запянал колелата, преди

животните да се размърдат. Водачът пристъпи, каруцата се заклати, кобилата напрегна плещи и я задвижи.

Дирите, които каруцата беше оставила сутринта, още личаха. Конете поеха по тях, като при първите стъпки забиваха копита в земята. Отгоре, върху олюляващия се товар, дърварят се беше тръснал като купчина парцали.

Седнах на оградата и извадих тетрадката си.

VIII

През студените нощи се събирахме на приказки в кухнята. Там беше уютно за разлика от трапезарията, където дори огромната камина с буен огън не създаваше атмосфера. В нея много хора се подслоняваха, но не оставяха нищо от себе си.

Изтърканият линолеум, тъпкан от толкова крака, не беше купуван от домакиня, която би наблюдавала с разтревожени очи как той се износва. Не беше придобит с дългогодишен труд, не беше свързан със спомени за съпруг или деца. Просто съществуваше като неприятна подова настилка.

Камината се украсяваше от претенциозна ваза с релефни изображения на цветя и позлатени дръжки. Сухите евкалиптови листа в нея не бяха сменяни повече от година. Мухоловката, спусната от тавана, беше покрита с мухи, умрели през миналия сезон.

Тази стая не познаваше детски смях. Смяхът, който отекваше между мрачните стени, не свързваше хората. Той беше просто израз на поети задължения.

Затова пък кухнята можеше да бъде кухня на всеки фермерски дом. Роуз Бъкмън лъскаше печката, а Гунър я поддържаше през студените нощи. Масата беше чиста. На стената висеше стар календар, имаше бюфет, пълен с чинии и украсен с канчета, окачени на медни куки.

Може би защото тук, в тази стая бях слушал повече от историите на Артър, аз я свързвах с неговата личност.

Жените, които посещаваха хотела, никога не влизаха тук. Една кухня вероятно би им напомнила за дома, който бяха пренебрегнали. Те се чувствуваха по-удобно в трапезарията, където нямаше какво да им напомня за дом. Там имаше обещание за безгрижен живот, невъздържаност и физически изстъпления.

Понякога Артър, Гунър и аз играехме покер в кухнята. Научи ме Гунър. Той често се хвалеше какви големи суми е губил или печелил в игралните домове, които навремето посещавал в града.

— Не се тревожи! Имало е дни, когато петдесет лири за мене бяха трици.

Подобно на Шеп и аз започнах да смятам, че човек може лесно да забогатее. Никога не съм ценял парите заради самите тях, но повлиян от разказите на Гунър за големи печалби, започнах да мечтая за спасение от чиновническия живот чрез комар. Щях да се сдобия с достатъчно пари и да се посветя на писане.

Виждах се как седнал на маса, отрупана с банкноти, раздавам карти за покер с непроницаемо сурово лице. Партньорите ми, богати мъже, играят на стотици, хиляди... Призори те напускат задимената стая загубили всичко, а аз излизам самоуверено и махам с ръка на едно такси. Джобовете ми са така претъпкани с банкноти, че едва вървя. Виждах се как подавам на шофьора един десетак с думите „няма нужда от ресто“ и колко благодарен е той. На това място се изкушавах да отклоня мечтите си до дома на шофьора, където ще мога да раздавам пари за образованието на децата му, за операцията на жена му, която страда от тежко заболяване и само един световноизвестен хирург може да я спаси... Но винаги оставях и достатъчно за себе си, за да мога да се отдам на писане.

Получавах двадесет и пет шилинга на седмица и плащах двадесет и два шилинга и шест пенса за хотел и храна. Оставах ми седмично по два шилинга и шест пенса за харчене. Тези пари представляваха моята независимост. Купувах си списание „Бюлетин“ и четях разказите в него. Останалите два шилинга носех в джоба си на дребни монети и често ги броях. Бяха мои. Бях ги спечелил.

Започнахме да играем покер на пенита и аз се очудвах на късмета на Гунър. Артър играеше разсеяно. Не го интересуваше дали губи, или печели. Няколкото пенита, които разигравахме, не значеха нищо за него и той се смееше, когато губеше.

За мен обаче те бяха важни, защото представляваха всичко, което имах, целия ми капитал. Знаех, че би трябвало да ги спестявам, защото скоро щях да съм без работа. Мистър Р. Дж. Кроутър отдавна ме беше посъветвал да напусна и да си потърся по-перспективна работа, но аз стоях, защото се страхувах от борбата, която неизбежно трябваше отново да поведе за нова служба. Татко също смяташе, че трябва да „зареза“ и да се опитам да намеря нещо по-добро.

И тъй, аз подадох оставка. Оставаха още три дни и татко щеше да дойде и да ме отведе с кабриолета за последен път.

Седях на кухненската маса и играех покер с Гунър и Артър. В джоба си имах два шилинга, но се успокоявах, че при всяко положение като напусна работа ще имам два шилинга, защото щях да получа седмичната си заплата в деня, в който заминавах. Знаех, че ще загубя на карти. Винаги губех. Всяка седмица купувах списание „Бюлетин“ и останалите отиваха в Гунър, който смекчаваше загубата с хвалби за моето умение в играта.

— Ти имаш данни за добър играч. Не се безпокой.

Играехме вече час. Оставаха ми още три пенса. На Артър му се спеше и непрекъснато се прозяваше. Беше загубил девет пенса.

Наблюдавах Гунър, който раздаваше картите. Чувствувах се подтиснат при мисълта, че скоро ще съм без работа. Надявах се, че той ще вземе и тази ръка и ще ме освободи от напрежението — по-добре да нямам нищо, отколкото тия три пенса.

Както раздаваше картите, с бързо движение Гунър измъкна една карта изпод масата и я даде на себе си.

Изненадах се. До този момент не бях свързвал покера с мошеничеството му. Считах, че в играта не проявява престъпните си наклонности. Та нали играехме на приятелски начала! За мен това гарантираше пълната почтеност на трима ни.

— Ти мошеничествуваш! — извиках аз и почти не вярвах на очите си. — Ти не играеш честно!

След като видях как реагира на моето обвинение, изведнъж прозрях, че той ме е ограбвал от месеци. Гунър скочи на крака, постави ръце върху масата и наведе озлобеното си лице към мен.

— Лъжеш, кучи сине! — изсъска той през зъби. — Сега ще превия мръсната ти шия.

Яростта доказваше вината му. Протегнах ръце и го сграбчих за гушата. Моята ярост сега беше по-голяма от неговата. С цялата сила на мишците си, които патериците бяха развили с течение на годините, аз го изхвърлих настрани от масата, без да го изпускам и той ме повлече. Гунър падна на пода, а аз върху него.

Падането не отслаби стискането на ръцете ми, Гунър започна да ме удря силно с две ръце по главата, като при всеки удар се извиваше малко за по-голяма сила. Наведох глава и забих брада в рамото му.

Той се опита да ме ритне с коляно в слабините, но аз се отместих и коляното му попадна на бедрото ми. Почувствувах удари в ребрата и го притиснах по-здраво, защото потърси да ме улови за гърлото. След това направи отчаяно усилие и се изтърколи на една страна. Сега аз бях под него. Гунър се изправи, повдигна ме със себе си, после се хвърли надолу и блъсна главата ми в пода. Отново се изви, но този път избързах и отново бях върху него. Той риташе отчаяно, мяташе глава и я удряше в моята.

Внезапно съпротивата му отслабна. Почувствувах ръката на Артър върху рамото ми.

— Пусни, Алън!

Той стоеше над нас, като съдия на ринга.

Разтворих ръце и се изправих. Гунър лежеше на пода и дишаше тежко. Подпрях се на масата и наведох глава. След известно време Гунър стана от пода, седна на масата и се захлупи върху ръцете си. Гръдният му кош се повдигаше със затруднение. Закашля се. Артър му донесе чаша вода и той жадно я изпи.

Артър се обърна към мен.

— Добре ли си?

— Да.

Пуснах се от масата, обиколих стаята и после казах:

— Смятам да си лягам.

— Добре. Ще дойда след минутка.

Влязох в нашата стая и затворих вратата. Нямах сили да се движа и подпрях гръб на вратата. Стоях така в мрака със затворени очи. Единственият звук от кухнята беше тежкото дишане на Гунър.

След известно време той проговори:

— Ако не беше сакат, щях да го пребия, не се безпокой. Оставих се, защото се страхувах да не го нараня. Но ако още веднъж ме закачи,

ще му видя сметката на този кучи син.

Отворих рязко вратата и се хвърлих в кухнята като бик на арена. Стреснат, Гунър скочи на крака. Прекосих стаята и тръшнах вратата към коридора — нямаше ключ да я заключа, — после се обърнах към него.

— Сакат съм, така ли? Сега ще ти покажа дали съм сакат или не.

Тръгнах към него. Чувствувах огромна сила и страшна увереност.

Гунър се уплаши.

— Спри го! — обърна се той бързо към Артър — Спри го!

— Търсеше си го — отвърна Артър спокойно. Той не се помръдна от стола си.

Гунър започна да се отдръпва. Аз тръгнах към него. Изведнъж той се шмугна край мен и се хвърли към вратата. Метнах едната патерица и успях да го ударя по рамото, преди да я отвори и да побегне по коридора.

Артър стана и ми донесе патерицата.

— Седни и се успокой.

Седнах мълчаливо.

— Как се чувствуваш? — тревожно запита Артър.

— Зле.

— Не изглеждаш добре. Ще ти наляя чай.

Пихме чая, без да говорим. След малко спрях да треперя. Усмихнах му се и запитах:

— Е?

— Утре ще ти покажа как се извива рамо. Силен си в ръцете и ще можеш да го правиш. По-добре отколкото да стискаш за гушата, когато ти се наложи. Спира по същия начин. Не посягай към гърлото. Не си знаеш силата.

— Да, правилно — съгласих се аз.

— Но това само за краен случай. Боят не е твоя работа. Ти не трябва да се биеш с един човек, а с целия свят.

— Какво... Какво искаш да кажеш с това? Мислиш ли... слушай, аз не мразя Гунър.

— Това имам предвид.

— Ох, не зная! — почувствувах се много отчаян. — Този негодник ме обра, и все пак зная, че ако утре дойде, за да му услужа,

дявол да го вземе, ще го направя. Слаб съм. Това ми е грешката. Проклет слабак. Мразя кавгите. Скандалите ме разтревожават. След разпра два дена съм извън строя.

— За малко не го уби, знаеш ли? — каза Артър в хода на някакви свои мисли.

— За бога! Това и през ум не ми е минало! — извиках аз.

— Няма значение дали ти е минало, или не. Той почти се беше задушил, когато ти казах да го пуснеш.

Изплаших се.

— Ще си легна.

— Да, добра идея. И аз смятам да го направя.

Докато се събличаше, Артър каза някак извинително:

— Не се намесих, защото помислих, че ти не би желал. Но бях до теб. Ти разбираш, нали?

— Да — казах. — Разбирам. Благодаря ти, че не се намеси, Артър.

КНИГА ВТОРА

I

Нашият дом в Уорпун беше построен на хълм. Представляваше малка, обшита с дъски къща, с фронтон и веранда около трите страни. Зад къщата, сред еквалиптови дървета, се намираше стопанският двор, а отвъд него триакровото пасбище се спускаше към малък язовир в дъното на дерето. По това пасбище сивият кон скубеше от рядката трева или заставахе с наострени уши и вперил очи към къщата, очакваше подрънкваното на газената тенекия, която татко всяка вечер пълнеше със зоб и сваляше до хранилката му.

Овощна градина ограждаше част от къщата. От предната веранда — през овощните дървета, отвъд пращия път стотина ярда по-долу се виждаха квадратните очертания на пасбищата. В долината сред тях, като гнездо, се гущеше една ферма. Отвъд долината се простираха гористи хълмове, през които течеше Уорпун Крик. Рекичката заобикаляше височините и тъмната ивица на акациите отбелязваше пътя ѝ.

На север се издигаше планината Дивайдинг Рейндж тъмносиня в мрачни дни, но бледа и недостижима като планински дух, когато въздухът затрептеше от лятната жега.

Щях да прекарам почти година в тази обстановка, докато си намеря работа. Сега бях по-голям и съгласно таблицата за заплатите трябваше да ми се плаща по-висока надница. Това всъщност стана допълнително затруднение. Та кой работодател би дал работа на мен, когато току-що завършилите момчета предлагаха по-евтина работна ръка.

Сутрин пишех писма в отговор на обявленията във вестника. Следобед се разхождах покрай рекичката. Изпитвах чувство на свобода и възторг, което неуспехът в търсенето на работа не можеше да помрачи.

Новото ми съприкосновение с този чист свят се превърна почти в отъждествяване с дърво, птица и слънце. Щастieto ми от това, което отново откривах, беше понякога тъй голямо, че ми идваше да викам, да

махам с ръце или да лежа по очи върху земята и да слушам онази музика, която е достъпна само за заплепените от магията на природата.

Едрозърнестият кварцов пясък, окапалите евкалиптови листа, сухите клони, та дори дървесната кора говореха толкова много. Земята под дърветата беше написана поема, а гората — вдъхновение.

Сянка и слънце, протегнати клони на дървета, шепот на трева, форми, цветове и аромати — нужно е пълно задълбочаване, за да достигнеш до същността на красотата им. Чувствувах, че съм бил цяла вечност в затвор и най-сетне съм освободен. Същевременно обаче разкриването на красотата, с която общувах и която се криеше във всичко, що виждах, предизвикваше и горчивина, защото съзнавах, че не мога да я предам на хората така, че тя да остане сред тях завинаги. Това непостижимо желание пораждаше мъка, сълзи и униние.

След като не успях с перото, опитах с думи.

Понякога, развълнуван от рядка орхидея или от полета на птица, правех опити да поведе възрастни хора по пътищата на фантазията, за да търсим истината отвъд това, което очите виждат. Такова пътешествие изисква емоционален отклик, свойствен на децата, но много рядък у възрастните и затова те приемаха моите духовни пориви като признак на незрялост.

Въоръжени с книги и факти и със своята вяра в общопризнати авторитети, възрастните не бяха способни да участвуват в чудеса. Предпочитаха ролята на любезни и критични наблюдатели. Толкова отдалечени бяха техните собствени преживявания през детските години, че от ярката им светлина бяха останали само звездите на спомена. А същите преживявания в зряла възраст не пораждат светлина. Може би защото и най-голямото вълшебство се превръща в нещо обикновено, когато се повтаря, или пък идва време в живота, когато очите и ушите на повечето от нас престават да долавят това, което на младини е било прекрасно и вълнуващо, и служат за съживяване на спомени, които проблясват за миг като светлина от кибритена клечка и бързо угасват. Винаги е било така и така ще бъде. Но тогава не го разбирах, а само знаех, че всеки миг съдържа нещо ново, нещо непреживяно досега, очарование, което само този момент може да даде, и исках да го запазя и споделя. Отначало се опитвах да разкажа за изживяното в такива мигове на възрастните около мен. За мое разочарование техният интерес се насочваше не към причината за

моето въодушевление, а към самия мен. Вероятно им се виждах наивен. Възрастните обикновено обичат да правят впечатление на наивните и на децата и не пропускат да изтъкнат своя богат житейски опит. Те винаги всичко знаят. Толкова рядко можеш да чуеш от тях, че нещо не знаят. И само много умните биха казали на младия: „Разкрий ми твоята истина, защото моите очи вече не ги бива“.

Детето е човек с отворени очи, е казал един мъдрец. И именно в децата аз срещнах разбирането, от което се нуждаеше моята фантазия и което оформи в мен решение да мисля самостоятелно, да правя собствени преценки и да описвам преживяванията си.

Във фермата под нашия дом имаше пет деца. Едното от тях, Лейла, петгодишно момиченце, от известно време живееше у нас. Имаше руса косица, сплетена в две тънки плитчици, и живи сини очи, които те гледаха с нетърпеливо очакване за нещо радостно. Лейла тичаше боса по тревата — нямаше чорапи и обувки — и това и доставяше истинска радост.

Когато учуден я запитах, как тръните и камъните не нараняват крачетата ѝ, тя побърза да ми покаже своята издръжливост и ме заведе до едно каменливо и гъсто обрасло с тръни място в пасбището и затича там, като се смееше щастливо и очакваше моето възхищение.

— Сега ще мога да тичам като дявол — каза тя, когато мама ѝ купи обувки.

Излишни бяха старанията на Лейла да ми направи впечатление: аз веднага я обикнах и ѝ се възхищавах, преди тя да реши да ми покаже своето умение да тича, да се катери по дърветата, да гони кокошките и да събира яйцата им или да пее „Спаси маминия портрет от разпродажбата“.

Всяка сутрин мама сваляше превръзките от бяла марля, които обвиваха малкото телце на Лейла, и откриваше влажните рани, причинени от пламъците по врата, ръката, рамото и част от гърдите.

Бащата на Лейла, Джим Джаксън, се грижеше за фермата, чийто собственик живееше в града. Той ставаше сутрин в пет часа и аз го чувах да подвиква на кучето, докато вкарваше кравите в двора за доене. Зимните утрини бяха тъмни и студени и жена му разпалваше печката, за да има чаша топъл чай, когато се върне от пасбището. После двамата слизаха в двора и доеха кравите под светлината на ветроупорния фенер, окачен на мертека на навеса, който се полюшваше под пристъпите на вятъра.

Мисис Джаксън беше болнава, слаба жена с големи тъмни очи, които гледаха света тъжно и замислено. Не ходеше на гости, не излизаше извън къщи и двора и приемаше безропотно тежкия си живот, изпълнен само с труд и лишения.

Дрехите на петте ѝ деца — четири момичета и едно момче — бяха толкова износени, че всяка нощ тя ги кърпиеше и поправяше под газената лампа, окачена с две тънки вериги за кухненския таван.

Най-голямото момиче, Сали, беше дванадесетгодишна, и докато сутрин майката и бащата дояха кравите в двора, тя ставаше, запалваше свещта в спалнята, където спяха децата, събуждаше ги, а после отиваше в кухнята, за да приготви закуската им.

Често малките не можеха да си намерят дрехите, или премръзналите крачета ги боляха, или пък се караха кой трябва да стане пръв и тогава се налагаше тя да тича от кухнята и да ги усмирява.

Една сутрин Лейла, преди да се облече, започнала да скача върху пружината и съборила запалената свещ, поставена на сандъка до леглото ѝ. Свещта паднала върху бархетната нощничка и я подпалила. Детето с писъци се спуснало в кухнята. Сали изсипала една кофа вода върху нея и я взела на ръце, за да я успокои. После я поставила на пода и изтичала на двора да каже на родителите си. След няколко минути Джим Джаксън вече чукал на нашата врата, за да търси мама — всички се обръщаха към нея в беда.

Когато седмица по-късно се върнах от Уолоби Крик, мама се грижеше за детето. Лейла се съвземаше бързо и твърдо понасяше болките. За това кратко време тя така беше свикнала с новата обстановка, че се чувствуваше член на семейството. Дори пое функциите на мой водач:

— Тези книги са твои и не ми е разрешено да ги пипам.

— А искаш ли да ги пипаш?

— Не, обичам да пипам само бебета.

Тя идваше с мен на разходка, подскачаше подире ми и завистливо наблюдаваше моите движения.

— Щастлив си, че ходиш с патерици, Алън, нали?

Спомних си за презрителното отношение на Гунър към моя недъг и се запитах дали това малко момиче не прозря истината. Някои коне се нуждаят от строг мундщук, за да се обучат правилно. Без тази строга дисциплина те не биха били полезни за човека.

Често посещавахме дома на Лейла. Ако беше събота и нямаше училище, сестрите ѝ тичаха да ни посрещнат и отдалече ѝ съобщаваха новините. Те искаха да покажат на Лейла колко по-интересни неща се случваха при тях, а тя приемаше новините сдържано и бързаше да им каже своите.

— Едно от кучетата повърна тази сутрин. Мама първа го видя — крещеше Сали от верандата, докато ние бяхме още на портата.

— Имам три пенса — изкрещя в отговор Лейла.

Подобна размяна на реплики ми беше позната.

— Слушай, времената са тежки — казваше един работник на своя приятел в бара на Уолоби Крик. — Имам работа само за една седмица още.

— Мене няма да ме изгонят — отвърна приятелят. — Ще си стоя там, докато искам.

Очарователно беше да проследяваш връзката между възрастния и детето, това преминаване на нишките от едната шарка в другата. Завършената фигура беше общо дело. Сега детските ръце работеха върху мен и аз бях щастлив от техния принос.

Сали беше най-голяма от петте деца. После идваше Сюзън — на десет години, Нел — на осем, Лейла — на пет и Джим, бебето, на три.

Джим не участвуваше в нашите експедиции. Той ни изпращаше, стиснал коловете на оградата, през които ни гледаше с насълзени очи. За да не плаче, винаги му носех бисквити.

Сали беше слабичко момиче с одухотворено лице и нежно сърце. Реагираше бурно на всичко, а разкази за жестоко отношение към животните я хвърляха в отчаяние. Възмущаваше се повече, отколкото сестрите ѝ, радостта ѝ беше по-бурна, а тъгата и страданието понасяше по-тежко. Дори времето ѝ влияеше много силно — сивите дъждовни дни я подтискаха.

— Тъжно ми е — оплака ми се тя една мрачна сутрин. А щом слънцето се показа и птиците запяха, Сали започна да подскача и да танцува от радост.

Веднъж, когато времето беше прекрасно, а тревата яркозелена, тя ми довери:

— В такива дни като че ли имам трева в косата. Разбираш ли, като че се търкалям по пасбището на слънце.

Най-дребни неща влияеха на настроението ѝ. Един път Сюзън ми разказваше нещо за нея и завърши така:

— Беше в добро настроение, защото този ден видяхме две сини мушитрънчета.

Сюзън беше практична личност и искаше да стане „търкачка на подове“, когато порасне. Тя миеше подовете с голямо старание, но с много прекъсване и почивки, защото често спираше да си мисли или помечтае, или присядаше върху петите си и гледаше усмихната резултата от работата си. Сюзън никога не забравяше да пусне писмо и купуваше от магазина точно каквото ѝ заръчваха. Не обичаше да ходи на училище — там самодоволните деца я гледаха отвисоко, пък и ръцете ѝ бездействуваха.

Нел и Лейла се считаха за певиците на семейството. Преди да запее, Нел дълго се подготвяше: прочистваше гърлото си, покашляше

— „чакайте да си приготвя гласа“. Когато най-сетне запяваше, случваше се да забрави мелодията. Тогава спираше:

— Не. Почакайте малко. Ще започна отначало.

Лейла пееше като птица. Обикновено сама измисляше и думите, и мелодиите:

Аз съм птица, която лети.

Не отлитай, птицо.

Аз съм високо над дърветата.

Дърветата, дърветата.

Виждам татко, който води кравите.

Татко, татко, татко.

При нашите разходки обикновено минавахме през пасбището. Там Лейла тичаше напред и танцуваше, а кравите спираха да пасат и сепнати от размаханите ѝ ръце, я гледаха.

— Алън, виж. Гледай. Аз съм малко птиче с кафяви криле. Виж, Алън. Гледай ме.

— Какво друго би искала да бъдеш? — попитах я аз този ден, защото изпитвах желание да споделя радостта ѝ и търсех някакъв по-близък до мен образ от птиченцето с кафяви криле.

— Фея.

— Не можеш да бъдеш фея — каза Сюзън. — Избери нещо разумно.

— Тогава крава.

— Какво ли е да си крава? — Сали замислено загледа една крава, която току-що бяхме обезпокоили. — Предполагам, че са като хората и всяка си въобразява, че е по-добра от другите.

От разходките с децата на Джаксън аз учех много и бележките ми постепенно започнаха да се подобряват. Светът, който ми показва хотелът в Уолоби Крик, беше свят на бивши хора, на хора, които пиеха, докато светът около тях гореше.

Дългото общуване с такива хора можеше да разруши вярата ми, че човек е способен да се издигне духовно. Общуването с децата, в чийто свят благородството, радостта и щастието не само бяха възможни, но представляваха неделима част от живота, възстанови

вярата ми в бъдещето, подкопана от неуспехите при търсенето на работа.

II

Получих отговор на една от моите молби за работа. Писмото беше от галантерийния магазин „Смог и Бърнс“ на Флиндърс Лейн. Мястото беше за младши счетоводител, който трябваше да се справя самостоятелно с цялата работа. В обявлението се казваше, че търсят студент по счетоводство, преминал междинните изпити.

Според татко обявлението говореше за недобросъвестни хора, които предпочитат младеж, защото ще плащат по-малко, а изискват работа на опитен служител. Наскоро татко беше купил една каруца с яйове. Продадоха му я за нова, но се оказа, че само боята, която умело прикриваше замазаните с маджун пукнатини, е нова. Каруцата беше стара и износена и маджунът се изрони парче по парче още през първите дни. Това, от което най-много се възмущаваше татко, беше, че накрая продавачът му подал ръка — „върха на вероломството“. Сега татко считаше всички градски търговци за мошеници. Той неколкократно ме предупреди да не се доверявам на фирма, която иска младшият счетоводител да върши цялата работа.

Прие ме жена на около петдесет години — мисис Розалинд Смолпек, собственицата на „Смог и Бърнс“. По-късно щях да науча, че първо е била готвачка на мистър Бърнс, богат вдовец, после негова любовница. Когато починал, той ѝ завещал магазина — източника на неговото богатство.

Носът на мисис Смолпек приличаше на клон на ястреб, а и очите ѝ гледаха безмилостно като на граблива птица. Лицето ѝ имаше грапава, тъмна кожа. Напрегнати бръчки се срещаха в ъглите на устата ѝ и я събираха в стисната неподвижна линия.

Въпреки неженствения си вид тя бе покрита с бижута. По ръцете ѝ блестяха няколко пръстена и обявяваха на света нейния успех в търговията. Носеше четири гривни, златни обици, около стегнатата ѝ шия висяха нанизите от кехлибар. Всичко, по нея дразнеше с безвкусието си и кресливо говореше за извървения път от кухненската мивка до кабинета на собственицата.

Изненадата ѝ от появата ми на патерици бързо даде място на пресметлив израз, който се задържа на лицето ѝ, докато очевидно обмисляше каква полза би могла да извлече от моя недъг. Никак не очаквах толкова обещаващо начало.

„Като че възнамерява да ме вземе“ помислих изненадан и се запитах защо. Не беше човек, който би се задоволил с каква да е работа, а по-скоро от тия, които изискват пълноценна служба, и то служителят да тича при всяко позвъняване, а не да седи тихо на стола. Мисис Смолпек не си губеше времето за извъртания, както биха направили повечето мъже. Тя бързо взе решение.

— Вие имате недъг — каза тя и добави след като добре ме огледа. — И то, лош. Колко сте годишен?

— Двайсет.

— Няма да намерите работа в това състояние и на тази възраст, но мене ми е жал за вас. Пък и аз няма да намеря толкова добър служител като този, който напуска. Щом сте дошли, ще ви назнача. Само не очаквайте да ви плащам заплата на нормален, здрав човек, защото аз правя жертва за сметка на работата. Пълноценен младеж на вашата възраст по таблицата трябва да получава три лири седмично. Ще ви плащам една лира и половина.

Поколебах се и загледах в пода.

— Решавайте — каза кратко тя и извърна глава.

— Добре — отговорих. — Но бихте ли се съгласили да получавам една година тази заплата и ако работя добре, после да ми плащате това, което ми се полага. Тогава ще бъда на двадесет и една.

— Да, разбира се. Ако ми работите добре една година за лира и половина и реша да ви задържа, положително след това ще ви плащам пълна заплата. Да, разбира се. Докажете, че заслужавате, и аз няма да съм неблагодарна.

След като сделката с работния кон беше сключена, мисис Смолпек промени тона. Юздата беше яка, животното съгласно да тегли.

— Може ли да започнете от утре? — запита тя с усмивка.

— Да.

— Точно в девет — предупреди ме мисис Смолпек. — Половин час обедна почивка и напускате в пет.

Мисис Смолпек се изправи. Беше висока, с едър кокал и самоуверена като водач на впряг.

— Това е всичко! — тя говореше рязко и отсичаше думите като команда.

Повдигнах се, станах и послушно тръгнах към вратата — вече теглех товара.

Преди да взема влака за Уорпун, купих вестник и прочетох обявите за стаи под наем. Избрах един адрес близо до центъра — в източната част на Мелбърн. Предлагаша стая със закуска и вечеря. Отидох с трамвая право там. Пълна жена ме посрещна с майчинска усмивка и ми показа малка отделена стая в задния двор. Тъй като щях да си ходя в къщи всяка неделя, тя намали наема на седемнайсет шилинга и шест пенса седмично, но без пране. Приех и обещах да се настаня на другата вечер след работа.

Татко не се зарадва много на новата ми служба, но на следната сутрин ме закара до гарата убеден, че мисис Смолпек ще започне да ми плаща пълна заплата преди годината да изтече.

— Някоя жена не може да е чак толкова лоша.

Магазинът не беше голям. Заемаше част от сградата, известна като „Госпел хауз“, в долните етажи на която се продаваха религиозни брошури и библии. Стоката, с която „Смог и Бърнс“ търгуваше, не изискваше голяма площ и фирмата заемаше само един етаж, четвъртия, който беше последен. По стените на главното помещение имаше полици с картонени кутии, пълни с токи, мъниста, мрежички за коса — от коприна и памук, ролки за коса, гребени, четки — стотици дреболии за украса или за разкрасяване на жените.

В средата на помещението, върху безразборно разхвърляни маси, се разгръщаха панделки и дантели, бродирани покривчици и пердета, ленени покривки и парчета плат с изображения на испански танцьорки с китари, окичени с развети панделки, или ловци, които надуваха рогове, и коне, прескачащи препятствия.

Самотни жени и момичета за женене по цели дни щяха да стоят приведени над тези модели. Работливите им пръсти щяха да ги превърнат в избродирани картини, които после те прибираха, за да ги показват на гостенките си при следобедния чай.

Купувачите обикаляха масите, придружени от мис Брайс, ако купуваха материали за бродирание, или от мисис Фрейзър, ако желяха

мъниста или бижутерия, или от мистър Робинс, ако им трябваше нещо, поставено на по-високите полици.

Мистър Осбърт Слейд, директорът на магазина, посрещаше всяка клиентка, ръкуваше се и казваше:

— О, колко мило! Как сте? Отдавна не сте идвали. Мислехме, че сте ни изоставили! — а после я предаваше на един от тримата.

Мистър Слейд беше нисък и закръглен, имаше белезникави мустаци с изгризани краища и носеше очила. Изглежда те му служеха добре само ако си наведеше главата малко назад, защото неизменно заставаше така, когато гледаше някого. Имаше навик в присъствие на клиенти да потрива ръце като израз на удоволствие, но когато останеше сам и никой не го наблюдаваше, той ставаше неуверен, озърташе се и не знаеше какво да прави. Скоро мистър Слейд започна да ми се доверява, макар и много предпазливо. Понякога дори се възмущаваше и критикуваше мисис Смолпек, но в следващата минута вече съжаляваше. Разкажанието го правеше раздражителен и той започваше да крачи бързо напред-назад из стаята, за да се отърси от спомена за непредпазливостта си.

Мисис Смолпек рядко идваше в магазина. Беше погълната от благотворителна работа в обществото на високопоставените дами, за които някога беше готвила на приемите на покойния си работодател.

— Но за това колкото по-малко се говори, толкова по-добре — предупреди ме мистър Слейд, преди да започне неспокойната си разходка из магазина.

Името на мисис Смолпек често се появяваше по ежедневниците в хрониката на светския живот: „Мисис Смолпек, известна със своята отзивчивост, както обикновено, присъствуваше“.

— Предпочита да пилее време, но не пари — изръмжа мистър Слейд и побърза да изчезне с пламнало лице.

Но веднъж ми каза нещо и след това не побягна:

— Много прави за болниците и за инвалидите. Тя ще разбере отлично вашите затруднения.

Ниска преграда отделяше канцеларията от магазина. Моето бюро беше скрито зад нея, но аз седях на висока табуретка и над преградата виждах как мис Брайс и мисис Фрейзър обслужваха клиентките.

Мис Брайс беше отскоро на работа в „Смог и Бърнс“. Тя беше вероятно малко над петдесетте, имаше сива пухкава коса, мила

усмивка и дребна спретната фигура, облечена в черно. С клиентките се държеше почитателно, но сдържано, защото знаеше какво се изисква от една продавачка. Обаче ако някой се обърнеше към нея с любезна дума, веднага откликваше сърдечно. Нейното достойнство беше продукт на „Робъртсън и Мофат“ — мелбърнски магазин само за избрани богати клиенти, който наскоро беше погълнат от „Майер Емпориум“, най-големият магазин в Мелбърн.

„Майер“ бързо ликвидира недостъпните отдели на „Робъртсън и Мофат“, като ги отвори за мелбърнските ловци на стоки с намаление. В деня на разпродажбата тълпата нахлула в сградата като глутница вълци, според думите на мис Брайс, която по онова време била продавачка там.

Мис Брайс просто се разтреперваше при спомена за недостойното държание на купувачите, „невъзможно у хора от добро потекло“, и наричаше ловците на стоки с намаление „паплач“. Елегантните дами, които тя обслужвала в „Робъртсън и Мофат“, били винаги от добро потекло, поне така твърдеше тя.

Когато я помолих да ми обясни какво има предвид с това определение, тя отговори:

— Това е нещо, което не се обяснява, мистър Маршъл. То просто съществува.

Тя винаги ме наричаше „Мистър Маршъл“. За първи път някой се обръщаше към мен така и аз хем се смущавах, хем изпитвах удоволствие от факта, че за мис Брайс това е съвсем естествено — значи счита, че не съм различен от всички други мъже, които познава. Приех го като първа стъпка в приобщаването ми към средата на нормалните мъже и обикнах мис Брайс.

Понякога двамата приказвахме над преградата. Мис Брайс обикновено говореше за светските дами, голяма част от които познаваше от службата си в „Робъртсън и Мофат“. Тя пазеше репутацията им и почти винаги ги хвалеше. Ако си позволеше забележка по адрес на дадена дама, бях уверен, че причината е лична обида.

— Много е рязка към хора с по-ниско обществено положение — оплака се веднъж тя от някаква клиентка. — Просто невъзможна за обслужване.

Мис Брайс болезнено съзнаваше своето по-ниско обществено положение. То обаче се дължеше на бедност, а не на произход.

— Баща ми беше полковник от британската армия, а майка ми произхожда от богато шотландско семейство — разправи ми тя. — Постигна ни беда. Баща ми не беше практичен и винаги несполучливо влагаше парите си. Приятелите, на които помагаше, когато бяхме състоятелни, го изоставиха, когато той имаше нужда от тях. Това е животът, разбира се. Парите са единственият приятел — ако човек погледне така. Разбираш го, когато остарееш, въпреки че аз лично имам и сега много добри приятели.

Тя живееше под наем в една стая в Саут Яра — „само хора от висшето общество живеят в Саут Яра“ — и оттам организираше гостуването при приятелите си с педантичността на полковник, който провежда периодични инспекции.

— Всеки четвъртък пия чай с мистър и мисис Стафорд. Събота следобед посещавам мисис Лорънс и гледам децата, ако тя излезе. Всеки втори понеделник играя бридж у Конуейови. Моят живот действително е запълнен.

Мисис Фрейзър, другата продавачка, не беше от добро потекло, според нормите на мис Брайс. Тя беше слаба, с приведени рамене, двадесет и шест годишна. Непрекъснато се свиваше, притискаше ръце към мършавите си гърди и се оплакваше от студ.

Усмиваше се предпазливо и усмивката ѝ бързо изчезваше от страх, че е приета недружелюбно. От две години беше омъжена за кроач в обувна фабрика. Живееха под наем в една стая в Карлтън и пестяха за вноска за собствен дом.

— Искаме малко жилище с баня.

Животът на мисис Фрейзър беше помрачен от свекърва ѝ. Тя презираше снаха си и оплакваше загубата на сина, върху когото беше изградила всичките си амбиции. Ако нейните мечти се бяха осъществили, сега тя щеше да живее в комфорт, заобиколена от внимание и освободена от грижи. И колко малко се искаше от сина ѝ, за да получи тя всичко това; непрекословно послушание, вечно ергенство и пълна саможертва.

Всяка събота вечер мисис Фрейзър придружаваше съпруга си до дома на майка му. Там по време на вечерята тя седяла безмълвна,

уплашена да не каже нещо, което би предизвикало неодобрителния поглед на свекървата.

Обратно, свекървата седяла на масата оживена и весела, разговаряла нежно със сина си, като подбирала теми, близки само на тях двамата — последни новини за момичета, които, някога ухажвали сина, и спомени за интересни случки преди брака. Разговаряли като любещи майка и син, които изживяват отново щастливите дни на някогашния съвместен живот.

Те приказвали, а мисис Фрейзър, навела глава над чинията си, страдала. Но най-много се ужасявала тя от момента, когато трябвало да помогне на свекърва си в измиването на съдовете. В кухнята, където синът не чувал, гласът на свекървата ставал съвсем друг — тих, но саркастичен или наситен с подтискана злоба:

— Какво става с теб напоследък? Много си се състарила. Том изглежда същинско момче до теб. Трябва да се поразхубавиш, ако искаш да го задържиш.

Или атака от друга страна:

— Надявам се, че няма да се превърнеш в пречка за сина ми. Той винаги блестеше със своите способности и щеше да направи голяма кариера, ако не се беше оженил.

Мисис Фрейзър ми разправяше всичко това в магазина — аз наведен на преградата, а тя от другата страна, вдигнала очи към мен.

— Хич нямаше да се тревожа, ако бях сигурна, че Том разбира и ми съчувствува. Но той мисли, че майка му е прекрасна. Казва, че никога не говорела лошо за мен. Просто не ми вярва, като му казвам. Смята, че не я разбирам, че влагам грешен смисъл в думите ѝ. Не мога нищо да споделя с него. Ядосва се.

С интерес следях живота на мис Брайс и мисис Фрейзър. Всяка седмица те прибавяха нови глави към повестите си. Взимах присърце проблемите им. Затрудненията им станаха и мои и аз забравях собствените си грижи. Размишлявах върху коварството на свекървата, ядосвах се, че мисис Лорънс излиза всяка събота и оставя децата на мис Брайс.

В понеделник нетърпеливо чаках информация.

— Как мина почивният ден? — питах всяка от тях, щом се удадеше възможност за няколко минутен разговор.

Може да се каже, че живеех техния живот: разсъждавах като тях и търсех решение, съобразно техния начин на мислене. Намирах, че има нещо общо между техния живот и моя, и този на Гунър и Шеп. Само че ударите на съдбата при тях не бяха така съкрушителни.

Измислях различни спасителни теории, с които исках да реша задачата как да бъдат освободени от своите беди Шеп и мисис Фрейзър, и Гунър, и мис Брайс. Оплетох се в търсенето и изписах бележниците си с доводи, които въпреки че разобличавах и изисквах, се носеха някъде из облаците и не обяснявах когото обвиняват и какво искат.

През обедната почивка ставах да се раздвижа и да подишам въздух. Изяждах набързо сандвичите си и излизах на улицата. Заставах на ъгъла на Суонстън Стрит и Флиндърс Лейн, опрял гръб о стената на сградата. Оттук наблюдавах минувачите. И макар никой да не ми обръщаше внимание — с изключение на някой безделник, който за малко се спираше край стената до мен, — аз се чувствавах един от тях.

Да си част от живота на града — не като просяк, който моли милостиня из тъмните улички, а като човек, който внася своя принос в неговия пулс и сила — какво възторжено чувство било това! Сега аз крачех напред, здраво притиснат от тълпата. Всички вървахме с вдигнати чела към целта, към която човека по природа се стреми — към по-добър живот.

Лицата, които гледах от моя уличен ъгъл, отразявах мислите на отделната личност, загрижена за своите непосредствени нужди, но потокът от хилядите, които имаха общи стремежи, вплиташе цел с цел, свързваше мечта с мечта и се получаваше една хармония, която се издигаше над сенките на града и стигаше чак до слънцето над сградите.

Аз вече работех и моето съществуване се оправдаваше от мъничкия дял, който вливах в общия стремеж. Сега имах право да развивам слабия си глас, докато един ден той щеше да прозвучи над тълпата. Дотогава обаче трябваше да се науча да вървя незабелязан сред нея, за да ме приеме.

Как красиво се движеха хората. Каква доброта се криеше зад усмивките и смеха им. Наблюдавах нетърпеливи момичета, уловили под ръка момчета. Лицата им изразявах любов, предизвикателство, несигурност и съмнение.

Наблюдавах как мъжете скачаха от трамваите, които преминаваха с трясък по улицата: ръцете се протягаха към дръжката, улавяха я здраво, мускулите се изпъваха от напрежението. Скачаха в движение, като се накланяха назад и подтичваха малко подир отминаващия трамвай. Те съзнаваха своята физическа сила и се гордееха с нея.

Каруци, натоварени с пръст от изкопите на строителните площадки, се движеха бавно; конете несигурно стъпваха върху гладкия паваж и обуздаваха силата си от страх, че ще се подхлъзнат и паднат.

Коли модел Форд свиреха отривисто в очакване на сигнала на регулировчика. Щом той махнеше с ръка, всички се втурваха: колите потегляха, хората скачаха на платното, трамваите задрънчаваха, а шофьорите с напрегнати лица натискаха отчаяно спирачки и сменяха скорост. Шумовете се сливаха, в общ тътен, пронизан от виковете на вестникарчетата. Слушах омагьосан.

Обедната почивка свършваше, аз се връщах в канцеларията и сядах зад бюрото при счетоводния дневник, касовите книги и безбройните квитанции. С камшика на дисциплината мозъкът ми незабавно прогонваше впечатленията и мислите, които го изпълваха, и се проясняваше за една единствена истина:

1 дузина салфетки X 6 пенса = 6 шилинга.

Аз пренасях информацията на съответното място и отново връщах мозъка си да пие от коритото с квитанции.

2 дузини пакети мъниста X 1 шилинг пакетът = 1 лира, 4 шилинга 0 пенса.

Животът на чиновника — мислех аз — е тежко бреме и тези, които го водят, са лишени от гордост и достойнство, и от радостта на творчеството. Как би могъл един чиновник да не бъде сервилен?

Докато работех върху високата табуретка, много често мислех върху сервилността. Това чувство се промъкваше в мен и аз се страхувах от присъствието му, защото то можеше да ограби силата ми, да разруши идеалите ми и да ме хвърли в краката на хора с егоистични амбиции.

Питах се, защо се страхувам от мисис Смолпек. При редките си посещения в магазина, докато слушаше доклада на мистър Слейд, тя ме наблюдаваше, а аз се правех че работя усилено. Защо никога не спирах и не повдигах глава да я погледна, както би било естествено?

Защото бъдещето ми зависеше от тази работа. Нямахме вечно да бъда чиновник, но сега това беше решаващата стъпка напред. Да, за мен това беше крачка към спасение от бездействието, което бях преживял, но което все още ме дебнеше и като звяр можеше отново да скочи върху мен.

Загуба на работата би означавало отново пълна зависимост от татко, който без друго трудно се справяше. В този етап загубата щеше да е бедствие за мен, а колкото по-голяма е загубата, толкова по-голям е страхът.

Хиляди можеха да вършат моята работа. Тя не изискваше много знания, а още по-малко инициатива.

Важността на една работа се определя не от това как я оценява работодателят, а каква нужда има от нея работникът. Тъй че моята работа беше важна за мен и аз я пазех с лицемерно престараване, когато мисис Смолпек ме гледаше, и с мъчително смирение, когато тя ме заговаряше.

В нейни ръце беше съдбата на книгите, които носех в ума си, затова се примирявах с унизителното положение и търпеливо го понасях.

III

Всяка събота следобед вземах влака за Уорпун. Татко ме посрещаше на гарата с двуколката и аз прекарвах вечерта у дома. В тези съботни вечери отдъхвах и се зареждах отново с решителност, целенасоченост и самоувереност.

Понякога в къщи заварвах и четирите си сестри. В такива вечери ние седяхме до късно, разисквахме разгорещено и се стремяхме с общи усилия да стигнем до истината. Случваше се по някой въпрос да сме на едно мнение, като всеки по собствен път беше дошъл до същото заключение. Това единомислие подсказваше, че и извън пределите на нашия дом съществуват хора, които мислят като нас и съзнанието за неразривната връзка между хората ни окриляше.

— Моите деца ги сърби под самара — забеляза една нощ татко, след като се наслуша на нашето негодувание срещу егоизма и алчността на хора, които се интересуват само от материалното си благополучие.

Веднъж го чух да казва, че откак сме поели юздите, се чувствувал като браничарски кон, вързан зад каруцата. Но виждах, че нашите възгледи го радваха. Един ден, в съгласие с мое изказване, рече:

— Да, прав си, всички се сепваме при изплющяването на камшика.

Татко правилно бе схванал, че се бунтуваме, без да сме наясно срещу какво. Предполагам, че по онова време главно ни е тежала липсата на възможност да се изявим по някакъв начин като личности. Една цел би придала смисъл на живота ни. Например, чувствувахме, че не сме в състояние да разбираме напълно великите произведения на музиката, живописата и литературата. Елементарното ни училищно образование не ни беше дало необходимата основа. През детските години вместо да ни подготвят, нас ни учеха да молим бог да ни помага в трудни моменти и да пеем под палката на екзалтирания учител:

Работете, момчета, работете и бъдете доволни,

*щом имате с какво да си купите храна.
Защото човек, бъдете уверени,
забогатява постепенно,
ако се труди непрестанно.*

Затова сега се чувствувахме недорасли пред света на прекрасното и се стремяхме да се изравним с образованите хора, които с благоговение и разбиране заставаха пред великите произведения на изкуството.

Голямо влияние върху мен оказваше Мери. Сега тя беше омъжена и живееше в едно мелбърнско предградие. В младостта си Мери се увличаше от неща, които тогава не разбирах напълно. Беше чувствително момиче, обичаше музика и поезия, а имаше период, когато се запали от идеята за спасение на туземното население от робство и страдание и се отдаде на борба за техния по-щастлив живот.

По онова време имахме един близък, болен от артрит в най-тежка форма. Движеше се с инвалидна количка. Посещаваше ни често — или татко го довеждаше, или срещу шест пенса някой ученик му избутваше количката до дома. Беше естествоизпитател и се наричаше Франк Радклиф. Водеше рубриката „Бележки за природата“ във вестник „Остралейзиън“, която подписваше с инициали „Ф. Р.“

Страданието не го беше озлобило, нито хорската враждебност беше успяла да сломи духа му, който незасегнат, се таеше в спокойния му, разбиращ и леко присмехулен поглед. Франк Радклиф познаваше човешката омраза повече от всеки друг, защото беше атеист в едно общество, където самата дума предизвикваше у хората страх и те се отдръпваха с отвращение като пред змия. Той обаче не изпитваше ненавист към хулителите си, защото знаеше, че те се нуждаят от съчувствие и помощ, а не той.

Деформираните му ръце обикновено стояха свити и неподвижни върху коленете му, но щом засвиреше цигулка или пиано, започваха да се движат в такт, а очите му заблестяваха развълнувано, когато някой запееше яacobинска балада.

Чуеше ли, че хорът на малката презвитерианска църква ще изпълнява откъси от „Меса“, или че органистът ще свири литургия, той уреждаше да го заведат в църквата. Избутваха стола му на

свободното място под амвона и оттук той слушаше хора и органа. Затворил очи и леко повдигнал глава, спокойно, вгълбено той възприемаше красотата на музиката под мрачните погледи на богомолците.

Радклиф публикуваше и разкази в сиднейското списание „Бюлетин“ и английските „Филд“ и „Кънтри лайф“. Татковите истории му доставяха материал и в описанията си той се превръщаше в браничар, контрабандист, пътуващ търговец — според случката, която татко му беше разправял.

Не помня друг човек в моето детство, който да говореше за живопис, литература и музика с такова уважение и разбиране. Често сядах в краката му, стисках края на завивката от кенгурова кожа, която покриваше немощните му крака, а той ми разправяше най-различни приказки.

В краката на Франк Радклиф аз за първи път изпитах порив да пиша. Той долови влечението на Мери към литературата и за Коледа и рождения ѝ ден ѝ подаряваше книги. Скоро тя събра малка библиотека от сбирки на големите английски поети, романи от Джордж Елиът, Гогол и Дикенс.

Франк Радклиф напусна нашия край. Години по-късно, изоставен и самотен, той решил да отиде в Мелбърн — на 130 мили разстояние! — и да потърси своите последни живи приятели. Някакъв човек, на когото платил за услугата, го напъхал в плоска ниска талижка, направена специално да побира стола му. Той поел юздите с ръце, които не можели да ги управляват, и тръгнал. Няколко дена по-късно го намерили по някакъв безлюден страничен път, където конят го отвел. Конят си пасял, а той, смъкнат в стола си, бавно умираше.

Настаниха го в една мелбърнска болница. Татко, известен за сполетялото го нещастие, остана с него до последния му миг. Преди да почине, Франк му се усмихнал с любов и благодарност. Той беше умен и добър човек.

След заминаването на Франк Радклиф от нашите места, Мери започна да споделя мечтите си с мен, въпреки че бях малък. Вечер стояхме заедно край портата и гледахме луната. Тя пораждаше у нас желание да декламираме стихове или да пеем тихо песнички, възпяващи красотата. Говорехме си за нашите планове. Тя знаеше, че един ден ще пиша книги, аз също вярвах.

Сега реших, че е дошло време да започна: вече имах работа — необходимото условие, за да мога да се занимавам с литература. Седмичната почивка прекарвах у дома в приятна обогатяваща атмосфера, защото моите сестри също работеха и споделяха своите преживявания с мен.

Джейн учеше за медицинска сестра и практикуваше в една болница в провинцията. Често работеше по петнадесет часа дневно. Първата година получаваше два шилинга и шест пенса седмично, през втората — пет шилинга, а сега, третата година, печелеше по седем шилинга и шест пенса. Тя обичаше работата си много, но разбираше, че не може да бъде така полезна на хората, както би искала. За нас обаче Джейн беше най-надеждната опора и ние вярвахме, че ако някой от семейството заболее, тя непременно ще го спаси.

Алис беше сгодена за собственик на кравеферма и вече с интерес се заглеждаше в кравите. Имаше добра работа в един магазин и единствена от нас се чувствуваше обезпечена и сигурна в утрешния ден. Всички я харесваха и често я канеха на гости.

Ана, най-малката от нас, непрекъснато сменяше работата си. Според нея липсата на добро образование бе причина за всичките беди на семейството ни. Четеше ненаситно и говореше много — като мен. На вид приличаше на татко — слаба, с голям нос.

Нашата енергична майка трябваше непрестанно да брани семейните светини от посегателствата ни. Тя гледаше с неодобрение как смъкваме от стените снимките на роднини и приятели, за да ги заменим с графики, и истински се разтревожи, когато решихме чичо Уил да бъде преселен в пералнята. Изобщо мама неохотно приемаше промените и то под натиска на цялото семейство, но протестите ѝ се заглушаваха от силните гласове на децата, които някога търсеха закрилата ѝ или тичаха разплакани при нея, за да ги утешава в прегръдките си.

Татко стоеше на задната веранда. От снимката, която пъгнахме в ръцете му, го гледаше неговият образ и свенливата му невеста. Задната веранда водеше към пералнята, но той влезе в тяхната спалня и окачи фотографията на стената до галопиращите коне, подплашени от светкавиците. Татко не роптаеше срещу промените, но те го натъжаваха.

Чувствувах, че живея пълнокръвно и вярвах, че записките, които бях събрал, не само отразяваха живота, но проникваха и в човешкия ум. Щом седнах да пиша обаче, почувствувах, че съм празен като балон. Оказа се, че нямам запаси, от които да черпя. Започнах да се питам дали изобщо съм способен на нещо повече от нахвърляните записки.

Нетърпелив и недоволен, разбрах, че ми липсваше не толкова жизнен опит — макар и той да беше ограничен — колкото способност да виждам връзката между моя опит и борбите на човечеството като цяло. Моите истории изглеждаха конкретни и ограничени, защото нямах зряло виждане, с помощта на което да свържа това, което преживявах, с това, което ставаше в целия свят. Такова виждане е резултат от голям опит. Човек трябва да е живял, за да може да пише.

Романите — разсъждавах аз — са опитът на писателя, представен като опит на измислени хора. Само въображението не би могло, да мотивира или направлява постъпките на героите. Нужен е дълбок житейски кладенец, от който въображението да черпи за своите нужди. Седнах да пиша първия си разказ, обременен от тези изводи, но и насърчен от факта, че случката, която описвах, беше истинска. Озаглавих разказа „Победа на снега“ и описах моменти от живота на Гунър Харис в Улоби Крик.

Изпратих разказа на списание „Бюлетин“ и зачаках славата. Тя се появи след месец в рубриката „Отговори на кореспонденти“: „Описвате място, където богати мъже всеки път водят различни жени, но сте пропуснала най-важното — адреса на този рай“.

IV

Неделя вечер се връщах в Мелбърн. Слизах от влака на спирката Джолимонт и разстоянието до пансиона извървявах пеша. Не беше близко. Носех малък куфар с прани дрехи и ръкописи, който тежеше доста и ми създаваше затруднения.

Чудех се как да го нося и изпробвах различни начини — промушвах въже през дръжката и краищата връзвах за патерицата, мятах го на гръб като раница, държах го в ръка заедно с патерицата... Накрая открих най-простия и най-неуморителния начин — захапвах дръжката. Така тежестта се поемаше от долната ми челюст и освобождаваше ръцете ми.

Прибирах се по тъмно така, че от гарата до пансиона не срещах много хора. Видех ли, че някой идва, оставях куфара на земята и изчаквах докато отmine, за да си спестя учудени или хвърлени през рамо погледи. Бях твърде млад и това ме нараняваше.

За да ми е по-леко, забавлявах се, като си представях, че съм ловджийско куче, което се прибира с вестник в уста. Измислях различни ситуации и ги разработвах до най-комични развръзки. Изкушавах се от мисълта да мина с куфара в уста сред хората, после изведнъж да го пусна на земята и да залая, или да седна и с вдигнати като предни лапи ръце да заскимтя. Питях се дали би се намерил човек, който да разбере и да се включи в играта, като например предложи любезно: „Ей, ела с мен в къщи. Ще ти дам кокал“. Бих се зарадвал много, ако намеря такъв човек.

Животът в града ми показва какво значи изтощение: да пресичаш улици, да си проправяш път сред забързаната тълпа, да се качваш и слизаш от трамваи и влакове — това е мъчително изпитание за човек с патерици. Но аз приемах умората като част от съществуването си и скоро се научих да се движа тъй, че да използвам всяка възможност за кратък отдих — издатина на стена, на която да се облегна, перило, за което да се уловя, места, където да подпра някоя от патериците, за да си отпочинат ръцете.

Почивките правех несъзнателно: докато се движех, си мислех различни работи, а тялото ми механично използваше тези възможности за отдих. Така се придвижвах до пансиона и в неделя вечер: с чести спирания, подпиране на огради, облягане върху перила, изобщо поведение, което страничен наблюдател не би приел за нормално.

Обикновено неделя вечер пансионът се оживяваше от песни и музика. Обитателите бяха хора от средната класа, мъже и жени, чието чувство на сигурност ги правеше чужди на грижите на хората от улицата. Но пансионът притежаваше своя атмосфера.

Всички квартиранти имаха еднакво хоби — музиката. Те или пееха, или свиреха на някакъв инструмент. Това беше традиция: предишните квартиранти също били любители на това изкуство, а те от своя страна били привлечени тук от по-предишни обитатели с подобни интереси.

Обстановката беше домашна. Липсваше типичната за пансионите миризма на пържена наденица, газ, нафталин, или на непроветрени мрачни стаи и застояло из шкафове бельо. През деня откъм всекидневната и кухнята долитаха шумове на полезна човешка дейност, посетители влизаха и излизаха, винаги някой свиреше на пианото.

За първи път срещях подобни хора и се чувствавах като врабче сред канарчетата. И държанието им се различаваше от това на гостите у дома или на местните жители, с които дружах в Улоби Крик.

Квартирантите не разговаряха помежду си за своите работи. Колкото по-малко говореше някой за службата си, толкова по-важен изглеждаше. Всеки пазеше в пълна тайна заплатата или надницата си, за да не му се подрони престижът и за да не се постави в неблагоприятно положение пред евентуално по-добре платените си съквартиранти. Поддържаше се впечатление, че всички заемат добри служби с високи заплати.

Отнасяха се един към друг въздържано, без възхищение или похвали. Твърдяха, че отношенията им са приятелски, а на мен ми се струваше, че всеки прекалено старателно крие личния си живот, сякаш другите му са неприятели. Или че пази тайна, която друг не бива да узнае, за да не се издигне и заеме по-добро положение в обществото от него. Тайните на успеха не трябваше да се разгласяват.

В това отношение наемателите бяха като направени по един калъп, но естествено характеристиките им се различаваха много.

У мисис Бърдуърт, собственицата на пансиона, непрекъснато се бореха две начала: вродената ѝ доброта и сантименталност и склонността от всичко да извлича печалба, нещо присъщо за собственица на пансион. И двете начала удържаха своите победи.

Беше възрастна жена, омъжена за мързелив мъж. Издържаше го с доходите от пансиона, а той се мотаеше из кухнята уж да върши някаква работа, но всъщност само ѝ пречеше и я дразнеше. Наричаше го презрително „старият Бърт“. Той имаше изкуствени зъби, които не прилягаха добре и хлопаха, когато говореше. Носеше очила с дебели стъкла и през тях се вираше в резултатите от конните състезания, оповестявани във вестник „Херълд“.

Мисис Бърдуърт готвеше отлично и проявяваше жив интерес към своите наематели. Гордееше се с техните таланти, защото те допринасяха за доброто име на пансиона ѝ. Всяка вечер тя ги посрещаше с усмивка и казваше: „Днес съм ви приготвила нещо много вкусно“.

Един от пансионерите, Стюарт Молисън, имаше хубав тенор и в свободното си време пееше като професионалист. В пансиона пееше за удоволствие. Ако ви срещнеше в коридора, той веднага запяваше някаква ария и заемаше съответна поза — също като на сцена. Сутрин, преди да седне на закуска, той ни поздравяваше с някой припев, а вечер пееше и жена му акомпанираше на пианото. Беше весел, усмихнат човек и се отнасяше с гласа си като със скъп неразделен приятел.

Мисис Молисън свиреше само за акомпанимент на съпруга си. Никога за наше забавление. За разлика от Мъми Фултън, която се занимаваше с пиано „сериозно“ и скланяше да „изпълни“ някоя пиеса, ако продължаваме да я молим след първия ѝ отказ. Винаги се извиняваше, че ще свири лошо, защото не е упражнявала достатъчно това, което ще ни изпълни, или защото не е в подходящо настроение.

Свиреше често един етюд от Шопен, за който ѝ бях казал, че изразява с музика това, което аз бих искал да изразя с думи. Свиреше го за мен.

Мъми ми беше съседка на масата и при всяко хранене неизменно ми се усмихваше два пъти: веднъж при сядане и втори път при ставане.

Беше минала двадесетте, едро момиче с черна къдрава коса и плахи очи. Дрехите не ѝ стояха добре — винаги бяха впити и измачкани. Вероятно като купуваше дрехи и обуца, Мъми искаше от продавачките по-малки номера, за да изглежда по-фина.

Мъми също би била весела, ако грижата за външността буквално не помрачаваше живота ѝ. Във всекидневната тя избираше кресла с високи странични облегалки, за да прикрие сред тях тялото си. Предпочиташе затъмнените ъгли и се стараше да не привлича погледи.

При всяко случайно споменаване на фигурата ѝ се изчервяваше болезнено. Понякога пазеше диета и си сипваше съвсем малко месо и зеленчук, но после, след минута колебание, протягаше ръка към чинията със сладкиши и бързо налапваше някое парче.

— Разбира се, Алън, много трудности ще имате, докато успеете — каза ми тя една вечер, когато ѝ обяснявах, че не мечтая за много пари.

Мъми не обичаше мистър Бурмайстер, който беше роден в Швейцария и свиреше на цигулка. Той имаше сиви мустаци, хубаво лице и често говореше за красивите фигури на австралийците. Но обичаше мистър Гъливър, който също сериозно се занимаваше с пиано.

Мистър Гъливър не се интересуваше от женски фигури.

— Единствената ми любов е музиката — обяви той една вечер и се усмихна с разбиране на Мъми.

Не знаех какво работи мистър Гъливър. Беше дребен, тъмнокос човек с черни мустаци и разсеян поглед. Ходеше с блестящо лъснати черни обувки и всяка сутрин излизаше точно в осем без пет с чанта в ръка. Връщаше се вечер в шест, умиваше се, сядаше на пианото и свиреше до шест и половина, докато сервират вечерята. След вечеря, ако пианото беше свободно, пак свиреше малко. Ако слушателите настояваха, той можеше да свири и цяла вечер.

— Тук има едно много трудно място — трябва да си кръстосаш ръцете — обясни ми той една вечер, като разглеждаше клавира на прелюд от Рахманинов, поставен на статива пред него.

Когато свиреше Рахманинов, той гледаше в ръцете си, но Шопен изпълняваше с полуотворена уста и поглед, втренчен неподвижно в изцапания от мухите корниз на стената пред него. Когато свиреше

Бетховен, гледаше строго в клавишите със стиснати устни и отметната глава, а след заключителния акорд спираше и поставяше ръце върху коленете си. След известна пауза се обръщаше към нас, премигваше и клатеше глава, като че излизаше от транс.

— Забравям се от величието на тази музика — обясняваше ни той.

Отначало се питах дали наистина обича музиката или обича себе си в ролята на пианист. Представях си, че музиката, която изпълнява, го отнася върху златни криле при аплодиращи тълпи от мъже, които крещяха „Браво“ и красиви жени, които го гледаха с обожание.

Величието на музиката подхранваше и развиваше неговото чувство за превъзходство. Той стоеше по-високо от тези, които не споделяха чувствата му, и тъй като повечето хора нямаха музикално образование, той шестуваше в живота увенчан със самовъзхищение. Вярно е, че се стараяше да възпита у другите вкус към музиката, но не като споделяше с тях своите знания, а като милостиво ги удостояваше с тях.

Дори когато Мъми свиреше, той се чувствуваше задължен накрая да обясни на мълчаливите слушатели около него, че тази композиция отбелязва напредък в развитието на Бетховен, Бах или Шопен и, представете си, на него, на мистър Гъливър му били нужни три месеца, за да я овладее. Вероятно и на Мъми също? Мъми с чувство, че това сравнение повдига авторитета ѝ, се съгласяваше.

По-късно аз го опознах добре и разбрах, че съм бил несправедлив. Неговите слабости нямаха нищо общо с искрената му любов към хубавата музика. Със свиренето си той задоволяваше две страни от своя характер: детинското тщеславие и любовта си към големите композитори, с които той започна да ме запознава.

Не разбирах някои от композиторите, които мистър Гъливър свиреше, въпреки че съзнавах, че това е моя грешка. Творбите на Шопен ме вълнуваха дълбоко, но не разбирах Бах, не напълно и Бетховен. Колкото по-голям е композиторът, толкова повече подготовка е нужна на слушателя, а аз не притежавах още това, което изискваха най-големите музикални произведения.

Най-много обичах балади. Често молах Стюарт Молисън да ми пее и той го правеше с удоволствие. Вероятно защото свързвах музиката и пеенето с хората. Баладите будеха в мен представа за много

хора, които пеят за своите копнежи, надежди, отчаяние, борба и аз се вълнувах. Съгласен съм, че думите може да са сантиментални, а музиката — без особена художествена стойност, но уважавам баладите и горещо ги бранех от презрението на мистър Гъливър, според когото операта дава всичко, което той търси в една песен.

Аз исках повече от това, което операта може да даде. Казах му го и той много се изненада от подобно светотатство. Помъчих се да му обясня, че музиката и пеенето в операта ми харесват, но героите обичат, страдат и умират — в повечето случаи убити — за слава на музиката, която ги е създала, а не за идеали, които според мен заслужават това. Те не са истински хора, а хора, създадени и нужни на композитора, не за да вдъхновят мен, а да изразят неговите чувства чрез музика. Свържете действителност и велика музика, хубави гласове и благородни идеи, и аз ще възприема операта като вас, така му казах.

Той се усмихна презрително на моите разсъждения.

— Глупости! Има още много да учиш. Операта е изкуство с традиции. Ти искаш да я използват като средство за разпространение на идеи. А къде е душата ти?

Не знаех къде е душата ми. Не знаех дали съм прав или греша. Когато защитавах народната музика и баладите от презрение, вярвах, че защитавам баща си. И не само баща си, но всички онези прости мъже и жени, които са черпели кураж, сила и утеха от песните, избликнали от безброй сърца.

Татко обичаше музика, въпреки че през целия си живот не беше ходил на концерт или опера. Под очарованието на музиката той не ставаше мечтател — тя вдъхновяваше в него желание да помага и да бъде от полза на другите. Видях го как слушаше един певец, който изпълняваше „Том Боулинг“ — в очите му имаше сълзи;

*Том никога не измени на думата си.
Добродетелите му бяха толкова редки,
приятелите му — толкова много и верни.
Неговата глава беше мила и руса
и той пееше тъй радостно и весело,
о, много пъти и много често!*

*Но радостта премина в тъга,
защото Том загина.*

За татко Том Боулинг беше образ на истински мъж. Или пък у дома — ако гости запееха „Буйният момък от колониите“, татко вдигаше глава като военен кон, подушил боя. Народните песни будеха в него копнеж за дела, желание да защити някого или да помогне. Човек не може да се издигне без такива чувства.

Веднъж му занесох къс дърво. Бях го намерил на червения пясък в една сурова местност. Дървото, от което произхождаше, се беше борило за съществуване със сушата и палещото слънце и беше създало жилава, твърда тъкан, подобна на земята, върху която беше расло.

Татко хареса дървото. Приятно му беше да го пипа, да го държи в ръце и да слуша това, което то му разказва. Накрая го направи на дръжка за камшик, като го дялка дълго с джебното си ножче, за да го изглади и излъска. На върха го украси с резба и ми го подари.

— Хубава дръжка — казах му.

— Не, още не е — каза той. — Години са нужни, за да стане истинска дръжка на камшик. Трябва ти и твоите приятели хиляди пъти да я използвате, потта на ръцете ви да се просмука в нея, да се изглади от употреба, тогава ще стане хубава дръжка. Тогава ще значи нещо. Сега е нищо.

Баладите и народните песни са като тази дръжка. Пяти от безчет хора години наред, те са пропити от техните надежди. Някои са недодялани и сантиментални, но вдъхновяват благородни чувства, каквито операта поражда в умовете на културните хора.

Реших, че един ден непременно ще разбирам и обичам произведенията на великите композитори. Вярвах обаче, че когато стигна до този етап, аз ще откривам зад мислите и чувствата, които са вдъхновявали твореца, стремежите на хората от цял свят.

V

Щом разбраха, че не съм от техния свят и няма опасност да ги конкурирам, наемателите започнаха да споделят с мен грижите си. Разкриването на малки лични слабости пред човек с очевидно големи недостатъци, едва ли щеше да ги дискредитира.

— Излиза ми ечемик. Мислиш ли, че ако разтрия окото със златна халка, ще спре да расте? Искам да се махне до събота, защото отивам на гости у приятели — каза ми мистър Гъливър.

— В Австралия не ценят талантите. Понякога ми се ще да се откажа от следването и да потърся по-лесна професия. Трябваше да стана фризьорка — каза ми Мъми Фултън.

— Когато те ангажират да пееш на някакво семейно празненство, би трябвало да те представят на гостите и да се отнасят с теб като такъв. Това е редно и аз ще го изисквам! — каза Стюарт Молисън.

Те бяха любезни и внимателни хора, винаги се грижеха да има за мен стол, отдръпваха се, за да улеснят движението ми във всекидневната. Бързаха да ми подават различни неща, за да ми спестят ставане или ходене — чаша вода или книга...

Считаха, че патериците са нещо „ужасно“ и се стараеха да ме успокояват. Искаха „нещо да се направи“ и ми предлагаха адреси на масажисти, които — човек никога не знае — можели да ми помогнат. Мистър Бурмайстер си спомни, че като млад разтегнал мускул и някакъв масажист го излекувал срещу незначителен хонорар, ако се има предвид всичко преживяно.

— Трябва да те улесняваме — настояваха те и всички се съгласиха, че само човек, който е ходил с патерици, би могъл да си представи колко трудно е наистина. Никой от тях не беше ходил с патерици, но всеки познаваше хора, които бяха, и тези хора определено твърдели, че е много изморително за сърцето.

А имаше и стълби, качване на трамваи, опасност от подхлъзване по мокрия паваж — толкова много неща.

И, разбира се, хората... Те бяха тъй невнимателни. Мистър Гъливър лично беше виждал млади здрави мъже да не отстъпват място

в трамвай, а Мъми пък беше свидетелка как слепи мъже молели помощ, за да прекосят улицата „и никой не се спря“.

Разбира се, най-лошото, което можеше да сполети човек, бе загубата на зрението. Мистър Гъливър обаче беше на друго мнение: според него глухотата е по-голямо нещастие. Да не можеш да чуваш музика — ужасно е само да си го помислиш!

В крайна сметка, според мисис Бърдуърт, аз трябваше да съм благодарен — „ти имаш толкова щастлив характер, че човек не би допуснал, че си сакат“ — заяви тя.

Всички се съгласиха — точно така мислели и те.

— Когато седиш на маса, приказваш и се смееш, никой не може да разбере — така стояха нещата за Мъми.

Стюарт Молисън приключи разискването с комплимент:

— Е, Алън, ние те обичаме и ти винаги можеш да разчиташ на нашето съчувствие.

Декларацията беше приета с одобрение, което наложи да изкажа смирено благодарността си към всички.

Чувството, което моите съквартиранти считаха за искрено състрадание, беше просто сантиментално съжаление, което помагаше на тях самите пред чуждото страдание. То унищожаваше това, което се предполагаше, че ще укрепи — волята на засегнатия, защото отслабваше желанието за борба, погубваше амбицията, рушеше надеждите.

Гледката на моя недъг ги нараняваше, предизвикваше у тях примитивен страх, който ги караше да подозират разруха в собствените си тела. За да се освободят от този страх, те гласно изразяваха съчувствие.

Съжаляваха от позицията на силния. Приказките им, че ме разбират, и проявените грижи увеличаваха уважението им към самите тях, макар да вярваха, че тези чувства бликат от добрите им сърца и са плод на алтруизъм, а не на самозащита.

Съжалението им не ги подтикваше към действие, а към отстъпление: те бягаха от задълженията, които личното нещастие на отделния човек поставяше пред обществото, бягаха от постъпки, които биха смутили самодоволството им и биха ги накарали да разберат колко преходен е и техният живот.

Съквартирантите ми не съзнаваха, че и на тях нещо им пречи да живеят нормално — това нещо, което ги правеше неспокойни, сърдити, което ги караше да гълтат аспирин и често да посещават лекарски кабинети. Напрегнатите бръчки по лицата им, безсънието, от което понякога се оплакваха, неспокойното ходене из стаите през пролетните нощи, неочакваните изблици на раздразнение — всичко това говореше за техните трудности, както патериците за моите.

Всички имахме затруднения. Моето затруднение беше в мислите на хората, които срещах, в тяхното отношение към мен, не в патериците ми.

След тази вечер, в която всички обединиха усилия да ме направят щастлив, аз рядко се спирах в пансиона след вечеря. Обикалях улиците, за да избягна любезността на моите съквартиранти, тяхното внимание, което независимо от благородната му цел, щеше да ме погуби.

Беше лято и след вечеря, докато слънцето още грееше, аз прекосявах парка Фицрой на път за центъра. Скворци се вдигаха от моравите и крилете им, осветени от залеза, изглеждаха прозрачни. Дрипави мъже с ръце в джобовете и наведени глави вървяха сред цветята. Жени с начервени бузи спираха разходката си и ги оглеждаха замислено. Едно самотно бездомно куче седеше на пътеката и ближеше старите си рани. Момче и момиче се прегръщаха на тревата.

Шумът на града ме настигаше под брястовете. Вървах бавно, щастлив че скоро щях да се влея в този шум, който за мен символизираше пълнокръвния живот. Дори горещият северен вятър, който се промъкваше между сградите на Бурк Стрит, а после се втурваше назад, за да ме приветствува с вихрушка прах, ми беше приятен. Той гонеше непотребни хартии, те шумоляха по паважа и се бореха коя първа да се подслони край телефонната кабина. Някои подскачаха като балерини, облягаха се за миг на патериците ми и се втурваха нататък.

В някои нощи дъждът се изливаше на сребърни струи под светлините на уличните лампи и блясъкът му се отразяваше върху тротоарите. Водосточните тръби бърбореха и през крехките бариери на дъжда хората си проправяха път към театрите.

Имаше спокойни нощи, когато гласовете се чуваха ясно, а смехът звънтеше дружелюбно.

Градът ме възбуждаше със светлините и суетнята си. Обикалях по една улица, после по друга, спирах в тъмните алеи, където пулсираше обещание за нещо неизбежно, чаках откровението, наблюдавах, слушах. От кофите за смет с разпилян около тях боклук се измъкваха плъхове и изчезваха с подскоци и извити гърбове. Котки грациозно си проправяха път по тротоарите.

Наблюдавах, всяка сянка, всеки лъч светлина. Никое движение или звук не ми избягваха. Чувствувах се пред прага на големи открития, които не ми се удаваше да направя, но знаех, че те са там и чакат творческо проникновение.

Разхождах се по Литл Лонсдейл Стрит. Проститутки стояха пред отворените врати и силуетите им се очертаваха от светлините на бедняшките стаи зад тях. На тротоара отсреща спираха мъже, нерешителни, колебливи. Преди да вземат решение, някои обикаляха покрай вратите и безмилостно преценяваха. Момичетата тихичко канеха минаващите покрай тях мъже.

Улицата беше тъмна бездна. Светлина се прокрадваше само от приличните на дупки отвори, където мъжете влизаха със своите грижи. Те напускаха тъмнината колебливо, прекриваха осветените отвори с приведени рамене, сякаш очакваха светлината да ги удари. Когато излизаха, грижите им бяха по-големи, а проблемите само по-дълбоко зареяни.

Най-често ходех на Бурк Стрит. Тук се стичаха жадните за удоволствие и аз наблюдавах хора, захвърлили грижи и задължения, които очакваха забавление, среща с любим или вярваха, че това е само началото и животът винаги ще бъде весел.

Сияещи момичета, хванали под ръка горди млади мъже, влизаха в киносалоните, където Лилиън Гиш или сестрите Талмейдж им показваха на екрана някакъв несъществуващ свят, в който с ужасени очи и притиснали ръце към гърдите си, отхвърляха негодниците, които искаха да ги измамат.

Мелбърн беше завладян от филмовата треска. Бурк Стрит беше улицата на кината. Портиери, облечени в униформи със златни ширити, крачеха напред-назад пред входовете на залите и с викове канеха посетители. Те хвалеха достойнствата на прожектирания филм с епитети от рода на „изумително“ или „колосално“, сучеха мустаци и не пропускаха да намигнат на минаващите момичета.

Спирях се да ги наблюдавам и слушам. Майсторски използваха думите като примамка, за да привличат посетители в блестящо осветените салони, и дразнеха долните инстинкти на тълпата. Обикновено гръмогласно възхваляваха благоприличните, порядъчни отношения между половете и осъждаха — неубедително — отношенията, считани от обществото за порочни. Но очите и гласът им подсказваха, че именно порочните връзки са много по-вълнуващи и те доставят повече удоволствие, отколкото блюстителите на морала получават през целия си дисциплиниран живот. И при това са толкова леснодостъпни.

— В ръцете на принца тя намери любовта, която нейният съпруг ѝ отказваше. Махай се, сине, не пречи на входа. Ще те ритна по задника, ако се мернеш още веднъж насам.

Имаше един портиер — него най-често слушах — с глас като орган. Но, странно, когато не канеше посетители, гласът му напълно се променяше и ми напомняше на провинциален сплетник.

— Влизайте, влизайте. Само две вечери ви остават, за да видите Норма Талмейдж в „Изпитание на любовта“. Прочутата Норма Талмейдж колосално пресъздава най-големия проблем в живота: дали да избере любовта, която ще я унищожи и ще разбие сърцето ѝ в двореца на богатия разгулник, или любовта, която ще я хвърли в прегръдките на предания шофьор. Какво ще реши тя? Не пропускайте да видите конфликта на една честна жена, изкушена от съблазните на плътта. Предни места шест пенса, задни места един шилинг. А-а, как си? — завърши той, когато тържественият му марш го доведе до мен.

— Не мога да се оплача. Ти си в добра форма тази вечер.

— Ох, не знам! Четвъртък винаги е лошо. Дереш си гърлото напразно.

И той извърна глава към минавачите:

— Прочутата Норма Талмейдж... последни две вечери... — после пак към мен. — Говори се за стачка на полицията, казаха ми. Не се интересувам от полицаи, да знаеш, но за това съм с тях.

Бях чел във вестниците, че полицаите искали по-добри заплати, но си представях, че те ще ги получат лесно! Нямах опит и не знаех нищо за стачната борба, която се водеше около мен — във фабриките, по пристанищата, по всички работни места. Нито имах представа колко жестоко се потушава тази борба.

— Толкова ли е лошо? — попитах.

— Да — отвърна той, преди отново да извика: — Хайде, момичета! Вземете ръката на любимия в романтичния мрак! — Понякога той се изразяваше неясно.

Сред търсачите на удоволствие по улиците се забелязваха, макар по-рядко, една категория мъже и жени, които не се интересуваха от филми и танци. Сред тях имаше и младежи, но повечето бяха възрастни. Тези хора се движеха бавно, безцелно, понякога заставаха край входовете или претърсваха канавките за фасове, или зяпаха безразлично витрините.

Това бяха париите, алкохолиците, манияците, изметът на обществото. Те ходеха по улиците, защото там имаше живот и от него попълваха изчерпаните си запаси. Освен това тук сред хората те се чувствуваха част от обществото — макар изхвърлени и зачеркнати от него.

Нямаха сили за протест или борба — бяха се примирили с мизерията. Единственото им удоволствие оставаше разговорът. Но какво можеха да говорят те с щастливците, които минаваха край тях? Каква би била общата тема? Кой от всички тези минавачи би ги изслушал с разбиране? Никой освен такива като тях. И те разговаряха помежду си и се познаваха добре.

Скоро започнаха да ме заговарят, когато подпирях гръб о някоя стена. Заставаха редом с мен и заедно наблюдавахме хората. Нямаше размяна на предварителни любезности, нито се търсеше повод за подхващане на разговора, не се разменяха обичайните забележки за времето. Моето самотно бдение беше достатъчно, за да ме приемат като свой.

Случваше се някой да ме запита за патериците:

— Какво ти е?

— Паралич.

— Проклето нещо, нали?

После го забравяше.

— Мислиш ли някога за самоубийство? — веднъж ме попита един скитник, но не защото се тревожеше, че при моето положение идеята не може да ми е чужда, а защото този въпрос вълнуваше него.

Той спря пред мен неочаквано, след като почти беше отминал. Имаше лице на алкохолик — отпуснато, изпито, с хлътнали бузи и

бледи устни, нечисти в ъглите. Дрипавите му панталони едва се държаха на кръста от парче връв. Ризата му нямаше копчета. През една дупка на шапката му стърчеше кичур коса. От време на време мъжът потреперваше, въпреки че нощта беше топла. Миришеше на кофа за смет, забравена в някоя задънена уличка.

— Не — после добавих: — Е, понякога мисля, но не във връзка със себе си.

— А аз да — каза той. — И то често. Но се страхувам, че може да прибързам. По-добре да почакам... — И с друг тон: — Какво изобщо правим тук? Защо живеем? Четох някъде, че китайците не се страхуват от смъртта. Те работят робски, гладуват и спят, тъй че им е все едно дали ще живеят или ще умрат. Аз не съм по-добре. Но човек не трябва да мисли затова, иначе ще подлудее. Толкова е лесно да заспиш и да не се събудиш. — Мъжът протегна ръце и ги заоглежда, сякаш се питаше дали биха могли да му свършат тази работа. — Не зная. Може пък да е трудно. Как да кажеш, преди да си пробвал. Мисля по този въпрос във влака, в трамвая, навсякъде. Каква ще е ползата? Всички ще сме мъртви след петдесет години. Например ако тук на улицата стане нещо и стотина души загинат, вестниците ще гръмнат, но след сто години едва ли ще се помни, че е имало такъв страшен инцидент и ако се спомене нещо подобно, никой няма да се развълнува.

— Пиеш ли „мето“^[1]? — запитах го.

— О, да. Понякога. Малко... ако няма нищо друго за пиене.

— Трудно е да се откажеш от пиенето — забелязах аз.

— Не можеш. Там е работата. Просто не можеш. — Той се замисли, после добави: — Искане ми се да съм горе и да погледна оттам света. Слушай, сигурно на човек главата ще му се завие от това, което ще види.

Постепенно опознах всички. Имаше и много досадни. Тези, с които се бях сприятелил, ме предупреждаваха:

— С онзи не може да се приказва. Не млъква през цялото време. И твоите собствени работи иска да ти обясни. Само отвори уста и той вече знае всичко. Кажеш ли му „здрости“ — свършено е, не можеш да се откачиш.

Срещаха се и такива, които се интересуваха от книги:

— Виждаш ли книгите в онази витрина? Цял живот не можеш ги прочете. Но знаеш какво пише поне в половината, нали? Погледни момичето и онзи, дето я прегръща на картината. Ето, това пишат. Кой би искал да чете за теб или за мен, когато има книги за нея? Виж онази книга „Малкият свещеник“ — продължи той. — Сега ще ти кажа нещо. Може да е от първото издание и тогава е много скъпа. Книгите са като марките. Колкото по-стари, толкова по-скъпи. Познавам един човек, който има цяла стая с книги. Показа ми ги. Нещо му работех — дърводелска услуга. „Има много ценни книги тук — ми рече той. Те са от първото издание“. Този човек просто чакаше, за да ги продаде, когато му дойде времето.

Записвах разговорите с тези хора в бележника си. Репликите ме очароваха. Винаги чаках с нетърпение цветущата фраза, с която щях да запомня събеседника. Понякога ме изненадваха с разсъждения, които излизаха извън рамките на моя и неговия малък свят и се отнасяха до всички хора.

Придружавах ги до местата, където те се забавлявах. Заедно ходехме на митинги на Армията на спасението, или слушахме какви ли не речи по ъглите на улиците. Чух изповеди на изстрадали алкохолици, които с разкажание разказваха за падението си в миналото и как успели да се спасят. После ги виждах да залитат към кръчмата. „За три пенса около света“ — така наричаха те питието, което им донасяше спасителната забрава.

Смайвах ме невежеството и суеверието, с които се сблъсках на всяка крачка. Наистина по улиците срещях утайката на обществото, но къде бяха интелигентните хора, тези които неизбежно знаеха истината и биха могли да разобличат и унищожат злото, ако пожелаят! Накъде вървахме всички ние в нашето безумие?

— Една вечер се спрях да послушам някаква жена, която проповядваше спасение чрез вяра. Жената беше стъпила върху един сандък в началото на Литъл Лонсдейл Стрит и гледаше проститутките, които стояха мълчаливо до вратите си. Около нея имаше малка групичка слушатели. Те я гледаха и светлината на уличната лампа озаряваше вдигнатите към нея лица. Нощта беше хладна и повечето от слушателите носеха протрити палта, но жената беше само с лека вълнена жилетка върху сива фланелена рокля.

Беше слаба жена и се усмихваше безрадостно. Но усмивката ѝ не беше неприятна. Оставяше впечатление, че някога, вероятно много отдавна, нещо беше удивило силно жената и оттогава тя не можеше да дойде на себе си от учудване. Гледаше с широко отворени очи, малко налудничаво, в мрака зад хората, като че там виждаше нещо непонятно за другите.

Започнах да записвам някои думи в бележника си.

Един мъж до мен се интересува:

— Писател ли си? — запита ме той.

— Хм, да — отговорих.

— Тъй си помислих — каза той и се обърна към приятеля си: — Веднага ги познавам.

— Освен Павел, кои са другите всемогъщи — викаше жената от сандъка.

Тя зачака отговор. Дебел мъж, с подпухнали небръснати бузи, застанал на първия ред точно пред нея, се изплю презрително.

— О, я млъкни — каза той с гримаса на отвращение.

— Ти си пил много, братко — каза проповедницата.

Думите ѝ неочаквано силно жегнаха мъжа. Той смъкна шапката от главата си и я тръшна предизвикателно на земята, при което залитна.

— Кой казва това? — извика той и се огледа дали някой ще приеме предизвикателството.

— Карай нататък, момиче — обади се една едра жена с тон, от който се разбираше, че ние, останалите присъстващи, подканяме проповедницата да не обръща внимание на забележката. — Ти си голям оратор. Бог да те благослови.

Жената беше много висока и често се усмихваше съчувствено на стоящите зад нея. Държеше мощните си ръце скръстени пред гърдите си. От време на време кимаше с глава, с което изразяваше своето съгласие с думите на ораторката.

— Вие виждате, мили хора — продължаваше проповедницата, — че ако приемете словото божие, господ ще запише името ви в книгата на своите овци.

— По дяволите, ще му трябват много моливи — подхвърли пак пияният.

При тази дръзка забележка ноздрите на голямата жена се разшириха като на боен кон.

— Ще го ударя! Бог ми е свидетел, ще го направя — съобщи ни тя и после извика на мъжа: — Хей, ти! Виждаш, че съм голяма и силна. Ударя ли те, да му мислиш. Ще те съборя, синко. Млъквай!

Заканата моментално отрезви пияния.

— Добре де, дявол да ме вземе! — сепна се той и наведе глава, принуден да се съобрази с внезапно разкрилата му се сложност на женския характер. След малко обаче зарови из джобовете си, извади лула и я пъкна войнствено между зъбите си.

— Пушенето е проклятие, братя — развика се проповедницата и посочи с пръст мъжа. — Пушенето и пиенето. Ах, хора! — продължи тя и закърши ръце. — Вие повече обичате тютюна от своя бог.

— И Христос може би щеше да пуши — обади се пияният в желанието си да оправдае своя навик.

Проповедницата, оскърбена от светотатството, се изпълна с достойнство.

— Моят господ да пуши — никога! — изкрещя тя.

— Браво, момиче! — подкрепи я голямата жена.

— А не направи ли Христос да потече вино от скалата? Кажи де!
— настояваше пияният.

— Моля, престанете! — замоли се проповедницата.

— Ей ти, млъквай! — изръмжа голямата жена, наведе се застрашително към мъжа, протегна ръка, сграбчи безформената му филцова шапка и я хвърли на земята — там където преди няколко минути тя беше лежала като символ на неговото предизвикателство.

Жената остана възхитена от собствената си постъпка — очевидно намираше, че прекрасно бе изразила своето чувство за справедливост. Тя ни изгледа и се разсмя съчастнически, с което показва, че ни приобщава към своя подвиг. В същото време обаче очите ѝ стрелкаха предизвикателно и предупреждаваха, че не търпи неодобрение.

— Вие с цигарата! — извика проповедницата и посочи към мен.
— Къде ще отидете след смъртта си?

Наведох глава под укора на толкова много очи.

— Ще спася душата ви! — обеща ми жената с цяло гърло.

Пияният, макар и трудно, повдигна единия си крак и показва скъсания си ботуш на жената.

— Не би могла да спасиш душата на този, нали? — извика той.

— Христос ще те дари с венеца на живота! — изпищя жената победоносно.

Еднорък човек разбута хората и излезе напред. По хлътналите му небръснати бузи имаше прахоляк и влакна, които подсказваха мястото на последната му нощувка.

— За бога, вземи ми живота, че да се свърши! Каква полза да живея! — извика той.

— Бог каза... — продължи проповедницата.

— Не е казал да не се пуши — прекъсна я пияният.

— ... че богатите с тяхното сребро и злато ще изгорят — изпищя
тя.

— Послушай ме... — започна едноръкият.

— Махай се оттам, чуваш ли! — Голямата жена изръмжа и тръгна към едноръкия. — Ти си луд.

Мъжът вдигна единствената си ръка за отбрана и отстъпи назад.

— Бог може да ви помогне, сър — извика подире му проповедницата.

— Смяташ ли? — подигравателно ѝ отвърна той през рамо.

Дребна жена с остро лице ме бутна по ръката и тихо каза:

— Дай половин цигара.

Отворих пакета и ѝ предложих. Тя издърпа една цигара и занарежда разгорещено:

— Желая ти щастие. Ще помоля добрия спасител да ти помага. Моя спасител... Желая ти щастие. Ще се моля за теб.

Тя вдигна очи към небето, но едноръкият, който си проправяше път край нея, неволно я бутна. Жената бързо се извърна.

— Дано добро да не видиш! Бог все да те наказва! — изсъска тя свирепо.

— Защо пък, само хиляда и деветстотин години Исус не е бил на земята — смееше се пияният в отговор на някакво изказване на проповедницата.

— А знаете ли защо не е тук? — запита го тя победоносно. — Чака последната тръба! — и започна да се люлее като в транс и да вика: — Освободете се от греховете си! Отречете се от тях! — После пое дъх и изкрещя колкото сила имаше: — Всички умираме. Всеки тук умира.

Това ужасяващо пророчество сепна пияния. Той погледна проповедницата с отворена уста, после се обърна към мен и промърмори уплашено:

— В това май има нещо...

— Елате при мен вие всички страдаци — викаше проповедницата.

— С мене става нещо, бога ми! Виждам светлината! — заяви пияният на заобикалящите го.

— Милостта божия...

Голямата жена се беше приближила до мен. Сега се наведе и ми прошепна на ухото:

— Ти си писател, нали?

— Малко нещо.

Жената ме погледна затворнически. В очите ѝ проблясна нещо — сякаш отвори прозорец.

— Искаш ли да дойдеш с мен тази нощ? — прошепна тя.

— Не, благодаря — казах.

Изразът ѝ веднага се промени — прозорецът се затвори и тя махна пренебрежително:

— Забрави го. Така значи, писател, а? — продължи тя със съвсем различен тон. — Аз също пиша. Чел ли си „Тес от страната на бурите“?

— Да.

— Аз го написах.

— Много хубаво.

Проповедницата беше приключила тирадата и беше слязла от сандъка. Изглеждаше напълно изтощена. Голямата жена постави една ръка върху смъкнатото рамо на проповедницата, а другата върху моето и каза:

— Това, което ние тримата трябва да направим, е да се помолим заедно — да се срещнем сами на някое място, без пияни...

Прекъсна я пияният, който я потупа по рамото и прошепна:

— Искаш ли да пийнеш? Имам бутилка.

— А пари? — запита тя през рамо, без да сваля ръце от нас.

— Няколко шилинга.

— Идвам след минута.

Тя отново се обърна към нас и продължи:

— Само ние тримата и ще хвалим бога.

— Спасявал ли ви е някой? — запита ме проповедницата.

— Хайде — настояваше пияният нетърпеливо.

— Мисля че да — отвърнах.

— Трябва да вървя — каза голямата жена. Тя потупа проповедницата по рамото. — Добра работа свърши, момиче, бог да те благослови.

И като улови властно пияния за ръката, с уверена крачка го поведе към сенките на Литъл Лонсдейл Стрит.

[1] Метилов спирт — Б.пр. ↑

VI

Разговорите с несретниците, които търсеха по градските улици топлина и домашно огнище, укрепиха характера ми.

Престанах да мисля, че от мен по-нещастен няма и моите проблеми са най-големи. Връзката с отритнатите от обществото ме накара да се почувствувам по-малко низвергнат. Дори стигнах до извода, че съм щастлив. Та какво представляваха моите патерици в сравнение с борбата за съществуване на тези нещастници? И когато вечер идваха да споделят с мен грижите си, от утехата, която им давах със своето внимание, печелех аз — печелех самочувствие и успокоение.

Разбирахме се добре. Несигурността за утрешния ден и мизерията изграждаха помежду им връзки, по-здрави от приятелството. Мен приемаха в своя кръг, защото разбираха проблема ми — в крайна сметка моята негодна физика беше също проблем на човешки отношения.

Мина времето на недоволството ми срещу обстоятелствата, които спъваха моя напредък. Сега аз вярвах в своето бъдеще, но се гневях и негодувах срещу това, което опустошаваше живота на тези хора. А те разбираха моето отношение и аз им станах необходим. Какво вълшебно, какво окриляващо чувство! Имах цел, бях полезен. Изпълних бележника си с вълнуващи картини, защото хората изливаха пред мен сърцата си. Твърдо реших, че един ден ще опиша техните истории.

— Казах й: „За бога, не ме оставяй! Не взимай децата от мен!“, така й казах. „Слушай“ — й казах „те са всичко което имам. За тях рина мръсотия. Ще го застрелям“. Да, и това й казах. „По-скоро ще го застрелям, отколкото да ги загубя“... Знаеш ли, Джин е само на осем, а идва при мен и ме пита: „Татко, искаш ли още една чаша чай“. Не е ли мило! А Джордж — аз го възпитах така, както ме възпитаваха на парахода „Уорспайт“. Всяка сутрин си мие зъбите и се реши, а вечер, като се върне в къщи от училище, пак си мие зъбите и се реши. Какво ще стане с него при оня тип? Какво ще стане с Джин?

Разбрах, че пианството, мизерията, безработицата и отчаянието убиват любовта между мъжа и жената. Моята представа за любовта беше различна — считах, че любовта между двама души живее и се усъвършенствува заедно с тях. Откритието, че тя може да се разруши и изчезне ме подтисна и уплаши.

Веднъж стоях край входа на танцувален салон. По едно време млад мъж се втурна навън, а след него изтича едно момиче. Момичето настигна мъжа, хвана го за ръката и започнаха да се разправят. Момичето носеше дълга вечерна рокля, която подчертаваше стройната ѝ фигура. Тъмнината прикриваше подробностите и тя се очертаваше само като изящна сянка, върху която се открояваха бледите ѝ ръце.

Светлината, която се процеждаше през стъклената стена на телефонната кабина, падаше върху лицето на мъжа пред нея. То показваше непреклонна решимост да не се поддава на молби. Мъжът отблъсна момичето грубо:

— Ще ме оставиш ли на мира най-сетне! Махни се от мен! Непрекъснато се влачиш подире ми. Върви си в къщи!

Той крещеше и в гласа му се чувствуваше отчаяние. Тя го дърпаше за палтото и тихо, разплакано се молеше.

— И друг път си ми го казвала. Пусни ме, чуваш ли! Нищо общо не искам да имам с теб. Пусни ме!

Мъжът се отскубна и успя да направи няколко крачки, но момичето го настигна и пак се вкопчи в него с ридания и молби да не я оставя.

— Винаги казваш, че съжаляваш — крещеше той. — Омръзна ми! — И после в отговор на нейна забележка: — Не, не съм пиан, казвам ти. Върви по дяволите! Пусни ме, проклета да си!

И я отблъсна така силно, че тя политна назад, но веднага пак се хвърли към него с викове и плач. За да не се вкопчва в ръцете му, той ги вдигна нагоре и отстъпи назад. Но тя го настигна, прегърна го през кръста и зарови лице в дрехите му.

— Какво си се лепнала за мен! — Той я заблъска с две ръце. — Върви си по пътя и прави каквото искаш. Не те желая.

Момичето изхлипа нещо.

— Стари приказки — изкрещя мъжът. — Пусни ме. Свали си ръцете от мен, дявол да те вземе. Омръзна ми. Минута спокойствие нямам!

Тя говореше нещо с лице в палтото му.

— Добре, върви си в къщи. Не искам да се мотаеш тук. Човек няма мира от теб.

Ръцете ѝ обгърнаха врата му. Гласът ѝ се превърна в тъжен вой. Той я сряза:

— Добре! Добре! Ще те изпратя. Хайде да вървим! — После яростно: — Стига си висяла на врата ми.

Той тръгна, прехвърлил ръка през кръста ѝ и почти я носеше, а тя се мъчеше да го погледне в лицето и продължаваше да се моли.

— За бога няма ли да млъкнеш! Пак започваш! Пет пари не давам какво говориш. Млъквай!

Наблюдавах мъжа и се чудех защо е толкова разгневен. Според мен причината се криеше не в глупавата и безполезна настоятелност на момичето, което искаше да задържи загубената любов. Той се гневеше на живота, на своя живот, въпреки че не го съзнаваше.

И понеже двамата бяхме мъже, аз разбирах причините за неговите избухвания така, както разбирах своите. Сигурен бях, че беше очаквал нещо, без сам да знае какво, някаква цел чрез която да реализира мечтите си. Вероятно в началото е виждал в момичето спасение в безсмисленото търсене. Вероятно е имало момент, когато е чувствувал, че в нея ще намери отговора. Но останал излъган: защото отговорът не беше нито в нея, нито в него, а във всички хора.

В Уолоби Крик научих, че грубостта и лошотата на хората един към друг често се дължат на нещастията им, на тежкия им живот. Емоциите за човека са като парата за локомотива — те го подтикват да твори, да постига, да се осъществява... Когато човек е лишен от тези отдушници, парата избива, чувствата се превръщат в ярост и тя се излива върху тези, които са под ръка. Понякога подтисканите чувства и затаените обиди изригват по много опасен начин.

Точно по онова време полицията в щата Виктория обяви стачка — бореха се за повишение на заплатите. Две нощи тълпата бродеше по улиците като глутница вълци, дала израз на алчността и ненавистта си чрез грабеж и насилие. Нямаше кой да ги спре или арестува и те се втурнаха да плячкосват. Бяха мъже и жени от предградията, на които обществото вгълпяваше, че частната собственост е символ на успех, а бедността — символ на несполука. И ето, най-неочаквано неохраняваните символи на успеха станаха достъпни за неудачниците.

В петък вечер, когато тълпата за пръв път изгуби контрол, аз се намирах на Бурк Стрит. Гледах как служителите от универсалния магазин излизат от широките изходи, забързани към домовете си. В петък магазините затваряха по-късно. Както обикновено, така наречените „паважни посрещачи“ — дълга редица от млади мъже, които чакаха на тротоара своите приятелки — продавачки, един по един изчезваха с усмихнатите момичета под ръка.

Но във въздуха тази вечер се носеше нещо по-различно от другите петъчни вечери, липсваше празничното настроение. През целия ден слухове за размирици обикаляха града и сега хората бяха неспокойни. Те вървяха по улиците, но не гледаха витрините, а тези, с които се разминаваха. И то изпитателно. Ако се зададеше шумна група младежи, в погледите се появяваше подтискано вълнение и страх.

Нямаше го и дългият поток от хора, който в петък вечер след девет часа се стичаше към гарата на Флиндърс Стрит. Срещу върволицата хора, запътили се към домовете си, цели групи се движеха в противоположна посока. Грубияни се блъскаха, за да предизвикат смут. Тези, добрали се до центъра, бързаха към Бурк Стрит и се озъртаха в очакване на нещо интересно.

Наблюдавах движението с Капитана. Беше възрастен мъж с подрязана брада, винаги много изправен, дори скован и държеше ръцете си изпънати до тялото, като в стоеж „мирно“. Носеше син костюм от груб плат с малки ревери на самото и лъскави копчета. Беше старомодно сако, грижливо пазено години наред. Всяка вечер той се разхождаше по тротоара на ъгъла на Бурк Стрит и Ръсел Стрит и раздаваше команди като капитан от мостик на кораб. Говореше ми за кораби и морета. Научих много неща от него.

Тази вечер Капитанът тръгна с мен по Бурк Стрит, но когато реших да свърна по Суонстън Стрит, откъдето се чуваха викове и крясъци, той спря:

— Тази нощ се надига буря — произнесе той и драматично вдигна ръка. — Да, момко, вятърът се засилва. Аз се отправям към пристанището.

Капитанът вдигна глава и викна на минувачите:

— Хвърляйте котва! — а после тихичко на мен: — Лека нощ, момко.

— Лека нощ, Капитане.

Той си отиде, а аз се дръпнах към една витрина, за да избегна група мъже, които тичаха насам. Пътьом един от мъжете грабна едно момиче, вдигна го във въздуха и го завъртя. Когато го остави на земята, момичето се олюля и побърза да се прислони до мен.

— О-о! — едва можа да каже то, изумено и уплашено.

— Вървете си в къщи! — казах ѝ аз.

— Това се мъча да направя — отвърна тя и добави гневно: — Животни!

Група младежи и девойки започнаха да пеят и танцуват. Момчетата се въртяха момчетата ги улавяха дръзко, вдигаха ги във въздуха и полите им се развяваха до бедрата. Смееха се високо и невъздържано.

Блъсканицата и бутането толкова се засилиха, че се уплаших да не бъда съборен. Прислоних се до една телефонна кабина и продължих да наблюдавам. Вътре в кабината жена на средна възраст с остър нос и накъдрена коса водеше разговор.

— Задушно е тук, малка задушна кабинка... Да... да. А Робърт прибра ли се?... О, да... Няколко дни ти се струват цяла вечност, когато ги няма, нали? — тя постави длан около мембраната на слушалката. — Такъв шум е навън... Сега... Да, по-добре, нали... Та казвам, че няколко дена са като вечност, когато ги няма, нали?... Неразумно... Да... Ужасно... Не зная накъде отива света... О, градината е чудесна. Знаеш че беше трап за отпадъци. Все още изкопаваме по някоя консервена кутия. Но Том казва, че ще бъдем многократно възнаградени... Да, така мисля... Как е момчето?... О, хубаво... А майка ти и баща ти? Добре ли са?... Прекрасно... Чудесно е, че все още са с ума си. Да, на тяхната възраст, също... Едит?... О, тя е прекрасна. Учителят ѝ е във възторг. Сега има изпити. Вече взе два, единия с отличие... О, да, е — тя е мъчна. Сега е във фаза, когато нищо не ми казва... Да, зная... Наистина ли?... О-о-о. А!... Ще ѝ го избия от главата, можеш да си сигурна.

Близо до кабината стана бой. Мъже псуваха, жени крещяха обидни думи.

Прибрах се в пансиона и поседях малко с мистър Гъливър.

— В града ще има безредици — каза той. Стой си в къщи следващите няколко вечери. Не искаме да пострадаш. Толкова лесно могат да те съборят.

На следващата вечер обаче аз пак отидох към центъра, теглен натам от желанието да видя всичко, което ставаше. Въпреки че повечето от влаковете и трамваите не се движеха, улиците бяха изпълнени с народ. Тълпата се различаваше от предишната вечер, когато преобладаваха посетители на театри и закъснели купувачи. Сега повечето бяха зяпачи, жители на предградията, възбудени при мисълта, че могат да присъствуват на нещо необичайно. Те тичаха към местата, откъдето се чуваха викове и писъци, и си предаваха най-различни слухове.

— Смятам, че ще нахлуят в Майър.

Някои от тези, с които говорих в началото на вечерта, дори съжаляваха, че нищо вълнуващо не се случваше.

С напредването на нощта се появиха банди от мелбърнския подземен свят. Те се блъскаха грубо, гледаха решително и очевидно считаха, че тази нощ градът им принадлежи.

Властите предвиждаха избухването на безредици и започнаха бързо да сформират групи на „специалната полиция“. Доброволците бяха предимно от провинцията или млади бизнесмени и никой от тях нямаше представа за какво беше стачката.

Разговорях с един пристанищен работник, когато група от „специалната полиция“ се появи по Суонстън Стрит. Доброволците маршируваха, стиснали палките, и нервно поглеждаха враждебната тълпа, която започна да сипе върху им обиди и да ги освирква. Те мълчаха и само си разменяха погледи, но забелязах, че мнозина трепваха, когато някой им подхвърляше думата „стачкоизменници“.

Пристанищният работник ми каза:

— При последната стачка, в която участвувах, и между нас в пристанището имаше стачкоизменници. Не искам да ги оправдавам, но сред тях не всички са лоши. Сигурно повечето просто не разбират какво става. Един от пристанището, който измени на стачката, ми каза после: „На теб всичко ти е наред. Можеш да гледаш хората в очите. А аз — сега мога само да умра. По-добре дясната си ръка да бях отрязал, но да не бях изменил“. Така ми каза. Тъжно е все пак. Бедният негодник!

Оставих работника и тръгнах надолу към ъгъла на Флиндърс Стрит. Тълпата пред гарата се беше отдръпнала и беше освободила нещо като арена върху трамвайните релси. В средата на опразненото

място стояха двама моряци и викаха към тълпата. И двамата бяха пияни и канеха предизвикателно „всеки, който иска бой“. Въобразяваха си, че поради униформите си са длъжни да защищават някакво отвлечено понятие, което наричаха „лоялност“ към властта.

— Лоялност, дръж ми шапката! — извика някой от тълпата.

— Я излез тук, че да те разплескам — отвърна морякът.

Очевидно не беше човек, който обича да убеждава с думи. По-лесно му беше да си наложи мнението с юмруци.

— Ти ли бе? — озъби му се мъжът от тълпата. — Сега ще ти дам да разбереш, кривокрак червей.

Беше нисък, жилав, облечен със синьо палто с дупки на лактите. Излезе напред с мрачна решителност, като си закопчаваше палтото.

Един човек до мен започна словоохотливо да ми обяснява:

— Ако противникът тръгне към теб и си закопчава сакото, направи го нокаут, точно когато е на последното копче. Това е правило. Сега ще ти обясня...

Той се приготви да ми докаже твърдението си с пример, но аз не го слушах.

Към моряка, който предизвика боя, бързо се присъедини неговият приятел и двамата се нахвърлиха върху ниския човек. Той се бранеше умело и въпреки че отстъпваше, запази самообладание. Неравностойният бой възмути тълпата. Няколко души се втурнаха на арената и нападнаха моряците. За миг те се оказаха заобиколени от мъже, решили да ги повалят. Но и моряците имаха привърженици, които също се присъединиха и боят скоро прерасна в бурно море от размахани мъжки юмруци. Всеки удряше каквото му попадне.

Бурното море започна бавно, на пристъпи да се насочва нагоре по Суонстън Стрит. Очевидно се движеше с определена зловеща цел, която нямаше връзка с повода за сбиването, въпреки че то беше включено в сметките. Човешката маса се въртеше бавно около една ос от интензивно движение, истински водовъртеж, от който стърчаха размахани юмруци и който изхвърляше от своя периметър на действие като отломки олюляващи се мъже, които се държаха за корема и плюеха кръв. Ураганът повличаше нови мъже, за да попълни загубите; той погълна и „специалните полицаи“, които се бяха втурнали да го посрещнат с размахани палки, и те също скоро бяха изхвърлени

настрани. Водовъртежът се движеше под съпровод на псувни, викове и писъци, и някакво особено, ужасяващо хриптене.

При едно паническо отдръпване тълпата ме изхвърли назад, далеч от боя. Хората наподобяваха гъсто засята нива, всеки клас от която се полюляваше под пристъпа на вятъра. Тълпата беше толкова гъста, че не можех да падна настрани като отсечено дърво — опасно беше да не се смъкна като чувал на мястото, което заемах. Ако това се случеше, знаех че ще бъда стъпкан.

Държах патериците плътно до себе си и ги стисках здраво под мишници. Докато те бяха под ръцете ми, нямаше да падна. Извадих лакти навън и ги забих в хората до мен, за да прехвърля тежестта си върху тях. В това положение просто ме носеха надолу по улицата.

Мислех си за Гунър Харис — точно работа за него. Какъв богат лов на портфейли... В този миг политнах — докато натискът беше силен, стоях изправен, но изглежда сега той поотслабна.

Мъжът и жената, върху които падаше тежестта ми и които също се мъчеха да запазят равновесие, едва сега разбраха, че съм с патерици. Жената се развика:

— Тук има човек с патерици. Внимавайте! Престанете да се блъскате!

— Направете път — настоятелно викаше и мъжът. — Сторете му място, не можете ли? Престанете това проклето блъскане, докато го извадим.

Лицата на хората, към които се отправяха молбите, останаха безизразни. По-ниските бяха извили глави така, че страните им се опираха на раменете на стоящите пред тях. Лицата на жените се притискаха върху гърбовете на мъжете, а брадите на мъжете лежаха върху главите на жените.

Имаше и такива, които се подпираха с ръце върху раменете на тези пред тях и напомняха бебета коали^[1] увиснали на гърбовете на майките си. Лицата на всички бяха пусти, никой нищо не виждаше и докато се олюляваше или политаше напред на тласъци, всеки мислеше единствено как да остане прав на краката си.

Все пак се намериха неколцина, които повториха вика на жената.

— Тук има човек с патерици.

Мъжът до мен сви рамене, напрегна шията си и започна с лакти да проправя път. Чуха се викове, ръмжене, някой изпищя: „Какво по

дяволите правиш“, но усилията му се увенчаха с успех. Аз вървах плътно зад него и се добрах до един магазин. За момент се опрях на витрината и когато натискът поотслабна, лека-полека се промъкнах все покрай стената на зданието, докато изпреварих водовъртежа по платното. Продължих така до градския съвет. Тук тълпата беше като развълнувано море — плискаше се напред по тротоара, после отново назад, отблъсквана от служители и „специалната полиция“ пред сградата. Не виждах нищо — бях потънал сред морето, но чувствавах реакцията на тълпата. Не беше ярост: беше див необуздан порив за рушене и унищожение. Напън на вързан звяр, който иска да скъса веригата.

Почувствувах, че моментът, когато веригата ще се скъса, приближава и с усилие се измъкнах пак към витрините. Бях се отдалечил доста, когато маркучите на пожарната команда се обърнаха срещу хората. Чух виковете и писъците, видях как някои паднаха под силата на струята и как панически се разцепи тълпата при едновременното рязко отдръпване на телата.

Появиха се празни ивици и по тях водните змии се гърчеха и тресяха.

Срещу мен на улицата бягащата тълпа се втурна като придошъл порой, който помита всичко пред себе си. Увих ръце около железния стълб на една веранда и здраво го стиснах. Няколко жени също се хванаха за близките стълбове. Тълпата ме погълна, едва не ме откъсна от моя стълб. Водеха я мъже с брутални лица, неспокойни очи и скъпи костюми.

Чух трясъка на строшените стъкла, когато счупиха витрините на магазин „Ливиатън“. Цял потоп от стъкла се разсипа по паважа. Мъже прекрачиха през назъбените отвори и започнаха да изхвърлят навън кожени палта, костюми, рокли. Мъже и жени се нахвърлиха върху стоките, дърпаха към себе си палта и поли, и бързо изчезваха с плячката си. От горния край на разбитите витрини висяха стъклени сталактити. Един се откъсна и падна точно когато някакъв мъж, натоварен с дрехи, излизаше. Стъклото просто отрязва бузата му до костта. Мъжът се хвана за лицето, кръвта потече между разтворените му пръсти и надолу по ръката му.

Жени с ококорени очи и отворена уста грабеха, грабеха. Те пъхаха дребни вещи в чантите си, някои се оглеждаха войнствено, готови да защитят това, което смятаха за свое право — да вземат неща, които се търкалят по улицата. Мъже пускаха четки за бръснене и самобръсначки в джобовете си. Някои първо ги държаха в ръце, та всички да видят, че само ги гледат и ще ги върнат след малко. Когато сметнеха, че никой не ги забелязва, побързваха да ги пуснат в джобовете си.

Всяко разбиване на витрина се съпровождаше от писъци и викове, но те потъваха в един общ вой като от глутница вълци. Уплашени съпрузи спасяваха жените си, като ги вдигаха върху верандите. Те стърчаха там, а краката им висяха над тълпата, изумени и разтревожени за мъжете си, които оставаха долу. Двама мъже се опитаха да ме вдигнат, но аз не можех да стъпя на раменете им, затова ме свалиха и аз отново стиснах колоната.

Тълпата сви по Бурк Стрит. Трясъкът от разбитите витрини не спираше. Хората, които останаха около мен, се бяха наситили на това, което бяха търсили. Бяха уплашени от преживяното, от всичко, което се беше случило. Изглеждаха угрижени и си разменяха въпросителни погледи. Само преди малко те се носеха по улицата и приветствуваха мнимата свобода, която ги допусна в царството на насилието и им обещаваше удоволствие, забранено в нормалния им живот. Те симпатизираха на стачката на полицията, но нещо се беше объркало. Сега не искаха да имат нищо общо с изпотрошените празни витрини и вилнеещата тълпа по Бурк Стрит.

— Да се посегне върху търговския живот в града е сериозно престъпление — каза ми един мъж. — Що се отнася до мен, аз просто

си вървах по улицата... — Той помисли малко и добави: — Ще ида да видя какво смятат да правят по-нататък.

Придружих го до ъгъла на Бурк Стрит. Пръстени и часовници лежаха в канавката, изхвърлени от бижутерийния магазин. Тълпата продължаваше да троши витрини надолу.

Почувствувах се изтощен. Никога не се бях изморявал толкова. Бавно тръгнах през парка Фицрой към къщи и често спирах да почивам.

[1] Koala (*Phascolarctos cinereus*) — австралийска мечка — Б.пр.

↑

КНИГА ТРЕТА

I

През двадесетте години Мелбърн се отдаде на веселие, за да навакса ограниченията, наложени от войната. Дните на забавите по домовете с пеене около пианото бяха отминали и момичетата, освободили се от надзора на майки и баби, се втурнаха да изразяват духа на времето в безспирно танцуване. Джазът покоряваше света, фокстротът замести валса и танцувални клубове се отваряха един след друг в града и околностите.

Самозвани учители по танци откриваха школи, в които младежи, а също и по-възрастни, обхванати от общата лудост, гледаха в несръчните си крака и старателно стържеха паркета под звуците на „Старинен джаз“ или „Суони“.

Музикални комедии пълнеха театрите. Гладис Монкриф и Мод Фейн станаха олицетворение на романтика и блясък за младите фабрични работнички. Техните поклоннички, така наречените „момичета от галерията“ — основаваха клубове в чест на кумирите си. На всяка премиера те се катереха до последните редове на галерията и оттам аплодираха появяването на своите божества.

Боксът под ръководството на Джон Рен преживяваше разцвет. Стадионът не можеше да побере тълпите, които се биеха за места пред обкованите с желязо врати — издигнати вместо дървените, които ревностните почитатели нацепиха с брадви. Бърт Спарго, шампион на Австралия, беше най-добрият в света в категория „перо“ — така твърдяха афишите и мелбърнските тълпи на стадиона им вярваха.

После дойде Били Грайм, който победи героя в цяла серия срещи и собствениците на стадиона забогатяха от неговото продължително развенчаване.

След бокса дойде разцвета на борбата. Блестящи имена започнаха да пристигат в Австралия и да вълнуват емоционалните тълпи, които вярваха, че когато участниците падат на тепиха с израз на болка и безпомощност, едва ли не наистина агонизират.

Атмосферата от увеселителните центрове започна да се чувствава и по улиците. Вълнението от стадионите, празничното

настроение от танцувалните клубове и театрите, украсени с глобуси пулсиращи светлини, се пренасяха по улиците и те също се превърнаха в средища на трескаво вълнение.

Мелбърнчани, подтиквани от вестниците, които умело раздухваха желанията, не се задоволяваха с атмосферата на домовете си, а търсеха забавления в града. Те ставаха жертви на реклама и пропаганда на ценности, които нито благоприятствуваха развитието на културата, нито вдъхновяваха високи идеали.

„Харчете щедро и се радвайте на богат пълноценен живот, на който имате право заради жертвите във войната, която водихме за свободата, войната, която сложи края на всички войни“ — това беше кредото.

Треската обхвана и мен. Всяка нощ улицата ме притегляше, както клубовете за танци и театри привличаха моите връстници. Не търсех познанства с момичета, както биха сторили нормалните младежи. Бях твърдо убеден, че момичетата не искат сакати любовници.

Понякога бедняците мечтаят да са богати както тези, които минават покрай тях с коли, но знаят, че мечтата им е неосъществима и бързо се връщат към реалните си проблеми. Невъзможността да забогатееят не ги тревожи. Така беше и с мен. Гледах спокойно как момчета водят момичета към увеселителни заведения — те бяха богати, а аз бях беден.

Но се хвърлих в живота, който беше достъпен за мен. Бях ухо, око и перо. Бях твърде неопитен, за да бъда нещо повече от това, но тук намирах отговор на стремежите си. Не четях: нямах пари да купувам книги. Животът, който живеех, беше книга и я четях жадно, без да разбирам напълно всичко, но запомнях всичко, и то завинаги.

Хората, които срещях на улицата, се интересуваха от бокс, футбол и конни състезания. Тези интереси станаха и мои. Невъзможно беше да разговарям, без да познаваш тези спортове. Следях във вестниците мачовете Спарго-Грайм, състезанията за купата на Мелбърн, футболните мачове — първоначално, за да мога да разговарям на равна нога, а после от истински интерес.

Имаше и още една причина за интереса ми към бокса.

При скитанията из улиците аз попаднах на една количка за пирожки, която стоеше на ъгъла на Елизабет и Фландър Стрит. Ребрата на понито, което стоеше кротко между тегличите, се брояха и космите

по кожата върху тях бяха опадали. То дъвчеше зоб от торбата си, като от време на време тръсваше глава и надигаше торбата, за да събере овесените зърна, които се бяха оронили на дъното.

Понито почиваше, като отпускаше по един крак и тежестта се поемаше от останалите три. Дрънкането, трясъкът и виковете по улицата не го смуцаваха. Беше градско пони и вероятно не знаеше какво удоволствие е да ходиш по трева.

На количката беше монтирана метална фурна с пещ и тя приличаше на локомотив без колела и кабина. Желязната врата на пещта се намираше на задната страна на количката, ниско долу, тъй че тези, които заставаха пред нея, усещаха топлината на огъня върху краката си. Над тази врата беше вратата на фурната. На противоположния край комин с меден капак пуфтеше лениво и изпращаше облак дим над улицата. Цялото цилиндрично тяло на комбинираната фурна с пещ беше обточено с метални ивици. По дължината му имаше две вградени полици. Върху едната стоеше голяма бутилка доматиен сос — цялата на червени ивици, а на другата — мукавена кутия с малки хлебчета. Казанче с дигащи пара кренвирши заемаше решетката пред вратата на пещта. Фурната беше пълна с пирожки.

Зад количката, с гръб към огъня, стоеше мъж — нисък, набит, с обезформени уши и сплескан нос. Кожата на лицето му беше като гъон — кафява, жилава, без пори, по шията надиплена и мазна, но върху ниското чело — изпъната, без бръчки. Косата му беше гъста, твърда, а очите — напъхани дълбоко под надвисналите вежди, сякаш нарочно скрити на сигурно място.

Носеше бяла престилка, прикрепена от връзки, които обикаляха кръста му и се спускаха на възел върху корема. Работната му риза беше памучна, на райета, разкопчана на врата и с навити над лактите ръкави, които разкриваха яки космати ръце, завършващи със свити длани, чиито кости бяха сплескани от дългогодишно боксиране.

Наричаше се Флогър Дейвис, но обикновено го знаеха като „боксьора-пирогаджия“. На полицията беше известен и под други имена. Той вероятно не си ги спомняше, но те съществуваха в архивите на делата за дребни престъпления.

Флогър редовно се биеше в предварителните срещи на стадиони. Боксьорите в тези срещи бяха или начинаещи, които искаха да си

създадат име, за да се доберат до ранг-листата и до важни срещи, или стареещи боксьори, които никога не бяха успели да стигнат до големи мачове.

Плащаха им малко — тридесет шилинга на среща, а трябваше да се бият така, че да са търсени. Боксьор, който позволи да го нокаутират в първия рунд, носеше загуба на компанията, защото това я принуждаваше да попълва времето с нова среща и увеличаваше разходите.

Флогър беше от тези, които запълваха празнините, получени от непредвидено бърз нокаут. Всяка събота вечер той продаваше пирожки при входа на стадиона и когато иззад тежката врата се чуеше свирепият радостен рев, който винаги избухваше при нокаут, той сваляше престилката и влизаше да види дали в програмата остава достатъчно време, за да излезе на ринга.

Тълпите от стадиона го познаваха добре. Наричаха го „противник за бой“. Винаги се биеше докрай и беше много нападателен. Дългогодишните битки по улици и рингове го бяха научили на много незабележими трикове, с които отстояваше срещу по-млади и по-силни противници. Той умееше да разцепи вежда с връзките на ръкавиците си и кръвта да заслепи очите. Блъскаше с ръка, ръгаше с лакти, но така умело, че никога не беше обвиняван в нечиста игра. Когато млади, нетърпеливи боксьори го притискаха до въжетата, окуражавани от виковете на тълпата, той поемаше ударите с ръкавици и лакти, после се измъкваше и с презрителна усмивка започваше да напада като булдог.

След мача той се връщаше при количката, често с разкървавено лице, и продължаваше да продава пирожки на запалянковците, а те го поздравляваха и се радваха, когато той ги познаеше, и с удоволствие коментираха победите му. Считаше се, че Флбгър има връзки с подземния свят на Мелбърн. Това особено се нравеше на инак уважавани и добре поставени мъже, които мислеха, че авторитетът пред приятелите им се увеличава, ако могат да разговарят за мошеници и улични побойници в качеството си на техни приятели. Разговорът с боксьор ги правеше специалисти по бокс, познанство с бандити ги караше да се чувствуват мъжествени. Тези мъже употребяваха думи от жаргона на улицата и игрищата, но в техните уста той звучеше неестествено и претенциозно. Ако бяха с приятел, те поздравяваха

Флогър сърдечно и с гордост го представяха, но ако наблизо имаше полицай, правеха се, че не го виждат. Веднъж един ми каза:

— Той си пъха пръстите не само в пирожките. Види ли те полицай с него, ще те запомни.

Когато за първи път зърнах Флогър пред неговата количка, аз се спрях да го послушам:

— Горещи пирожки или кренвирши! Горещи пирожки! Горещи, дигат пара! Пирожки или кренвирши!

Имаше пронизителен глас, който ярко се открояваше сред шума на уличното движение и все пак се възприемаше като част от него, вероятно поради дългото съвместно съществуване. Без гласа на Флогър градският шум щеше да бъде шум от вещи и топлината и вълнението от човешкото присъствие щяха да липсват.

Приближих се и заставах до него с гръб към огъня.

— Как си? — запитах.

— Не зле — отвърна той. — За панаира ли?

— Не — казах, а после добавих: — Нямам такъв вид, нали?

Необяснимо защо бележката ми му достави удоволствие. Мелбърнският селскостопански панаир, който се провеждаше всеки септември и траеше една седмица, привличаше много селяни в града. Мелбърнчани обичаха да наричат мъжете с потъмнели от слънцето лица, които излизаха по улиците или пред хотелите си всяка сутрин преди изгрев слънце, „селски тикви“.

Градът преветствуваше тяхното пристигане, от което превъзходството на неговите жители изпъкваше и алчността им се увеличаваше. Всички магазини повишаваха цените, а дребни мошеници от рода на Флогър се подготвяха да оскубят всеки, който се оглеждаше наоколо или зяпаше нагоре към високите здания.

Флогър се замисли върху моята забележка и се усмихна.

— Не, нямаш — отвърна най-после. — А с какво се занимаваш между впрочем?

— Просто минавах оттук... — но изведнъж усетих, че не се държа естествено и добавих: — Чиновник съм. — И се почувствувах по-добре. — Познавам Гунър Харис. Каза ми, че работел за теб.

— Къде срещна Гунър? — запита ме Флогър и в очите му блесна интерес.

— В Уолоби Крик. Работеше там в кръчмата.

— Да, наложи му се да изчезне оттук за известно време по здравословни причини. Все мени работата си — хване се за нещо и след пет минути го зарязва. Да, сега пак е при мен. Понякога вечер е с количката. Ще го видиш.

Той вдигна глава и извика:

— Горещи пирожки или кренвирши — и после пак към мен: — Какво работеше ти там?

— В канцеларията на съвета.

— С колко те завлече Гунър? — в погледа му се четеше разбиране.

— Не много. Няколко шилинга на карти.

Той се ухили.

— Не си печелел много, а?

— Не.

— А сега?

— Също.

— Да. Трудно някой ще ти влезе в положението. Да имах и всичко, което съм похарчил досега, пак нищо нямаше да имам.

Едно момиче с безизразно лице, покрито с дебел слой грим, спря и го заговори.

— Касиди ли е дежурна тази нощ?

— Не — отвърна Флогър. — Добре си. — Той я изгледа, докато отmine и ми каза: — Тази Касиди, от полицията, им е взела страха. Предложи на някое момиче шилинг, и веднага ще те вкара в затвора.

Скитници идваха при количката, за да си починат край огъня. Други идваха за разговор, за информация, за разтуха от самотата.

Проститутките от Колинс Стрит, не успели да намерят клиенти до девет часа, се събираха тук да разменят клюки; работници от вечерна смяна на път за в къщи спираха да хапнат една пирожка; мъже, които събираха сведения за конни състезания, за да ги продават срещу заплащане, се срещаха тук в петък вечер да дебнат информация; деца се отскубваха от майките си, за да помилват понито; дебели чистачки със схванати от ревматизъм крака купуваха пирожки за в къщи; моряци от спрелите в пристанището кораби се събираха тук да се подкрепят; моряци-индуси ядяха хляб пред огъня; селяни със стари куфари спираха да питат за някоя улица; мъже, които търсеха жени, получаваха сведение къде могат да ги намерят. Нямаше пауза на действието, на сложните връзки на живота.

Количката на Флогър беше място на първия ред за драма, изпълнявана безпогрешно от мъже и жени, ролите на които се разпределяха от обстоятелствата и условията. Те играеха живота, своя живот. Драмата изобилствуваше от незавършени действия, безсмислени влизания и излизания, които не носеха развръзка. Трагичното и комичното се смесваха, понякога дори не можеха да се различат, но после настъпваше внезапно просветление и те ясно се открояваха. В нея се преплитаха благородство, саможертва, алчност и страст. Понякога липсваше логика, режисурата куцаше, често нямаше финал, но беше истина. И това я оправдаваше и издигаше до най-голяма висота.

Беше увлекателна пиеса, която можеше да се разбере само от самата сцена. Когато играеш роля, тогава виждаш смисъла на всичко, което е станало преди, и на това, което следва. Едва тогава сложната структура на представлението се разкриваше не като безцелно струпване на несвързани епизоди, а като представяне на случки, с помощта на които се разбира главната тема — борбата на човека за щастие.

Да участвувам! Да бъда там! Господи, каква вълшебна възможност имах!

Драмата се разиграваше на фона на блестящи светлини, весели витрини, шум от трамваи, пушек от количката за пирожки, отблясъците на огъня в пещта ѝ и потоци хора, които отиваха и се връщаха от гарата.

Всяка вечер стоях до Флогър и наблюдавах драмата, участвувах в нея. Количката за пирожки стана моя дом.

II

Една вечер около девет часа от гарата излезе млад мъж. Носеше куфар, привързан с два ремъка. Той остави куфара на тротоара и се огледа. Облечен беше в син костюм, очевидно купуван преди няколко години, когато е бил по-млад и не така добре развит. Сега му беше отеснял. Не носеше яка и връзка.

Явно пристигаше от провинцията и бях сигурен, че ще дойде при количката да пита за хотел.

Наблюдавал бях много хора, които пристигаха от провинцията: те излизаха от гарата, спираха се и се оглеждаха, точно както този мъж сега. Обикновено нямаха роднини в града. Пътуването им често се налагаше поради внезапни заболявания и те пристигаха в Мелбърн, без да са ангажирали предварително хотел. Представях си как са си казвали, когато са се подготвяли за път: „Ще идем за ден-два, ще се настаним в някой хан и ще потърсим добър лекар. Няма да изхарчим много пари“.

Те смятаха, че хотелът, в който ще отседнат, е подобен на този в близкия град, където сигурно преспиват в пазарни дни.

От техния дом градът не им е изглеждал толкова голям, но излезеха ли от гарата, той ги стресваше: шумът и врявата ги удряха като вълна. Пред тях се изправяха високи сгради и пълни с народ улици. Хората бързаха и минаваха покрай тях, без да ги погледнат. Гледката беше изумителна и ги караше да се чувствуват загубени. И тогава зърваха количката с пирожките.

— Я да попитаме онзи човек там — казваше вероятно някой от тях и те пресичаха платното, като се препъваха в тежките торби и поглеждаха уплашено фучащите коли и трамваи, през които трябваше да си проправят път.

Разговарял бях с мнозина от тях. Съжалявах ги. Флогър не се интересуваше от мъж, придружаван от съпругата си — имаше охрана. Интересуваха го провинциалисти, които идваха сами. В тях се криеха възможности, защото обикновено пристигаха с пари. Семействата

предоставяше на мен. Знаех подходящи за тях хотели и можех да ги насоча.

Младежът отвъд улицата постоя няколко минути, като се оглеждаше. После прекоси платното и купи една пирожка от Флогър, който не му обърна внимание. Младежът ядеше до мен и явно се чудеше какво да предприеме.

— За дълго ли сте дошли?

— Не зная — отвърна той. — Не зная за колко. Ще ми се да е за дяволски кратко. Работя горе, в гората. Една дъскорезница близо до Мерисвил.

Името Мерисвил събуди в мен картината на огромни дървета с върхове, обвити в мъгла, могъщи стволоче, по които кората се пуска надолу на ленти.

— Големи дървета има там — казах.

— Намират се. Някои стигат до сто и осемдесет фута без клоните. Дърво с дънер над сто фута е добро. Те са такива.

— Сечете ли?

— Не. Режа трупите. На двойната резачка, но едната нещо не беше в ред. Сега ме заместват и не съм спокоен. Надявам се, че другарят ми ще внимава да не я прегрява. Казах му, ама той е от ония, дето лесно забравят.

Той говори още малко за другарите си, но беше неспокоен.

— Дойдох да потърся лекар — ненадейно изтърси мъжът. — Не съм добре от една седмица.

— Какво има? — запитах.

— Заразих се от едно момиче, с което излизах. Не е лоша и нямам нищо против нея. Но тя го е имала и аз прихванах.

— Лош късмет. Трябва веднага да отидете на лекар. Много момчета не обръщат внимание.

— И аз тъй мисля. Един приятел ми каза: „Вземи разтвор от селитра. За две седмици ще си като нов“. Но горе в гората няма. Друг, който се лекувал от такова нещо, ми препоръча терпентин с вода и захар. Ужас! Място не можеш да си намериш. Тогава друг ми каза да опитам цинков мехлем, но там няма. Казвам ти, зле бях. Исках да дойда в града. Няма полза от болен човек в работата. Тревожи ме само, че докато се мотая тук в града, другарите ми ще работят вместо мен. Това е бедата. Познавам добре Дон — моят най-добър приятел, с него

всичко делим братски. Ако аз не работя, а той работи, дава ми половината от заплатата си. Знаем се с Дон от деца. Винаги сме били заедно. Ето сега живеея на негов гръб. Дон разбира, че не съм виновен, естествено. Ах, дявол да го вземе!

Известно време мъжът гледаше втренчено отвъд улицата.

— Познавам едного, който три пъти се е разболявал. По дяволите — на мен втори път няма да се случи!

Той вдигна куфара си.

— Трябва да вървя. Имам адреса на един хотел на Бурк Стрит. Дон веднъж е отседнал там.

— Желая ти успех! — казах.

— Сбогом.

— Каква му е болката? — запита Флогър, докато го гледахме да се отдалечава нагоре по улицата.

— Заразил се.

— Каза ли му да отиде в болницата?

— Не. Трябваше ли?

— Разбира се. Казвай им винаги да отиват в болница. Почти всяка вечер някой младеж пита как да се избави от такава беда. Мелбърн е пълен. Този, с когото говори преди малко, е различен от градските младежи — той си разправя открито, а тия тук са потайни и лесно се обиждат. Внимавай с тях.

От мястото си край количката с пирожките аз научих доста неща за болестта гонорея. Тя беше болестта на гамените и хулиганите. Страхът от заразата ги дебнеше като звяр, готов да скочи от мрака на сексуалните им увлечения, но те говореха за нея с престолено презрение или подигравателно пренебрежение. Някои, които се страхуваха да погледнат истината в очите, я носеха като знаме и я размахваха като символ на своите победи и мъжество. Въобразяваха си, че подобно поведение утвърждава репутацията им на силни мъже и гледаха надменно онези, които се отнасяха нерешително и колебливо към съмнителни връзки.

Не понасях хулиганите, които бродеха из града на банди. Царството им беше в покрайнините. В центъра множеството ги поглъщаше, обезличаваха се и губеха силата си.

Без изключение, всички бяха продукт на разбити семейства, родители алкохолици, на лошо възпитание, което ги прокуждаше от

дома и те търсеха сигурност сред тази сган, където верността един към друг и към бандата беше религия.

У дома никой не ги уважаваше. Родителите им считаха, че още са малки и ги третираха като деца. Бащите се караха, бореха се със сила да запазят позициите си. Децата първоначално се съпротивляваха плахо и сълзливо, после се бунтуваха по-силно и обидено и най-накрая се налагаха арогантно и с крясъци.

Растящата младеж искаше уважение. Искаше мнението ѝ да се зачита, да се обсъждат нейните проблеми, да ѝ се възхищават, да я хвалят, да я уважават.

Щом не можеш да получиш тези неща в къщи, ще ги намериш в бандата — ако си груб, твърд и арогантен. И те се стараеха да станат такива. Ако името ти се спомене във вестника по повод побой или дребна кражба, бандата те възхвалява. Ти си личност. Можеш да се перчиш, да предявяваш претенции и да изискваш вяност. Стремяха се към това, което можеха да получат.

Съблазняване на момиче се ценеше високо в бандата. Разговорите на хулиганите се въртяха около момичета или проститутки и те ожесточено ги преследваха. Емоционалните момичета, които не излизаха от танцувалните клубове, предаваха болестта, която бяха получили от някой от тези самохвалковци. Щом сред момчетата се разчуеше, че някое момиче е заразено, те започваха да го избягват и то се принуждаваше да търси компания в други танцувални площадки, където не го познаваха.

Тези момичета не бяха проститутки. Те бяха женският еквивалент на момчетата, които ги преследваха.

Малцината хулугани, с които се запознах, гледаха на мен като на човек извън техния свят, човек който поради своята физика никога не би могъл да участва в техния живот. Не ме уважаваха, не ме обичаха, едва прикриваха презрението си. Тяхното отношение към хората не се ръководеше от разум, а от чувства. Лесно избухваха и жестоко обиждаха беззащитния човек, който се изпречваше на пътя им.

Когато се приближаваха към количката, аз очаквах напрегнато и с озлобление презрителни подмятания по мой адрес. Ако ме обидеха, отивах при тях и им казвах да се махат така твърдо и с такъв поток от ругатни, че те обикновено се отдръпваха.

Моята непоносимост към обидите радваше Флогър. Понякога той ме насърчаваше и прекъсваше избухването ми с весели викове: „Дај им да разберат!“

Разбира се, присъствието на Флогър ме пазеше. Страхувах се от него. Той имаше авторитет. Името му се беше появявало във вестниците. Беше грубиян. Беше личност. Беше това, което те мечтаеха да бъдат. Само една негова гневна дума и те изчезваха уплашени.

Пред проститутките хулиганите се чувствувах неловко и им говорех с уважение. Проститутките не ги удостоявах с внимание. Търговията им цъфтеше сред женените мъже и тези празноглави хлапаци с грубо поведение ги дразнеха.

— Махай се, хлапак. Я върви да си лягаш в къщи — срязва една от тях нахалния младеж, който се опита да ѝ говори фамилиарно, за да направи впечатление на другарите си.

С обещаващи клиенти тези жени се държаха съвсем различно. Нямаше приятелство, независимо какъв беше мъжът, но към опитните мъже с пари в джобовете, които ги заговаряха тихичко и сдържано, тя бяха внимателни. Нищо повече. Очите им оглеждаха хладно и пресметливо, богатият опит им помагаше бързо да съобразяват и преценяват предложението. Няколко минути бяха достатъчни да разберат дали думите на мъжа са продиктувани от тъмно, порочно желание, какъв е опитът му с жени като тях, паричните му възможности, нуждите му.

Мъжете, с които разговаряха, сами ги търсеха, така че нямаха нужда от убеждаване. Бяха главно от провинцията и идваха при количката, след като неспокойно бяха стояли по ъглите на улиците, загледани в минаващите жени. Флогър веднага ги разпознаваше. Преди да заговорят, той знаеше какво търсеха.

В повечето случаи ги съветваше да се навъртат насам до девет часа, когато незаетите момичета слизаха откъм Колинс Стрит да видят няма ли той нещо за тях. Не взимаше комисионна за услугата. Не предлагаше стока.

Мъжете се сменяха, но ми се струваше, че всички си приличаха в едно: измъчваше ги някаква неудовлетвореност. Вероятно считаха, че на другите им върви повече. Бяха избягали за няколко дни от домовете си, в които любовта сигурно вече не съществуваше, за да дойдат тук и да купуват това, което според тях беше нейния символ.

Имаше един тип мъже, на които Флогър отделяше особено внимание: богати безделници, самохвалковци, които често се полюляваха след обедната почерпка и се перчеха с пачки банкноти, които бяха донесли със себе си от фермите или магазините си в провинцията. Винаги женени и винаги питаха: „Знаеш ли къде мога да намеря жена?“

Един такъв тип сега прекоси улицата. Флогър го наблюдаваше и преценяваше несигурната походка, ширината на раменете, ръста му. Инстинктивно разбираше дали човекът пред него може да си служи с юмруци и дали е храбър. Този не беше.

Не чувах какво говорят, но чувствавах, че мъжът се хвали. Видях го да показва пачка банкноти и разбрах какво търси.

След малко Флогър свали престилката си и я окачи на количката. Дойде при мен и ми каза:

— Грижи се за количката. Отивам за малко с този човек. — После огледа дрехите ми, извади една престилка и ми я върза. — Да не се цапаш. Бърши си ръцете в нея.

— Ще се бавиш ли? — запитах и погледнах престилката, с която изглеждах много смешен.

Няма. Около час.

— По дяволите! — извиках разтревожено. — Толкова дълго? Дали ще се справя?

— Ще се справиш.

Флогър тръгна нагоре по Флиндърс Стрит малко пред мъжа, като че ли не бяха заедно. Стараеше се да върви незабелязано, да не се различава от тълпата и изпод наведената си глава поглеждаше да не го познае някой от минавачите. Познаят ли те, ще те запомнят. А ръката на полицията лесно стига от главата на този, който те е запомнил, до твоето рамо.

Мъжът вървеше след Флогър. По едно време той разкърши рамене и оправи връзката си. Вероятно искаше да покаже, че не се страхува от образа на жена си, който го преследваше и укорително го дърпаше за ръкава.

Флогър често ме оставяше да го замествам, за да разговаря с някой човек далеч от любопитни уши във входа на някой магазин. Но тези тайнствени срещи траеха по няколко минути. Никога не бях оставян сам цял час. Заклучих, че ще води мъжа до Литъл Лонсдейл

Стрит, но защо не си спести ходенето и не му предложи да изчака някое момиче край количката? Чудно наистина.

После се залисах в продаването на пирожките. Познавах редовните клиенти и се радвах на коментарите им за новата ми роля.

— Тази вечер ще има изобилен сос, Боб. Алън е на смяна — каза един работник на другаря си, а после на мен: — Хайде! Вдигни бутилката. Не се стискай като Флогър. Остави я да закъркори.

Аз тръснах бутилката върху пирожките, които ми подаваха, и облях тестото със сос.

— Ха така! — извика работникът. — По дяволите, май че всичко изцапа. Няма значение.

— Горещи пирожки или кренвирши! — виках аз и се стараех да имитирам гласа на Флогър, решен да изпълня ролята си с най-тънките подробности.

— С обилен сос! — изкрещя работникът, като вдигна глава от пирожката, която ядеше и показва омазаната си уста.

Участието в търговията му се хареса и той прихна да се смее, чак се запревива.

— Във всяка пирожка печена мишка — извика другарят му, заразен от веселието.

Двамата намериха, че шегата е чудесна, и шумно и дълго се смяха. Дори когато си тръгнаха, още продължаваха да се смеят.

Флогър се върна и аз му предадох престилката и получените пари.

— Май че поразсипах соса — забелязах аз.

— Няма значение — отвърна той, върза престилката около кръста си и я изпъна върху краката си с ръце. После застана пред огъня, поизправи се и извика силно: — Горещи пирожки или кренвирши!

В гласа му сега имаше нещо ново. Чувствуваше, се някакво облекчение. Отново беше продавач на пирожки и виковете не само го бяха пренесли от едно съществуване в друго, но премахваха отговорността за постъпки в света, от който току-що се беше измъкнал.

След като повика малко, той се усмихна, вече успокоен, че отново почтено печели хляба си с работа, която полицията уважава. После съсредоточи внимание върху ръцете си, като няколко минути

разтваряше и затваряше пръсти, накрая бръкна с тях в джоба си и предпазливо измъкна до разреза пачка банкноти и наклони глава, за да я разгледа.

— Къде остави оня? — попитах силно разтревожен.

— Проснат по гръб под брястовете на парка Фицрой.

— По дяволите! — извиках ужасен.

— Нищо му няма. Челюстта ще го боли няколко дена.

— Какво? — почувствувах, че треперя. — Как? Парите ли му взе?

— Да. Мислех, че има повече. Носеше само дванайсет лири.

— Той ще иде в полицията! — извиках в паника. — След минута ще са тук!

Флогър се извърна и ме погледна спокойно.

— Женените мъже никога не се оплакват.

Исках, да му кажа: „Ами ако все пак...“, но знаех, че е прав.

Като разбра, че съм много разтревожен, той каза:

— Забрави го. Ако аз не му бях взел мангизите, първата, с която отидеше, щеше да му ги свие. Такива като него са стреляни зайци. Просто един голям хлапак, от тия, дето носят болести на жените си. Този път ще се прибере у дома здрав и читав.

Понечих да кажа нещо, но той ме прекъсна:

— Ето я.

Грубото му лице бързо се смекчи. Нещо хубаво премахваше горчивите бръчки на лицето му и то просто се изменяше пред очите ми. Беше се изправил и стоеше изпълнен с уважение.

Подобна промяна ставаше и с мен, защото аз споделях чувствата му към малкото момиче, което се приближаваше към нас. Носеше училищна униформа и държеше майка си за ръка. Беше около осемгодишно, с кестенява коса и тъмни очи и вървеше към нас усмихнато, изпълнено с радостно очакване.

24. Мога да прескачам локви

Светът, в който живееше, отразяваше качествата, които самата тя притежаваше и които променяха всичко, до което се докоснеше. Под нейния поглед всеки предмет засипваше и отразяваше светлината, която се излъчваше от нея.

Сигурен бях, че живее сред свят от книги и музика, и почтени хора, в дом, в който царят уважение и любов, а не в света на непрекъснатата битка да не потънеш.

Майката беше стройна, елегантна жена и ни се усмихваше с уважение. Тя минаваше всеки четвъртък вечер с дъщеря си и ние с нетърпение очаквахме появата им. Не зная защо, но след като си отидеа, ние ставахме по-сърдечни един към друг и по-добри към всички хора.

Флогър ми призна, че след едно тяхно посещение дал един шилинг в заем на „най-големия негодник“ в Мелбърн.

— Както и да е, имах и полза — оттогава не съм го виждал.

И ето, сега те се появи пак. Момиченцето дърпаше нетърпеливо ръката на майка си.

— Добър вечер! — Майката спря пред нас и ни поздрави. — Да не сте помислили, че няма да дойдем? — И както приказваше, тя разкопча скъпата си черна кожена чанта, стиснала под мишница няколко пакета.

— Знаехме, че ще минете — отвърна Флогър, а после на малкото момиченце: — Той ви чака цяла вечер, мис.

— Нали! — отвърна тя, щастлива от думите му, защото им вярваше напълно.

Майката пхна ръка в чантата, извади един морков и го подаде на нетърпеливата си дъщеря.

— Ето.

Момиченцето изтича до понито, което беше извило глава и я наблюдаваше. То взе моркова от ръката на детето с гъвкавите си устни и започна да го хрупа, а момиченцето се наведе напред и поставило длани върху коленете си, гледаше животното с възхищение.

Много пъти я бях виждал така. И всеки път ми се доплакваше.

III

Винаги свързвах конете с живота извън града. Представях си ги сред обширни пасбища, заобиколени от дървета, над тях облаци и синьо небе, те препускат, гривите и опашките се развяват, размахват се като криле... Тяхната сила и мощ намираще израз и смисъл, когато влачеха плугове и жетварски машини или теглеха каруци, натоварени със сено.

Градските коне, впрегнати в каруци с пръст от строежите или във файтони, имаха подути глезени, защото каменната настилка постоянно набиваше копитата им. И те, и товарните коне, които теглеха платформите с бира, или каруците с хляба, както и добре охранените общински коне, които влачеха боклука до ямите извън града — всички те ми приличаха на затворници.

Последните затворници, защото камионите и колите започваха да ги заместват. По изкопите на Лонсдейл Стрит за строежа на огромния магазин „Майер“, мелбърнчани видяха появата на камиони, които отнасяха изкопаната пръст. Видяха и последните коне и каруцари по строежите.

Понякога дървените платформи, издигани от дъното на изкопите до платното на улицата, се оказваха много стръмни за натоварения камион. Моторът се напрягаше, но изхъркваше и замлъкваше. Тогава пред камиона впрягаха товарен кон и го връзваха с вериги. Моторът ръмжеше, подковите на коня отначало се плъзгаха, но все пак успяваха да се закрепят върху дъските и напрегнатото теглене започваше. Камионът пълзеше бавно нагоре по стръмната платформа и се измъкваше на улицата. Там разпрягаха запъхтения кон, облян в пот, и го връщаха обратно в стръмния изкоп, за да продължи да помага за собственото си унищожение.

Поставях се на мястото на градските коне и им приписвах моето негодувание и копнежи. Какви престъпления бяха извършили, за да изтърпяват такова наказание? Какви бяха моите престъпления?

И все пак вратите на моя затвор не бяха заключени. Бягах извън града в края на всяка седмица и там дърветата и птиците ми даваха

сила, за да мога отново да се върна към градския живот.

През седмицата често се опитвах да подхвана разговор за красотата на животните, на природата. Искаше ми се да приказвам с някого за ранни утрини със скреж по тревата, за домове, където сутрин за закуска поставяха на масата купи с прясна сметана, а нощем в огницата горяха големи пънове.

Хората, които срещях при количката, не се интересуваха от подобни неща. С тях можеше да се говори за коне, но състезателни. Виждаха в коня само огромни възможности за обогатяване и щом станеше дума, започваха да обсъждат кой ще победи следната събота.

В петък вечер край количката се струпваха запалняковци по конните състезания и посредници. В тъмнината на някой вход заставаха букмекера, който определяше първоначалните залози. Не се застояваше на едно място — тръгваше нагоре по улицата, после пак се връщаше. При всяко спиране във входа бързо вадеше бележник и драскаше нещо в него, прибираше парите в джоба си и припряно разменяше по няколко думи със струпалите се запалняковци, които правеха залозите.

— Той е като Руби — забеляза Флогър. Имаше предвид една позната проститутка от Колинс Стрит. — Непрекъснато е в движение. Подушва ченгетата като ловджийско куче. Погледни го сега.

Букмекерът носеше скъп костюм и лъснати обувци. Тялото му се издуваше в добре охранена крива от шията до корема, а после рязко хлътваше към краката така, че част от корема увисваше над земята. Лицето му винаги беше зачервено, сякаш бе тичал и той непрекъснато вдигаше глава от бележника и се оглеждаше наоколо като уплашено животно, което пие вода.

Посредниците бяха хитреци с остроноси обувки и впити костюми. Един от тях имаше навика да си чисти ноктите, докато се грееше на огъня пред количката. Обичаше да се заглежда в ръцете си, които бяха тънки и нежни като на жена. Дебнеше под око фермерите дошли в града за надбягванията. Приближаваше се към тях непринудено, заговарваше ги за реколтата, за времето. Имаше богат запас от теми за подхващане на разговор. Например казваше: „Няма да ни дойде лошо един дъжд“ — забележка, която нямаше нищо общо с времето, защото се случваше точно в тоя момент да вали, но създаваше впечатление, че разбира от земеделска работа.

Към гражданите подхождаше по-тънко. Споменаваше мимоходом за старо приятелство с влиятелни собственици на конюшни, за знания и опит, с които беше безценен съветник на собствениците. Това правеше впечатление на алчните за пари, на тези, за които залагането беше болест. Обикновено играчите на тотализатора не бяха доверчиви, но лакомията взимаше връх над подозрителността и заслепяваше разума.

Понякога, според ролята, той се правеше, че участва в риска заедно с жертвата. Наблюдавах как се отнесе към един младеж, който в разговор с мен призна, че предишната седмица е залагал и спечелил два пъти.

— Как ви вървя миналата събота? — го запита той.

— Не зле — отвърна младият човек, който носеше червена копринена папионка и яркожълти обувки. — Заложих на Родни и Вампайър. Добре бях, но след това заложих на Мъдларк.

— Мъдларк! — посредникът изсумтя презрително. — Мъдларк! Кой ви даде съвет?

— Защо пък! — младият човек се опита да защити избора си. — Мислех, че го пазеха за това. Предишната седмица беше фаворит, но не се класира. В събота много залагаха на него. Какво повече искате?

Посредникът въртна глава, с което показва, че при подобни разсъждения намира за излишно да просвещава младежа по какви показатели може да се избира победител. Такова хлапашко невежество беше недостойно за неговия опит.

Но след като помълча малко, каза замислено, като че ли на себе си.

— В сряда спечелих петдесет, предишната седмица двеста — хм!

— Наистина! — извика завистливо младежът.

Посредникът благоволи да го погледне отново, дори приятелски, като че пред него стоеше мило детенце.

— Човек не губи, когато знае — каза той успокоително.

Младежът сведе очи. Думите му направиха впечатление, защото той почувствува в тях истината, която беше пренебрегнал.

— Да — продължи посредникът, чието внимание бе погълнато от ноктите му, — имам приятел, който ме осведомява. Довечера ще го видя. — Той извади часовника си и погледна младежа. — От къде си?

— От Южен Мелбърн.

— Аз от Англия — излъга посредникът, уверен че тази декларация ще убеди всеки в неговата почтеност. — От скоро съм тук. Там още се учех, но откак дойдох, играя доста сполучливо. Лесно създадох връзки. Но днес моят приятел закъснява. По телефона ми каза, че имал за мен сигурна работа тази вечер.

— Кой кон?

— Не зная още. Той познава треньора и всичко е в ред. Ще ме включи. Ако се разчуе, дяловете ще станат много малки. Тази нощ пращат шифрованата телеграма на собственика. Много са предпазливи. Така че няма съмнение. Конните състезания са голям бизнес. Залагаш всичко, или нищо.

— А не може ли да ме включите? — помоли младежът.

— О, едва ли — гласът на посредника изразяваше съмнение. — Въпросът е моят приятел. Ако разбере, че съм се раздрънкал, никога вече няма да ме приеме.

— Умея да мълча.

— Зная — побърза да го увери посредникът. — Познавам хората. Но... ох, не зная...

Той помисли малко, после като човек взел важно решение, смени тона и каза бързо:

— Слушай, хайде да не е този път. Ще се срещнем тук другия петък и ще те включа в нещо. Може да не е тъй добро като днешното, но ще имаш възможност да си изпразниш джоба.

Младежът почувствува, че го отстраняват точно когато имаше шанс да спечели. Следващият петък беше толкова далеч. Упоритостта, с която посредникът отхвърляше неговото предложение, беше доказателство, че е честен човек.

— Слушайте — каза той, овладял нетърпението си. — Можете да разчитате на мълчанието ми. Искам да заложа само един петак, това е всичко. Няма да повлияе на дяловете. Дайте ми знак, когато приятелят ви каже.

— Не зная — каза посредникът замислено, като мачкаше долната си устна с палеца и показалеца. — За всеки случай, навъртайте се. А, ето го моят човек — добави той.

Бях забелязал, че щом започне да стиска долната си устна с два пръста, този човек се появяваше. Беше широкоплещест, приближаваше се с ръце в джобовете на шлифера, с мрачно лице и никога не се

усмихваше. Познавах го добре на вид. Петък вечер винаги идваше край количката за пирожки. Знаех, че работи заедно с посредника. Той чакаше малко по-нагоре по улицата и при дадения знак, излизаше на сцената като актьор.

Посредникът тръгна да го посрещне. Започнаха да говорят, след малко повишиха гласове, тъй че младежът да ги чува.

— Казвам ти, мой приятел е — настояваше посредникът. — Гарантирам, че няма да се разбъбри.

Спорът продължаваше и широкоплещестият постепенно отстъпваше. Най-сетне се съгласи. Посредникът му подаде пачка банкноти по десет лири и другият ги изброи една по една.

— Сто петдесет и пет — каза той с последното движение на пръстите. — С допълнителните пет. — После добави доверително: — Мога да получа най-много двайсет за едно. Отивам в клуба да ги внеса. Ела тук утре вечер в осем и ще си уредим сметките.

— Ще дойда — каза посредникът.

Той изчака партньора си да се отдалечи нагоре по улицата и дойде при младежа.

— Е, подредих те! — каза той, очевидно доволен от резултата. — Дадох пет за теб. Не беше лесно, но утре вечер ще получиш сто.

— Благодаря. — Младият човек извади банкнота от пет лири от джоба си и я подаде на посредника. Бързината, с която този я напъха в джоба си, му подсказа някаква нередност и той се усъмни: — Няма да ме измамиш, нали? — и младежът се усмихна пресилено.

— Господи! Какво говориш! — извика посредникът така изненадано и така престорено ококори очи, че младият човек почти се засрами от съмнението си.

Те разискваха качествата на коня, чието име посредникът му каза, после уговориха да се срещнат следната вечер, за да си получи печалбата. Посредникът искаше да се отърве от него — очите му шареха, оглеждаха се за следващата жертва. И бързо го отпрати.

Флогър ги наблюдаваше през цялото време с безизразно лице. Отидох до него.

— Добре свършена работа — казах аз тъй саркастично, че той ме изгледа.

— Този евтино си плати урока — каза той. — Още по-страшни работи ще видиш, но си струва.

Флогър не се интересуваше от конни състезания. Но като притежател на пони не беше безразличен към конете и винаги слушаше моите разкази за коне, за птици, или за животните, които бях видял в гората предишната неделя. Веднъж му донесох орхидея и той дълго я държа в ръка и я разглежда, без да каже дума. Но забелязах, че я запази.

Той беше недоверчив човек и отначало считаше, че с моите разговори на такива теми преследвам някаква цел. Аз му разправях, а той ме наблюдаваше, преценяваше думите ми, за да разбере що за човек съм, а не заради информацията и идеите, с които се надявах да го заинтересувам. Не беше важно какво казвам, а защо го казвам.

Но аз не се отказвах. Имах нужда от слушател, за да запазя нещата, които ми бяха скъпи, и за него нямаше спасение. Липсваха ми децата — слушателите, които даваха полет на духа ми и на желанието да описвам света така, както го виждах. Знаех че от Флогър не мога да получа разбиране, но той поне ме слушаше. Защо — не ме интересуваше. Достатъчно ми беше да изразя това, което чувствувах.

Случи се обаче нещо, което го промени и след което той по друг начин приемаше моите разкази за природата и живота.

Двама моряци се клатушкаха по улицата. Бяха млади, пияни, готови за скандал. Закачаха минаващите момичета, подиграваха младите мъже с тях. Вървяха уловени здраво един за друг, не само за да се крепят — от което действително се нуждаеха — но и защото ги свързваше най-здравата връзка — общата слабост.

Моряците се връщаха на кораба си, където временната свобода щеше да се пукне като балон и да изчезне под натиска на правилника и дисциплината. Трябваше да пропъдят от съзнанието си спомена за своята невъздържаност през изминалия ден и лошите си предчувствия с някакъв последен „подвиг“.

— По колко са пирожките ти? — запита един от тях Флогър.

— Четири пенса — отвърна Флогър.

— Знаеш ли какво можеш да направиш с тях — произнесе морякът бавно, като се мъчеше да измъкне някакви думи от мътните сенки на съзнанието си. — Можеш да ги напъхаш някъде...

След като се изказа, той отпусна волята си във властта на бирата, която беше изпил, изсмя се високо, олюля се и повлече възхитения си другар през улицата, като викаше самохвално:

— Ще им дам да се разберат! Целия свят ще науча аз! Дявол да го вземе, ще го направя! Чувате ли ме? Това съм аз... Елате тук всички. Проклети разбойници. Четири пенса пирожка. Какво си мисли тоя — че е адмирал на проклетата флота?

Флогър прие обидата с безразличие. Лицето му остана безизразно, тялото спокойно. Но постепенно смисълът на думите проникна до съзнанието му. Той ме погледна изумен, после рязко изви глава към моряците, които криволичеха по платното, стисна челюсти и сви юмруци.

— Какво... — започна той, но пое дълбоко дъх и постепенно се успокои, макар да не ги изпускаше от очи.

От другата страна на улицата, срещу гарата, стоеше още една количка с пирожки. Флогър беше в приятелски отношения със собственика, въпреки че го наричаше „баба“. Предполагах, че причината за това мнение се дължеше на факта, че онзи лъскаше сбруята на понито си и медните обшивки на пещта. Не стига това, ами избърсваше и потеклия сос след всяко ползуване на бутилката. Според Флогър подобно поведение можеше да има само човек, неспособен да се справи в живота.

Сега моряците очевидно му задаваха въпроса за цената на пирожките. След неговия отговор те казаха нещо, което го накара да отскочи бързо назад в потвърждение на Флогъровото мнение за характера му. Проявата на страх ядоса Флогър, но насърчи моряците и те пристъпиха още по-близо до продавача, за да му обяснят подробно какво би могъл да направи с пирожките си.

Продавачът потърси с поглед Флогър. В мрака побледнялото му лице изглеждаше отчаяно. То молеше за помощ. Флогър смъкна престилката си, метна я върху количката и прекоси улицата. Тръгнах след него.

Може би моряците да се бяха постреснали от решителното му приближаване, но не го показаха. Посрещнаха го със смях и подигравки.

— Върни се при конското си месо, татенце! — извика единият — висок, слаб младеж. След всяка демонстрация на остроумие той се обръщаше към другаря си, за да срещне възхитения му поглед, от който черпеше своето самочувствие и на който явно се крепеше приятелството им.

Флогър се приближи към младежа и застана в тъй позната на хилядите запалянковци от стадиона поза: изправен, главата назад, ръцете свити плътно към гърдите, юмруците насочени напред — също като боец от стара картина.

Това предизвикателство вбеси високия моряк. Той отскочи назад свит, с щръкнали навън лакти като сърпове, започна да се навежда наляво, надясно, дори когато не замахваше да удари, и непрекъснато подскачаше напред-назад. Подражаваше на някой голям боксьор, когото вероятно беше гледал в бой за шампионската титла, и променяше стъпката си или положението на ръцете и краката съобразно образа, който се прокрадваше в размътения му мозък.

В резултат се получаваше карикатура на елегантност и техника. Дори не правеше опит да доближи Флогър. Той се възхищаваше от своите движения и възможността да ги покаже публично го доведе до ентузиазъм, който не би желал да угаси в кървавия сблъсък на юмруците.

Морякът обикаляше Флогър в кръг, като овчарски пес. Приятелят му го следваше по петите и викаше окуражително. Флогър се въртеше, за да бъде с лице към него, но неочаквано изгуби търпение и бързо се вмъкна в размаханите ръце на моряка. Мощните му юмруци се задвижиха като чукове и бързо нанесоха няколко кратки силни удари.

Морякът се сви на две, сякаш се кланяше с дълбоко уважение. Устата му се отвори, а лицето му се изкриви от болка.

Приятелят, ужасен от гледката, се нахвърли върху Флогър и го удари силно по гърдите. Флогър, неподготвен — беше свалил ръце, — политна назад. Токът му се плъзна по паважа. Главата му се удари в слабините на понито и той се смъкна долу между краката му. Уплашеното животно се изправи на задни крака, при което една от железните подкови обърса главата на Флогър и обели цял триъгълник кожа с косата от темето му. Флогър се изправи с обляно в кръв лице.

Продавачът се уплаши от развоя на събитията и за да пропъди хората, които започнаха да се събират около количката, изкрещя: „Полиция“.

Тълпата се пръсна. Двата моряци хукнаха нагоре по Флиндърс Стрит и след минута край количката останахме само тримата.

Флогър седна на бордюра и сложи глава върху ръцете си. Наведох се и нагласих обелената кожа на място. После сгънах кърпата

си за нос на триъгълник и превързах главата му.

Седнах до него и казах:

— Какво смяташ да правим? Мислиш ли, че трябва да отидеш на лекар? — Кръвта се беше просмукала през кърпата и на вид Флогър изглеждаше по-зле, отколкото беше в същност.

— Ами! — той махна презрително с ръка. — Не е дълбоко, нали?

— Подковата на понито обели кожата — казах. — Няма пукнато. Смятам все пак, че трябва да му сложиш нещо.

— Като се прибера в къщи, ще се погрижа — каза той и се изправи.

Няколко минути заедно с продавача, на когото се беше притекъл на помощ, разискваха боя, после се върнахме при количката. Тази вечер се прибра рано.

На следващия ден Флогър ме посрещна усмихнат.

— Нося ти кърпата — каза той и отвори долапчето на количката, където изпрана, изгладена, грижливо сгъната и завита в парче вестник сред хлебчетата, стоеше кърпата.

Той ми я подаде, после отиде към предната част на количката и се върна с една мукавена кутия за обувки.

— Зная, че обичаш животни — каза той, — та ти донесох една костенурка.

Отворих капака и вътре една малка костенурка побърза да скрие глава в бронята си.

След седмица ми донесе кокошка.

— Зная, че обичаш птици — каза той.

IV

През дните край количката за пирожки, както нарекох този период от моя живот, аз често сменях работодателите. Имах счетоводителска квалификация и при стопанския възход около средата на двадесетте, по-лесно се намираще работа.

Не ме назначаваха на постоянно място. Заемах служби в различни кантори, където имаше срочно приключване или търсеха счетоводител за някоя специална сметка, която щатните служители бяха занемарили.

Службата в „Смог и Бърнс“ ме беше калила. Научих се да очаквам назначение само от работодател, който разбира, че ще се старая да задържа мястото и затова ще работя повече от здравите, които не познаваха безработицата. Тези работодатели бяха съвсем безскрупулни. Те разсъждаваха: „Може би има преимущества да назначиш чиновник на временно място“, и пробваха.

Службите нямаха бъдеще, но поне получавах пълна заплата и успях да спестя достатъчно, за да си купя някои необходими дрехи. Можех да ходя и на кино веднъж в седмицата. Можех да се возя на трамвай, когато искам.

Когато работех в „Смог и Бърнс“, аз мъчно свързвах двата края. Всяко спечелено пени беше важно. Преди да се кача на трамвай, пресмятах дали мога да си го позволя. Сапунът за бръснене беше лукс, пастата за зъби — извън моите възможности.

Всичките си пари носех в джоба и често ги броях. Пресмятах на лист разходите за няколко дни напред. Ако в края на седмицата имах три пенса, считах, че проблемът за идващата не е толкова голям.

През този период ме крепеше единствено обещанието на мисис Смолпек, че след година ще ми плаща каквото ми се полага. Денят, в който обещанието трябваше да се изпълни, се приближаваше към мен като спасителна светлина, чието сияние ставаше по-ярко с намаляване на разстоянието.

Повишаването на заплатата имаше и друга страна по-важна от допълнителните средства — то щеше да ме освободи от чувството за

непълноценност.

Седмичната ми заплата, в размер на половината от тази на здрав служител, непрекъснато ми напомняше за моето положение, за моето място на дъното на таблицата, по която работодателите оценяваха способностите на служителя. Изравняване със заплатата на останалите чиновници за мен щеше да означава огромна крачка напред. Щеше да премахне чувството ми за неудачност, което не можеше да се отстрани по никакъв друг начин.

Когато годината измина, зачаках мисис Смолпек да обяви увеличението на заплатата ми. Не се съмнявах, че ще го направи. Все още вярвах, че и светът на бизнеса се ръководи от човешки принципи. Обещанието задължаваше.

Мистър Слейд, директорът, често хвалеше работата ми. Знаех, че е уведомил мисис Смолпек колко добре се справям и вече виждах как тя се ръкува с мен, след като ми е съобщила за повишението на заплатата и как ме поздравява за едногодишната добра служба.

Седмиците обаче минаваха, а тя не даваше знак, че ще удържи обещанието си. Беше ми унизително да ѝ напомням. Да молиш за това, което ти се полага по право, е унизително. Затова все отлагах с надежда, че тя сама ще се сети.

Най-после един ден ми се представи възможността да ѝ спомена. Беше се спряла зад стола ми и през рамото ми гледаше счетоводната книга, където нанасях нещо. Запита ме за един клиент, който беше забавил плащането си, и аз ѝ обясних, че вече съм му писал.

Тя се канеше да си тръгне, но аз се извърнах и казах:

— Знаете ли, мисис Смолпек, че работя тук повече от година? Спомнете си, че когато ме назначихте, ми обещахте, след като работя една година да ми дадете пълна заплата. Зная, че сте забравили, затова реших да ви напомня.

Докато ме слушаше, тя бавно, но видимо се озлобяваше. Спокойствието, с което ми беше говорила, излиташе почти е всяка моя дума. Надигацият се гняв зачерви лицето ѝ и учести дишането ѝ. Аз го почувствувах и гласът ми изтъня. След като свърших, тя мълча известно време, но ме гледаше и просто не можеше да намери думи от бушуващата в нея буря.

— Взех те от съжаление — каза тя най-сетне със зле подтискана ярост, — а ето благодарността, която получавам. Щастлив си, че

изобщо работиш. Смешно е да си въобразяваш, че струваш колкото един силен, здрав мъж! — Тя се изправи, овладя гласа си и продължи спокойно и презрително: — Естествено, след някоя и друга година ще ти дам повече, но положително не сега, когато толкова много физически способни чиновници търсят работа.

Нямах отговор за нейното избухване. То беше неочаквано и ме завари напълно неподготвен. Седях и гледах в пода, а тя си отиде.

Изминаха няколко минути и в мен започна да се надига голям гняв. Унищожителните думи, които трябваше да ѝ кажа, се нижеха в ума ми една след друга. Те удовлетворяваха гордостта ми, но не ми носеха победа. Да приема поражението в това първо изпитание, значеше да отворя път за цяла поредица от загуби. Реших да не го приемам.

Позвъних в отдела за охрана на труда и помолих да изпратят инспектор в „Смог и Бърнс“ за проверка на ведомостта за заплатите. След един час той пристигна. Видях го да разговаря с мистър Слейд. Беше слаб мъж с очила и слушаше обясненията на мистър Слейд без интерес. Службата му налагаше да изслушва думи, които трябваше да го отклонят от целта на посещението му, и той беше свикнал да не им обръща внимание.

Разтревожен, мистър Слейд го въведе в канцеларията и ни запозна с думите:

— Мистър Скорсуел е инспектор от отдела за охрана на труда. Исква да прегледа ведомостта за заплатите.

С тези думи мистър Слейд забърза към бюрото на мисис Смолпек, за да я уведоми за посещението на инспектора. След минута тя стоеше до мен, изпълнила стаята с присъствието си. Излъчваше напрегнато очакване, което предсказваше приближаването на гневно избухване.

Но сега не се плашех от нея. Знаех, че след няколко минути ще бъда свободен и това ѝ беше отнело силата да ме унижава.

Мистър Скорсуел вдигна глава от ведомостта и се обърна към мен:

— Не ви е било заплащано правилно, мистър Маршъл?

— Не.

Мисис Смолпек започна да обяснява, но той вдигна ръка и я накара да млъкне.

— Момент.

Върху лист хартия той започна да пресмята нещо и после се обърна към нея:

— Знаете ли, че на този човек е плащано по-малко? — запита той. — И повече от година.

— Но той е сакат — озъби се тя с тон, от който думата прозвуча като обида.

— Това няма значение — ядоса се инспекторът. — Той има право да получава надница като всеки друг. Дължите му осемдесет и седем лири. Ако сега му дадете чек, аз ще разпиша ведомостта ви като редовна. Ако не, ще трябва да предприемем действия срещу вас.

Мисис Смолпек с мъка овладя желанието си да му изкрещи. Да бъде принудена да ми заплати толкова голяма сума при такива обстоятелства — това беше по-вече, отколкото можеше да понесе. Но деловата жена в нея надделя. Името на тази жена се явяваше в колоните за светския живот на вестниците и нейната репутация на благотворителна личност не трябваше да бъде застрашена. Понякога е необходимо да капитулираш.

Тя написа чека с кратки, резки движения на писалката и ми го подхвърли с господарска надменност, което превърна, приемането му от моя страна в акт на послушание. Едновременно с жеста си тя обяви и присъдата:

— Уволнен си! — грубо каза тя. С тези думи тя спаси гордостта си и спечели своята победа.

Не й казах нищо. Взех си шапката от закачалката зад вратата и тръгнах с мистър Скорсуел. Когато слязохме долу с асансьора, той ми каза:

— Късмет имахте, че се отървахте от нея.

Ръкувахме се и се разделихме на улицата.

Целия следобед останах в града. Не ми се прибираще. През работно време пансионите не са приветливи. Без хората, за които са създадени, те навяват пустота. Празната трапезария, мълчаливото пиано, самотната маса — те щяха да ме посрещнат, ако се върнех.

Не бих могъл да стоя и в моята стая. Леглото, което нощем предлагаше комфорт и почивка, през деня би напомняло одър в затворническа килия. Не, стаята беше поносима само на електрическо осветление.

И така, реших да прекарам остатъка от деня в града. Обядвах в едно кафене. Платих пет шилинга — небивал лукс. Преди да си поръчам обед, прегледах листа внимателно и избрах най-скъпите ястия. Купих си пакет тютюн и цигарена хартия и си свих дебела цигара, като гледах любезно хората на околните маси.

След няколко дръпвания загасих цигарата, но после, когато ставах, взех фасата от пепелника и го пъгнах в джоба си. Въпреки тази временно обвзела ме лудост, все пак бях запазил известна представа за действителността. Това чувство на пълна обезпеченост нямаше да трае дълго.

През следващите няколко месеца заемах временни служби и тогава реших да използвам бележките си от периода на количката за пирожки. Исках да напиша един разказ за Флогър. Нарекох го „Възмездие“. Според мен стана хубав разказ, но в този етап аз клонях към натурализъм и не бях убедителен. Все още не умеех да виждам истината зад мрачните сцени, които описвах.

Изпратих разказа на „Бюлетин“ и след няколко седмици тяхната оценка се появи в рубриката „Отговори на кореспондентите“. „Грубо, но силно. Продължавайте.“

Този почивен ден в Уорпун се превърна в истински триумф за мен. Цялото семейство така се радваше на думите, с които разказът беше отхвърлен, сякаш го бяха приели. Това беше официално насърчение, доказателство, че съм на верен път. Носех изрезката в джоба си и често я вадах да я погледам.

Реших да прочета разказа на Флогър, но когато отидох при количката, за моя изненада заварих Гунър Харис с бялата престилка пред огъня. Той ме посрещна ухилен. Сега имаше зъби — големи, бели и пазеха устата му като тараба.

— Да не мръдна от мястото си, ако това не е „удушвача Луис“ собственолично! — извика той, когато стъпих на тротоара. — Давай тук! — той протегна ръка и аз я взех. — Да си душил някого напоследък? — запита той и се запревива от смях.

Гунър ме смути. Не можех да отвърна на шеговития му тон.

— Какво става с Флогър? — запитах.

— Хванал го е лош грип. Ще го замествам няколко дена. Как я караш? Флогър ми каза, че често идваш насам.

— Почти всяка вечер, но не съм те улучвал. Не си се много променил.

— Защо да се променям? Екстра съм си.

— Дълго ли остана в хотела след мен?

Гунър презрително възкликна:

— Това проклето бунище! Не, магнах се. Продавам пирожки около кина и други такива места. Но все пак добре си живеехме там, нали? Изхвърлиха стария Шеп. Какъв проклет червей беше той. Когато му се пие, те гледа в очите като гладен пес. Винаги така ще си го спомням.

Гунър постави ръка до устата си и извика:

— Горещи пирожки или кренвирши! — после пак се обърна към мен: — Знаеш ли, че хотелът изгоря?

— Не. Не съм чул.

— Да, изгоря. Разправяха ми как момичетата скачали през прозорците, докато мъжете си обували панталоните, а старият Тайни плискал вода наоколо. Кого ли старата Фло Бронсън е накарала да му сложи клечка кибрит? Имаше добра застраховка. Аз бих го направил за нищо, а после щях да измъкна един стотак от нея, за да мълча. Но тя се досеща, старата кучка.

— Какво стана с Артър?

— Артър дойде миналия петък да те търси. — В гласа му звучеше удоволствие, че пръв ми съобщава новината. — Купил си е лодка и лови раци около Тасмания. Не бях го виждал близо три години. Казва, че живял на някакъв остров шест месеца. Съвсем сам. Смешен човек. Поръча ми, ако те видя, да ти кажа, че ще дойде тук в петък.

Зарадвах се, че пак ще видя Артър. Само при мисълта, че ще мога да му разкажа грижите си, почувствувах, че ми олеква. Настроението ми се повдигна.

— Как изглежда? — запитах Гунър.

— О, същият! Искан да дойде у дома да изпием една бутилка, преди старата да е пресушила всичко, но не се съгласи. Казва, че не пиел. Е, някои са такива, прихващат ги разни и забравят добрите стари времена... — Гунър не си губеше времето с хора, които не пият. Веднъж ми беше казал: „Нямам доверие в човек, който отказва една бира. С такъв не можеш да станеш приятел“.

Не се изненадах, че Артър се е отказал от пиенето. Дори в миналото неговите гуляи винаги бяха предпазливи и умерени. Никога не се забравяше. Искаше ми се да науча нещо повече за него, а най-вече, че и той чувствава нужда от моята компания. Артър единствен от всички, които бях срещал дотогава, беше показал предпочитание към мен и исках доказателство, че приятелското му чувство все още бе силно.

Да запитам Гунър направо, щеше да бъде детински, затова поставих въпроса по заобиколен начин:

— Не предполагам да споменава често за мен.

— Искаше да разбере как я караш. Казах му, че Флогър знае.

Той спря, изгледа ме и макар да се усмихваше, очите му гледаха остро и подозрително.

— Какъв интерес има Флогър от теб? Много сте близки, нали? Какво измъква от теб?

— Нищо не измъква от мен! — ядосах се аз и го погледнах сърдито.

— Добре де, добре — възкликна той и махна с ръка. — Той все говори за теб и аз просто исках да разбера. — Гунър подкани минувачите няколко пъти и продължи:

— Артър се изпокара с Флогър заради теб в събота. Искаше да знае дали си тръгнал с момичета. Той сниши глас и запита съучастнически: — Ходиш ли с момичета?

— Не — отвърнах.

Гунър се изправи.

— Какво става с теб, бе! — възкликна той презрително. — Какво става с големите ти приказки — писане на книги и такива! А не можеш да хванеш едно момиче!

V

Следващата седмица ходех при количката всяка вечер с надежда, че Артър може да се появи преди петък. Една от тези вечери си тръгнах за в къщи преди единадесет часа и минах по Елизабет Стрит. Някакъв мъж стоеше във входа на един магазин и говореше с друг мъж. Когато се изравних с него, той излезе на тротоара и ми махна с ръка да спра.

Спях и погледнах мрачното му лице. Познах един от цивилните полицаи и зачаках напрегнато какво ще ми каже.

— Как ти е името? — запита ме той.

Казах му. Моето държание вероятно е издало напрежението ми и той смекчи мрачния си израз.

— Няма нищо. Не ни трябваш ти. Искам само да ти дам един съвет. Това е всичко. От осем часа си долу при количката за пирожки, нали?

— Да.

— Какво правеше там?

— Разговарях.

— С кого?

— С Флогър.

— За какво?

— Разправяше ми за мачовете си на стадиона.

— Така е, но прекаляваш. Сега послушай моя съвет. Дръж се настрана. По-рядко се мяркай там. Обикаляй други части на града, щом искаш, но избягвай този ъгъл. Ние го прочистваме. Може да знаеш, може да не знаеш, но се забъркваш с някои от най-големите мошеници в Мелбърн. Ако се случиш там, когато ги приберем, и ти ще бъдеш подведен. Сега разбра какво ти казах, нали?

— Да.

— Зная, че ти си редовен, но ние търсим един-двама, с които са те видели да разговаряш. — Той промени тона си и рязко запита: — Колко души работят като „посредници“ и събират залози за надбягванията?

— Не зная — казах. — Аз не залагам.

— С други думи не искаш да говориш — каза той и после добави приятелски — Правилно. А сега бягай и стой далеч от количката с пирожки — той ме потупа по рамото — Изчезвай!

Продължих надолу по Елизабет Стрит до ъгъла с Колинс Стрит. Тук спрях и изчаках, докато видях двамата да минават по Колинс Стрит на път за участъка на Ръсел Стрит. Избързах обратно при Флогър и му разказах всичко. Когато свърших, той се обърна и огледа мъжете, които се намираха наблизко до количката.

— Преди малко минаха оттук... — замислено каза Флогър. — Стигърс там — той кимна към един мъж, облегат на стената на хотела — е единственият, когото може да са видели тази вечер.

Хвърли дърво в огъня и постави ръка върху рамото ми.

— Не се безпокой за мен. Няма нищо срещу мен. Дебнат „посредниците“. Някой, когото момчетата са засегнали, е отишъл да хленчи. Не подбират правилно хората. Както и да е, ти стой настрана. Тези дни аз ще ти се обадя.

— Слушай, Флогър — казах му аз. — Трябваше да се срещна с Артър в петък вечер тук. Когато дойде, ще му кажеш, че го чакам пред Мелба, нали?

— Добре, ще му кажа! — Той ми протегна ръка: — Сбогом.

Стиснах я.

— Ти беше добър с мен — казах. — Благодаря ти!

— Е, стига де! — каза той и закачливо ме мушна в ребрата. — Ти си страшен!

Тръгнах си, но след като повървах малко, спрях и се обърнах. Флогър стоеше и ме гледаше. Махна ми с ръка и аз му отвърнах.

Вървах към къщи и се чувствавах ужасно самотен. Съветът на полицая беше заповед. Изпълнех ли я, — а аз нямах друг избор, — щях не само да се откъсна от хората, с които се бях сприятелил и с които можех да разговарям, но също и от самия живот на града. Застанал пред количката с пирожки, аз чувствавах, че принадлежа към нещо. Към един по-широк и по-голям свят, от този, който ми предоставяше моя собствен опит. По-голям, защото този свят се изграждаше от опита на много хора.

Не се надявах на нищо повече, освен да стана част от този по-широк свят, който все още беше за мен абстрактно понятие. Знаех, че там, край количката за пирожки, аз стоя до входа към този свят, и осъществяването лежи отвън неговия праг.

Но, успокоявах се аз, трябва да има и хиляди други входове. Трудно щях да ги намеря, да ги разпозная. Налагаше се да започна

всичко отначало. При тази мисъл сърцето ми се сви.

Разбрах, че за да развие истински способностите си, човек трябва да общува с хората. Татко казваше, че в един впряг всички коне са еднакво важни — и водачите, и тези, които са впрегнати в теглича, които теглят на ремъка. Повече от хората теглят ремъка. Но главното е да си във впряга. Моят ограничен опит в съвременното общество ме беше научил, че хората се ценяха за качества, по които се избираха и конете. Според тези показатели аз бях безполезен, значи няма шанс да ме изберат за впряга.

Но нима за това, че досега бях останал наблюдател, а не действащо лице в живота, грешката не беше изключително моя? Човек не трябва да чака да го избират — човек трябва сам да си намери място.

Аз наблюдавах голямата борба в живота така, както бях гледал сбиванията по време на стачката на полицията, когато водовъртежът от биещи се мъже бушуваше по Соунстън Стрит. Като мислех за тези събития сега, аз стигнах до заключение, че тогава, в мрака на онази нощ, се криеха непонятни за мен думи, които, изречени в подходящия момент и с необходимата сила и убеденост, можеха да спрат тълпата. Сигурен бях в това.

Хората се превръщат в зверове, поради това че тези, които знаят думите, мълчат от страх или егоизъм, а онези, които са готови да ги изрекат, са невежи и не знаят какво да кажат. Аз бях един от невежите.

В петък вечерта отидох да чакам Артър пред театър Мелба. Найсетне го зърнах. Идваше отгоре по улицата към мен все така изправен, със същата лека стъпка. Когато наближи, той ми се усмихна, но погледът зад усмивката беше изпитателен, загрижен да разбере какво беше станало с мен.

— Как си, Артър? — казах.

Той не отвърна на поздрава ми — не обичаше да губи време за празни думи с приятели.

— Зная едно кафене, където ще можем да прием силен чай. — Хайде! — каза той и без да спира, продължи надолу по улицата, а аз заподскачах край него.

— Напълнял си — забеляза той. — Как е баща ти?

— Добре е. Ей, слушай... Каж ми... Ловиш раци, а? Искам да зная всичко, което си правил. Защо напусна хотела? Адски много неща

има да ти разказвам. Един детектив ме спря онази нощ и ме предупреди да стоя настрана от количката за пирожки.

— Да, научих от Флогър. Разправи ми всичко за теб. Ченгето е постъпило добре. За какво висещ при тази сган? Нищо няма да научиш от тях. Все още искаш да пишеш книга, нали?

— Да — казах и после добавих. — Те не са лоши.

— Може би не са, за известно време. Но скоро става навик и после не можеш да се откъснеш. Продължиш ли да ходиш там, ще те забъркат в нещо и преди да се опомниш, ще те приберат.

Последвах го в кафенето. Той дръпна два стола край една ъглова маса с думите: „Сядай тук!“, поръча чай и сандвичи на сервитьорката и едва тогава продължи:

— Флогър ми разправи нещо за една жена, която ти плащала половин надница. Защо това?

Обясних му.

— Това е свършено вече — казах.

— Но какво те е накарало да приемеш? — ядосано възкликна Артър. — За бога! Ако бях тук, нямаше да се случи. Щях да ѝ кажа няколко думи. Никога вече не позволявай да те подценяват така.

Отклоних разговора и започнах да го разпитвам какво е правил, откакто не се бяхме виждали. Разправи ми, че се е отказал от дилижанса в Улоби Крик, защото разбрал, че времето на конете е свършено. Отишъл в Тасмания и се сдружил с някакъв рибар. Купили един кеч^[1], за да ловят раци край островите в пролива Бас.

Първите месеци не им вървяло, но започнали да браконьерствуват и направили няколко големи удара.

— Веднъж-дваж се забъркахме с полицията и загубихме много кошове — обясни Артър. — Трябваше да бягаме в една тъмна нощ и за малко не разбих корабчето в скалите. Беше тъмно като в рог. Ръката си не можеш да различиш. Видях рифовете, когато почти налетяхме на тях. Свих рязко и се промушихме през един канал, не по-широк от тази стая. Дявол да го вземе, на косъм бяхме. На следващия ден огледах мястото — просто невероятно, че сме минали! После полицията ни взе на мушка и аз се оттеглих.

Артър наел един остров в пролива, из шубраците на който скитал изоставен добитък. Той живял там самичък цяла година, построил

стопански двор, събрал стадото и започнал да го пренася с кораб в Тасмания.

Но една партида „напълно пощръктели“ млади говеда разбили оградата на обора в Лаунсестън, където ги затваряли, обезумели от страх, хукнали из града.

— Не вярвах, че юници могат да нанесат толкова пакости — въздъхна той. — Страхотна паника настана. След това зарязах тази работа и дойдох тук.

— Какво правиш сега?

— Залагам на коне.

— По дяволите! — извиках аз.

— Живее се от това, ако не се увличаш.

— На какво разчиташ — на съвети?

— Не, ръководя се от спортната форма на конете. Гоня около осем лири седмично. Правя ги.

Артър живееше под наем в една стая на Кинг Стрит, а се хранеше навън.

— Човек трябва да е женен — каза той неочаквано и изведнъж се омърлуши.

Чувствуваше се самотен. Наближаваше четиридесетте, а още не беше срещнал жена, която би могъл да обича. В Уолоби Крик той ми говореше много за своите любовни подвизи. Бяха краткотрайни връзки, без дълбоко чувство. Жените бяха лекомислени и алчни и въпреки, че го задоволяваха физически, не вълнуваха въображението му. Любовните му отношения се определяха от обстоятелствата и друг на негово място би станал циник. Артър обаче се запази. Беше чистосърдечен и винаги печелеше уважението на жените. Може би, защото и той ги уважаваше. Да, той уважаваше всички жени, дори тези, които критикуваше. Или може би защото неговият морал се ръководеше от принципи, изградени върху презрение към лицемерите, които гръмогласно подкрепят общоприетата нравственост, а не възнамеряват да я спазват.

— Не гледай приказките, а делата — ми каза той веднъж. — Ти единствен преценяваш какво е хубаво за теб и какво не е.

Започнах да говоря за това как копнежът да излизам с момичета постепенно ме завладява. Не беше само физически глад, но и духовна потребност. Двете желания се бореха в мен — едното изискваше

задоволяване, другото преданост, която да сложи край на самотата ми и на чувството ми за малоценност. В моите мисли тези две желания постепенно станаха взаимозависими: без любов — дори краткотрайна — не бих могъл да задоволя страстта си.

— Бедата е, че никое момиче не би могло да ме обикне — приключих аз изповедта си.

— Разбира се, че би могло.

— Откъде знаеш?

— По дяволите! — извика Артър. — Как да не зная. Ходил съм с жени. Познавам ги.

— Но ти си ми казвал, че не си обичал досега.

— Да, защото съм ходил с неподходящи момичета. Бях моряк. По шест месеца не виждах жена. Веднъж в Буенос Айрес се запознах с едно момиче. Нея можех да обичам, но нямах време... Не се оправдавам за нищо, но едно искам да ти кажа: винаги, когато след това срещна жената, мога да я гледам в очите и да ѝ се усмихвам. Да не мога, би означавало, че нещо съм сбъркал.

— Но това са били проститутки, нали? — запитах.

— Проститутки? Не, не! Никога не плащам за любов. Това превръща мъжа в животно, а и жените не трябва да продават телата си. Всяка жена, с която съм ходил, ме е желала толкова, колкото аз нея. Аз се смея и танцувам с нея, спя с нея и си отивам. Оставям я щастлива. Но ти не би могъл така. Ти си друг. Трябва сам да разбереш как е по-добре за тебе. Но каквото и да е, важно е след това да нямаш неприятно чувство. Трябва да е хубаво и за теб, и за момичето.

— Не зная какво е хубаво за мен — казах мрачно.

— Не знаеш, защото си объркан. Аз ще те оправя. Дявол да ме вземе, ако не те оправя. Да вземем например това, което току-що каза — никое момиче не можело да те обича, или нещо подобно. Що за глупости! Така говори само човек, който мисли, че жените си падат единствено по борци като онзи — забравих му името, — дето си пудри лицето и си къдри косата, преди да излезе на ринга.

— Не зная — чувствувах се подтиснат. — Трябва да намеря изход. Ще трябва да се хвърля в писане.

— А за какъв дявол ще пишеш? — запита Артър. — Как ще пишеш, без да си обичал? Писането е любов и омраза, и целувки на момичета и още много неща. Аз искам, когато чета книга, да мога да

кажа „Дявол да го вземе, та това съм аз! За мен е писано!“ Не че чета много. Твърде зает съм с борбата за хляба. Баща ти правилно разбира книгите... говорили сме... много пъти. Каза, че не обича книги, които създават чувство, че трябва да ги четеш в празничния си костюм. За бога, това е вярно.

Чуй ме, трябва да излизаш с момичета. Само че ако ги гледаш като обесено куче, те никога няма да ти обърнат внимание. Нали знаеш как злото куче се нахвърля върху този, който се плаши от него? Усеца някак си кой се бои и налита на него. Ако не се страхуваш, ще ти позволи да го помилваш. С момичетата е същото. Ако се плашиш и мислиш, че не си достоен да докоснеш ръката ѝ, тя пет пари не дава за теб. Ако си нахакан и мислиш, че не си по-лош от нея, ще си падне по теб. Трябва непрекъснато да си влюбен. Трябва да гориш като пламък. Тогава ще видиш как момичетата ще ти се усмихват и ще идват при теб. Тогава ще узнаеш колко прекрасно е да живееш свободен от мръсната риза, с която хората обичат да покриват отношенията между мъжа и жената. Ще се почувствуваш като къпан. Трябва да си чист, за да живееш. Предполагам и за да пишеш — това не зная. Но никога няма да се почувствуваш чист, докато не те прегърне жена, и ти не погледнеш в очите ѝ, усмихнат. Не се безпокой, ще те обичат, ако заслужаваш.

[1] Кеч — малък двумачтов кораб — Б.пр. ↑

VI

През следващите седмици често мислех за разговора с Артър. Не бях убеден, че трябва да последвам съвета му. Бях започнал да се примирявам с живота, който водех, избягвах конфликтите и промените.

Уединен и незабелязван от хората, аз си спестявах техните враждебни чувства и обиди, спестявах си всичко, което би могло да ме нарани. Нима не е по-добре да приема нещата такива, каквито са, разсъждавах аз.

И именно тогава преживях нещо, което остави в мен толкова дълбока следа, че впоследствие промени живота ми. Моите неуверени, неясни стремежи към цел в живота изкристализираха в убеждение и пред мен се откри път, който разумът ми казваше, че трябва да следвам.

Отвреме навреме посещавах една антикварна книжарница на Фицрой. Купувах оттам евтини книги или просто четях. Вече печелех достатъчно, за да си купувам по една книга седмично, но винаги се затруднявах кое от произведенията на толкова много велики писатели да избира.

Голямо удоволствие изпитвах да заставам пред витрината и да гледам редици, редици стари книги, прашни и разпокъсани, които носеха познати имена и събуждаха видения за светове, където ми предстоеше да вляза.

Собственик на магазина беше стар човек с очила, на вид пращен и раздърпан, също като кориците на захвърлена книга, която никой не искаше да купи. Преди да ми подаде книгите, той обърсваше праха им с ръкава на самото си, а после се връщаше при масичката си в ъгъла и се навеждаше над последните закупени книги, прелистваше страниците и четеше, докато аз правех своя избор.

— Знаех, че има син, който му помага в магазина, но не бях го виждал. Срецнах го няколко седмици след завръщането на Артър.

Влязох в магазина весел, щастлив при мисълта, че след миг ще притежавам книгата на Конрад „Негъра от Нарцис“, която старецът ми беше запазил.

Млад човек с патерици стоеше зад отрупаната с книги маса. Имаше бледи, изпити страни и тънки, горчиво стиснати устни. Всяка кост на безкръвните ръце върху патериците личеше.

Гърдите му бяха хлътнали, нозете — вероятно съвсем безжизнени, защото той се облягаше с цялата си тежест на патериците, от което раменете му щръкваха високо.

Очите ни се срещнаха. Не помръдвахме, просто се гледахме и стояхме така, както ми се стори, много дълго. Неговият поглед изразяваше пълно разбиране и увереност, че ние двамата изпитваме еднаква мъка, имаме едни и същи пороци, преживяваме същите поражения. Беше поглед, който ни свързваше в някакви общи тъмни цели и желания. Очите му напомняха на два черни отвора на изстинала пещ. Поражение, поражение, поражение...

Той побутна към мен някаква книга за секс и после проговори. Устните му се разкривиха в бледа усмивка, която признаваше, че му е известно това утешение:

— Такова нещо ти трябва, нали?

Непознато чувство на безкрайно изумление пропълзя в мен. Сякаш ме предупредиха, че ще умра. Гледах книгата на масата, но не я виждах: виждах очите му. Обърнах се и излязох от магазина, без да му отговоря.

Върнах се в пансиона и влязох в стаята си. Седнах пред огледалото и загледах лицето си. То ми отвърна с поглед, в който нямаше враждебност, но нямаше и опит за утеха — поглед спокоен, търпеливо чакащ присъдата.

Разгледах лицето си безпощадно. Търсех в чертите и израза сходство с лицето на мъжа от книжарницата. Въобразявах си, че вече различавам горчивите бръчки, издълбани от примирението. А очите — нима те бяха измамно прикритие, зад което лежеше усломена, стенеща душа?

При тази мисъл образът в огледалото се промени: стисна челюсти и очите загледаха безстрашно. Това бяха очите на баща ми и аз се успокоих.

Извърнах се, седнах на леглото и подпрял глава върху ръцете си, се замислих за бъдещето.

Какво всъщност исках от живота? Исках да бъда обичан, да бъда човек сред хората, да крача редом с тях и да се чувствавам равен, да

преживявам това, което те преживяват, да живея като тях, да обичам като тях, да работя като тях. Искях да ме приемат като нормален човек, с всички права на нормалния човек, а не като инвалид, комуто налагат ограничения поради физическа непълноценност.

Сега бях член на малцинство, както евреите, негрите или аборигените. За хората от малцинствените групи съществуваха неписани закони, които не се отнасяха за мнозинството. Поведението на един член от малцинството се считаше като типично за цялата група. Всеки член носеше репутацията на братята си. Човек, ограбен от евреин, казваше, че всички евреи са крадци. Ако го обереше австралиец, той проклинаше само крадеца. Пияният абориген служеше за доказателство, че на аборигените изобщо трябва да се забрани да пият. Пияният бял човек отговаряше сам за своето напиване. Сакатият, залюбил някое момиче, даваше повод за твърдението, че сакатите са похотливи. На здравия младеж просто му завиждаха за успеха.

Разбирах, че с момчетата не трябваше да се държа така, както се отнася с тях физически здравият мъж. Такъв младеж ухажда, съпроводен от толерантните усмивки на обществото. Сакатият младеж в такива случаи среща враждебни и недоверчиви погледи и се затваря в себе си. Уединението спасява от сплетни, въпреки че нанасява душата.

За да запазя правото си да се считам нормален, трябваше непрекъснато да съм нащрек. Ако бях тъжен например, хората приемаха израза на лицето ми като отражение на моето физическо състояние и ме съжаляваха. Върху лицето на здрав човек този израз би останал незабелязан и никога не би предизвикал състрадание. Обаче аз трябваше да се показвам весел, за да не се отнасят с мен като с многострадална жертва.

Спазвах правилата, но се възмущавах от тях. Възмущавах се, защото разбирах, че всички хора си имат проблеми, въпреки че обществото признаваше само тези, които спъват неговите егоистични цели.

Например моите съквартиранти: мисис Бърдсуърт беше жертва на нещастен брак; Мъми Фултън страдаше, защото момчетата я избягваха поради пълнотата ѝ; мистър Гъливър се чувствуваше щастлив само ако е център на внимание.

В „Смог и Бърнс“ мисис Смолпек беше жертва на алчност и амбиция; мис Брайс нямаше цел в живота; мисис Фрейзър страдаше от

отмъстителна свекърва.

Бремето на всички тези хора не превиваше главите им, защото обществото уважаваше и съчувствуваше на страданията им. Те не го засягаха.

Десетки хора, които опознах по улиците, бяха обременени. Някои с умствени недостатъци, други с лоши характери. Имаше жертви на разбити семейства, на необразованост, на глупави родители, на алчност и похот, на обществото, което позволяваше да съществуват условията, чийто резултат бяха те. Недъзи и недъзи — обществото приемаше едни, други умишлено пренебрегваше, някои будеха съжаление, други — отвращение.

Хората с явни недостатъци се намираха в неизгодно положение в сравнение с тези, чиито недъзи бяха скрити. Има осакатени души, както има осакатени тела, но едното се прикрива, а другото личи. Човек, отдаден само на печалба, по-трудно би намерил истинско щастие от мен, но кой би повярвал това?

Понякога си мислех, че ако подобно на сакатите и хората с душевни недъзи се движат с патерици, по улиците на Мелбърн ще се чува оглушително топуркане.

Мислех и за любезните и безкористни хора, които познавах. Те се срещаха по-често сред бедните, отколкото сред богатите и аз се убедих, че те по-лесно ме приемаха като равен. Моят недостатък не смуцаваше тези, които имаха толкова свои страдания.

Като се размислих за тези хора, започнах да разбирам, че неправилно обвинявам другите в нежелание да ме приемат за равноправен. Моя беше грешката, че ме отхвърляха.

Естествено е при първата среща с физически недостатък у другите човек да се отдръпва. Не правех ли и аз така, когато виждах други сакати хора? За да помогнеш на другите да преодолеят това чувство, първо, трябва да го премахнеш в себе си. Бележката на Артър за обесеното куче беше правилна.

Познавах много инвалиди, разговаряли бяхме по общите ни проблеми, но никой не се оплакваше непосредствено от недъга си. Оплаквах се винаги от отношението на хората, което им пречеше да получат работа и чрез нея независимост. Те бяха убедени, че дори когато се държаха приятелски с тях, здравите хора не ги считаха за част от своя свят.

Убеден ли бях и аз в това? Сакатият от книжарницата го вярваше, беше се примирил. Не, за мен това не бе вярно. Ако човек не може да си създаде приятели, грешката е в него.

Когато преди малко седнах на леглото и се замислих за бъдещето си, аз го виждах безлично и самотно. Но сега изведнъж прозрях, че то зависи само от мен и ще бъде такова, каквото аз искам. Най-лесно беше да оправдавам собствената си неспособност с независими от мен обстоятелства. Това утешаваше, спасяваше гордостта ми, даваше ми повод да се откажа от борбата и да прекарам живота си под бледата светлина на зимното слънце.

За да живеят достойно, хората трябва да побеждават своите слабости. Решението да изпиташ всички радости в живота е свързано с разбирането, че хубавото преживяване е възможно само когато е споделено с другите. В търсенето на щастието човек се обогатява, защото то развива у него характер, чиято постоянна черта е радостта от живота.

Тялото ми беше недъгаво; аз не трябваше да позволя душата ми да стане отново негово отражение. Ако можех да издигна духа си до такава висота, че изкривеното тяло да не му влияе и да не оставя следа върху неговото развитие, тогава хората щяха да ме приемат като равен. Те щяха да признаят моята победа, щяха да ме приемат без снизхождение и с уважение. Каквото дам на живота, това ще получа от него.

Струваше ми се обаче, че със своя характер вече трудно щях да придобия необходимата самоувереност, която би ми помогнала да заема незабелязано мястото си сред хората.

Спомних си как една вечер стоях пред осветения вход на едно кафене на Фицрой и се колебаех дали да вляза. Светлината предлагаше убежище от самотата на мрака, който ме заобикаляше, от тъмнината, която закриваше тесните входове и неизмазаните къщи с веранди към улицата, чиито перила бяха излъсквани с години от ръцете на много жени. Стоях там и вдишвах миризмата на бифтек и лук и препечени филийки е масло.

Исках да вляза, но се плашех от очите на хората около масите. Беше от тези кафенета, в които всички клиенти се познават и човек можеше да седи с часове и да наблюдава кой влиза и кой излиза. Моето влизане щеше да привлече всички погледи.

Поех дъх и влязох. Покрай стените имаше малки сепарета. Всяка маса опираше до плота, който служеше за облегалка на предната седалка. Плотовете бяха ниски и хората от сепаретата можеха спокойно да разговарят помежду си или да си подадат захарницата.

Седнах в едно свободно сепаре. Това пред масата ми също не беше заето.

Собственицата на кафенето беше полякиня с широки бедра, и къса пола, която ѝ придаваше вид на камбана. Тя не се обръщаше към клиентите като към отделни лица, а им говореше в множествено число:

— Всички ли сте обслужени? Някои да искат още препечени филийки?

Тя постави ръце на моята маса и ми се усмихна.

— Нещо за ядене? Препечени филийки, бифтек с яйца?

— Препечени филийки — казах аз и после попитах: — Правите ли силен чай?

Тя вдигна ръка, сякаш полагаше клетва.

— О, да! Силен! Дадено...

Докато жената изпълняваше моята поръчка в кухнята, едно семейство аборигени влезе в кафенето. Бащата, красив мъж с рошава вълниста черна коса, носеше върху рамото си бебето. Ръкавите на бялата му риза бяха навити над лактите и разкриваха ръцете му с цвят на кафе. Той се усмихваше.

Майката беше слаба, плаха жена и се стараеше да остане незабелязана. Държеше главата си сведена надолу, раменете — сгушени и дори малко се прегърбваше, само и само да не прави впечатление. Тя влезе така, както бях влязъл аз.

Две дечица, момче и момиче, се държаха за полите на майката. Момченцето беше толкова срамежливо, че влезе заднешком, заровило лице в полите на майка си, която нежно го побутваше да върви.

Момиченцето пристъпваше несигурно с пръст в устата и когато силната светлина на кафенето го обля, то се притисна по-близо до майка си.

Седнаха в сепарето пред мен. Бащата беше с гръб към мен и над преградата се виждаха главата и плещите му. Той подкрепяше с една ръка бебето, а то ме гледаше положило глава върху рамото му.

Беше хубаво къдрокосо момиченце с тъмни очи, извити мигли и кожа, недокосвана от грубата милувка на вятър или дъжд. Пълна ръчичка с дълбоки гънки на китката и лакътя се спускаше по бащиния гръб. Другата ръчичка беше в устата и то непрекъснато смучеше юмручето си.

Момиченцето беше толкова красиво, че изпитах копнеж да го прегърна. Пожелах да е мое.

Като ме забеляза, детето бавно извади юмруче от устата си и малко поуплашено затърси в очите ми успокоение. Усмихнах му се. То прие моя дар. Мокрото лъскаво юмруче остана вдигнато над бащиния гръб в несигурно очакване.

Мълчанието ми обаче не му предложи нищо интересно. С бързо решително движение юмручето се вдигна към отворената устица, но чувството за посока му изневери и то се озова върху бузката.

Малката завъртя глава, докато устата ѝ намери стиснатата ръчичка и отново я засмука щастливо.

Изпитах разочарование. Наведох се през масата и казах тихо:

— Здравей!

Неочакваният поздрав я слиса. Тя бързо свали пестничето, погледна ме с широко отворени очи и с известна уплаха зачака да изясня своите намерения. Вдигнах ръка и размахвах пръсти като летящи пеперуди. Това ѝ направи впечатление. Тя бавно се усмихна, после стана сериозна, после пак се усмихна и накрая изпадна във възторг и се затръска върху рамото на баща си. Дори направи опит да улови пръста ми и да го налапа, но аз не ѝ позволих. Момиченцето се дръпна и ме погледна въпросително. Приблжих лице до нейното, вдигнах вежди и казах: „Уау — уау!“

Мократа ръчичка се протегна, сграбчи носа ми и здраво го стисна. Бащата се размърда и тя ме пусна. Той изви глава и ми се усмихна приветливо.

— Тя те обикна — каза той и отново се обърна.

Тръгнах си за в къщи опиянен от вълшебството на неговите думи. Седмици след това аз мислех за тях с чувството, че съм получил високо отличие. Тези думи ми вдъхнаха гордост, сила и самоувереност.

Те ми откриха пътя, който трябваше да следвам: да докажа на себе си, че мога да бъда обичан. Нямаше значение, че този път щеше да ме отведе и до пътеки, на които достопочтените се мръщят и които блюстителите на условностите заклеймяват. Моят проблем не можеше да бъде решен от никой друг освен от мен, защото никога досега той не е бил поставен точно по този начин, с точно този човек, точно при такива обстоятелства. Решението можеше да бъде неправилно за всички, но правилно за мен.

Артър веднъж каза:

— Нека всеки получи нещо добро от познанството с теб.

Това стана мое верую.

Исках да пиша книги, които имат смисъл. Не бих могъл да го направя, обременен от липса на увереност, от чувство за малоценност, от чувство, че съм различен от другите. Трябваше да се слея с тях.

И трябваше да обичам като тях. Уверен бях, че всеки успех на мъжа се дължи на жената. Преди да се утвърдя като писател, трябваше да се утвърдя като мъж. Едва когато ме обикнеше жена, щях да се освободя от веригите, които оковаваха недъгавия от книжарницата и сега се затягаха около мен.

От сега нататък нямаше да бъда наблюдател на живота. Щях да бъда участник. Щях да се хвърля в потока и да се боря с течението, както всички други хора.

След това решение се почувствувах щастлив, приповдигнат, вдъхновен. Станах от леглото, прекрачих прага и излязох да подишам в нощта.

Погледнах нагоре. Имаше пълнолуние. Около мен се издигаха огради, островърхи покриви на къщи, стърчаха комини. Но далеч над тях, там където лунната светлина сияеше недокосната, натам летеше моят дух. Като във вълшебна приказка аз се вдигнах нагоре, понесен на криле. Преметнах се и се гмурнах. Лунната светлина ме посрещна като гостоприемно море.

А до мен, с ръка в моята, пропито от същата красота, вдъхновено от същата любов, беше момичето, което още не бях срещнал и не познавах. Дватама заедно гледахме надолу към градовете и хората, и към гората, на която принадлежахме.

Колко светла беше нощта.

АЛЪН МАРШЪЛ

Алън Маршъл е роден през 1902 г. в малкото селище Ноорап, западната част на щата Виктория, Австралия.

На шестгодишна възраст той заболява от детски паралич и оттогава се движи на патерици. Обича да пътува и девет месеца е живял при аборигените, които го нарекли Гуравила (съчинител на песни). През 1972 г. е удостоен с титлата Почетен доктор по право на Мелбърнския университет. Носител е на много литературни награди. Книгите му са преведени на различни езици и издадени в много страни.

Алън Маршъл започва да пише на осемнадесет години. Досега е публикувал 17 книги, от които с най-голяма популярност се ползват романите от автобиографичната му трилогия: „Мога да прескачам локви“, „Това е тревата“ и „В моето собствено сърце“, както и сборниците му с разкази.

Написана вълнуващо и увлекателно, историята на детските и младите му години е не само разказ за неговите лични преживявания и за победата на силния му дух, но и една жива интересна картина от живота в Австралия в началото на нашия век.

Издание:

Алън Маршъл. Мога да прескачам локви

Австралийска. Първо издание

Библиотека „Когато бях малък“

Дадена за печат: май 1981 г.

Подписана за печат: август 1981 г.

Излязла от печат: септември 1981 г.

Формат: 32/84x108

Печатни коли: 25,50

Редактор: Лилия Рачева

Коректор: Иванка Кирова

Технически редактор: Петър Стефанов

Художник: Роза Халчева, 1981 г.

Държавно издателство „Отечество“

Полиграфически комбинат „Д. Благоев“, София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.